51892/B/1

Addenda leaf
at end of Sect iv
belongs to Sect ii

Goguel Med

55150

VSVS OPII SALVBRIS ET NOXIVS, IN MORBORVM MEDELA, SOLIDIS ET CERTIS PRINCIPIIS SVPERSTRVCTVS,

A

D. BALTHASARE LVDOVICO TRALLES

MEDICO VRATISL. SERENISS. DVC. SAX. GOTHANI CONSILIARIO ET ARCHIATRO, ACAD. CAESAR. NATVR. CVRIOS. ADIVNCTO, SOCIETATIS SCIENT. ELECT. BOICAE, ET OECONOMICAE SILESIACAE MEMBRO.

EDITIO ALTERA AVCTIOR

SECT. III.

VRATISLAVIAE,

SVMPTIBVS IOANNIS ERNESTI MEYERI.

MDCCLXXXII.

WELLCOME
HISTORICAL
MEDICAL
LIBRARY

PRAEFATIO.

Abſoluiſſem lubens, dum Sectionem tertiam praeſentis libri in publicum prodire facio, integrum meum de vſu et abuſu Opii in Praxi medica laborem. Increuit vero ille contra meam intentionem, ita vt, niſi in Praefamine Sectionis ſecundae eius futuram prolixitatem iam excuſaſſem, argumentis, ni fallor, ſat praegnantibus, veniam nunc eidem petere quam humaniſſime deberem. Addunt interim mihi animum, fore vt nihilominus Lecturis benigniter excipiatur paulo diffuſior tractatus, proſpera valde, mihique haud parum honorifica de eo iudicia, quae a Viris doctiſſimis, qui Sect. I. peruoluerant, et publice promulgata, et priuatis literis mecum communicata legi. Haec inter veneror omnino amplam et beneuolam recenſionem Celeberrimorum Auctorum *Actorum litterariorum Lipſienſium 1759. Menſ. Ian.* Impenſe gaudeo de adiecto mihi eorum calculo; at dum unicum momentum offendo, in quo illi mecum haud faciunt, quo vero ſecundum meam ſententiam ſeſe non habente, pars bona veritatum rueret, quas eidem ſuperſtruxi, pace eorum firmo fundamento id niti breuibus commonſtrabo.

 Scili-

Scilicet ex euidentibus teſtimoniis, et experientiis omni exceptione maioribus, effectus Opii in corpus humanum ſenſibiles reddentibus, omnia, quae ediſſerere meditabar, prona ſequela deducere, meum erat propoſitum. Ita a recto tramite inueniendi verum aberrare nequibam. Has experientias omnes, mihi fundamentales, quas ſuppeditaui, admittunt libenter illi Celeberrimi Viri, excepta ſaltem quarta. Nempe largiuntur, Opium circulum citatiorem reddere; concedunt, id calorem naturalem augere; dein haud fieri poſſe aſſerunt, quin, quod ego aſſerueram, effectum Opii primum et ſecundum poſitum ſequatur tertius, nempe quod Opium ſanguinem celerius motum, et calidiorem redditum rarefaciat. Verum quoad Experientiam quartam, quod nimirum Opium reſpirationem citatiorem et difficiliorem reddat, monere ipſis ſequentia placuit. *Circa hoc phaenomenon nobis exiſtit dubitatio, neque nos ab Opio iuſta doſi dato, reſpirationis difficultatem ortam obſervare adhuc potuimus. Opium quidem minori etiam copia ſumtum reſpirationem paulo citatiorem facere debet, per experientiam primam, ſecundam, et tertiam, ſed hoc celeritatis augmentum in perpaucis tam magnum eſt, ut in ſenſus incurrat. Rariores vero obſeruationes, de quibusdam hominibus, aut de Opio nimia quantitate ingeſto, regulam non efficiunt.* Miror ego, ut nil diſſimulem, hanc animaduerſionem, poteramque fere ſecurus de veritate inconcuſſa meae adſertionis acquieſcere, per ea, quae partim de ipſo hoc mutatae reſpirationis phaenomeno, non a me tantum, ſed a variis Claris Viris, quos adduxi, obſeruato, Sect. I. Cap. II. p. 85., partim de eius aetiologia, quae ex mutua relatione reſpirationis et circuli inter ſe, rem ſole meridiano clariorem reddit, Cap. V. p. 205. protuli; maxime cum confeſſus ſim, interdum per accidens reſpirationem ab Opio non ſaltem non turbari, ſed adeo liberiorem reddi, ac antea fuerat. Vt autem nil prorſus dubii ſuperſit, cum cura noto, in omnibus effectibus ab Opio

pen-

pendentibus dari gradus, ſecundum quos illi fiunt minus et magis ſenſibiles, pro ratione doſeos, et pro diſpoſitione Corporis. Gradus igitur difficultatis reſpirationis ab Opio ſeſe habebit, ſecundum gradum celeritatis et raritatis ſanguinis, quem hoc pharmacum induxit. Quodſi igitur, vt ipſi profitentur Clariſſimi Viri, paulo citatior reddi debeat reſpiratio, a minori etiam copia Opii, licet hoc celeritatis augmentum non in ſenſus incurrere dicant, certum eſt, eo tempore etiam celeritatem circuli, et rarefactionem ſanguinis, quam vtramque minuta etiam doſis Opii tamen certo ciet, non multum in ſenſus incurrere. At ſi celeritas haec, et rarefactio ſanguinis, praecipue ſi antea vtcunque iam adſit, exhibita minuta doſi Opii, aut ſi nondum adſit, data maiori, in ſenſus incurrat, neceſſaria ſequela etiam citatior et difficilior reſpiratio in ſenſus debet incurrere. Datur nempe, vt egregie demonſtrat BOERHAAVIVS, *in Praelect. ab Hallero editis §. 625. Tom. V. Part. I. p. 155. et 159.* definita et conſtans ratio, inter ſyſtolen et diaſtolen thoracis, atque ſyſtolen et diaſtolen cordis, ita vt, ſi ſanguis decies celerius circuletur, etiam decies celerius reſpiretur, ob coaceruatam per celeriorem circulum in pulmone ſanguinis copiam, et cordi ſic natam reſiſtentiam, quo in caſu laborare debent muſculi ſcaleni, ſerrati, rhomboideus, cucullaris, etc. Opium vero, quod circulum auget, et rarefacit, non ſaltem eapropter, ſed et propter ipſam pulmonis fabricam, in eo coaceruat ſanguinis copiam, et cordi reſiſtentiam parit. Nimirum vaſa cerebri et pulmonum omnium in toto corpore ſunt tenerrima, minusque reſiſtentia; hinc, poſito circulo aucto, et maiore reſiſtentia ſanguinis, neceſſario ab Opio maior naſci debet plethora cerebrina, et pulmonica, id eſt: caput internum et pulmo magis debet obrui congeſto ſanguine, quam aliae partes corporis; vt vero in illo ſequitur grauitas et ſopor, ita in hoc eadem neceſſitate phyſica ſequitur grauitas et diſpnoea. Neque dubito, ſi in animalibus ab Opio necatis rerum harum

curioſi aeque luſtraſſent pulmonem, ac cerebrum luſtrarunt, quod illum aeque in ſuis vaſis minimis diſtentum vidiſſent, ac hoc. Conficitur id ipſum, quod adeo ab opio haemoptoë oriri queat, vt Sect. II. Cap. I. §. 6. p. 26. 27. monui, quemadmodum in cerebro Apoplexia. Haemoptoë vero ſanguinem ita congeſtum in pulmone loquitur, vt vaſa diducat, vel et rumpat, quemadmodum apoplexia tales conditiones ponit in cerebro, et eius vaſis. Omni tempore, vt BERGERVS, *diſſ. de difficultate reſpirandi*, ita et alii, inter cauſas difficultatis reſpirandi, ſanguinis redundantiam, turgeſcentiam, feruorem, impetumque febrilem retulerunt, quidni igitur ad cauſas huius difficultatis referrentur ea, quae ſanguini turgorem feruoremque inducunt, eumque impetuoſius per vaſa proiici faciunt, vt Opium? Datur igitur ſpecies aſthmatis, quod ſanguineum vocant Medici, atque tale vere eſt aſthma ab Opio enatum. Non vero opus eſt, vt prolixior ſim, video nempe, et Lipſiae degere alios Viros doctiſſimos, qui mecum faciunt prorſus. Namque *in commentariis de rebus in ſcientia naturali et medicina geſtis* nuper editis, in recenſione libri mei, Experientia mea quarta neutiquam in dubium vocatur, ſed potius verba leguntur: *Haec experientia nititur prioribus. Si enim ſanguinis circulus ab Opio intenditur, reſpirationem inde etiam difficiliorem fieri neceſſario ſequitur.* Incumbebat mihi omnino, vt haec omnia curatius diſputarem, ne et alia, quae antea explicui, et quae praeſenti ſectione de Tuſſi et Aſthmate habentur, firmo ſuo fundamento deſtituerentur. Quantum labores mei, quibus obruor, permittent, eo allaborabo, vt Sectio IV. et vltima lucem videat. Scribebam Vratisl. die 20. April. MDCCLX.

PRAEFA-

PRAEFATIO ALTERA.

Non ſine innocente voluptate, dum Bibliopola nouam editionem huius *Sectionis III. de vſu et abuſu Opii* parat, et vrget, eam permittere, et in nonnullis auctiorem reddere potui. Anni viginti et vnus elapſi ſunt, ex quo lucem publicam illa vidit. Ab eo tempore largiſſima ſane mihi nata eſt occaſio, magnum hoc remedium in Praxi non mediocri Aegris meis exhibendi. Felicem me nunc ſine omni vanitate habeo, quod cogitata mea denuo accuratius peruolvens, nil in iis inueniam, quod antea a me ſcriptum fuiſſe nollem; quod aliter ſe habere inuenerim; adeoque delendum, expungendum, aut corrigendum eſſe ducam. Inconcuſſo, vt ſpero et confido, fundamento ſuperſtructa manebunt, et aetatem ferent illa omnia, quae de vſu et abuſu Opii expoſui, donec id erit Opium, et antiquae leges motuum, functionesque priſtinae omnium partium in Oeconomia corporis humani, perdurabunt. Diffuſiorem et prolixiorem hanc, quam euulgo, nouam editionem facile reddere potuiſſem, non vero lectoribus vtilior proinde reddita fuiſſet. Credo enim, praecepta mea, morborum hiſtoriis iam

iam adductis, rationumque momentis, et ſuffragiis magnorum in Arte Virorum additis, adeo firmo talo niti, vt multorum aliorum aegrorum commemoratione non indigeant, quos vel ipſe indicata ſecura via incedens ſanaui, vel ab aliis medentum hac ratione ſanatos, aut neglecta non iuuatos, vel et plane necatos, obſeruaui. Adieci interea varia, quae adiicienda mihi videbantur, illa, quae antea dicta fuerant, vlterius illuſtrare apta. Optaueram aliquando [a]), vt aliquis medentum eadem methodo, qua ipſe Opii vſum ſalubrem et noxium ex ſolidis et fallere neſciis principiis adſtruere allaboraui, Veſicatoriorum vſum et abuſum, in commoda Praxeos cultioris, adſtrueret. Ratum hoc votum habuit Cl. CLOSSIVS [b]), atque, collectis experimentis in ſe ipſo, aliis hominibus, et brutis animantibus inſtitutis, ſe pleniorem, numerisque omnibus abſolutam actionis veſicatoriorum expoſitionem in publicam emiſſurum, ſpem fecit. Auide hanc per hos 14 annos ſed fruſtra expectaui, tanto tamen maiori deſiderio, quo minus cum literatiſſimo caeteroquin, mihique ante annum, cum me conueniret, amiciſſimo reddito Viro, in omnibus, quae de Veſicatoriis in elegantiſſimo libello expoſuit, facere nequeo. Id quidem in mea commentatione, *de vſu veſicantium in febribus acutis accuratius determinando*, data opera indicaui, quam, ſi DEVS vires vitamque feſſo, vltra annos LXXIII iam nato Seni conceſſerit, emaculatam magis, ac in mea taedia, Typographi et Correctoris culpa, comparuit, edere, mihi animus eſt. Verum omnium illorum remediorum, quae in Praxi vtramque paginam ita abſoluunt, vt ars ſine illis manca eſſet et paene nulla, quaeque ex tota materiae medicinalis ſupellectile ſummo cum iudicio electa, caeterisque cognitis omnibus ſuperiora, propoſuit Immortalis BOERHAAVIVS [c]), omnium illorum remediorum, inquam, vſum et abuſum, ex certis et fallere neſciis principiis deductum, in medentum notitiam, et aegrorum ſalutem, exoptarem. Acutorum mor-

borum

a) *diſſ. epiſt. de methodo medendi Variolis hactenus cognita, ſaepe inſufficiente, pag. 100.*

b) *in noua methodo medendi variolis p. 25. 26.*

c) *in Oratione, qua repurgatae Medicinae facilis aſſeritur ſim-*

borum praeſidia ſufficientia, cum omnibus indicationibus explendis paria ſint, habet Vir Eximius *aquam*, *acetum*, *vinum*, *hordeum*, *nitrum*, *mel* et *VSem*, chronicorum *medicatos fontes*, *ſalia*, *ſudorifera*, *ſaponem*, *argentum viuum*, *chalybem*, et *pauca vegetantia*, inter quae ſine dubio *cortex peruuianus* eminet. Inuenirent, credo, in breui hoc catalogo medici ſagaciores, in quibus doctrina ipſorum digne exerceretur. Sed eheu! licet operae pretium omnino foret, horum remediorum claſſicorum adhibitionem et omiſſionem in Praxi exactius determinare, eandemque hac ratione magis certam et ſecuram reddere, tamen vtiliſſimum futurum hoc ſtudium fere negligitur, atque cum natura hominis in omnibus nouitatis ſit auida, nouiter inuenta, et a magno promiſſoribus hiatu ebuccinata pharmaca, coeco quaſi impetu in vſum vocantur. Non loquor hic illa polychreſta et panchreſta, quae a Medicaſtris, circumforaneis, et agyrtis, publice depraedicantur, quaeque ab ignara et male ſana plebecula ambabus manibus excipiuntur, ſed Medicos noto, aliquosque eorum arte et doctrina adeo conſpicuos, qui inuenta a ſe noua medicamina, quibus, ſalua hominum vita, bonum publicum carere poterat, turpis lucelli cauſa, annexis ſchedulis et ſcriptis libellis, publicis vſibus commendant et tanquam arcana vendunt. A laeſione aliorum longe abſum, quare et Remediorum titulis et Inuentorum nominibus indicandis parco, quorum vtrorumque non breuem catalogum facile conſcribere poteram. Sed et deliberato conſilio taxo Practicos, qui qualecunque nouum, vel ſimplex, vel inuito Apolline compoſitum, ſimulac mentio eius publice iniicitur, ſine vlla praeuia deliberatione, an anceps, an inſecurum, an vere noxium eſſe queat, arripiunt, quique, ſi non ſemper per mortes et funera experimenta facturi, tamen ſpem aegrorum, qui probatis remediis iuuari poterant, ſaepe fallunt, aut eos interdum officioſe necant. Merito hic quaero cum BOERHAAVIO d): *Quo ergo tot medicamina ex foſſili-*

plicitas, habita 1708. et edita Lugd. Bat. 1721. pag. 25. 26.

d) *loco cit. p. 26.*

bus, plantis, et animalibus vel arte parata, vel natura? Reſpondeo propriis ipſius verbis: *Vt artium digniſſima emunctae naris Viris euadat iocularia. Facile enim videt, cui ſenſus abundat communis, quis tam inconditae abundantiae vſus ſit. Ne incerto rerum medico deſit, quo inanitatem tegat ignorantiae; vt praeſto ſit tentatis falſo plurimis, cuius nondum explorata aegro vanitate deceptum lactet animum. Quod aequum, fieri cenſes, ne deſperet aegrotus, ſed miror, pariter ipſos medicos ita ſe habere, ac ſi aliud quid et pulchrius his omnibus agatur.* Haec peſtis ipſorum medicorum nouaturientium animos hoc tempore, quo cultior longe ars reddita eſt, quo ſapientius exerceri poteſt, inficiens et abripiens, ſi graſſari perrexerit, mecum omnes boni et intelligentes praevidere poſſunt, breui dogmaticam medicinam in meram Empiriam abituram, erudito homini exercitu indignam. Character Veritatis, verae medicinae, et verae religionis, eſt ſimplicitas, omne adſcititium fucatum, alienum, ſibi obtruſum, euitans, et abiiciens. Scribebam Vratisl. d. 1. Dec. MDCCLXXXI.

CAPVT I.

Conuulſiones et Epilepſia.

§. I.

Conuulſionum indoles et cauſae.

Organa motuum in Corpore noſtro, quibus muſculorum nomen impoſitum eſt, ortumque eorum et finem monſtrant Anatomici. Docet vero Experientia vnum quemuis, dari in corpore ſuo tales muſculos bene multos, qui ſaepe quieſcunt omnino, qui vero mouentur illo momento, quo acceſſerit Voluntatis imperium; huicque adeo omnem eorum motum ſubiectum eſſe illico perſpicitur. Non tamen ſufficere eorum motui vnam volentem Animam, ſed et, praeter influxum ſanguinis arterioſi, ad eum requiri, vt commercium illud, quod inter neruum, qui tendit ad muſculum, et inter cerebrum medullamque ſpinalem obtinet, ſit liberum et ſaluum, docent Phyſiologi. Namque, ligato, compreſſo, vel abſciſſo neruo, perit omnus motus muſculorum illorum, ad quos neruus ablegatur. Eapropter motus muſculi animalis ab influxu tenuiſſimi liquidi, a cerebro per neruos, ex voluntate Animae, modo inexplicabili in hunc vel illum maiori copia determinati, deducitur. Scilicet dum vires

antea in omnibus muſculis erant aequilibrantes, hae influxu nervoſi liquidi majore excedentes in aliquo muſculo, vincunt vires minores muſculi antagoniſtae, priorisque tunc contractio inſequitur. Talis autem contractio animalis muſculi quando ſuccedit ex Animae Voluntate, eſt motus ſano homini proprius; quando vero in corpore adeſt cauſa, quae inuita anima excitat influxum neruoſi liquidi, illumque naturali maiorem, in muſculum qualemcunque, eodemque influxu efficit muſculi contractionem inuoluntariam, et ſimul violentam, tunc haec inuoluntaria contractio Pathologis Conuulſio appellatur. Certum equidem eſt, etiam in interna compage Viſcerum, in quorum motus nil poteſt Anima, dari fibras muſculares, quin et talium faſciculos, adeoque veros muſculos, in his ergo ſi fiat motus contractilis naturali maior, is rectiſſime etiam appellabitur conuulſio; ſed de hac locuturus ſum in ſequentibus. Iam dum de conuulſione partium externarum in ſenſus incurrente tracto, licet ſaepe et interiores ſimul adficiantur, eam dico violentam et inuitam ac alterne relaxatam, vel et perdurantem cum rigore, contractionem muſculorum animalium, natam ab influxu auctiore liquidi neruoſi praeter Voluntatem Animae; quae ſi ſtricta ſine relaxatione perduret, tetanus peculiari nomine dicitur. Modus, quo poſita quadam cauſa morboſa naſci queat talis influxus auctior, eiusque effectus conuulſio, nos fere latet, ſed et ignoramus modum, quo anima in ſtatu ſano influxum illum cieat, qualisque tum mutatio cerebro accidat; id vero neſciuiſſe nec Aegro nocet, nec Medico, cui ſaltem incumbit noſſe ex fidelibus obſeruatis exacte cauſas morboſas, earundemque diagnoſi ac remotioni ſtudere, ut decet. Illas autem, licet multum inter ſe differentes, ad duas tamen ſaltem claſſes redigendas duxit HIPPOCRATES,[a]) Conuulſionem fieri aut a repletione, aut ab euacuatione, elocutus. Placuit haec diuiſio etiam recentioris aeui Medicis bene multis; ratam eam habuit ipſe Medicinae Mechanicae Stator BELLINI et explicare anniſus eſt; probata quoque fuit THOMSONO,[b]) licet Bellinianam aetiologiam explodenti, tum et PITCARNIO,[c]) ita certe, vt irrita-

a) *Sect. VI. aph. 39.*

b) *diſſ. de Opio Propoſ. II.*

c) *Elem. Med. lib. II. c. 5.*

irritationem, quam nonnulli repletioni et inanitioni, ad cauſas omnes conuulſionum melius exhauriendas, addendam eſſe autumarunt, omitti, et irritationem ad repletionem referri poſſe aſſeuerauerint. Me ſane quod attinet, dum omnes poſſibiles cauſas conuulſionum attentus adſpicio, ſubſcribendum omnino duco Cl. de GORTER,[d]) qui in Commentario ad aphorismum Hippocratis modo citatum, verum equidem eſſe dicit, ex nimia euacuatione et repletione generari conuulſionem, ſed abſurdum eſſe ſtatuere, a duabus hisce duntaxat cauſis omnem conuulſionem oriri, cum dentur ſat frequentes, quae nullo modo ad alterutram referri queant. Sane ſi ſolus reſpiciatur muſculus conuulſus, in conſideratione cauſarum poſſet etiam adeo omitti euacuatio: nam, poſita hac, is non conuellitur, niſi ob humorum poſt nimias profuſiones nunc iuſto minori copia ſuccedentem appulſum ad cerebrum, inordinatam eorum preſſionem in vaſa encephali, fientemque eapropter inordinatum influxum liquidi neruoſi in musculos omnes, ceſſet aequilibrium, et in conuulſum maior tamen huius copia determinetur, quam in antagoniſtam, in quo ſupponenda eſt pauciſſima. His nempe ita ſeſe habentibus, et in convulſionibus ab inanitione natis, illi muſculi ſaltem conuelluntur, in quibus reſpectu aliorum contranitentium repletio obtinet. At vero conuulſi muſculi cauſa proxima, quae ſemper eſt influxus maior neruoſi liquidi, non reſpicienda eſt, ſed cauſae alicubi haerentes in corpore, et influxum hunc maiorem mutato cerebro et medulla ſpinali proritantes debent conſiderari, nam harum remotionem intendere debet Medicus, cui alia ratione influxum ipſum moderari haud licet. Et de his cauſis certum eſt, quod repletio et inanitio eas non complectatur omnes, ſed quod irritatio ipſis addi debeat, id quod vel exinde patet, dum homini nec euacuationibus debilitato, nec humoribus nimis repleto acre irritans, vel affectus animi, vel partis ſenſilis punctura diriſſimas conuulſiones inducere poteſt. In his certe caſibus ſolus ſtimulus neruo illatus afficit cerebrum, atque in eo eiusmodi mutationem parit, quae proritare apta eſt maiorem influxum liquidi neruoſi in muſculum

d) *Med. Hippocr. p. 744.*

culum aliquem, cumque eo exceſſum virium motricium reſpectu antagoniſtae, adeoque conuulſionem. Eam ob rationem tres claſſes retinebo, breuiſſimisque recenſebo ad ductum earum cauſas potiores, vt dein therapia earum exactius conſtet. Ad *repletionem* itaque refero Plethoram, Orgaſmum, febrem, inflammationem, ſpiſſitudinem ſanguinis, aggeſtam pituitam, ſarcinam cacochyliae in ventriculo latentem, cacochymiam, ſerum luxurians; excretionum ſanguinearum et ſeroſarum ſuppreſſiones, vlcerum et fonticulorum conſolidationem improuidam, pus retentum etc. Ad *inanitionem* reuoco haemorrhagias enormes per varia loca, fluxiones omnes, emeſes, et aluinas excretiones nimias, ſudores, diabeten, venerem nimis cultam, labores mentis et corporis, vigilias, famem, moerorem, febres laudabiles humores exhaurientes etc. Ad *irritationem* tandem pertinere credo Animi pathemata, dolores, ſpasmos hypochondriacos et hyſtericos, vulnera, laeſiones neruorum, remedia acria et venena, effluuia acria ex aëre corpus ingreſſa, varia odorifera neruis inimica ob idioſyncraſiam, acrimoniam acidam, alcalinam, muriaticam vbicunque in corpore latentem, acre arthriticum, ſcabioſum, varioloſum, morbilloſum, vermes, calculos, dentitionem etc. Ab his cauſis omnibus et pluribus, quae forte ſuperſunt, conuulſiones naſci, maxime in ſubiectis, quorum ſyſtema neruoſum eſt valde irritabile, ſenſibile, mobile, millenae obſeruationes practicae vbiuis apud Auctores inueniendae teſtantur.

§. II.

Therapia Conuulſionum, 1. a repletione.

Iam vero cum omnes conuulſiones, licet a diuerſiſſimis cauſis prognatae, ſint tamen contractiones violentae, et inuitae muſculorum animalium, Opium primo intuitu ipſis conſopiendis aptiſſimum remedium videtur. Nempe Sect. I. Cap. II. Experientia IX. conſtitit, Opium vires motui animali famulantes debilitare. Atque quando, notante Cl. SCHVLZIO,[a]) iam Hippocrates Pater conuulſis mandragoram exhibuit, quando AETIVS[b]) Theriacam rigore neruorum conuulſis plurimum auxi-

a) *Hiſt. Med.* §. 321.

b) *Tetrab. IIII. Serm. I. c. 96.*

liari

liari aſſeruit, quando, teſte BOERHAAVIO, c) Opium ea gaudet virtute ſpecifica in ratione omnium motuum facultatis animalis, quali gaudet Cortex peruuianus in motibus febrilibus intermittentibus, cur non audacter aſſerere liceret, Opium eſſe ſummum omnium Conuulſionum remedium? Forte nimis cito ita ſentiunt Medici non pauci caeteroquin etiam eruditi, qui ſine ambagibus Conuulſis hoc remedio ſubueniendum exiſtimant. At enim vero, vt de dolore, cuius non minus ſpecificum remedium habetur Opium, in antecedentibus annotatum eſt, nil iuuare ſolam obtuſionem ſenſus, qui etiam ad facultatem animalem ſpectat, ſine reſpectu habito ad cauſam, ita id etiam de motu animali morboſo ſeu conuulſione dici debebit. Haec quippe, ni tollatur cauſa, tantum abeſt vt conquieſcat, vt potius interdum magis inſurgat, dum Opium aliquibus cauſis conuulſionum, vt dolorum, potius fert ſuppetias, quam easdem oppugnat. Atque de hac re tanto minus dubitari poterit, quando perpenditur, non ſaltem conſtare per experientiam, Opium minuere motum animalem, ſed et per eandem certiſſimum eſſe, Opium praepoſtere adhibitum, etiam in ſaniſſimis hominibus, per ſe efficere poſſe auctum motum animalem, ſeu conuulſiones, vt Sect. I. Cap. II. Experientia X. p. 118. euictum fuit. Vtriusque phaenomeni adeo e diametro ſibi contrarii aetiologiam expoſui Sect. I. c. V. §. 9. et 13. p. 252. Recteque omnino, quem ibi citaui, Cl. GEOFFROY d) Opium vt ſpasmos et conuulſiones quandoque ſedare, ita et quandoque excitare profeſſus eſt. Vix vero alia ratione, et directe eiusmodi mala ingenerat Opium, quam exagitando humores, eosdemque copioſius determinando ad caput. Id quidem egregie explicauit BERGERVS, e) qui ab aeſtu, quem ſanguini inducit hoc remedium, atque ab impetu, quo eum ad caput vrget, conuulſiones deducit. Easque a ſola congeſtione ſanguinis ad caput ſaepe oriri, hincque Opium, quod tales congeſtiones efficit, huius morbi reſpectu facile noxium euadere poſſe, annotauit Celeb. BÜCHNER. f) Quodſi igitur natae a Plethora, orgaſmo, congeſtione, aucto circulo, aeſtu, inflam-

c) *Praelect. §. 1154.*

d) *Mat. Med. lib. II. p. 692.*

e) *diſſ. d. Opio §. XI.*

f) *diſſ. cit. §. 50.*

inflammatione, in ſucciplenis ſubiectis, ſuetasque excretiones ſanguineas nunc ſuppreſſas habentibus, Conuulſiones adfuerint, quis prudens Medicus eas Opio oppugnandas decernet? Nil deterius in omnibus morbis conuulſiuis habet Illuſtr. HOFFMANNVS [g]) quam ea remedia exhibere, quae humores in graviores rapiunt commotiones, vtpote qui ad hasce ſubeundas tum ſunt promtiſſimi. Eapropter omnia calida, ſpirituoſa, volatilia, opiata cane peius et angue fugienda dicit, quae non ſolum mali acceſſiones reuocent, verum etiam id reddant deterius et pertinacius. Nonne autem haec talia quammaxime damnoſa erunt in conuulſionibus a vaſis ſanguine multo et commoto plenis ſuam originem habentibus? Nonne merito Cl. YOUNG [h]) in conuulſionibus a plethora et copia humorum Opium diſſuadet? Quid inconuenientius foret in arte clinica, quam Adoleſcentem ab haemorrhagia narium ſuppreſſa neruorum diſtentione laborantem, quem VS. aluum ducentia, nitroſa, acida vegetabilia iuuaſſent, per Opium exhibitum in maius periculum intruſiſſe, ac morbus in ſe periculoſus induxerat? Atque etiam hoc pharmacum quammaxime nociuum erit in Conuulſionibus febrium. Peſſimos effectus vidi ipſe, cum in acceſſione febris intermittentis conuulſionibus ſtipata praeberetur Opium, quod tum humoribus ad praecordia et encephalum repreſſis prodeſſe nequibat per rationes in ſuperioribus expoſitas, cum de febribus intermittentibus agerem. Multo vero minus conuenit Conuulſionibus febrium acutarum, ſub quibus rapido motu ad Caput truditur ſanguis, atque influxus ad eius interiora, transfluxus per illa, et refluxus ad cor turbulento et inordinato plane itinere ſuccedit. Valde memorabilem Tetanum habet Illuſtr. van SWIETEN, [i]) eundemque cum febre adfligentem, VSibus binis, victu blando, epiſpaſticis, clyſmatibus blandis, emulſionibus, topicis emollientibus oppugnatum, et his remediis licet ad 40. diem duraret, feliciter perſanatum. Sub finem morbi demum ad vigilias ſuperandas, non ad Tetanum, dedit lenia anodyna. Scilicet eadem ordinarie cauſa conuulſionum febrilium eſt, quae Vigiliarum,

g) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 74.*

h) *p. 80.*

i) *in Comment. Tom. II. p. 357. 358. 359.*

liarum, delirii, et comatis, inflammatio nempe incipiens, increſcens et confirmata membranarum cerebri, atque his ſymptomatibus praegreſſis demum fere exoriuntur ipſis adhuc peiores conuulſiones, cum ſummo Aegrotantis periculo. Cum autem in hoc rerum ſtatu reuellere omni modo, diluere, emollire, refrigerare, adeo proſit, ſi aliquid prodeſſe poteſt, quam abſonum ſit, quod verum tum Venenum euadit, reuulſioni humorum a capite, et refrigerationi eorum directe contrarium Opium porrigere, vnicuiuis ſobrie rem conſideranti facile clarum eſſe debet. Sane rectiſſime ſcripſit THOMSON: k) *Detur corpus ex repletione conuulſum, ſi Opium exhibeas, expanduntur fluida, et repletio fit maior, atque deterior morbus. Hinc febribus in ſtatu exiſtentibus, aut ad ſtatum vergentibus, ſi adſit conuulſio, omnino exulare debet Opium. Imo licet affectus non adſit, tamen fluida hactenus orgaſmo febrili nimis expanſa ab Opio exhibito vlterius expanduntur, et conuulſionem inde poſſe fieri patet.* Ego monitorum horum probe memor, in Conuulſionibus ſanandis, quae febribus acutis ſuperueniebant, licet eſſent vehementiſſimae, ab Opio abſtinui prorſus, aliorum remediorum conuenientium beneficio aliquando ſalutem aegrorum lucratus. Vir 30 annorum poſt horripilationes conquerebatur de grauitate capitis, nauſea, amarore oris, et ventris fluxu, pulſu ſimul celeriore. Exhibeo cremorem tartari cum nitro et ſpiritu nitri dulc. in potione, addito ſyr. rub. id. Altera die cum poſt aliquot deiectiones pulſuum ictus increbuiſſent, ſecabatur vena, pro potu dabatur decoctum hordei cum ſucco citri et ſacharo, aut nominato ſyrupo, vna cum pulueribus nitratis, diarrhoea fere ceſſante. Tertia die febre non minuta repetebatur VS., eadem remedia continuabantur, et clyſma infundebatur, capiti dolenti valde, raſo, admouebatur poſca, et naribus frequenter acetum rub. id., ſuris applicabantur epiſpaſtica. Quarta agebantur eadem, inſuperque hypochondrio dextro, de cuius tenſione aeger conquerebatur, illinebatur oleum amygdalarum dulcium cum camphora, deſuper poſito cataplaſmate emolliente. Poſt noctem anxiam et

k) *diſſ. de Opio p. 123.*

intercurrentia deliria, quinta die mane corripitur aeger conuulſionibus epilepticis, iisdemque ita ferocibus, vt pene lecto excuſſus fuiſſet. Accurro, totusque perculſus triſtiſſimo ſpectaculo, faciemque rubram et turgidam valde conſpiciens, eaque propter metuens, ne in apoplexiam malum vrgens ſubito abeat, etiam ſub ipſo vehementiſſimo paroxyſmo de Vena ſecanda conſilium capio. Sane monente PITCARNIO (*Elem. Med.* lib. II. c. V. §. 16.) *in ea conuulſione, quam repletio producit, ſi plethora, ebrietas, aut ſimilia*, (quibus certe addi debet febrilis impetus) *anſam morbo dederunt*, aut acceſſio diutius protrahi videatur, etiam in ipſo paroxyſmo ſanguis eſt mittendus. Id ipſum vero hic non ita facile erat executu, namque ex adſtantibus quattuor robuſti homines cum artubus totum corpus miſerrime conuulſum continere nequibant; valde difficulter igitur impoſſibilitatem operationis praetendens Chirurgus, me perpetuo hortatore, fine ſuo potiebatur. Emiſſo vero largius ſanguine ſtatim motuum impetus remittebat, atque poſt meridiem aeger ad ſe redibat, de ſalute ſua temporali et aeterna deſperans, vixque alicui ſolamini auſcultans. Sexta die febris perdurans, truces oculi, tremorque aliquis, atque inquies iuſtum timorem incutiebant, ne malum rediret. Accedebat tum Medicus Amicus aegri, qui enixe a me flagitabat, vt emulſioni nitratae, quam praeſcripſeram, laudanum adderem, ad motus enormes praecauendos. Ego autem comiter renuens ipſi exponebam, omnem ſpem pendere a reuulſione humorum a capite, ibidemque impactorum liquidorum phlogiſticorum ſolutione. Igitur ex vena pedis mittebatur iterum ſanguis; clyſma applicabatur, et hirudines temporibus admouebantur, ſufficiensque potus praebebatur. Septima die pulſus remiſſior, mollior, et compoſita mentis ſerenitas aderat, ſenſimque ad plenariam ſanitatem, qua hodie adhuc fruitur, aeger deſperate ſane decumbens reuertebatur.

Ea omnia autem, quae elocutus ſum hactenus, ſi nunc applicentur cauſis omnibus aliis Conuulſionum repletionem inuoluentibus, ſatis patebit, ad eas tollendas attenuationem humo-

rum,

rum, et inuitationem ad loca debita, vbi excerni debent, euacuationemque eorum, quam in genere morbis a plenitudine ortis mederi dicit HIPPOCRATES,[l]) vnice facere, neutiquam vero Opium. Quid enim abſurdius ſuſcipi poſſet in Praxi, quam aegro, a ſagina Ventris, et cruditatibus in Ventriculo et inteſtinorum arundine coaceruatis, conuulſo, qui vomitoriis et purgantibus curandus eſſet, exhibuiſſe Opium? In Miſcellaneis Nat. Cur.[m]) habentur Hiſtoriae VIII. Conuulſionum, quae fomitem in primis Viis agnoſcebant. Aegri, qui conualuerunt, debuerunt ſalutem ſuam unice purgantibus et clyſmatibus, ac maxime emeticis. Data equidem Aegro IV. fuit MP. de cynogl. ad gr. viij., conquieuere conuulſiones, at ſecutus eſt copioſus alui fluxus tetram ſpirans mephitim, tuncque valuit optime. Atque hic praecipua fuit cauſa ſanationis, eumque MP. de cynogl. potius inhibere potuiſſet, niſi iam Natura ſeſe huic euacuationi accinxiſſet. In Aegra ſexta etiam Opium miteſcere fecit motuum ferociam, ſed reiterati emetici vſu, copioſe reiecta phlegmatis amaricantis copia, integre demum conualuit.

l) *de intern. affect. c. 54.*

m) *Dec. III. Ao. III. obſ. 88.*

§. III.

Tranſeo autem iam miſſa repletione ad inanitionem. Certe in conuulſione huius commatis vnica ſpes ponenda eſt in replentibus, nam, vt loco modo allegato pergit HIPPOCRATES, *morbis ab inanitione medetur repletio.* Imo vero magis ſaepe in eiusmodi conuulſionibus iuuat culina, ſuccos ſanis ſimiles reſtituendo, quam Pharmacopolium, quod ſi etiam inſtructiſſimum fuerit, omni ſuo apparatu, ſi remedia alimentoſa excipias, ne guttulam ſanguinis vel ſeri poteſt ſuppeditare. Militat equidem in his caſibus pro vſu Opii THOMSON;[a]) namque poſtquam in Repletione id damnarat, *Verum*, inquit, *ſi fiat Conuulſio, ex nimia inanitione, quaecunque liquidorum molem augent, ſeu rarefaciendo expandunt, ita vt iuſta ratione liquida per canales fluant, morbi cauſam et morbum tollunt. Hinc in Conuulſionibus mulierum hyſtericis a pathemate quouis Animi ad moe-*

2. *ab inanitione.*

a) *diſſert. de Opio p. 123. 124.*

rorem referendo, vnde collabuntur liquida, atque in alia qualibet inanitionis ſpecie, mira ſaepe praeſtat Opium, eadem omnino ſed fortiore ratione, quemadmodum caſtoreum, ſuccinum aut alia ſupellex hyſterica. Non minus etiam Cl. YOUNG [b]) Opium in ſpaſmis a plethora, et repletione deteſtatus, in illo eorum genere, quod a languore aut praegreſſa vaſorum inanitione prouenit, multis extollit. Nolo equidem ego contrariari laudatiſſimis Viris, audeo tamen aſſerere, arctioribus limitibus circumſcribenda eſſe eorum aſſerta. Quod hyſtericas conuulſiones attinet, eaedem oriuntur quandoque etiam a repletione, vt alibi videbimus; aut pendent ſine euacuatione praeuia a ſolo motu irregulari neruoſi liquidi; aut euacuationem, a qua omnes turbae hyſtericae exacerbantur, ſubſequi obſeruantur. In primo caſu Opium nocet, per iam dicta in antecedentibus; in ſecundo quam circumſpecte illud, licet antihyſtericorum ſit ſummum, exhiberi debeat, dicam in Tractatione de malo hyſterico ſpeciatim; in tertio quomodo ſe habeat, ſtatim exponam. Moeror ſi foueat conuulſiones, poſt grata analeptica ex pharmacopolio et culina, atque poſt moralia remedia, Vini generoſioris hauſtulum praeferrem multis modis Opio, quo in debilibus et debilitatis lubentius careo, ſi alia ſubſtitui poſſunt aeque profutura. Quod vero illam intentionem attinet, quae expandendo Volumini humorum, nunc poſt euacuationem qualemcunque collapſo, deſtinaret rarefaciens et replens Opium, illa quidem, niſi omnia me fallunt, non multum valet, cum miſera ſaltem ad breue tempus hac ratione palliatio obtineatur. Reſtituiſſe praeſtat liquida ipſa deperdita, et pauperiei eorum vere conſuluiſſe, vaſaque inania nutrientibus impleuiſſe, quam penuriam praeſentem vtcunque per remedium expanſiſſe, vt latera vaſorum diducta teneantur, et circulus tantisper ſuſtentetur. Nullum certe durabile bonum expectandum eſt ab hac arte, pro abolitione morbi, et pro ſeruanda vita, quae in magno periculo verſatur, ſi ab inanitione pendeat conuulſio, et maxime ſi ſecundum effatum HIPPOCRATIS [c]) ſanguini multo effuſo et purgationi immodicae ſuperueniat.

b) *p. 80.*

c) *lib. V. aph. 3. et 4.*

niat. Impleta humoribus nouis vaſa certius obicem ponunt eiusmodi conuulſionibus, et vitam in vado locant, ſineque his, etiamſi largiter adhibeatur Opium, nil omnino ſolidi agitur. Neque etiam in talibus caſibus adeo ſecura ſemper ſunt Opiata, ſed ſi, poſthabita etiam illa conſideratione, quae debiliſſimis hominibus eadem tanquam minus conuenientia declarat, vel maxime vt cordialia et confortantia et liquidorum collapſum elaterem reſtituentia adſpiciantur, vſus eorundem non adeo bene indicatus deprehenditur, vbi rigide omnia examinantur, vt decet. Sed dicet forte Amicus Opii, dum Conuulſiones ab inanitione adſunt, aut iam ceſſauit inanitio, tumque forte repletione per remedia alimentoſa ſaltem opus eſſe poterit, eaque erunt ſufficientia; aut excretio corpus inaniens adhuc durat, vel ſubinde recurrit, tum vero excretio haec omnino ſopienda erit, ſub vſu replentium, nullum vero maius remedium ad ſopiendas excretiones habetur, quam Opium. Videtur primo intuitu, vt nil diſſimulem, haec animaduerſio haud leuioris momenti; tamen nondum ſine omni reſtrictione verum eſt, locum facilem eſſe Opio, vbi excretio quaedam compeſcenda adeſt. Dum de Conuulſionibus ab inanitione, et ſpeciatim a iactura ſanguinis per vulnera ortis, et rite curandis agit Ill. van SWIETEN,[d]) ingerenda vult liquida ſanis facile aſſimilanda, quae tamen nil ſtimulantis acrimoniae in ſe contineant; deinde ea parua copia ſimul, ſed ſaepe adhibenda dicit, vt vita ſuſtineatur debilis, nec nimis ſubita impletione vaſorum, vel aucto motu lacerentur iterum vaſa, quae iam incipiebant concreſcere. Damnat proinde cum Praeceptore BOERHAAVIO[e]) decantata antiſpasmodica, ſpiritum Corn. Cerv., Tincturam ſuccini, olea deſtillata aromatica, quae omnia, augendo ſanguinis motum, pauculum id ſanguinis, quod in vaſis ſupereſt, expellerent ex diſciſſis vaſis, ad mortem vſque. An ergo tum locum aptum habebit Opium his remediis parca doſi potentius, quod acre eſt, quod certo ſtimulat, et rarefacit liquida, atque ea celerius mouet per ſua vaſa? anne potius contrariatur prorſus illis momentis omnibus, quae obſer-

d) *in Comment. Tom. I. p. 381.*

e) *in Commentario praeter eius voluntatem edito ad aph. 234. no. 4.*

 vanda

vanda ſunt ex conſilio SWIETENII? Quid vero dicam de haemorrhagiis per varia loca ab internis cauſis obortis? Monſtraui Sect. II. Cap. I. clariſſime, Opium eas omnes magis proritare quam cohibere, pauciſſimis caſibus exceptis. Siue ergo ex vero vulnere, vt ſaepe in haemoptyſi, ſiue ex dilatatis ſaltem et nimis hiantibus arteriolarum oſculis ſanguis effundatur, nec in hoc caſu, nec in illo conducet Opium ſanguinem rarefaciens, et ad partem affectam cum impetu impellens. Sique Conuulſo debeatur haemorrhagiae qualicunque adhuc perduranti, multo minus hoc remedium adhiberi debebit, quam ſi illa iam ceſſaſſet, priore enim conditione poſita, iuuaretur certiſſime duratio haemorhagiae, cum poſita poſteriore ſaltem metus eſſet, ne forte iterum recrudeſceret. Non poſſum non hic recordari alicuius Foeminae, haemorrhagia Vteri, dum abortiebat, affectae, qua effuſiorem inter ſat effuſas, quas vidi, obſeruaui nullam; quaeque id effecit, vt longe maiorem credam ſanguinis copiam in corpore hominis adulti, quam ſumitur ab iis, qui eam ad libras computo inito exacte determinare ſategerunt. Aderant, praegreſſa caligine oculorum, lipothymiae et ſubſultationes tendinum perpetuae, atque praefracte perdurans cruoris fluor exſangui pene corpori pallidae mortis imaginem inducebat. Praeter acetum autem naribus admotum, praeter emulſiones, potum thée cum lacte, et iuſcula carnium, quae iugiter per multas horas parca copia ſed repetitis vicibus in vſum vocabantur, donec tandem concremento Polypoſo grandiore excluſo haemorrhagia ceſſaret, adhibui nihil. Tenui vero hoc apparatu, quem aliquis rerum haud gnarus vix pro medicamentoſo haberet, cui quandoque lipothymiis vrgentibus frictiones pedum et brachiorum ad vitam minimam ſuſtentandam addebam, conuulſiones graues imminentes ſemper abarcui, ſineque ſopiente Opio vitam aegrae meae, quae mirum quantum periclitabatur, felix lucratus ſum, vt olim in ſimili caſu alicuius Dominae Hagae Comitis BOERHAAVIUS,[f]) cuius ego veſtigia legebam.

f) *in Comment. in aph. 234. no. 4.*

Sed

Sed et reliquis fluxionibus omnibus non conuenit Opium, non enim leuat nimios ſudores, ſed auget; non tollit diabetem, ſed intendit; non refraenat venerem, ſed exſtimulat, neque eapropter cohibet excretiones inuoluntarias ſpermatis, ſed magis ad eas diſponit. Maxime permittitur et indicatur in emeſi et deiectione aluina nimiis, quarum vtramque valide compeſcit; igitur in caſu neceſſitatis id dare expedit, ingeſtis ſimul liquidis nutrientibus idoneis, neque tum nocebit, ſi ſanguini etiam, quem actio eius ſimul inuoluit, aliquis turgor et motus velocior inducatur. Vbi vero quieuerit praeternaturalis excretio, tum miſſo Opio ſola repletio Curationi poſſibili ſufficiet, niſi id fraenum neceſſitas repetitis vicibus poſtulauerit. Vix alicubi exſtat memorabilius exemplum, quod hic referri cum cura meretur, quam apud SYDENHAMVM.[g]) Recenſet Vir optimus Choleram epidemice graſſatam, in qua non ſolum abdomen, vt alias in hoc malo, ſed vniuerſi Corporis muſculi, brachiorumque et crurum prae reliquis ſpaſmis diriſſimis tentabantur, ſimulque mentionem iniicit alicuius Aegri enormi vomitione ſpasmorumque violentia animam agentis, cum ſudore frigido et pulſu vix micante ſed auctiore doſi et repetita laudani ſui in totum reſtituti. Atque ipſe ego olim Cholera miſere laborans, vt alia mala, ita et aduenientes conuulſiones Opio deuici, licet repetitum vſum vel perferre nequiuerim, vel et forte plus iuſto timuerim, caput ab eo tentatum ſentiens.

g) *Operum p.* 372.

§. IV.

3. ab irritatione.

Accedo tandem ad *Irritationem*, dumque hanc meditor, licet palmarium curationis momentum in remotione cauſae irritantis verſetur, negare tamen non poſſum, huic claſſi Conuulſionum pulchre interdum conuenire anodyna Opiata. Sane vbi immaterialis adeſt irritatio, veluti a pathematibus animi; atque vbi ſolum motuum vitium ſubeſt, ſenſibilitati et mobilitati ſyntaxeos neruoſae debitum, vt apud hypochondriacos et hyſtericas quandoque, tum prudenter exhibitum Opium ſaepe pulchre prodeſt, ad motuum impetum inhibendum, licet diſpoſitio-

tionem ad motus anomalos haud tollat. Ob hunc ille Opiſthotonus et Tetanus in America, cuius mentionem facit Cl. CHALMERS,[a]) Carolinae meridionalis incolis familiaris, in Europa rarior, nec hactenus ſat accurate deſcriptus, ſine Opio haud perficitur, quod Aegri largis doſibus ſine ſomnolentia ferunt. Porro quando punctus vel ſemilacerus neruus irritationem ad encephalum propagat, aut quacunque de cauſa vrgens dolor omne ſyſtema neruoſum in conſenſum rapiendo conuulſiones ciet, egregii certe vſus Opium eſſe obſeruatur: atque in eiusmodi caſibus ab ipſo HOFFMANNO[b]) dudum laudatum eſt, quanquam alibi in morbis conuulſiuis cane peius et angue fugienda eſſe narcotica et Opiata dixerit.[c]) Memoratu dignum eſt, et Illuſtrem BOERHAAVIVM,[d]) et van SWIETEN,[e]) binis locis de Conuulſionibus tractantes, de diluentibus, laxantibus, lenientibus, reuellentibus fuſe diſſerere, atque ne verbulum dicere de Opio, niſi morbus ſit a laeſione nerui et a dolore, quo in caſu id permittunt et laudant, quamuis et aliorum remediorum vſum ſimultaneum inculcent. Militat quoque rebus ita ſe habentibus pro vſu Opii Celeb. LAZERME,[f]) *Quae Conuulſio,* inquiens, *a dolore aut ſtimulo Genus neruoſum acrius afficiente producitur, anodynis, narcoticis, aliisque dolorem mitigantibus ſanatur.* Atque re ipſa curationem hac methodo ſaepe ſuccedere, hiſtoriae morborum fidae loquuntur. Poſt alias aliorum in *Obſeruationibus Medicis Londinenſibus* Cl. SYLVESTER[g]) ſiſtit affectum ſpasmodico-conuulſiuum maxillae inferioris, a laeſione forti tendinis alicuius digiti (aut forte nerui tendinem ſupergreſſi) enatum, et tinctura thebaica ſanatum. Similem prorſus morbum a clauo ferreo pedi infixo eodem remedio ſat largiter exhibito curatum ſuppeditat D. CLEPHANE. Ipſe memini Foeminae ob dolores ſummos nephriticos conuulſae me dediſſe cum emulſionibus oleoſis paulo liberalius laudanum liquidum eximio cum ſucceſſu. Praeſtat porro Opium multum boni, vbi tenuiſſimae molis, ſed cauſticae naturae acrimonia ſubeſt, ſi ſimul adhibeantur demulcentia et emollientia, maxime ſi ad cu-

tis

a) *vide Medical Obſeruations and Inquiries by a Society of Phyſicians in London Vol. I. obſ. XII.*

b) *diſſ. de Corrects. Opii p. 9.*

c) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 74.*

d) *aph. 239.*

e) *in Comment. ad hunc Aph. Tom. I. p. 381.*

f) *de morbis capitis Cap. XII. p. 241.*

g) *Medical Obſervations and Inquiries by a Society of Phyſicians in London Vol. I. Obſ. 1. et 7.*

tis cribrum ea deponenda et per eius poros eliminanda eſt, neque impetus febrilis, quem hoc remedium intenderet, eius adhibitionem vetet. Ita quoque Conuulſiones ab acri draſticoque purgante vel emetico oriundae, vt ab Helleboro, qui HIPPOCRATE[h]) annotante eas inducit, et a quo, eodem teſte, facile lethales ſunt, ſaepe Opium ſibi depoſcunt. Cauendum ſaltem, ne eodem excretio ſtimuli, quae ipſis deiectionibus et emeſi perficitur, nimis cito inhibeatur; ſed ita omnis medela adornanda eſt, vt inter iugem diluentium et obtundentium adhibitionem, inanes ſaltem motus eius beneficio ſopiantur. Neque aliter procedendum, ſi a vero Veneno acri et cauſtico, aut a pharmaco praeter intentionem Medentis inſtar Veneni agente, motus conuulſiui excitati fuerint. Bene recordor talium ſumma violentia adfligentium, et praeter omnem culpam et expectationem meam enatorum, in Iuuene, cui aliis fruſtra adhibitis ob collum ſtrumoſum aſperae arteriae compreſſione ſaepe ſuffocationem minitans, mercurium dulcem ad ptyaliſmum excitandum praebueram. Dedi pro potu lac tepidum, clyſmata infundi feci, ex ſolo lacte cum oleo amygdalarum, atque identidem exhibui laudanum liquidum eximio et praeſentaneo cum emolumento.

h) *lib. IV. aph. 16. lib. V. aph. 1.*

Atque ſic tribus claſſibus ad quas commode reducuntur Conuulſiones ſatisfactum autumo, quibus expenſis conſtabit, multo rarius Opium habere locum opportunum in curatione, quam aliquis obiter attendens prima fronte exiſtimaſſet.

§. V.

Epilepſia in genere conſiderata.

Poſtquam, quantum pro ſcopo meo requirebatur, de Conuulſionibus egi, videtur labor meus facile carere poſſe ſpeciali conſideratione Epilepſiae, cum ſit conuulſio; atque in therapia Epilepſiae vtilitates et noxae ab Opio deduci et intelligi commode queant ex modo dictis. At nihilominus atrox hoc malum ſeorſim expendi meretur, neque inutilem operam, opinor, impendam, ſecuturus veſtigia Scriptorum omnium Praxeos medicae, qui id ordinarie peculiari capite exponunt. In omni Epilepſia

 obſer-

obſeruatur violenta, inuita, alterne repetens contractio muſculorum voluntatis imperio ſubiectorum, eaque tanta ſaepe, vt vires voluntariae contractionis mirum quantum ſuperet. Eſt ergo Epilepſia vere conuulſio, ſed differt tamen a Conuulſione ſtricte ſic dicta, nam in hac aliqui ſaltem muſculorum animalium contrahuntur, in epilepſia multi vel omnes; dein in conuulſione ſenſus ſuperſunt, et aeger ſibi conſcius manet, atque eorum, quae durante conuulſione agebantur, recordatur, in Epilepſia vero omnes ſenſus interni et externi prorſus ſunt aboliti, nec recordari poteſt eorum aeger, quae durante paroxyſmo accidebant, licet hoc, animaduertente PITCARNIO,[a]) non ſit prorſus perpetuum. Tandem proprium eſt Epilepſiae, vt ſuis periodis redeat inſultus, quod vero Conuulſionibus non accidere ſolet, vtpote quae aut in mortem aut in ſanitatem deſinunt. Taceo ſymptomata quaedam Epilepſiae ſingularia, quae a conuulſionibus abſunt, ſubitaneum prolapſum in terram, ſtridorem dentium, reſpirationem ſuffocatiuam, ſeminis, vrinae, faecum aluinarum excretionem inuoluntariam, pollicum in volam incuruationem, et ſpumam ante os. Recte igitur definitur Epilepſia, quod ſit Conuulſio vniuerſalis muſculorum Voluntati ſubiacentium, cum ſenſuum omnium externorum et internorum abolitione, per interualla iterum inuadens. Cum vero omnium motuum muſculoſorum origo ſit a cerebro, ſenſusque omnes in cerebrum tanquam in ſuum centrum tendant, facile clarum eſſe opinor, poſita Epilepſia, poni actionem cerebri naturali maiorem in muſculos motores, naturali autem minorem, et nullam, in ſenſus et eorum organa. Loquor de actione cerebri, namque quae de actione motuque nimio atque ſpasmo durae meningis tanquam cauſa Epilepſiae diſſeruerunt poſt BAGLIVVM clari in arte Viri, ipſeque Ill. HOFFMANNVS, vix videntur admittenda, cum ex demonſtrationibus Hallerianis praecipue, dura meninx ad omnem motum in ſe ſit inhabilis, motusque omnis, qui in eadem admitti poteſt, ſaltem a pulſu arteriarum pendeat. Quoniam autem Epilepſia omnis eſt vniuerſalis conuulſio abſente

ſimul

a) *Elem. Med. lib. II. cap. V. §. 8.*

ſimul ſenſu, clarum eſt, cauſam proximam excluſi Paroxyſmi ſemper haerere debere in Encephalo, omnium motuum principio, ſiue cauſa encephalum ad paroxyſmum excludendum diſponens in eo etiam haereat; ſiue alibi in corpore, namque poſteriore in caſu debet tamen haec antea adficere omne encephalum, antequam naſcatur ipſe paroxyſmus. Si in encephalo cauſa excitans lateat, Epilepſiam idiopathicam, ſi alibi locorum, ſympatheticam Medici appellant. Ad vtramque autem molliori et ſenſibiliori compage ſenſorii communis et neruorum praediti prae aliis ſunt procliues, etiam leuiori exiſtente cauſa, in firmiori corpore cauſa ſemper eſſe debet validior. Haec in genere de omni Epilepſia valent, at numero plures huius mali dantur ſpecies, cauſarum valde differentium intuitu, quas inuenire et tollere adeo ſaepe arduum eſt. Ad has vero ſi, vt decet, probe attendiſſent Medici, ſimulque ingenium morbi habuiſſent cognitum, non adeo abſurda exſtaret ſpecificorum ſimplicium et compoſitorum farrago, quae aut nimis innoxia ſunt, et nil agunt, aut ſi aliqua manifeſta actione in corpus polleant, minus opportuno tempore exhibita non parum ſubinde nocent. Omnia certe quae huic affectui dicantur in medendo molimina, prorſus vana ſunt, aut caſu ſaltem aliquid praeſtant, niſi omnes poſſibiles cauſae Epilepſiae, quae vnquam exſtiterunt, et in Auctorum monumentis annotatae inueniuntur, redigantur in certas claſſes, atque indiuidualis caſus, qui ſub manibus eſt, penſitetur exacte, ad quam claſſium harum pertineat; niſi tandem omnium phaenomenorum in eo euenientium inſtituatur ſolers obſeruatio et examen, vt detegatur cauſa ſingularis, et ſingularis ſanatio impetretur.

§. VI.

Secundum hanc legem igitur, quae religioſe tenenda eſt omnibus ſapientibus Practicis, primo loco conſideranda venit *Epilepſia haereditaria et connata.* Huius vtriusque cauſa ſine dubio latitat in peculiari fabrica omnium ſolidorum, cum vero hanc immutare omnis ars medica nequeat, eapropter etiam, vt *eius variae ſpecies.*

 omnes

omnes alios morbos connatos haereditarios, ita et eiusmodi Epilepſiam haud ſanare valet. Incrementum corporis et aetas mutata, dum ſolidorum omnium textum mutat, aliquando opem adfert. Id ni fiat, atque vltra pubertatis et ad viriles annos progreſſo ſi morbus ſuperſit, parum ſolaminis ſperandum reſtat. At vbi nihilominus aliquibus aegris talibus artis conſilia emolumento fuerunt, id effectum fuit per ea, quae alios morbos inducerent corpori, omneque vitae regimen aliud redderent. Hincque eſt, quod emetica, purgantia paulo validiora, atque quaedam remedia chemica, deinde etiam illa, quae leniori et amico ſtimulo in neruos operantur, aliumque motum eorum liquido inducunt, aliquando profuiſſe viſa ſint, quorſum et aeris, victus, mentisque occupationum mutatio pertinet. Dum vero Opium magnam poteſtatem habet ad motus quosdam Corporis humani mutandos et refraenandos, dum in habitu quorundam motuum emendando multum prodeſt, mirum non eſt, et de eius vſu ſubinde cogitatum fuiſſe in cura Epilepſiae haereditariae et congenitae, neque tamen conſtat, ſcopum praefixum eodem attigiſſe Medicos. Fateri potius debent rerum gnari, ſi in genere diſpoſitio haereditaria et connata ad morbos ponatur in mobilitate, teneritudine, et ſenſibilitate neruorum, tali minus conferre Opium, vt Sect. I. Cap. VI. §. 3. euici. Igitur et Epilepſiae a tali neruorum textura pendenti haud congruet, quin potius dispoſitionem ad morbum magis iuuabit, et in habitum deductum obfirmabit. Primarium leuamen vnice petendum ab obſeruatione aſſidua iuuantium et nocentium in regimine diaetetico, et ab attentione ſedula ad omnia quae aegro accidunt, vt, ſub quibus conditionibus inuitetur et acceleretur inuaſio paroxyſmi, ſub quibus tempus intercalare inter duos magis elongetur, clariſſime conſtet, tum quippe diſci poteſt, qua ratione mitior pauliſper reddi queat Vita, quae miſere ſatis transigenda eſt homini cum radicato et inexpugnabili malo epileptico ad tumulum conflictari iuſſo.

Sequi-

Sequitur alia Claſſis Epilepſiae, cuius cauſa ſedem ſuam habet in capite externo vel interno, quaeque ibidem aliquando eſt ſtabilis, et perpetua, excluſura paroxyſmum, quoties acceſſerit cauſa quaedam procatarctica, vel occaſionalis. Spectant huc 1. Laeſiones capitis, per vulnera et contuſiones; ſanguis extravaſatus, pus, ſanies, ichor, premens et irritans. 2. partium oſſearum malae conformationes, et morbi, excreſcentiae earum, intropreſſiones, fracturae, feſtucae, tophi, caries vel ſimplex, vel venerea. 3. partium membranoſarum indurationes et eroſiones, quorſum ſinuum calloſitas et eroſio meningum, a quouis acri perpetrata pertinet. 4. inflammatio cerebri et meningum eiusque ſequelae. 5. repletio nimia ſinuum, vaſorumque venoſorum meningibus et cerebro propriorum, a congeſto ſanguine multo, orgaſtico, viſcido, atrabilario, polypoſo, argento vivo quomodocunque eo delato, dum ſimul tonus eorum et vis motrix languet. Multiplex certe haec eſt Epilepſiae idiopathicae facies, et multiplicem diuerſumque ſemper apparatum remediorum cauſae proximae oppugnandae parium poſtulans, ex Chirurgia, et Pharmacia. Dolendum ſaltem, quod cauſa ſubinde valde latens adeo ſaepe cognoſci nequeat, aut cognita tolli neget, quodque in eiusmodi Epilepſia, cuius cauſa ſemper permanet, Ars medica ad ſummum ſuum apicem euecta ſaltem efficere queat, vt rariores eueniant paroxyſmi, dum euitare docet et praepedit cauſas ad eos diſponentes. Hae vero conſtanti experientia redeunt ad validas commotiones generis neruoſi per pathemata Animi, iram, terrorem, metum, amorem, veneris illecebras, et ad omnia illa, quae ſanguinis humorumque maiorem copiam vel inuitant vel propellunt ad cerebrum, quorſum ſtudia, meditationes abſtractae, imaginatio viuida, circulatio motu corporis vel aliis de cauſis aucta, plethora, orgaſmus, calor ſanguinis aeſtiuus, comeſſatio, ebrietas pertinent. Hinc enim eſt, quod adeo ſaepe plenitudo quaedam vaſorum encephalicorum, quae grauitate capitis et doloroſa tenſione, turgore et rubore faciei, calore praeternaturali ſupremi Ventris, arteriarum-

que temporalium actione viuidiore ſe prodit, triſte de aduenturo paroxyſmo praeſagium edat. Iam vero quando ad cauſas proximas Epilepſiae huius claſſis reſpicimus, quam inepte ad eas impugnandas Opium exhiberetur, facile videre poteſt quiuis, qui ordine eundo ſingulas ſigillatim contueri voluerit, quem laborem prolixitatis euitandae cauſa in me ſuſcipere nolo. Sed nec occaſionem malo naſcituro poteſt praecidere Opium, imo vero eandem ipſa ſua operandi in corpus ratione potius ſuppeditat, ita vt iure cauſarum ad paroxyſmum diſponentium catalogo debeat inſeri. Ponatur quippe paroxyſmus excludendus ab accedente ad cauſam in capite ſtabilem congeſtione ſanguinis plethorici, orgaſtici, calidi, celerius moti; an opium plethoram et orgaſmum ſanguinis ingenerans, calorem augens, circulum intendens, liquida ad caput vrgens ſua natura, vnquam et vlla ratione conducet aegro tali? An, ſi ebrietas (quae homini derepente obmuteſcenti, vel ſolo HIPPOCRATE[a]) teſte, mortiferas convulſiones inducere poteſt, niſi eum febris corripuerit, epilepticum malum inuitauerit, vt ſat ſaepe accidit, temulentiam inducens Opium tali aegro erit aptum remedium? An, ſi Veneris exercitia paroxyſmum redire fecerint, vi aphrodiſiaca pollens Opium porrexiſſe conueniens erit? Quis prudens Medicus non videt, omnimodo, et tanquam a Veneno cauendum eſſe ſub his circumſtantiis ab Opio. Quis prudens negauerit, cum ſola congeſtio ſanguinis ad caput, ſola ebrietas, ſola Venus ſufficiant excludendae Epilepſiae, per innumeras obſeruationes practicas, Opium in diſpoſitis ad congeſtiones Epilepſiam potius excludere et iuuare poſſe, quam praepedire et ſanare. Habent *Miſcellanea Nat. Cur.*[b]) Epilepſiam ex decocti hyoſcyami fomentatione; an, ſi foris admotum narcoticum tale quid patrat, adeo mirum erit, ſi intus datum Opium iuuerit acceſſum morbi comitialis? De medicamentis antepilepticis dictis, ſiue Galenicis, ſiue chymicis, calidis, et ſale acri oleoſo foetis dicit THOMSONVS,[c]) quod ſanguinem orgaſmo exagitent, unde rarefiat, et mole expandatur. Quare ea in affectibus neruorum a nimia repletione,

omnino

a) *Sect. V. aph. 5.*

b) *Dec. II. An. I. obſ. 133.*

c) *diſſertationum p. 114. 115.*

omnino cauſam mali augere, et morbum reddere deteriorem dicit. Nonne ergo in ſimilibus caſibus calidum et ſale acri volatili foetum Opium peſſimum erit antepilepticum? Plura dicam! quis rerum gnarus non capit, quando omnia euacuantia, reuellentia, refrigerantia, circulumque pacatum reddentia iuuant ſub memoratis rerum conditionibus, abſurdum plane eſſe, iis in curatione interponere Opium, quod his remediis directe refragatur, tonumque dilatatorum valorum cerebri ſimul mirifice debilitari facit. Notum habui Virum identidem Epilepſia correptum, poſtquam capitis validam contuſionem paſſus eſſet et Bacho Venerique indulſiſſet per Annos. Varia vſurpauerat ſine effectu, atque etiam ſubinde pharmaca opiata absque fructu. VS., vini parcior vſus, et abſtinentia ab amoris illecebris, eidem leuamini erant, malo ſubito recurrente, ex quo a ſobrietate et morum rectitudine recedebat. Quam bene autem in Epilepſia, quae ab onere ſanguinis orgaſtici aut immeabilis cerebro incumbente natales ducit, proſit vſus ſat repetitus remediorum, quae euacuant, reuellunt, motuique proiectuli et orgaſmo ſanguinis obicem ponunt, exulare iuſſo omni Opio, cum voluptate didici aliquoties, dignaque habeo bina exempla notabilia, quae hic legantur. Iuvenis erat 15 annorum, ſanguineus, ingenio acuto valens, ſtudiis deditus, ad iram pronus, nariumque haemorrhagias ſubinde experiens. Is cum aliquando rixas habuiſſet cum commilitonibus, atque aeſtate feruida motu corporis incaluiſſet, ſubito Epilepſia corripitur ſaeua, aliquoties per nychthemeron recurrente, miraque prorſus inflexorum, extenſorum, in gyrum ductorum, ſupinatorum, pronatorum motuum varietate ſtipata. Medicinam ipſi mecum faciebat doctiſſimus quidam Collega, ambo vero, miſſis omnibus ſopientibus, quae requiri videbantur ab exorbitantium motuum impetu, quaeque omnino praeſcribenda Medicorum etiam ſagacium multi crediſſent, ſuaſimus repetitas VSes, purgantia antiphlogiſtica, clyſmata, pediluuia, ſinapiſmos, ſyrupos horaeorum cum nitro, emulſiones, diaetam tenuem blandamque, hocque apparatu per multas hebdomades adhi-

adhibito effecimus, vt rariores ſenſim et mitiores accederent paroxyſmi, dein per aliquot menſes ſilerent prorſus. Atque cum illi poſtea ob animi affectum validum recrudeſcerent, eadem medela tollebantur penitus, iuuenisque bonae ſpei, in parentum gaudia, cum ſanitate prorſus redibat in gratiam. Iungo huic Aegro Foeminam, vitae ſedentariae addictam, bene cibantem, potuique cereuiſiae nimis indulgentem, ſucci pleniſſimam, vaſis exilibus, pulſu debili, capite magno, collo breui, corporis totius fabrica non bene extenſa inſtructam, abortus ſaepius, partus laborioſos bis, menſes ſemper parciores expertam. Illa ſubito paroxyſmo corripitur epileptico, adeo inualeſcente, vt in apoplexiam is vergere videretur, quae tamen VSe cita et aluum laxantibus auertebatur. Redibat aliquoties, aliquot diebus vacuis relictis, priſtina ferocia malum; nil vero hyſterici hic ſubeſſe, ſed potius in capite ſenſim congeſtum, lentumque redditum ſanguinem vaſa oppilare, phaenomena omnia et antecedentium conſideratio videbatur euincere. Repetitae ſaepius fuere VSes, aluus ad diarrhoeam vſque per multas hebdomades ſollicitabatur rheo, tamarindis, manna, cremore tartari, ſalibus, rob ſambuci, ebuli, ſapone, gummatibus ſoluentibus; nitrum cum ſyrupis ſaponaceis largiſſima copia vſurpabatur, clyſmata et epiſpaſtica in vſum vocabantur; menſium tempore fotus abdominis adhibebantur cum leniſſimis emmenagogis, diaeta tenuiſſima iniungebatur, potus diluentes et attenuantes omnis generis praeſcribebantur, malo omnino ceſſante, ſed ſuperſtite debilitate ſumma capitis. Ego, vt nil diſſimulem, tandem ad roborantem corticem peruuianum progrediendum eſſe vrgebam, ſed adhuc inſtandum putabat honoratiſſimus Collega meus vſui praecedentium, quae, minuendo onus vaſorum cerebrinorum, augere poſſe ſimul horum vires aſſerebat. Omnia igitur continuabantur ad quinti menſis finem, et vltra, magno cum fructu, donec tandem larga ſpadanarum aquarum potione ſuperaddita, prorſus conualeſceret aegra, pro conclamata habita toties ab omnibus, quae eam inuiſerant.

Tran-

Tranſeo ad nouam Claſſem Epilepſiae, quae debetur euacuationibus ſolemnibus ſanguineis aut ſeroſis interceptis, vt retentis haemorrhoidibus, menſibus, lochiis, retentae vrinae, vel perſpirabili ſanctoriano diu ſuppreſſo; aut retentis ſordibus in tubo inteſtinorum ſtabulantibus; aut materiae acri qualicunque, cuius excluſio perpetua pro ſanitate vtcunque conſeruanda neceſſaria erat, quorſum ſcabiei tineaeque capitis, arthritici et rheumatici humoris ab exterioribus repreſſio, fonticulorum vlcerumque ſubitanea exſiccatio, ſpectant. In his caſibus omnibus, humores vel copia vel acrimonia, vel ad ipſum caput determinati, vel e longinquo neruos vellicando, cerebrum irritant, atque ſic Epilepſiam ciere apti ſunt. Facile autem clarum eſt, eorum ad loca ſueta, vbi excerni debent, determinationem artificialem, praeſtitamque euacuationem, curationi talis Epilepſiae vnice aptam eſſe, cui fini Opium raro aut nunquam reſpondet. Namque ſi haemorrhoides et menſes tranſpirationemque et ſudorem promouentia deſiderantur, licet inter ea Opium referri debeat omnino, tamen alia magis congrua habet materia medica, prae quibus ad hos ſcopos obtinendos nil ſingulare Opium praeſtat. Nocentiſſimum autem id merito declarari debet in Epilepſia ſtomachica, vtpote quae, dum eiectione fomitis per vomitum et purgationem, periſtalſeosque in Ventriculo et inteſtinis debilitatae reſtitutione, eorumque omnium vſu, quae digeſtionem iuuant, abigitur, et praecauetur, non poteſt non vſu Opii aluum ſiſtentis, periſtalſin debilitantis, omnemque digeſtionem vitiantis, obfirmari et deterior atque pertinacior reddi.

Sed alia iterum claſſis Epilepſiae continet illam, quae per violentam irritationem et commotionem totius generis neruoſi producitur, ab ingentibus Animi affectibus, ab acutiſſimis doloribus quomodocunque excitatis, ac vellicatione neruorum ab omni cauſa tendente, irritante, rodente, quae naſci poteſt ex cibo et potu acribus vel degenerantibus in acre, ex medicamentis acribus et venenis, ex acri ſpecifico morboſo, vt morbilloſo,

variolоſo, arthritico, ex humoribus inquilinis contracta acrimonia laborantibus, ex rebus toto genere praeternaturalibus, calculis, vermibus; tandem a ſenſibilitate et mobilitate ſumma ſyntaxeos neruoſae, qualis ſaepe hypochondriacorum et hyſtericarum eſt. Vt Veritati ſuus detur locus, fateri debeo, licet rarius in aliis claſſibus Epilepſiae, in hac tamen certe quandoque multum boni praeſtare Opium prudenter adhibitum. Ac primo quidem ab immateriali cauſa ſi natum fuerit hoc malum, ſolumque adeo vitium motuum ſubſit, nulla prorſus cauſa proxima materiali praeſente, quae remediis oppugnari poſſet, (namque pathemata Animi guttulis et puluillis non obediunt,) inducto per moralia pharmaca affectu, qui dominanti eſt contrarius, quieteque corporis iniuncta, princeps certe remedium ſaepe habetur Opium. Id nempe et pacatam menti tranquillitatem cum felici aerumnarum obliuione infert, et corporis intuitu animales motus auctos refraenat. Atque ſub his rerum conditionibus, modo ſuperari poſſit, qui ſanitatem peſſundedit, affectus tyrannus, modo omnes occaſiones, quae eius reſuſcitationi inſeruirent, omnino praeſcindi queant, Opium ſaepe vno ictu profligare poteſt minax malum, quod tamen ſi redierit, et degenerare in habitum inceperit, corroborantibus ſyntaxin neruoſam tractari debet, quibus interim et tum Opium, ſi opus, interpolari poteſt. Enim vero etiam eo tempore, quando corporea cauſa Epilepſiae alicubi latet, et affectus animi eam agere facit, et excludere paroxyſmum, qui nondum aduenisſet, Opiatis vti cum aegri fructu licebit. Haec quidem, vt verba Illuſtr. van SWIETEN [d]) mea faciam, non proſunt adeo, quod tollant vel minuant cauſam materialem morbi, cerebrum in integumentis ſuis, ſuperficie, ſubſtantia, aut ventriculis male afficientem, ſed quatenus validos affectus animi ſopiunt, ſubitasque illas generis neruoſi turbas compeſcunt, et pacant, quae cauſas illas ſtabiles in encephalo iuuant, et in actum deducunt. Porro quando dolor immanis praegreſſus eſt, vel comitatur a ſe prognatam Epilepſiam, Opium etiam adhibere non raro expediet. Iterum hic mihi pro-

d) *Tom. III §. 1081. p. 444.*

vocare

vocare liceat ad Ill. van SWIETEN.[e]) *Inter effectus doloris, inquit, etiam conuulſio numeratur, quia itaque per narcotica poteſt obtineri, vt ſenſorium commune non ſentiat dolorem, vbi epilepſia a dolore naſcitur, a narcoticis, dum ſedant dolorem, multum boni expectari poterit.* Saltem in hiſce caſibus ſedulo obſeruanda erunt illa omnia, quae ego de doloribus per opium ſedandis Sect. II. ediſſerui. Scilicet quammaxime cauſa tendens, premens, rodens neruos, reſpicienda eſt, videndumque, vt haec infringatur vel auferatur penitus, in quo momento radicalis medela verſatur. Dum cauſa manet, ſaltem palliatio obtinetur ab opio, neruos ita cum ſenſorio communi mutante, vt ad tempus irritamenta non ſentiant, eius tamen adhibitio valde requiritur, vbi motus nimis enormes ſunt, metumque lethalitatis incuterent antea, quam cauſa eliminari poſſet. Sed multa prudentia practica hic opus! Reſtat ſenſibilitas et mobilitas nimia Syſtematis neruoſi, cui torporem et ignauiam infert Opium, quod negari nequit. Ipſa autem ſenſibilitas et mobilitas, quae a fabricae teneritudine et a laxa elementorum cohaeſione pendet, dum prorſus eadem manet, neque opio firmior redditur, licet id facere poſſit ad mitigandum paroxyſmum, manet etiam ad Epilepſiam perennis diſpoſitio. Multum ergo praerogatiuae tribuendum erit remediis corroborantibus. Atque haec eſt illa Epilepſia, de qua Illuſtr. WERLHOFIVS[f]) dicit, quod per ſufficientem Corticis peruuiani vſum ſaepe ſit curabilis, qui eapropter Electuarium epilepticum Fulleri in Pharmacopoeia extemporanea deſcriptum laudat. Sine dubio etiam illae binae Matronae, quas Cl. de PRESSEUX[g]) ope fontis Geronſterinii Spadae ex hoc affectu conualuiſſe vidit, neruorum laxa compage donatae fuerunt.

Supereſt vltima Epilepſiae Claſſis, cuius cauſa haeret in externis corporis partibus, v. g. in manu, pede, quaeque alicuius aurae, fumi, aut formicationis et puncturae ſenſu ſeſe manifeſtare incipit, adſcendensque verſus caput ibidem paroxyſmum proritat. Memorabilia talia exempla apud Auctores leguntur.[h]) Ad hanc ſpeciem nil prorſus valet Opium, ſed Obſeruationes

e) *Tom. III. aph. 1082. p. 445.*

f) *Obſeruat. de febribus p. 16. in notis.*

g) *vide eius Obſeruationes Zaffii ſynopſi obſervationum ſubiunctas no. XV.*

h) *vide M. N. C. Cent. I. et II. obſ. 80.*

 omnes

Borellum Cent. II. obſ. 95. Rhodium Cent. I. obſ. 57. Ridlinum lin. med. ao. 1695. menſe Aug. obſ. 24. Tulpium lib. IV. cap. 2. Cheſneau obſeruat. med. lib. I. p. 99.

omnes docent, ligaturas fortes ſupra locum illum, in quo fomes haeret, applicatas ſubito, quando paroxyſmus imminet, eundem ſaepe praepedire, communicationem fomitis cum cerebro intercipiendo. Dum vero vigili ſolertia hic perpetuo opus eſt, vt praeuenire melius ſit quam praeueniri, neque tamen ſemper inſidioſum malum anteuertere licet, multo maiores fructus ſemper edidit artificialis loci exulceratio, cauſticis actualibus vel potentialibus perpetrata, eademque ſat profunda et diu ſuſtentata, per ea, quae pus mouent, et affluxum perennem humorum huc inuitant. Quandoque et ſcarificatio profunda loci ſaepe repetita, quin et fonticulus in eodem, aut in vicinia excitatus deſideratum attullit leuamen. Inſuper cum eiusmodi aegris Genus neruoſum ſit valde mobile, illa omnia ex diaeta et pharmacia, quae robur eius fulciunt, profuiſſe deprehenſa ſunt.

Supereſſet Epilepſia ab inanitione, qualem habent A. N. C. Dec. III. Anno V. et VI. obſ. 263., quae vero de eius medela, et vſu Opii in eadem mihi dicenda eſſent, iam attuli, cum de conuulſionibus ab inanitione antecedenti capite agerem.

§. VII.

Opiata nec conducunt ante paroxyſmum epilepticum, nec ſub eodem, nec eo vergente ad finem.

Nunc quando directo obtutu coniunctim adſpicimus omnes illas facies Epilepſiarum, quas leui penicillo adumbraui hactenus, atque memores conſtanter ſumus actionis Opii in corpus humanum, omniumque phaenomenorum inde euenientium, nil nos mouebunt elogia Auctorum ipſi tributa, in praecauenda et ſananda hac aegritudine, quae multa opera congerere nolo. PARACELSVM qui narcocita mirabilem virtutem contra morbum caducum habere edixerat, ſi cum volatilibus miſceantur, ſecutus WEDELIVS[a]) non immerito ea laudari reputat, ſiue credatur ea acrimoniam humorum vellicantium ſiſtere, ſiue eorundem viſciditatem incidere, ſiue ligare in centro, et partem roborare, adeoque vapores et ſpiritus morbificos congelare, diſſipare, et confortatis viſceribus propellere, et epilepticum ſpasmum inhibere. Bone DEVS! quis ea imaginationis luxurian-

a) Opiol. lib. II. ſect. II. cap. II. p. 107.

tis

tis virtute pollet, vt tot verboſos effectus, quae re ipſa nulli ſunt, mente concipiat. Vanus quoque eſt, licet a WEDELIO laudatus, bonus noſter SENNERTVS, [b]) quando in genere, et nulla ſpeciali cauſa determinata, ſtatim vbi inſtantis paroxyſmi ſigna praeſentit aeger, capere eum iubet pilulam laudani cum camphora. Verum quotusquisque non capit, paroxyſmum imminentem vere praepediturum remedium qualecunque, aut impugnare et eneruare in inſtanti debere cauſam proximam morbi, aut cauſam, quae proximam diſponit vt agat, et paroxyſmum excludat. Sed nullam cauſam proximam vere impugnat Opium niſi dolorem et irritationem fibrarum neruearum a materia acri, aut motus excitatos a pathemate Animi, ergo nulli alii cauſae proximae Epilepſiae impugnandae Opium par eſt. Non ſine ſumma voluptate, in abſolutiſſimo tractatu Viri ſummi Ill. TISSOT *de Epilepſia* [c]) legi ſequentia: *Facile eſt inquiſitu, et determinatu, quouſque Opium ſanationi huius morbi conueniat, illi, qui Opus Tralleſii de hoc remedio perlegerit. Cl. hic Vir effectus Opii, cui iuſtum pretium ſtatuere allaborauit, cum diuerſis indicationibus, quas diuerſae cauſae Epilepſiae ſuppeditant, comparauit, et exactiſſime demonſtrauit, id omnibus in caſibus damnoſum eſſe, ſolis illis exceptis, quando magni affectus animi paroxyſmum aut inducunt, aut renouant; vel quando Epilepſia effectus eſt eminentis doloris, qui non ſtatim tolli poteſt, cuius tamen cauſa adhibitionem Opii permittit.* Enarrat deinceps egregius TISSOT hiſtoriam Puellae, ex affectu animi, indeque natis aduerſitatibus et aerumnis, hoc morbo cum vomitionibus, anxietatibus, et delirio, grauiſſime affectae. Stiterant quidem generoſae doſes laudani immanes motus, ſed delirio perſeuerante ſumme debilis, et auxilia vlteriora renuens, 6. die moriebatur. Alii foeminae, cui pathemata Animi hoc malum ingenerauerant, laudanum ad 15 guttas aliquoties profuit. Doloris reſpectu, prouocat deinde TISSOTVS ad obſeruationem *de la Motte* de Puella a nephritide, et aliam *Swietenii* de Puella, ab odontalgia epilepticis et anodynorum vſu ſanatis, quae adeo in conuulſionibus a doloroſa dentitio-

b) *Med. Pract. lib. I. p. 594.*

c) §. 164.

 ne,

ne, apud puſiones, vtilia ſe deprehendiſſe notat. Addit tandem propriam obſeruationem de foemina ob odontalgiam hoc malo affecta. Spectat huc aſſertum Cl. LOCHER. [d]) *Vbi ſpaſmi a dolore oriebantur, opio compoſui dolores, his ſopitis ſiluit morbus.* Sed mecum monente Cl. TISSOT *extra hos caſus*, quando nempe Epilepſia ex pathematibus animi, aut doloribus opium ſua natura ferentibus naſcitur, aut fouetur, *id in hoc morbo ſemper periculoſum, id quod vel leui attentione ad eius effectus clarum redditur.* [e]) Alia vero adhuc ratio, eademque ſontica ſupereſt, quae attente conſiderata efficit, vt perſpiciatur, quam longe abeſſe debeat Opium, a curatione Epilepticorum, et ſpeciatim verſus inſtans tempus paroxyſmi. Cauſae nempe, quae proximam ad actionem diſponunt, maximam partem fundantur in congeſtione humorum verſus caput et coaceruatione eorum in encephalo, vaſorumque huius debilitate; adeoque opium potius erit referendum inter ipſas cauſas diſponentes, tantum abeſt vt eas impediat ac remoretur, et recte inter eas refertur ab Ill. HOFFMANNO. [f]) Prouocat *Henr. ab* HEERS [g]) ad *Auerrhoëm*, *Ariſtotelem* ſecutum, qui Epilepſiam fieri dicit, vt ſomnum, hoc eſt, a vapore, quod *libro de flatibus* docuerat HIPPOCRATES. Cautionem inde deducit laudatus Autor, eapropter vina fortia et valde vaporoſa, multo magis aquas vitae, ab Epilepticis vitari debere, alioquin aquas mortis futuras. Multo ergo magis Opium iis vitandum eſſe, apparet. Eleganter et ſolide inquit TISSOT: [h]) *Principes indicationes in Epilepſiae ſanatione ſunt, imminuere Plethoram; ſed Opium eam auget; ſanguinem a capite auertere; ſed Opium illum eo adigit; aluum ſeruare apertam; ſed Opium illam cohibet; humores blandiſſimos efficere; ſed Opium eos acres reddit. In cadaueribus Opii nimia doſi enectorum, cerebrum aeque plenum ſanguine deprehenditur ac in iis, qui ſub paroxyſmo epileptico fuerunt mortui.* Hi quippe omnes apoplexia pereunt. Summa proinde cum cura conſiderari merentur obſeruata Cl. SCARDONAE. [i]) Refert ille, ſe iuuenem adhuc, motum elogiis Auctorum, Opio ante paroxyſmum exhibendo ſcriptis, dediſſe id Foeminae, quae illum

d) *obſ. pract. circa luem veneream, Epilepſiam et Maniam Vienn. 1762. pag. 42.*

e) §. 166.

f) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. Sect. I. cap. I. p. 15.*

g) *obſ. 24. p. 213.*

h) §. 166.

i) *in aphoriſmis de cognoſcendis et curandis morbis Pat. 1746.*

illum ſemper ex cephalalgia graui et obnubilatione viſus praeſagire poterat. Sumſit aegra doſin veſperi, mane cephalalgia videbatur obtuſior, ſed obnubilatio oculorum erat maior. Inſultus tardius quidem, ſed ita grauis eueniebat, vt vita aegrae in ſummo periculo verſaretur. Sane in hoc caſu VS. in pede, purgans antiphlogiſtum, pediluuium tepidum, rubefacientia ſuris admota, intus nitrum et ſubacida, aut lenientes emulſiones non ſine fructu poterant adhiberi. Concludit tandem SCARDONA, *ſe conuictum eſſe, quicquid in laudes Opii dictum fuerit ab Auctoribus, id in curatione Epilepſiae nunquam adhibendum eſſe.* Quam male ergo Opium porrigatur Epilepticis quibuscunque verſus tempus paroxyſmi, liquido conſpicitur. Verum in *ratione medendi* clariſſimi cum viueret Amici, cuius cineres adhuc amo et veneror, Beati *de* HAEN, Practici ſummi, notabilem caſum lego, [k]) qui regulae hactenus ſtabilitae exceptionem adiicere videtur. Puer ſexennis, a praegreſſo terrore, horrendos Epilepſiae Paroxyſmos fere quotidie patitur, per ſexennium ad omnia rebelles, dein miteſcentes, ſed ob nouum terrorem vehementiſſime recrudeſcentes. Radix Phy, caſtoreum, aliaque foetida nil effecerant, neque VS. Obſeruatum deinde fuit, paroxyſmum aegro iacenti et dormienti frequentiorem eſſe, quam aut ſedenti, aut vigili. Hinc maiori diei parte in ſedili vigil detentus. Soporoſus autem erat, et ſomno capto Paroxyſmi accedebant, nunquam autem ſub vigiliis. Cum tamen dormiendum eſſet, nocturni inſultus auerruncari haud poterant, enaſcentes ſub ſomno ſtertoroſo. Concluſit HAENIVS, latentem cauſam inuenire nervos tempore ſomni ſtertoroſi ad conuulſiones aptiores, quam vigiliarum tempore. Cogitauit ergo, quid ſi nerui opio inſenſibiles redderentur, ne cauſa illa ignota eos irritare poſſet. Metuere tamen coepit, ne opium, in diſpoſitione adeo comatoſa, ſomnum aeternum faceret, aut per omnem vitam ſtupiditatem. Tentata tamen minima doſis: haec ſoporem non augebat, et tamen boni quippiam praeſtabat, inde aucta omnem paroxyſmum abegit, pro ſopore ſomnum naturalem fecit. Puer breui agilis

k) *Part. V. c. 4. p. 122. ſq.*

et

et ſanus redditus. Inſeruit ſuae tractationi de Epilepſia tunc caſum Ill. TISSOTVS [1]) totidem fere verbis, quibus eum HAENIVS deſcripſit, talemque eſſe agnouit, qui regulae de opio ante paroxyſmum non dando exceptionem ſtabilire queat. Fides ſit penes Autorem, dubitare de ea nefas. At ſincerus profiteor, ſi verum ſit, quod ſub ſomno caput magis obruatur ſanguine, quam ſub vigiliis; ſi verum ſit, quod opium cerebrum ſanguine obruat, cauſam, quae paroxyſmi generationem inducebat, ſomnum nempe ſtertoroſum, neceſſario opio ſumto grauiorem reddi debuiſſe, ſicque ipſum paroxyſmum grauiorem. Ita ex opii natura cognita, qua agit in cerebrum, audacter praeſagium vel depoſito pretio formare licebat. Aliter tamen actum! Mihi quidem fauſtus effectus, ob millenas experientias, quae opium ſanguinem verſus caput copioſius congerere docent, omnem conceptum tranſcendere, atque, quomodo id ex ſomno ſtertoroſo, non ſoporem altiorem ad apoplecticum accedentem, ſed ſomnum naturalem efficere potuerit, explicatu difficile et prorſus impoſſibile videtur. Ne tamen nimii ſimus in collaudando opio, eiusque vſu in praeſente aegro, ac forte veram cauſam latentem proximam abactam fuiſſe reputemus, attendere debemus ad illa, quae in Puero, per tres menſes ſano, deinde obſeruata ſunt, quaeque TISSOTVS referre omiſit. In cadauere dyſenteria deinde demortui, nodus durus neruo diaphragmatico in medio ſuo itinere arcte circumcretus inueniebatur, aliusque ſimilis illi, eius loco, vbi in diaphragma abiturus erat. Thalami neruorum opticorum erant emarcidi. HAENIVS, nunquid vitia enata neruorum medullaeque, diu poſt Epilepſiam nata ſint, an vero dudum praeſentia cauſam proegumenam poſuerint, cui terror accedens cauſam Epilepſiae proximam cum illis formauerit, incertum eſſe dicit. Addit tamen: *Saltem aut idiopathica Epilepſia a terrore genita excitataque, aut idiopathica a terrore cum male affecta medulla cerebri orta, aut demum inuincibilis deuteropathica ex male affecto neruo diaphragmatico, et terrore nata, arte medica ſi non curabilis, ſopiri ita, ac ſi penitus abeſſet, ſe poſſe oſtendit.* Mihi interim

[1]) §. 168.

interim quaerere liceat, ſi puer viuere vltra 3 menſes perrexiſſet, an ita comparato in neruoſo genere, eodemque nunquam ſanando vitio, credibile erat, quod Epilepſia, quae antea in eo poſt varia incaſſum data ſiluerat, nouo terrore iterum inducta, quaeque in multis aliis ſubiectis non raro per aliquot menſes ſilere ſolet, non porro reditura fuiſſet? an aeger, vt neruos inſenſiles nanciſceretur, per omnem vitam opium deuorare debuiſſet? an eius vſum ſanitati reliquae adiaphorum diu toleraſſet? qui, ſi ſolus terror et mobilitas neruorum in culpa erat, paroxiſmum nullo ſomno ſtertoroſo antecedente, opium ſubinde adhibere cum fructu poterat, ſed corroborantibus genus neruoſum, nimiae ſenſibilitati et mobilitati maxime conuenientibus indigebat.

Ego dum haec ſcribo, medicinam facio Foeminae ex illuſtri Familia Polonica oriundae, iuuenculae, tenerrima ſtructura corporis praeditae, hyſtericae, riſu et ploratu ſine cauſa, vrinaque ſaepe limpidiſſima ſufficientibus teſtibus, caeteroquin ſaniſſimae. Haec ſingulis fere menſibus, ſtato ſaepe die, dum hilaris et tranquilla cubitum it, alto ſomno merſa conuulſiones patitur, in veram Epilepſiam vergentes. Opportuna ſic mihi occaſio naſceretur HAENIANA veſtigia premendi, non autem a me impetro, vt premam. Varia ſpecifica antepileptica dicta, et antihyſterica ex conſilio doctiſſimorum Medicorum Cracouienſium aſſumſerat, antequam ad me accederet, et, quod omittere non debeo, etiam laudanum liquidum, vt antihyſtericum, ante cubitum, ſed ſine leuamine, paroxyſmo ſemper more conſueto redeunte. Ante aliquod tempus, incertum eſt quorum effectu, lumbricum aluo excreuit, malum tamen in eodem ſtatu permanſit. Longe abeſſe iuſſi Opium, niſi forte circumſpectum eius vſum, aliis irritis, ſpaſmi hyſterici grauiores poſtulauerint vigiliarum tempore. Conſului, quale nondum adhibitum erat, martiale pharmacum, et quidem Tincturam Vitrioli martis cum tartaro Ludouici, quam BOERHAAVIVS in *Chemia* hyſtericas, et verminoſos aegros curare aſſerit. Hac per menſem ſumta, cum menſes ſtato quidem tempore, ſed parcius fluerent, Tincturae martis cum ſucco

 pomo-

pomorum praeparatae admiſcui Elix. aperitiuum Clauderi, emmenagogo et anthelmintico fine. Sumſit ſimul oleum ſic dictum vini, vel liquorem anodynum, aquas aromaticas rutae, menthae, meliſſae, pulegii etc. atque cum graueolentia auerſari inciperet, ſalis volatilis oleoſi Sylvii odorem laudauit. Dum his vtebatur, ſatis bene ſeſe habebat, paroxyſmos experiebatur longe breuiores et mitiores. Dimiſſa eſt cum conſilio, vt continuo per menſes eadem pharmaca adhiberet, atque futuro Vere aquas vel ſpadanas, vel pyrmontanas potaret.

Sed et in ipſo Paroxyſmo medicamenta quaedam, quae peculiari vi Epilepſiae aduerſantur, eiusque cauſam diſſipant et discutiunt, et inter ea Opiatam Theriacam ac Mithridatium ſoluta in aqua conueniente exhibenda aegro eſſe inculcat SENNERTVS, [m]) in quo quidem conſilio ab eo recedere videtur WEDELIVS, [n]) cum aliis, qui Naturam a pugna ſuſcepta non reuocandam eſſe iniungunt. At vero, vt taceam, quae ex modo dictis de vſu Opii ante paroxyſmum epilepticum maxime limitando huc trahere poteram, quaeque ſimul docent, et ad paroxyſmum ipſum praeſentem ſuſpendendum eius adhibitionem non facere, prouocare mihi ſaltem liceat ad laudatum modo HOFFMANNVM, [o]) ſub ipſa acceſſione omnia volatilia ſpirituoſa, ſuaue, et graue olentia, quae caput vaporibus replent, et humores eo determinant, ſerio reiicientem, quorum catalogo ſine dubio etiam Opium inſerendum erit. Sane ſi dicendum quod res eſt, aeque certo vanum erit cohibere velle paroxyſmum epilepticum, in quo ſummus motuum impetus viget, dato, dum durat, Opio, quam tollere velle paroxyſmum febrilem, dato, dum adeſt, Cortice peruuiano. Neque etiam ſatis attenti fuiſſe videntur ii, qui remedia ſub paroxyſmo exhibenda collaudant et facile exhiberi poſſe putant, ad difficultates ſummas, quae deglutitioni naſcuntur, in homine epilepticum paroxyſmum ſuſtinente. Dentes videlicet eius multa opera adhibita vix ſaepe diuellendi firmiſſime ſibi apprimuntur, ac integrae maxillae adeo ſaepe conſtrictae ſunt, vt ne cuneo intruſo diducerentur. Totus deinde degluti-

m) *lib. I. p. 508. vide et Fonſecam lib. II. Conſil. 80.*

n) *Opiol. p. 145.*

o) *l. c. p. 26.*

tionis

tionis actus impoſſibilis eſt: igitur obtruſa, ſi obtrudi poſſunt, pharmaca vel in forma liquida aegre ad oeſophagum deuoluntur, ingreſſaque forte patentem glottidem, aegro anxio et laborioſe reſpiranti metum ſuffocationis, variaque alia neque parui momenti incommoda inducunt.

Prorſus autem abſonum habeo exhibere Opium paroxyſmo ad finem vergente, vel iam finito, neque capere unquam potui, quando tunc datum fuiſſe ſciui, quo fine dari potuerit. Semper ſupereſt a debilitato cerebro ſtupor quidam et ſopor, modo per breuius modo per longius tempus durans, quando quies aegro naſcitur, niquе in Apoplexiam transeat Epilepſia, qua omnino ſubito interdum necare ſolet, et in quam tandem ſemper deſinit, quando necat, laedit ſaltem ſenſim repetito incurſu functiones cerebri omnes, atque memoriae defectum, ſenſuum hebetudinem, fatuitatem, paralyſin inducit. Quid igitur porrexiſſe aegro hoc tempore Opium aliud eſt, quam voluiſſe efficere, vt tanto certius et citius a Paroxyſmo eueniant haec conſectaria, dum ars imprudens eorum acceſſum iuuat; ab Opio quippe ſolo ſine praegreſſa Epilepſia omnia haec vitia cerebri naſci poſſe, et vere ſaepe nata eſſe, repetita Experientia ſat certum reddidit. p)

p) *Vide Sect. I. Cap. II. §. 20.*

§. VIII.

nec vacuis ab eo temporibus.

Atque haec omnia mala miſeros Epilepticos etiam tanto certius manere clarum eſt, quando extra Paroxyſmi tempora Opium ipſis praebetur, aut ſolum, aut aliis remediis admiſtum, etiamſi ſpecifici antepileptici elogio exornatum fuerit ab Autoribus. De Theriaca iam priſco tempore ſcripſit AETIVS,[a]) quod Comitiali morbo auxiliari ſoleat, atque AVICENNAS[b]) ipſe vtebatur ſaepius mithridatio, ob inſultus epilepticos. Inter recentiores laudatus aliquoties SENNERTVS[c]) habet Electuarium a CRATONE commendatum, quod inter multa acria aromatica Mithridatium et Theriacam licet mediocri quantitate continet. Tale etiam legitur apud RIVERIVM,[d]) efficaciſſimum declaratum, ad morbum radicitus tollendum, inter varia pro ſpecificis habita

a) *Tetrab. IIII. Serm. I. c. 96.*

b) *vide Vitam eius operibus praefixam.*

c) *lib. I. p. 616.*

d) *Operum p. 178.*

habita vnciam integram Mithridatii recipiens. Taceo, de quibus iam §o. antecedente verba feci, PARACELSVM et WEDELIVM, Opium vt antepilepticum ſummum extollentes. Taceo QVERCETANVM,[e]) qui Nepenthes ſuum certiſſimum et promptum auxilium Epilepſiae praeſtare affirmat. Satis vero parcus eſt in praeſcribendo ad mitigandam et ſanandam Epilepſiam Opio Ill. BOERHAAVIVS, cum Excellentiſſimo Commentatore van SWIETEN, neque minus Illuſtr. HOFFMANNVS, vt ex antecedentibus conſtitit. Prorſus autem ad Canones practicos retulit NICOLAVS BENZONI,[f]) Opiata non conuenire Epilepſia, Conuulſione aliisque capitis morbis afflictis; nocere quoque opium in ea obſeruauit Iohannes Franciſcus SCARDONA.[g]) Doleo vero, me nondum vidiſſe Tractatum de Epilepſia Cl. DE SAVLT eiusque mentem de Opii adhibitione in hoc morbo ignorare. At diuinatione quadam aſſequor, ipſum huius remedii vſui minus fauere. Neque certe hoc mirum, quicquid etiam boni ſibi ſecus ſentientes de hoc remedio fingant. Valde noxium eſſe epilepticis Vinum, peculiari obſeruatione docuit RIDLEINVS[h]) in qua prouocat ad Henr. ab HEERS de eodem argumento obſeruationem, ſimulque Mercatorem habet a Vino Epilepticum factum, et alium, qui ob inopiam, in quam redactus eſt, vinum amplius bibere haud potuit, et ſic ab Epilepſia per plures annos fuit immunis, qua antea affligebatur. Deinde Epilepſia multos affici ex intempeſtiua Venere memorat SINIBALDVS,[i]) et modo citatus Henr. ab HEERS;[k]) atque recentiſſimus Scriptor Celeb. TISSOT[l]) ſaepe vidit, paroxyſmos Epilepticos, ſub quibus ſemen profundebatur, longe maiorem debilitatem quam alios reliquiſſe, noſſeque ſe dicit, Coitum epilepſia laborantibus paroxyſmos renouaſſe. Citat deinde Henr. ab HEERS et Cl. DIDIER mercatorem Monſpelienſem memorantem, qui Veneri nunquam libabat, quin mox epileptico paroxyſmo corriperetur. Atque ab antiquiſſimo aeuo eadem iam obſeruata ſunt ab Artis medicae principibus. Quando igitur CELSO monitore Epilepticos omnes fugere oportet poſt ſolem, balneum, ignem, etiam vinum,

e) *Tetr. Affect. Cap. c. 16. p. 214.*

f) *habentur illi in Act. Med. Hafſn. Bartholini Vol. IV.*

g) *in aphoriſmis de cognoſcendis et curandis Morbis Patavii 1746. editis.*

h) *lin. med. Ann. 1697. Maj. obſ. 20.*

i) *Geneanth. lib. IX. Tract. I. c. II p. 718.*

k) *Obſeru. Med. XVIII.*

l) *in tentamine de Morbis ex manuſtupratione p. 199. quod ſubiungitur eius diſſertationi de febribus bilioſis.*

vinum, venerem omniaque calefacientia, fugere ſine dubio ipſos quoque oportebit rarefaciens, calefaciens, commouens, ad caput humores vrgens, inebrians, aphrodiſiacum, Opium. Sed ſupereſt adhuc alia conſideratio. Plurimis Epilepticis certe conducunt remedia reuellentia a capite, et ex hac ratione, eos omnibus reuellentibus contrarium in ſua actione Opium non poterit iuuare. Cum cura annotauit Cel. SCHVLZIVS m) de Coel. AVRELIANO, quod curationi Epilepſiae, ad quam varia medicamenta proponit, ſemper praemiſerit VSem et purgantia; atque de ORIBASIO ita ſcribit FREINDIVS: n) *vbi acceſſio deſiit, mitti ſanguinem iubet: poſt dies quatuor vel quinque refecto paulum corpore purgationem, tribus poſtea cucurbitulas et ſcarificationem, easdemque euacuationes adiectis interdum ſinapismis repeti commodis interuallis praecipit: atque interea nutrimentum idoneum exhibet, ſpecificis adeo per ſe non confidit, vt maximam ſpem, vti par eſt, in euacuantibus ponat.* Magnum Catalogum pro VSe in Epilepſia militantium Auctorum, dum eius vſum depraedicat ipſe, exhibet Frid. HOFFMANNVS. o) Sique monente Celeb. MEAD p) hoc malum in aetate prouectioribus, delapſibus ab alto, ſubitis terroribus, et copiae humorum ortum ſaepiſſime debet, quis non videt, quantum boni in curatione praeſtare apta ſit phlebotome, merito, licet certa cum reſtrictione, commendata RIDLINO. q) Sed et VSe, omnibus aliis fruſtra tentatis, puerum 8 annorum ſuccis plenum ab Epilepſia liberatum vidit RHODIVS. r) Pulcherrime autem, vt ſolet, Illuſtr. van SWIETEN, s) *Multi inueniuntur Epileptici,* inquit, *in quibus ſigna praeſentis plethorae praecedunt paroxyſmum epilepticum, quandoque licet in reliquo corpore tanta plenitudo vaſorum non adſit, manifeſte tamen apparet, vaſa capitis plurimum diſtendi, ſentiunt enim dolorem tenſiuum in capite, calorem maiorem, oculosque habent rubentes. In tali caſu minuere plenitudinem vaſorum ſecta Vena conducit, vt facile patet. Licet autem non ſemper radicalis cura obtineatur per ſangninis miſſionem, cauentur tamen morbi inſultus. Bonetus interim aliquot caſus habet, qui docent, per VSem epilepſiam quandoque*

m) *Hiſt. Med.* §. 460.

n) *Hiſt. Med. Oribaſius pag. mihi* 141.

o) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. Sect. I. c. I. p.* 22.

p) *de imperio ſolis et lunae p.* 67.

q) *lin. med. An. I. p.* 454.

r) *Cent. I. obſ.* 64.

s) *in Comment. Tom. III. ad aph.* 1082. *p.* 441.

doque curatam fuiſſe. Pergit dein Vir eximius et afferta ſua illuſtrat teſtimonio SEVERINI de vſu arteriotomes, methodorumque vetuſtarum mittendi ſanguinem ex inciſa vena frontis, ex arteriis pone aures, itemque per ſcarificationem mentionem facit. Ego ſane obſeruaui ſaepius in Praxi, licet VS. et purgantia aluum non quadrare viderentur cauſae, eamque non attingerent, cum plethora vniuerſalis et raptus humorum ad caput nec eſſet cauſa proxima, nec pro vnica procatarctica haberi poſtularet, profuiſſe tamen bina haec remedia nihilominus, fatalem in apoplexiam abitum praepediendo, ſique rediret paroxyſmus, alias ſequelas grauiores inhibendo, longiora eius interualla praeſtando, omnemque eius redeuntis vim valde mitigando. Pulchre memini, fere ſemper poſt paroxyſmum grauiorem, maxime tamen in ſucci plenis ſubiectis, ſecauiſſe venam, ac dediſſe lene purgans per aliquot dies, clarum olim apud nos Practicum D. de HELWICH. Fauet vero talibus methodis, quae vtique Opium directe earum finibus contrarians excludunt, mirum quantum PITCARNIVS: [t]) *Epilepſia*, inquiens, *quae plerumque prouenit a repletione et irritatione, curatur ſanguinis miſſione, quia is nimius nimium prouentum ſpirituum in cerebro facit, ſiue augmentum ſecretionis, ſicut irritatio facit augmentum deriuationis. Quare etiam purgantia conueniunt, quia minuunt quantitatem humorum irritantium, nam ſpiritus ſolito acriores aequipollent pluribus, ſiue mole auctis.* Laudat dein ob euacuationem Vomitoria, ſetacea, et decoctum Guajaci validum, quia euacuet plurimum. Haec ſi trutinentur exactius, ſaltem certum redditur, vbi euacuatione et reuulſione opus eſt, ad curandam vel mitigandam Epilepſiam a repletione oriundam, vel repletione fotam, ibi omnino exulare debere Opium, de quo ne verbulum habet PITCARNIVS. Mirum hoc certe eſt, cum poſt omnia euacuantia vſurpata, tandem antepileptica ſpecifica admittat, illisque omnibus vim narcoticam ineſſe dicat, quae ſpirituum deriuationem prohibeant, ne cinnabari excepta, cuius agendi rationem mira ſane aetiologia, a Mercurio comprimente neruos

t) *de diuiſione Morborum, Operum Tom. I. p. 171. et Elem. Med. lib. II. c. 5. p. 119.*

arteriis

arteriis interiectos, et ita in cerebro emanationem ſpirituum prohibente, deducit. Sed eius inertiam ego olim ipſe,[u]) doctius autem omnino Cel. CARTHEVSER[x]) et Cl. HVNDERTMARK[y]) commonſtratam dederunt. Eam nil praeſtare in Epilepſia, quamuis ipſam CRATO magnetem eius vocauerit, iisque remediis annumerandam eſſe, quibus valedicendum ſit, me quidem olim ſufficienter commonſtraſſe aſſerit Cel. TISSOT,[z]) qui integrum catalogum ſic dictorum ſpecificorum antepilepticorum ſuppeditat, omnibusque pretium iuſtum ſtatuit. Euidenter docet, an et qousque *radix Valeriana*, *Poeonia*, *Viſcus quernus*, *Moſchus*, *Opium*, *Folia aurantiorum, cortex chinae*, *camphora*, *caſtoreum, aſa foetida*, *ruta*, *Mercurius* prodeſſe queant, prorſus vana ſpecifica habita, imo et alia vere noxia deinde enarrans, et reiiciens. Cum omnibus illis mihi nulla res eſt, de opio ſufficienter egi, de moſcho tantum, eidem anologo, aliqua adhuc ediſſerere liceat.

u) *in diſſertatione libro de Viribus terreis remediis gratis adſcriptis praemiſſa.*
x) *diſſertatione de Cinnabaris inertia medica.*
y) *libro ſingulari de Mercurio* §. 6.
z) §. 175.

Mos ab aliquo tempore inualuit, omnes affectus ſpaſticos et conuulſiuos, et inter eos Epilepſiam, ſine diſcrimine impugnare moſcho, ita quidem, vt apud nos dentur Medici, qui, quemadmodum olim *Syluius* ſine opio, ſine moſcho eſſe nolunt. Hi vero omnes non conſiderant, dari homines bene multos, qui ſua natura penetrantem moſchi odorem, eapropter quod caput eorum male afficiat, prorſus ferre nequeunt. Dum, an ille maniacis prodeſſe poſſet, periculum in Noſocomio ſuo faciebat Cl. LOCHNER,[a]) odor fragrantiſſimus integrum Noſocomii tractum inficiens varias induxit difficultates, vt vſum omittere et aliud remedium ſubſtituere cogeretur. Dudum notauit LVDOVICI,[b]) quod moſchus pluribus ſit aduerſiſſimus, et teneriorum capita repleat. BOERHAAVIVS[c]) de eo dicit, quod adeo queat afficere neruos, vt, ſimulac eius odor percipiatur, mox oriantur diriſſimi ſpasmi, inprimis in hypochondriacis et hyſtericis. SWIETEN, *moſchus,* inquit, *et zibethum calefaciunt, mouent, excitant, tantamque grauis odoris vim diffundunt, vt hypochondriacis et hyſtericis ſaepe magnam moleſtiam faciat, adeoque ſi non aegris, ſaepe ſaltem*

a) *obſeruat. pract. circa luem veneream, Epilepſiam et Maniam p. 63.*
b) *in pharmacia moderno Seculo applicanda* §. 359.
c) *de morbis neruorum p. 744.*

ſaltem adſtantibus noceat. [d]) CRANTZIVS eum validum corpus turbans, et caput tentans vocat. [e]) Notabilia ſunt verba Cel. CARTHEVSER: *Moſchus Cruorem, fluidum nerueum, caeterosque humores mirifice expandit; et forti hac expanſione perſaepe capitis dolorem, vertiginem, lypothymiam, apud plethorica inprimis ſubiecta prouocat, imo ſolus odor multis tam maſculini quam foeminini ſexus hominibus, maxime autem hyſtericis, adeo auerſatur, vt eundem citra animi deliquium ſummamque anxietatem diu perferre nequeant. Hinc per ſe rariſſime vel nunquam a Medicis prouidis praeſcribitur.* [f]) Non ergo mirum, quod TISSOT [g]) veros Epilepticos moneat, vt ab omnibus ſuaueolentibus, et inter ea a Moſcho ſollicite ſibi caueant. Relinquo IOSEPHO MISSAE ſuam gloriam, qui Epilepſiam dato moſcho ad ſcrupulum dimidium per aliquot dies ſe ſanaſſe refert. [h]) Id certum eſt, quod is pulſum fortiorem reddat, cur enim in malignis febribus, pulſu exiſtente ſumme debili, ad eum confugerent Practici? quod calorem augeat, negari nequit, id ab vſu eius eueniſſe inter alios notauit CLEOPHANE; [i]) quod ſanguinem ad caput congerat, dari debet, id enim praeſtant omnia ſuaueolentia et graueolentia. Merito ergo pronunciauit TISSOT, [k]) illum in corpus agere vt Opium, ita quidem, vt certa doſi fere eidem ſubſtitui queat; eapropter aeque caute moſchum in Epilepſia aegris praeſcribendum eſſe, quam ipſum Opium, monet.

d) *Comment. Tom. III. p. 378. 379.*
e) *in mat. medica.*
f) *Mat. med. Part. II. p. 379. 380.*
g) *§. 155.*
h) *Giornale di Medicina 1763. Mart.*
i) *Medic. Eſſays Lond. Tom. I. No. 7.*
k) *§. 163. in fine.*

CAPVT II.

CAPVT II.

Morbi conuulſiui.

§. I.

In ſerie Morborum, quos explicui hactenus, dictat ordo, vt ad hypochondriacum malum conſiderandum protinus me recipiam, quanquam aliud prorſus eius ingenium, quam quod praeſentem catalogum ingrediatur, diu inter Medentes habitum fuerit. Videlicet per longum tempus, poſtquam a GALENO in artem introducta fuerat bilis atra, malum hoc totum eidem tribuebatur. Tandem ſuperioribus ſeculis cacochyliam in Ventriculo et inteſtinorum canali collectam, ſanguinemque viſcidum, denſum, acidum, auſterum, humoresque omnes fixos, foeculentos, aduſtos, quin et tartarum hypochondriorum allegare, et Lienem pene vnum tot tantorumque incommodorum hypochondriacorum reum habere moris erat. Praecipue autem acido multum culpae tribuebatur, ab iis maxime, qui omnem pathologiam huic fundamento ſuperſtruere conabantur; cumque inſuper martis vſus toties proficere Hypochondriacis obſervaretur, acidum hoſtile eo deletum opinabantur Medici, eoque nomine eundem valde commendare ſolebant, vt apud alios bene multos, et egregium LENTILIVM multis locis videre eſt. Videtur his etiam addi debere PITCARNIVS,[a]) qui ex defectu comminutionis chyli et ſanguinis in ventriculo, pulmone, liene, colo, acidum hypochondriacorum deriuat. Inter Neotericos Illuſtris BOERHAAVIVS Veterum bilem atram, quam diu emortuam crediſiſſes, quaſi e tumulo ſuo iterum reſuſcitauit, probavitque, ſanguinem orbum mobiliſſima ſua parte, craſſum, atrum, pinguem, terreſtrem per leges hydraulicas depelli debere neceſſario in vaſa hypochondriaca, ibidemque haerentem mala illa cie-

Malum hypochondriacum eiusque ingenium.

a) *Elem. Med. lib. II. c. 22. §. 1. 2.*

re, quorum complexus Morbus hypochondriacus audit, de quo ex iisdem principiis deducto elegantiſſimam diſſertationem conſcripſit Celeb. RICHTERVS. Vix abludere videtur ab hac theoria Pathologia Stahliana, quae ſanguinem plethoricum ſpiſſum redditum difficulter per ſyſtema Venae portarum promotum, ac exitum per vaſa haemorrhoidalia molientem pro cauſa declarat, quam et licet Stahlianis toties contra dicat, tamen etiam agnoſcit Cel. HEISTERVS. [b]) Atque clariſſimi hi Viri omnes, qui hactenus enarratas ſententias fouent de malo hypochondriaco, fere plus dant humorum vitiis, quam ſolidorum peccato, quanquam Stahlius cum ſuis, vel a ſapiente vel ab aberrante Natura ſuſceptas motus tonici exacerbationes ſtricturasque ſpaſticas immiſceat, aliique tandem et in ipſa vaſa labefactata migrare morbum agnoſcant. Verum ex quo omiſſa fere antea conſideratio ſtatus ſolidorum praeternaturalis in Medicam Theoriam invecta eſt, non defuerunt etiam praeſtantiſſimi Viri, qui ipſam originem, cauſamque proximam mali hypochondriaci neutiquam a fluidorum quantitate et craſi vitiata, ſed quammaxime a ſolidorum conditione male ſe habente, deducendam eſſe aſſeuerarunt. Inter eos WILLISIVS [c]) etſi lienem humorisque in eo ſtagnationem culpae perpetuo implicat, tamen omni opera commonſtrare annifus eſt, affectus hypochondriacos maxima ex parte eſſe conuulſiuos et a genere neruoſo eiusque incolis ſpiritibus repetendos. Deinde SYDENHAMVS [d]) licet magis obſeruationi et experientiae et Therapiae quam theoriae morborum fauens, affectiones illas, quas in foeminis hyſtericas, in maribus hypochondriacas inſignire libet, a ſpirituum animalium ataxia, facto modo in hanc modo in illam partem impetu, pendere iudicauit. Nemo autem rectius hanc rem omnem, magisque intelligenter expoſuit, quam fidiſſimus Praeceptor HOFFMANNVS, [e]) poſtquam per innumeras obſeruationes ediſcere odioſi huius et taedioſi Morbi ingenium allaborauerat, cuius cogitata de eodem experientiae exacte congrua huc fere redeunt: Ponit quippe ſedem mali non in liene, non in vena portae, ſed in ventriculo et inteſtinis, quorum

b) *in Comp. Med. Pract. Cap. X. §. 18.*

c) *de Morbis conuulſiuis cap. XI.*

d) *p. 495.*

e) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. Sect. I. c. 6.*

rum viſcerum conſenſum cum toto genere neruoſo data opera ſaepius expoſuit, et in hoc momento fundamentum paene omnium ſymptomatum omne corpus afficientium collocandum eſſe docet. Cauſam proximam ſtatuit neruoſarum harum partium debilitatem et mobilitatem, accuſatque praecipue motum periſtalticum languentem et perturbatum, quo fiat, vt vno loco relaxatio adſit, dum alius ſtrictura afficitur, et contra. Hincque ſequi tandem inordinatum circulum ſanguinis, per vaſa illa, quae excurrunt inter membranas ventriculi et inteſtinorum, demumque per omnia abdominalia viſcera, edocet. Non ergo reiicit aegre ſuccedentem progreſſum ſanguinis per hepar et totum ſyſtema Venae portarum, vitiaque excretionum haemorrhoidalium et menſium complicata; vrget ſaltem, exundantem et immeabilem humorum molem debilitare vaſa, debilitare elaterem ſolidorum in ventriculo et inteſtinis, ac hac ratione turbare omnem periſtalſin, ſicque cauſam proximam totius mali ingenerare. Eapropter et haereditariam diſpoſitionem, robur ſolidorum deficiens inuoluentem, tantum facere ad huius morbi excluſionem innuit, cui omnia, quae id debilitare apta ſunt, mirum quantum fauere ait, non excludens interim cauſas occaſionales ſanguinis humorumque ſpiſſitudinem ingenerare aptas, aërem, victum craſſum, vitam ſedentariam, praegreſſos morbos, et quae ſunt reliqua. Saepius ego quoties mihi res fuit cum Aegris Hypochondriacis, trutinaui ſedulo diuortia ſententiarum ad hunc diem vigentia, circa vitia vel in fluidis, vel in ſolidis ſupponenda. Vidi Viros lacertoſos, toroſos, robuſtos nihilominus hypochondriacos. Vidi alios tenuioris corporis habitus, teneriori debilioríque ſolidorum omnium compage praeditos, malo hoc miſere afflictos. Vidi ſanguine et ſuccis plenos, aeque ac macilentos eius tyrannidem expertos. Vidi ſatis exercitatos mobilique viuendi generi addictos, vidi ſedentariam et otioſam degentes vitam, perinde hac aegritudine odioſa laborantes. Eaque propter ſaepe ſaepius conuictus ſum, a valde differentibus cauſis naſci triſtiſſimum malum, neque vnam eſſe eius faciem, dum modo ſolidis modo fluidis partibus magis

 inhae-

inhaeret, ac modo per has illis, modo per illas his tandem vitium affricat. Multos ſcilicet nunquam Hypochondriacos futuros fuiſſe certum eſt, niſi variis diaetae vitiis exutum aquae maiori parte ſanguinem coaceruaſſent in imi Ventris viſceribus. Multos vero etiam nulla paene in humoribus exiſtente morboſa diatheſi, aut praeſente potius loco plethorae et ſpiſſitudinis humorum, quae ſaepe perperam accuſatur, inopia boni ſanguinis, ex ſola generis neruoſi debili mobilitate, ſiue adgenita, ſiue adſcititia, tamen experiri mala ſingula ſpasmodica conuulſiua conſtat, quae Hypochondriacos affligunt. Sciui igitur tunc perinde eſſe ad excluſionem incommodorum ſub diaphragmatis fornice ad vnum omnium, ſiue non moueatur ſanguis viſcidus ſua propria culpa, ſiue culpa vaſorum hic conſtrictorum, illic elatere deſtitutorum et laxorum, inque eum non rite agentium moras nectat. Haec dum ſat diu veriſſima reperi, tanto maiori voluptate, cum Praelectiones academicas *de morbis neruorum* Magni BOERHAAVII peruoluerem, vidi non abſolute ipſum atrae bili in hypochondriacis omnia tribuiſſe, ſed cum Veteribus duplices agnouiſſe hypochondriacos, vel ſine materia, quorum ſpiritus neruoſi nimis mobiles ſunt, vel quibus materies in vaſis abdominalibus collecta ita agit in neruos, vt mala varia producantur. f) Eadem ratione digniſſimus tanto Praeceptore Diſcipulus, diuerſum a ſe inuicem Morbi ingenium pro ea, qua pollet, ſagacitate accuratiſſime deſcripſit. *Vbi in toto ſanguine,* inquit, *mobilioribus diſſipatis craſſiora et minus mobilia coiuerint, producitur Cacochymia Medicis atrabilaria dicta, quae vbi colligitur in viſceribus abdominalibus, tunc vocatur morbus hypochondriacus. Sed et alia huius mali ſpecies a Medicis obſeruatur, ſimili nomine vocata, licet diſtincta penitus. Plurimae enim mulieres, et multi etiam viri, qui otioſam vitam degunt, inprimis ſtudiis dediti, adeo mobile et irritabile habent totum genus neruoſum, vt a leui etiam animi affectu ipſis ſummae anxietates, ſpaſmi et dolores producantur. Tunc eſt malum hypochondriacum ſine materia, quod ſi inueterauit, alteram ſpeciem ab atra bile producere ſolet.*

f) *p.* 577.

Proxi-

Proximiore deinde noſtrae aetate Cel. WHYTT malum hypochondriacum pro morbo generis neruoſi declarauit; [g]) et ſub hoc ſchemate fuſe et eleganter deſcripſit. Incipit nempe totum tractatum a ſtructura, vſu et ſympathia neruorum, diſpoſitionemque ad omnia, que malum hoc comitantur, pathemata, in nimia teneritudine et ſenſibilitate totius generis neruoſi ponit. Haecque ratio eſt, cur Cl. MEAD [h]) aſſerere potuerit, Malum hypochondriacum non vnam aliquam ſedem habere, ſed totius corporis eſſe morbum, maxime autem vitiari imi ventris viſcera, ventriculum nempe cum inteſtinis, hepar, lienem, etc. Cum vero ventriculus et inteſtina reliqua viſcera omnia ſenſibilitate anteeant, primaria ſedes merito in his ſtatuitur, maxime ſi malum adhuc ſine materia adſit; quomodo vero exinde per ſympathiam partium neruoſarum ad omnes partes corporis incommoda migrent, non melius intelligitur, quam ex lectione capituli Hoffmanniani [i]) *de conſenſu partium neruoſarum, generatim et ſigillatim cum Ventriculo.* Atque omnia huc facientia docebit, quod facile praeuidendum eſt, doctiſſime, et elegantiſſime, Cel. TISSOT in *tractatu de Neruis*, qui in eximia commoda Artis medicae edi coepit.

g) *in tractatu, qui in Germanicum idioma translatus eſt: von Heilung der Krankheiten, die man Nerven-hypochondriſche und hyſteriſche Zufälle nennet.*

h) *in monitis medicis p. 147.*

i) *Med. Syſt. Tom. III. Sect. I. c. 5.*

§. II.

Therapia.

Haec cum ita ſint, ſeria omnino attentione in Curatione opus erit, omnibusque Hypochondriacis, per hactenus dicta, non conuenient omnia remedia antihypochondriaca vocata, illaque, quae vere iuuant rigidos atrabilarios, debili neruorum compage praeditos offendere poterunt facillime. Sed propoſitum meum poſtulat, vt praecipue nunc agam de vſu et abuſu Opii. Qui tramite a BOERHAAVIO [a]) monſtrato inceſſit laudatus iam Cl. RICHTERVS, atram bilem reſpiciens, in lentore eius per congrua ſaponacea placide ſoluendo, in eadem e corpore eliminanda, tandemque in robore viſceribus reſtituendo, omnem curae cardinem verti affirmat. Nihil autem ad omnes hos fines facere poteſt Opium, nec euacuans, nec roborans, nec attenuans ita, vt alia attenuantia non forent longe magis indicata,

a) *aph. 1101.*

et prae eo mirum quantum magis conuenientia. Si igitur quam accuratiſſime inueſtigetur omnis iuſtae adhibitionis poſſibilitas, vix inuenietur alia, quam vbi forte inter ſoluendum et euacuandum dolores adſunt, et nimis vrgent, in quo caſu Cl. RICH-
b) §. XI. TERVS [b]) pauxillum Opii aegris non denegandum eſſe dicit. Sed diſpiciamus nunc, quid in altera ſpecie mali hypochondriaci nobis promittere queamus ab Opio. Praecipua ſane intentio hic erit, debilem tonum ventriculi et inteſtinorum reliquorumque viſcerum omnium ac totius neruoſae ſyntaxeos corroborare, ac languentem propterea circuitum ſanguinis per abdomen iuuare, et liberum vbique praeſtare. Id autem maxime fit remediis ex Cortice peruuiano et marte. Quodſi vero ſolidorum debilitati liquidorum copia et ſpiſſitudo iungatur, dictis roborantibus pharmacis VS., hirudines, ſapones, ſalia, aquae minerales, carolinae maxime toties HOFFMANNO laudatae, praemitti debebunt, ac motus potusque ſufficiens iniungendus erit. Nullo reſpectu huic remediorum apparatui addi poſſe Opium, quilibet facile videt; at vero, ſi ad nullam veram indicationem therapeuticam implendam facit, proderit ſine dubio lenimini ſymptomatum in malo pertinaci, quodque multum temporis ſaepe requirit, etiamſi expugnetur, non raro autem in totum expugnari prorſus negat. Hoc ergo vel ſolo fine, aut donec ſuperetur morbus aliis remediis, aegrum exacerbationes patientem ſolabitur, aut cum refractario affectu ad vrnam confligari iuſſum, mitius adfligi faciet Opium. Videamus autem iam breuibus, quae ſint illa pathemata, quae Hypochondriacos ordinarie et praecipue excruciare ſolent. Omnes eiuſmodi aegri vno ore conqueruntur de appetitu deiecto aut vago ſaltem, de languida ventriculi digeſtione, de cruditatibus, et ructibus, quibus interdum vomitus accedit, de tenſionibus hypochondriorum dolorificis, de cardialgiis, de flatibus et borborygmis, de torminibus, de aluo ordinarie ſegni, ſed et interdum de nimis fluida, de anxietatibus, de aſthmate, de palpitatione cordis, de inquietudine, de cephalalgia, vertigine, aurium tinnitu, pauoribus in ſomno,

quae

quae mala animum ipſum tandem afficiunt atque moeſtum et timidum reddunt. Inter ea omnia, ſi rite conſiderentur ſigillatim, varia incommoda adeſſe deprehendentur omnino, quae nullo alio remedio certius, quam Opio, pacari ſeſe patiuntur. Dicitur malum hypochondriacum vno nomine quandoque Medicis malum ſpasmodico-flatulentum, et recte! Quid vero mihi dabis ad ſpasmos fibrarum neruoſarum ſedandos aptius, quid flatibus pellendis potentius, quam quidem Opium, quod dum ſpasmos aërem rarefactum in inteſtinis coercentes citiſſime relaxat, merito laudari debet, ita vt, ipſo BOERHAAVIO [c]) iudice, eo nullum felicius detur Carminans. Quid itaque tenſiones hypochondriorum, dolores exquiſitiſſimos quandoque inferentes, quid ſiniſtri praecipue turgorem, qui lienem tumidum mentitur, ſolis tamen in flexura coli vi ſtricturarum incluſis flatibus debetur, promptius expugnaret? Sane Cel. KRÜGER [d]) anodyna in illo ſtatu mali hypochondriaci periculoſiore, quando nempe nimia tenſio fibrarum cerebri et totius corporis ſummum moleſtiarum ſenſum pariendo in Maniam vergit, vel et conuulſiones minatur, diuina remedia appellat. Deinde etiam parcus alioquin in laudando Opio Cel. HOFFMANNVS [e]) in Hypochondriacis grauibus abdominis doloribus, tuſſique detentis, pilulas balſamicas cum vno vel altero grano laudani opiati inſigne dolorum leuamen adferre profitetur. Quid porro anxietati, quae toties nulla alia eſt quam ſpasmodica, ipſa limpida vrina teſte, melius ſuccurret, quid aſthma illud, quod ſtricturis vnice debetur, quid cardialgiam ſiniſtrum dextrumque orificium Ventriculi exacte claudentem, dum interim intus incluſo rarefactoque aëre tota eius moles diſtenditur, citius profligaret, quam indicatiſſimum Opium? Ita ſane primo intuitu videtur! Neque dubitat aſſerere modo laudatus Cel. KRÜGERVS, [f]) docere experientiam, hoc remedium plurimis Hypochondriacorum ſymptomatibus contrariari. Verum enim vero addit tamen etiam, Opium ita ſeſe habere, vt commendari contra hunc morbum omnino mereretur, ſi ſaltem cum ſymptomatibus quoque vera eius

c) *de Viribus remediorum pag. mihi 117. et 173.*

d) Naturlehre *Tom. III. p. 579.*

e) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. Sect. II. Cap. V. p. 335.*

f) *loc. cit.*

eius cauſa ita tolleretur, vt breui ſeſe non iterum manifeſtaret. Pergit deinde, equidem poſſibile fore, vt repetitis eius doſibus illa impugnarentur, ſed hoc ipſum ideo vix ſuaderi poſſe dicit, quia doſes ſemper augendae ſunt, et quia inſuper repetitus vſus ſummam fibrarum flacciditatem inducturus eſſet. Sed ſpeculemur adhuc paulo accuratius operationes Opii in Corpus, et eas cum conditionibus illis, quae in Hypochondriacorum corporibus obtinent, conferamus. Nonne Opium natura Ventriculo aduerſum appetitum deſtruit, digeſtionem labefactat et cruditates cumulat? [g]) Quodſi igitur, Cl. GEOFFROY [h]) monitore, illis, quorum Ventriculus debilior cibos difficillime concoquit, ſumma cautione dandum eſt, tali certe ventriculo praeditis Hypochondriacis vix tuto exhibebitur. Monſtrat deinde rerum vſus, aegros hos omnia ſua incommoda abdominalia longe grauius perpeti, ſi aluus, quae ipſis ſaepe admodum pigra eſt, diutius clauſa permaneat, tumque et moleſtioribus ſymptomatibus circa caput adfligi. Sed Opium ſua actione propria aluum ſegniorem reddit, humoresque vrget ad caput, ac cephalalgiam, vertiginem, tinnitum, pauores inducit, [i]) igitur omnia haec hypochondriaca mala citius aduocat, et exacerbat. Nonne ergo tot infortunia vere patrat, quot bona praeceps fiducia ſibi ab eius vſu promiſerat? Sed plura dicam! Ipſa radix, a qua omnia incommoda hypochondriaca prognaſcuntur, eſt tonus deiectus ventriculi et inteſtinorum, motusque horum viſcerum periſtalticus ſegnis et inordinatus, ſiue morbus ſit ſine materia, ſiue atrabilaria materie ſtipetur. Opium igitur non poteſt non omnia illa incommoda magis confirmare, quam minuere, quia ſua dote naturali actionem fibrarum motricium omnium in toto alimentorum canali infringit, ac periſtalſin ſegniorem reddit, atque abolet. [k]) Quicquid igitur ab Opio expectare poteſt Hypochondriacus, nil eſt aliud quam miſera ſymptomatum quorundam palliatio, neque vllum eorum alia ratione eo poteſt ad breue tempus mitius reddi, quam vt ſimul peior reddatur et firmetur cauſa primaria, a qua omne malum pendet. Et quid multis? tantum

abeſt,

g) *vide Sect. I. Cap. II. experientia XIV.*

h) *Mat. Med. Tom. II. p. 719.*

i) *Sect. I. Cap. II. exper. XV. et V.*

k) *Sect. I. Cap. II. exper. XIV.*

abeſt, vt Opium ſit conueniens quoddam malo hypochondriaco remedium, vt potius referri debeat inter cauſas occaſionales, quibus inducitur, ad quas omnia ſine exceptione pertinent, quae debilitare tonum Ventriculi et inteſtinorum valent. Non ergo iniurius in Opium fuit Cel. HOFFMANNVS, [l]) quando vere ipſi catalogo cauſarum harum opiata et narcotica praegreſſis morbis improuide oppoſita fideliter inſeruit, caſuque ſpeciali docuit, Malum hypochondriacum ſat graue ſecutum fuiſſe diarrhoeam puluerum opiatorum liberalibus doſibus oppugnatam. Tanto igitur magis attendi debent eius monita, quae tradit: [m]) *Cum ſedatiua et ſtupefacientia tantam vim,* inquit, *robori inteſtinorum inferant, vt illud labefactent, et tantum non penitus euertant, ideo nihil et producendae et fouendae hypochondriacae paſſioni tam opportunum eſt, quam crebrior horum remediorum vſus. Hunc morbum ex continuis inflationibus et ſpasmis ventriculi et canalis inteſtinorum prorſus neruei enaſci, atque excretionis aluinae ſuppreſſae et inde congeſtae colluuiei vitioſorum humorum productum eſſe, certiſſimum eſt. Cum vero haec remedia aluum cohibeant, vimque et robur inteſtinorum minuant, quid iis exitioſius in hac aegritudine excogitari poſſit, ego quidem non video. Non ſemel ſed aliquoties, quod ſancta fide teſtari poſſum, a ſolo immoderato opiatorum vſu in diarrhoeis et dyſenteriis coercendis, vel cohibendo intermittentium impetu moleſtiſſimum hypochondriacum malum, quod per omnem fere reliquam aetatem homines miſere exercuit, enatum animaduerti. Atque ſi quis ſymptomatum, dolorum nempe in hac paſſione ſaeuitiam paulo frequentius anodynis infringat, profecto ad tempus quidem alleuamentum quoddam adfert, ſed malum magis contumax reddit.* Poſtquam Cel. WHYTT [n]) illa remedia ordine enarrauerat, quae nimiae teneritudini et ſenſibilitati, neruorum omnium, ſpeciatimque neruorum ventriculi et inteſtinorum medentur, inter quae cortex et mars, cum amaris aromaticis, primas tenent, quia tamen, vt effectus deſideratus in medicatione obtineatur, longa talium adhibitione opus ſit, ad alia alius naturae remedia ſaepe neceſſaria recurrendum eſſe dicit,

l) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. Sect. I. c. VI. p. 122. et 244.*

m) *Med. Syſt. Tom. II. Part. II. Cap. VII. p. 277.*

n) *Cap. 7.*

pro impetranda curatione palliatiua ſymptomatum ſpaſticorum ab irritabilitate ſumma pendentium, quae hypochondriacos et hyſtericas excruciant. Inter haec praeſidia Opium primo nominat, quod ſaepe protinus leuamen adferat ſpasmodicis conuulſiuisque motibus et doloribus, quos nulla inflammatio comitatur; quod vero tutius agat, praemiſſa in plethoricis VSe et alui ductione, maxime ſi doſes auctiores ſenſim, moderatioribus non amplius iuuantibus, exhibendae ſint. His praemiſſis quod notari maxime velim, ita pergit: *Licet vero in multis caſibus multum vſum praeſtet opium, dantur tamen multi aegri, quibus id plus noxae, quam emolumenti adfert. Aliquibus extraordinariam debilitatem, et virium deiectionem, vel ſubitos ſubſultus inducit, aliis nauſeam, vomitus, cardialgias, pruritum per totum corpus excitat, quidam adeo in delirium et furorem incidunt. Dantur equidem caſus, vbi opium nullum torporem et ſomnolentiam poſt ſe relinquit, ſed potius excitat; attamen aegris animo deiectis parca doſi exhibendum eſt. Namque licet ad tempus ipſis lenimen adferat, tamen finita operatione plerumque magis triſtes et pauidi redduntur, ac antea fuerant. Si nimis diu et largius exhibeatur Opium, omnis ſenſibilitas et viuacitas totius generis neruoſi minuitur, ac cum robore corporis etiam vires animae valde debilitantur. Interim non obſtantibus prauis effectibus, quos nimis liberalis vſus Opii poſt ſe relinquit, raro tamen vidi, quod nocuerit, ſi palliandi ſcopo circumſpecte, et in principio paruis doſibus ad gt. 1. 4. 5. laudanum praeſcribatur et ad largiores ſenſim adſcendatur. Semicupia, balnea pedum, fomenta, ſaepe conueniunt, quando opium ſubiectis delicatulis, et tenerioribus prorſus non conueniret.* His monitis non obſtantibus videtur mihi tamen Cl. WHYTTIVS interdum in ſymptomatum hypochondriacorum medela, quam deinde tradit, vſui opii nimis indulſiſſe.

Ego certe non nimio forte affectu in dogmata Optimi Praeceptoris HOFFMANNI ductus caui ſemper, quantum potui, ab Opio, in medicatione Hpochondriacorum, ſed obſeruatio alienorum ſucceſſuum et euentuum cautum ſimul me eſſe iuſſit. Vidi quippe

quippe chronicas et immedicabiles hypochondriorum extenſiones, ventriculi inflationes, tumores abdominales, anxietates perennes, flatuum tyrannides, cum alui ſegnitie in habitum degenerante in iis, qui qualemcunque ob cauſam crebrius vſi fuerant Opio. Verum eſt, triſtes aerumnas, cum quibus conflictantur Hypochondriaci, et dolores maxime, interdum anodyna extorquere Medico ea etiam non adeo in deliciis habenti, vt placeat aegro, vtque cito ſubueniat moleſtiſſimo cuidam ſymptomati. Verum quoque eſt, ſi tale valde vrgeat, vnum vel duo praebia Opii non inſuperabilia mala inferre poſſe, modo ſaltem in habitum degenerantibus incommodis hypochondriacis non crebra nimis et facili manu opponatur habitualis vſus Opii. At vero conſiderari tamen debet, maius lenimen vel aequum ſaltem adferre non raro alia remedia, ſi ſeligantur, vt decet. Anxietatibus, flatibus, et cardialgiis, praecipue ſi ſubſit ſpirituum ataxia, in debilibus ſubiectis, Opio multo felicius medentur ſpiritus acidi dulcificati, oleum vitrioli dulce, amaricantia et aromatica, et inter haec mentha et chamomilla, gummi-reſinae, atque clyſmata emollientia et carminantia, quorum illa ventriculo ſimul et neruis omnibus grata ſunt, ſecus ac Opium, haec vero aluum ſimul expediunt, quam Opium occludit. Multum quoque his malis detrahit, cacochyliam in canali alimentorum ſtabulantem expurgans, roboranteque ſimul virtute pollens rheum; multum ſolaminis adferunt Elixiria viſceralia dicta, ex extractis amaris, Cort. aurantiorum, cortice chinae et caſcarillae cum terra foliata tartari concinnata, quae omnia ſimul cauſae proximae totius morbi nil addunt, ſed ſemper aliquid detrahunt. Haec qui ſciuerit, non coeco impetu, vixque auditis Hypochondriacorum querelis, vt in Praxi tumultuaria moris eſt, conuolabit ad Opium, ſed potius auſcultabit Cl. RIDLINI °) Conſilio, quo is Obſeruationem aliquam *de Aegro Hypochondriaco* obſignat. *Vt huic*, inquit, *ſubiecto, praeterquam quod ſomnum induxit, nil quicquam profuit Panacea Wildeganſii, ita hoc et de aliis Opiatis in hypochondria-*

o) *lin. med. Anno III. obſ. 25.*

 cis

cis plerumque notabis. Multum itaque Opii, niſi ſumma vrgente neceſſitate, nunquam iisdem exhibebis.

§. III.

Malum hyſtericum.

a) *Operum pag. 486.*

b) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. Sect. I. cap. V. pag. 156. et 168.*

Prona via a malo hypochondriaco progredior ad hyſtericum, quod priori adeo analogum, imo cum SYDENHAMO a) tanquam ouum ouo ſimile multi clari Viri habent, vt ſaltem a ſexu differentiam pendere affirment; quanquam et aliqui aliter ſtatuant cum HOFFMANNO, b) qui foeminas non ſaltem hyſterico ſed et vere ab eo diſtincto hypochondriaco malo laborare contendit. A longo temporum tractu, vim vocis alta mente repoſtam tenentes Medici, totius aegritudinis hyſtericae ſedem in Vtero collocarunt, eundemque cauſam omnium malorum agnoſcere non dubitarunt, Hippocratis ipſius veſtigiis religioſe et tenaciter inhaerentes. Ita actum fere ad medietatem ſuperioris ſeculi, ea ſaltem diſcrepantia, quod alii, quos inter adhuc adeo Cl. LOMMIVS c) exſtitit, vterum ipſum ſuum locum, quo natura repoſitus eſt, mutare et ſurſum adſcendere aſſeuerauerint, alii vero cum GALENO d) eum fixum et ſtabilem equidem permanentem, ſaltem tetros quosdam ex corruptis humoribus halitus ſpargere ad alia viſcera et neruos crediderint, de quorum vaporum ex putredine ſanguinis menſtrui et ſeminis natorum malignitate multa adhuc loquitur RIVERIVS. e) Multo vero rectius demum, poſtquam Carolo PISONI f) culpam omnem ab Vtero ad cerebrum et neruorum principia transferre placuiſſet, WILLISIVS et SYDENHAMVS Paſſionem hyſtericam eſſe docuerunt Morbum ſyſtematis neruoſi ſpasmodico - conuulſiuum, ab ataxia ſpirituum oriundum, qui experientia teſte virgines, vxores, viduas, grauidas, puerperas, ſteriles, foecundas, praecipue autem ſenſibiliores et inconſtantis animi, tenerioris corporis habitus, molliter et laute viuere ſuetas, otio indulgentes, ſanguine plenas, venerem meditantes, affectibus irae, terrori, moerori, zelotypiae, fraena iniicere nequeuntes foemellas maxime inuadit, vix laboribus adſuetas, duro victu vitam ſuſtentantes, virili-

c) *Obſerv. medicinal.*

d) *de locis affect. C. V.*

e) *Operum pag. 378.*

f) *de morbis a colluuie ſeroſa Sect. II. part. 2.*

virilique conſtanti et compoſito animo praeditas. Willisiana et Sydenhamiana dogmata ſecuti ſunt fere omnes Clariſſimi Medici recentiores, inter quos tamen quidam fomitem mali, acrimoniam quandam neruos irritantem nihilominus in Vtero admittendam eſſe rati ſunt, aliis vterum inſontem prorſus habentibus. [g]) Qui elegantiſſime de Paſſione hyſterica egit SYDENHAMVS, [h]) vterum ab omni culpa liberat, atque ſymptomata omnia hyſterica a ſola ſpirituum animalium ataxia, debilioriquе eorum craſi, ac neutiquam ſemine aut ſanguine corruptis, halitusque malignos in partes affectas eleuantibus deducenda eſſe, ſed morbum ſine materia in nullo humorum fomite deliteſcere, contendit. Simili ratione ante Sydenhamum WILLISIVS [i]) affectionem hyſtericam primario eſſe conuulſiuam, atque a cerebro et neruoſo genere affectis pendere, et anomalias circa ſanguinis motum ſecundario demum a Viſcerum ſpasmis fieri affirmauerat, hanc pathologiam ſuam data opera ſeorſim vindicans, vitio omni humorali exulare iuſſo. Aliter autem PITCARNIVS [k]) cenſet, quando paſſionem hyſtericam equidem partium membranoſarum in inferiore Ventre ſitarum motum conuulſiuum habet, eum tamen a partium heterogenearum cum ſucco nerueo confuſione deriuat. Diſtinctius vero adhuc HOFFMANNVS Morbum hyſtericum, ſpasmodico-conuulſiuum declaratum, ex Vtero a lympha et ſanguine in eius vaſis retento vel corrupto prouenire, et per neruos oſſis ſacri ac lumbares vniuerſum corpus infeſtare aſſerit. Vterum quoque ſymbolum ſuum ad excluſionem huius morbi conuulſiui in ſyntaxi neruoſa fundato contribuere cenſet LANCISIVS, in epiſtola ad COCCHIVM *de immani affectu hyſterico.* [l]) Ibidem enim Vteri et Ouariorum recrementa ad cerebrum traducta, ſtygiosque ichores cum liquido animali fluentes per neruos ſplanchnicos accuſat. Tandem, vt alios taceam, Ill. RICHTERVS [m]) Vterum ſpasmorum et conuulſionum in hoc malo auctorem omnino accuſandum eſſe, multis argumentis contra ſecus ſentientes euincere molitur. Ego omnes has diſceptationes contuitus diligentius, ſi quid video, perinde ſentiendum eſſe de ma-

g) *Vide diſſ. Cl. Stentzel de Vtero inſonte.*

h) *Operum p. 486.-495. 496. 503. 504.*

i) *de Morb. Conuulſ. Cap. X. p. 104.*

k) *Element. Med. init. in definit. no. 81.*

l) *habetur inter Epiſtolas phyſico-medicas Cocchii ad Lanciſium Pariſ. 1732. editis et Mazini Mechanicae Morborum annexis.*

m) *in diſſ. de malo hyſterico.*

lo hyſterico, ac de hypochondriaco, crediderim. Scilicet vt hoc non raro totum adeſt, cum omnibus ſuis ſymptomatibus, ſine manifeſto vitio in hepate et liene, ſineque ſpiſſitudine ſanguinis et motu eius impedito, per ſyſtema Venae portarum, ſine acrimonia atrabilaria, tanquam cauſa primaria; ita et hyſtericum adeſſe poſſe, et vere adeſſe ſaepe conuictus ſum, ſine vitio aliquo in Vtero, quanquam, ſi morbus aliquis vterinus localis teneritudini et mobilitati ſyſtematis neruoſi complicetur, grauius reddi omne malum hyſtericum haud negauerim. Atque in hac ſententia confirmor, quoties Recentiorum *Senſibilitatem* et *Irritabilitatem* attentius contemplor, cui ſoli Cel. TISSOT n) GORTERVM veneratus, quod primus ſeorſim et expreſſis verbis de ſolidorum mobilitate egerit, motus illos in corpore humano eorumque anomalias a leuiſſimis cauſis enatos tribuit, qui Gallis Vapeurs audire ſolent. Imo vero antequam Ill. HALLERVM et eius diſcipulos partium ſenſibilitatem et irritabilitatem praeciſe determinantes legiſſem, haeſerunt animo elegantia verba Clar. Humfredi RIDLEY, o) eadem prorſus de indole hyſterici mali eloquentia. *Quicunque, inquit, multiplicem huius affectus varietatem et vmbratilem ſpeciem contemplatus fuerit, vix ſecum diu haeſitaturus eſt, quibus prae caeteris potiſſimum corporis humani partibus inhaeſerit. Nullam enim inibi exiſtere praeter neruos, ad eius ſcenam tam verſatilem repraeſentandam reperies habilem, ſiue ſymptomatum indolem ſpectes, ſiue diſcrimen. . . . . . Neque immerito eius inſultus ab Antiquis ἀναθυμιάσεις ſeu Vapores nuncupantur, vtpote a morbis eſſentialibus altiores fixioresque radices agentibus ob cauſas ſuas leuiores et magis difflabiles praecipue abludentes.* Tenſiones etiam, contractiones, vibrationes, irritationes ſolidorum cauſas morbi hyſterici allegat recentiſſimus Scriptor Cl. HVNAVLD, p) quamuis illas a fluidorum elementis valde ſubtilibus, actiuis et fermenteſcibilibus deducat, quae a germinibus vegetabilium aſſumtorum digeſtione exſolutis et tum per vaſa abſorbentia Maſſam humorum intrantibus ingenioſe deriuat. *Quodſi* igitur, vt mea faciam, quae apprime huc facien-

n) *diſcours préliminaire p. 25.*

o) *in Obſ. Med. practicis obſerv. 17. p. 71.*

p) *diſſ. ſur les Vapeurs, à Paris 1756.*

cientia eleganter ſcripſit Ill. van SWIETEN, [q]) *nil ichoris de Vtero prodit*, *ullaque ſigna docent inflammationem*, *vlcerationem*, *ſcirrhum in Vtero haerere* (addere mihi liceat, quodſi nec fluore albo, nec menſium emanſione, ſuppreſſione, paucitate, nec ceſſatione, nec fluxu lochiorum turbato laborauerit foemina) *ſolusque forte Animi Affectus tantas excitat turbas*, *facile patet*, *Vterum pro cauſa abſoluta et vnica paſſionis hyſtericae haberi non poſſe*, *ſed a neruis per viſcera abdominis diſperſis inordinatos tales motus excitari.* Prorſus ſimilia aſſerit WHYTT et aſſeret in continuato ſuo Opere *de neruis et eorum morbis* Cel. TISSOT.

q) *Tom. III. p. 417.*

§. IV.

Haec poſtquam de ingenio Mali Hyſterici, ſymptomatumque omnium geneſi, quam pulcherrime ex conſenſu irritatorum neruorum explicat laudatus van SWIETEN [a]) et elegans diſſertatio Göttingenſis *de conſenſu partium*, [b]) iam conſtant, clarum ſtatim erit, Therapiam rationalem poſcere, vt in paroxyſmo ſpasmodico - conuulſiua pathemata compeſcantur, extra eum vero Neruoſum Syſtema corroboretur, ne nimia ſenſibilitate ſua et mobilitate heteroclitis motibus oborturis ex facili cauſa faueat; atque tandem, ſi forte praeternaturale quid Vterus habet, vt id arte remoueatur. Primam intentionem quod attinet, repetitis experientiis conſtitit, dari in materie medicinali nonnulla, quae anomalias motuum a vitio ſenſibilitatis et irritabilitatis, citaque mobilitate oriundas effluuiis ſuis ſubtiliſſimis volatilibus, graueolentibus, foetidis, aut vbi peculiaris idioſyncraſia adeſt, licet rarius, ſuaueolentibus, [c]) validiſſime coercent, et compeſcunt, ſiue extus ſiue intus corpori aegro applicentur. Laudant eapropter Practici Aloën, Aſam foetidam, Gummi Galbanum, Caſtoreum, Opoponacem, Myrrham, camphoram, ſal ſuccini volatile, ſpiritum ſalis ammon. cornu Cerui, et quae ſunt reliqua, eaque omnia Antihyſtericorum nomine inſigniunt. Sane pilulis ex huius generis ingredientibus concinnatis paene omnia in medela Hyſtericarum tribuit citatus iam Cl. HVNAVLD. [d])

In eius medela Opium communiter laudatur.

a) *Tom. III. p. 416.*

b) *p. 44.*

c) *vide Ridley p. 72. et Cheſneau Obſeruat. p. 367.*

d) *diſſ. ſur les Vapeurs, à Paris 1756.*

Addunt

Addunt vero medentum plurimi talibus rectiſſime, graueolens, et ſumma partium ſuarum agentium volatilitate pollens Opium, idque dum prae reliquis exigua mole ſummos motuum impetus compeſcere aptum eſt, inter omnia antihyſterica princeps remedium vnanimi paene elogio declarant. Imo vero ſunt adeo inter Medicos, qui cum WEDELIO [e]) veſtigia vſurpati contra hyſterica ſymptomata Opii, apud ipſum HIPPOCRATEM iam inueniri aſſerunt, licet, an Opii vſus eidem innotuerit nec ne, inter Antiquitatum Medicarum Scrutatores adhuc diſputetur. Negari etiam nequit, ipſum *libro ſecundo de Morbis Mulierum* [f]) cum myrrha, et aliis commendaſſe τὸν ὀπὸν μήκωνος, ſed in paſtillis ſuper fruſto amphorae candentis ponendis, pro ſuffimento. Interim tamen poſt tempora HIPPOCRATIS a longo retro aeuo intus omnino exhibitum fuiſſe Opium, certiſſimum eſt. Deſcripſit nempe GALENVS [g]) Medicamentum aliquod HERACLIDIS, in pilulis ad ſuffocationem vterinam, ex hyoſcyamo, caſtoreo, pipere albo coſto, Myrrha, Opio, et ſucco cicutae. Recentiori tempore PARACELSVS [h]) quintam eſſentiam Opii ceu magnum Matricis confortans depraedicauit. Deinde etiam BALLONIVS [i]) Opium cum graueolentibus et aromaticis in pilulis, theriacam in emplaſtris abdominalibus, hancque et mithridatium in clyſmatibus laudauit. Non minus RODERICVS A CASTRO [k]) ſtrangulatis ex Vtero theriacam ad drachmam vnam cum fructu exhibuit, extusque eandem oleo Rutae ſolutam, parti, per quam halitus adſcendere ſentiuntur, applicari voluit. SYLVIVM in morbis hyſtericis multum Opio vſum eſſe nemo ignorat. RIVERIVS [l]) pilulas ex aſa foetida, caſtoreo et laudano ad vehementiſſimum paroxyſmum vtiliſſimas eſſe dicit, easque vt ſpecificum multis laudat CHESNEAV. [m]) Opium quoque et Opiata in Gallia magni fecit Cl. TENCKE [n]) Profeſſor Monſpeſſulanenſis, qui ſingularem vſum in hoc aegritudinis genere duobus caſibus enarratis comprobat. SYDENHAMVS [o]) laudanum ſuum liquidum toties commendauit in paſſione hyſterica, curationisque telam neceſſario ordiendam eſſe dicit exhibito medica-

e) *Opiol. p.* 127.

f) §. 87.

g) *de antidotis lib. II.* c. 13.

h) *libro de Morbis Ament. Tract. II. c. 4.*

i) *libro de Mulierum et Virginum morbis cap. de hyſterica ſuffocatione.*

k) *de Morbis Mulierum lib. II. Sect. I. c. 1.*

l) *Operum p. 382.*

m) *Obſeruationum p. 371. obſ. 2. et 3.*

n) *in Tr. Formules de Medicine tirées de la Galenique, et de la Chymie, Lugd. 1682. in 12.*

o) *diſſ. de*

dica-

dicamine anodyno, qui alibi [p]) Opium praecipue in ſpirituum animalium inſignibus ataxiis adhibendum eſſe pronunciauerat. De laudano ſuo quoque aſſeuerauit HARTMANNVS, [q]) quod illico pathemata hyſterica ſedet. Porro inter multos alios WEDELIVS [r]) in affectibus hyſtericis, ſuffocatione, hyſteralgia, opium diuinum eſſe auxilium ait, ſiue additis caſtorinis aliisque laudanum hyſtericum inde conſiat, ſeu pro re nata cum appropriatis miſceatur; paſſimque [s]) puluerem ſuum abſorbentem cum Opio, ſuumque Elixirium vterinum cum eſſentia Opii remixtum, contra ſpasmos vterinos collaudauit. Non minus Humfredus RIDLEY, [t]) vbi alia non reſpondent, et ſymptomata ab efferatiori motu ſpirituum oriuntur, ad Opiata tanquam ad aſylum confugiendum eſſe aſſerit. Ita quoque HECQVETVS [u]) in morbis foeminarum, qui a delicatula ſtructura generis neruoſi proueniunt, mirum quantum Opio tribuit. Non reticere debeo Illuſtrem BOERHAAVIVM, [x]) vt multoties alibi, ita ſpeciatim ad anxietates et ſpasmos hyſtericarum, rutam, caſtoreum, ſpiritus volatiles cum Opiatis valde extollentem; HOFFMANNVM, [y]) liquorem CC. ſucc. cum laudano liquido egregium remedium antihyſtericum ſalutantem, atque a pilulis ex myrrha, gummatibus foetidis, ſale volat., ſuccini, camphora et laudano, incomparabile auxilium proficiſci aſſerentem; RICHTERVM [z]) tandem, prae caeteris remediis pulchrum eſſe caſtoreatorum, opiatorum et confortantium connubium, profitentem. Neque poſſum quin citem puluerem ex radice Valerianae, caſtoreo, ſale ſuccini, croco, camphora et laudano opiato, quem Illuſtri olim apud nos Practico Chriſtiano de HELWICH familarem fuiſſe apud foemellas hyſtericas, toties eum ad lectulos comitatus noui. Tandem memoratu digniſſimum habeo, Cel. YOVNG [a]) non ſaltem Opium in hyſtericis affectibus, ſed adeo magnas eius doſes commendare, cum paruae ſymptomata ingraueſcere potius, ex eius ſententia, faciant. Silentio autem praetereo tot pharmaca compoſita antihyſterica, quae omnia Opium ingreditur, quae apud FVLLERVM, et in diſpenſatoriis, ac Pharmacopoeiis vbique

paſſione hyſterica, Operum p. 506.

p) *p. 373.*

q) *Prax. Chymiatr. p. 179.*

r) *Opiol. lib. II. Sect. II. Cap. 7. init.*

s) *vide eius Amoenitates Mant. Med.*

t) *Obſeruat. p. 72.*

u) *p. 141.*

x) *in Comment. ad aph. 634. opiata.*

y) *Med. Syſt. Tom. III. p. 117. et Tom. IV. Part. III. p. 172.*

z) *diſſ. cit. §. 16.*

a) *de Opio Sect. 25.*

que magno numero habentur, atque inter quae laudana ſecundum excellentiam hyſterica vocata eminent.

§. V.

Cautiones circa vſum, quoad Vomitum.

Quanquan vero haec talia communi fere Practicorum conſenſu exhibere ſaepius expediat Aegris, in paroxyſmo hyſterico conſtitutis, nollem tamen ego omnibus foemellis promiſcue, nollem quoque omnibus ſymptomatibus, quorum modo hoc modo aliud iterum quammaxime vrgens obſeruatur, promiſcue deſtinare Opium. In mirabili illorum varietate, numeroque minus expertis paene incredibili, praecipua eorum eſſe obſeruantur dolores intolerabiles, clauus, colica, vomitus, diarrhoeae, faucium ſtrangulatio, intercepta ad ſuffocationem vſque reſpiratio, anxietas, murmura ventris, ructus, ſenſus globi ex inferiori ventre ſurſum adſcendentis, palpitatio cordis, animi defectio, vocis priuatio, ſopor profundus, qui interdum in funeſtam apoplexiam abit, et conuulſio epileptica, quae etiam quandoque in fatalem apoplexiam deſinit. Quodſi nempe hyſtericae ex morbo ſuo moriantur, id ſemper, obſeruante HOFFMANNO, [a]) epileptico vel apoplectico contingit inſultu. Conſideremus omnia haec mala paulo curatius! Sane ſi paroxyſmum comitetur dolor immanis in quacunque demum parte, aut Vomitio enormior, aut diarrhoea, veriſſime ſcripſiſſe SYDENHAMVM [b]) confiteantur omnes Practici neceſſum eſt, Opium et laudanum liquidum ſolum tum vires habere his ſymptomatibus cohibendis prorſus pares. Cum vero citius quandoque dolor quam enormis vomitio compeſci ſeſe mediocribus doſibus patiatur, haec interdum, vt elegantiſſime notauit laudatus SYDENHAMVS, [c]) et doſes largiores et medicamentum in forma ſolida praeciſe minutoque volumine ſibi dopoſcit, quia laudanum liquidum, niſi in ita parco vehiculo detur, vt ventriculum ſaltem imbuat, antea ſaepe conuulſione Ventriculi excutitur quam agere in eundem et ſopire eius motum praeternaturalem queat. Certe in his caſibus fruſtraneum foret ab vllo remedio alio, quam

ab

a) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 156.*

b) *Operum p. 525. in fine.*

c) *p. 528.*

ab Opio, medelam expectare. Bene memini, Cel. YOUNG de generoſo hoc pharmaco notare, quod in morbis hyſtericarum effectus eius ſibi ſint valde diſſimiles, cum mox multum mox parum iuuet, atque adeo interdum ne quidem Vomitiones cohibeat. Forte autem tum, niſi peculiaris prorſus idioſyncraſia ſubſit, culpa in exhibitionis methodo locatur, aut in ipſo regimine aegrae, quam ſimulac opiatum remedium deglutiuit, quietiſſimam eſſe iubet SYDENHAMVS, d) et praeſertim caput, quantum fieri poteſt, immotum tenere, quando et leuiſſimus capitis motus prae caeteris omnibus vomitionem prouocet, vnde medicamenti modo aſſumti iactura fit. Quicunque vero neceſſitatem vrgentem exhibendi anodyni a SYDENHAMO propoſitam, atque, vt id certius vomitum ſiſtat, eius cautiones additas contemplatur, is mirari omnino debet cautiones HOFFMANNI, e) de non aut tardius dando in his rerum conditionibus Opio. *Vomitus Hyſtericarum contumaces*, inquit, *non repente debent cohiberi per medicamenta opiata, vel adſtringentia; vidi vehementes artuum conuulſiones et miras praecordiorum anxietates ſucceſſiſſe, quibus ceſſantibus Vomitus redibant.* At vero cum contumax etiam Vomitus, ſi ſibi permittatur, conſpirante neruoſi generis mobiliore textura, tandem inducere poſſit anxietates ſummas cum conuulſionibus, videtur mihi Vir eximius ſaltem loqui de Vomitu, qui forte a colluuie vitioſorum humorum in Ventriculo collectorum ſimul fouetur, nam ſi ille prorſus inanis ſit, et a ſolo motuum exorbitantium vitio excludatur, nil ſane impedit, quo minus aliis praecipue remediis iam fruſtra impugnatus, ne grauiora mala poſt ſe trahat, Opio in ſubſidium vocato inhibeatur. Egregios certe fructus experta eſt Virgo quaedam, cuius hiſtoriam ſuppeditat Cl. ZAFFIVS f) ab hoc pharmaco, quod, ſi tempeſtiue vſurpetur, heroicum contra hyſterica ſymptomata is declarat. Laborauerat eadem ſub fluxu menſium ſemper primis diebus cephalalgia immani, vomitu humorum pituitoſorum, diarrhoea, torminibus Ventris acutiſſimis. Emetica, Cathartica, Emmenagoga malum exacerbarant. Non morbi equidem cura-

d) *loc. cit.*

e) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. Sect. II. c. VI. p. 509.*

f) *in Synopſi Obſeruat. Med. p. 43.*

tionem, ſed paroxyſmi ſedationem promittens ZAFFIVS, dedit in ipſo acceſſu hyſterico Elixir quoddam foetidum vterinum cum tinctura Opii, quo illum ſuſtulit, tumque quouis menſe idem remedium fuit vſurpatum. Suaſit ſaltem, vt parumper vomitum ſibi relinqueret ante illius vſum (quia nempe ſordes in Ventriculo ſtabulantes eiiciebat). Cum quater haec methodus fuiſſet in vſum vocata, ita miteſcebant ſymptomata, vt absque remediis magis magisque tolerari poſſent. Reuocat mihi caſus hic in memoriam Virginem, quae ab aliquot annis, quoties catamenia fluere incipiebant, cephalalgia exquiſitiſſima et vomitionibus frequentiſſimis, ſed prorſus inanibus, affligebatur. Eas igitur ſiſtere licebat. Data fuerant varia a Medico celebri ſine fructu; exhibui vocatus liquorem anodynum cum laudano, ſal volatile Syluii cum TRa anodyna, potiones diaſcordiatas, ſed omnia haec remedia reiiciebantur a ventriculo ſenſibiliſſimo, ſimulac contactu ſuo in eum agerent. Confeci tandem, regulam Sydenhamianam mente tenens, vt volumen remedii minuerem, ex caſtoreo et Opio pilulam, talique dum pertinax malum radicitus expugnari ſeſe haud patiebatur, ſaepe ſaepius vehementiſſimae Ventriculi conuulſioni fraenum inieci, atque ſimili remedio ſimilia incommoda patientibus foemellis multoties profui, inuerſum motum periſtalticum iniectis clyſmatibus, maxime, quando collectarum cruditatum ſuſpicio aderat, ſimul deorſum allicere conatus. Video, Cel. WHYTT [g]) nauſeae, cardialgiae, vomitui ſtatim poſt paſtum vel ante eum affligentibus Opium oppoſuiſſe, cum vero id toties languorem Ventriculo inducat, et digeſtioni minus faveat, mallem in eiusmodi caſibus ſtomacho amica aromatica aut eum ſequens ante et poſt prandium, ac coenam, exhibere potum aquae calidae cum pauxillo Vini vel ſpiritus Vini, a quibus nonnullis aegris de cardialgia conqueſtis magnum leuamen acceſſiſſe dicit.

g) c. 8.

* * *

quoad Colicam. Vt vero vomitioni et diarrhoeae, et omni dolori hyſterico, ita ſpeciatim colicae hyſtericae diris vomitionibus quandoque ſtipa-

ſtipatae pulcherrime medetur Opium. Huius occaſione, quod eam primus deſcripſerit, et a biliosa differre docuerit, SYDENHAMVM magnis elogiis mactat FVLLERVS, [h]) qui etiam eapropter, quod SYDENHAMVS ipſam ſine materiae vitio adeſſe dicit, et ab ataxia ſola ſpirituum deriuat, ſpiritualis colicae nomen eidem imponit. In eiusmodi ſpirituali colica, in qua vnicum motus vitium peccat, omnia euacuantia, vtpote malum peius reddentia, ne enematibus leniſſimis exceptis, SYDENHAMVS [i]) reiicit, ſoloque laudano vtendum eſſe ſerio praecipit, niſi forte valde plethoricae foemellae laborent, in quo ſolo caſu VSem et catharſin praemitti iubet. Cuius praeceptis quoties ego, vbi id rerum conditio poſtulabat, pertinax inhaeſi, multoties laudano ſolo me foemellis opem tuliſſe memini, quando immanis abdominis dolor cum nulla plethora manifeſta coniunctus, nil inflammatorii habens, nulloque ingeſtorum vitio inductus, animi forte turbas ſaltem inſecutus erat. Neque me a Sydenhamianis veſtigiis, quae ſapiens legeram, tantillum reuocauit meticuloſa relatio STAHLII, [k]) qui foeminam colica hyſterica laborantem, poſtquam diſſuadente vno Medico alterius praepollente ſuaſu Opio pauco vſa eſſet, intra paucas horas exſpiraſſe memorat. Innumera contra eum fauſti ſucceſſus, et prolongatae vitae, documenta exſtant. Habet WILLISIVS [l]) Foeminam, quae colicam atrocem cum vomitu perpeſſa erat. Varia remedia per plures hebdomadas ne hilum profuerant, imo vero ne quidem impediuerant, quin in ſummum languorem incideret, ſpe vix vlla recuperandae ſalutis ſuperſtite. Exhibuit Vir laudatus, cum nil congrueret, laudani liquidi doſin ad leuandos dolores, primo bis tantum in hebdomade, idque non ſine metu, impetrauit autem illa tandem, vt noctibus alternis et dein ſingulis hoc remedium aſſumeret. Tulit hoc ſine incommodo, recollegit vires, dormiuit, dolorisque expers integre tandem conualuit. Ponit huic Aegrae WILLISIVS ad latus aliam quandam foeminam lectiſſimam, doloribus colicis atrociſſimis per plures annos ſubinde obnoxiam, quae pharmaci huius diuini laudes praedicare ſo-

h) *Pharmac. extemp. p. 116.*

i) *p. 269. 270. 271.*

k) *diſſ. de impoſtura Opii §. 26.*

l) *Pharmaceut. Rat. Part. I. Sect. VII. c. I. p. 187.*

lebat. Nam quoties ab eo morbo decumbens cruciatus intolerabiles ſentiebat, a nullo remedio praeterquam ab Opio releuari potuit, quare huius doſin quauis nocte ſumebat, donec a languore et dolore omni immunis degeret. Simile fere exemplum legitur in *Nat. Cur. Miſcellaneis.*[m]) Exhibetur ibidem Foemina poſt Puerperium immani dolore abdominis cum cardialgia et vomitionibus vexata, qui omnes partes corporis externas et internas in conſenſum trahebat. Leuiſſima animi commotio, ira praeſertim, dolorem reuocabat, et paroxyſmum, Enema domeſticum augebat cruciatus, qui a purgante mirum exaſperati fuerant. Sola anodyna mane et veſperi data plenam ſanitatem reſtituebant. Non vero opus eſt, vt longior ſim, ipſe quippe Illuſtr. HOFFMANNVS[n]) Hyſtericarum graues abdominis dolores laudanum egregie leuare autor eſt, licet id cum aluum laxantibus mixtum velit. Vidi vero etiam alio tempore, niſi vomitus perpetuo vrgentes vſui obſtarent, eximios fructus attuliſſe, doloresque exquiſitiſſimos deliniuiſſe emulſiones ex recens preſſo molli amygdalarum oleo, cum vitello oui paratas, hasque confidenter ſaepiuſcule praeſcripſi, et propria experientia antea inſtructus, et bene ſciens, LANCISIO, in Epiſtola quadam ad COCCHIVM iam allegata, oleum amygdalarum dulcium ad vncias duas, et melonum ad vnciam vnam, in iure capiendum, atque ſperma Ceti, non ſaltem ad viſcerum abdominis et thoracis conuulſiones leuandas, ſed et ſummam fluidorum acrimoniam obtundendam, et exoticos ſales mulcendos, tanquam eximia antihyſterica depraedicari. Tum vero praecipue oleum vt anodynum, opio anodyno, et VSi coniunxi, vel ſubiunxi, quando praeſente colica hyſterica vaſa ſanguine valde turgida erant, ac facies tumidior rubore tingebatur, aegraeque foemellae pulſum magnum et fortem exhibebant; porro quando menſes recens ſuppreſſi erant, aut inſtabant, aut parcius iuſto fluebant, aut lochia non ſuccedebant. Scilicet Oleum fibras conſtrictas ſine commotione humorum relaxat, dum opium equidem etiam relaxans, tamen vt alia acria et calida, turgentem copiam humorum minus opportune magis tur-

m) *Dec. III. Ao. III. obſ.* 103.

n) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. p.* 335.

turgere et incaleſcere facit, atque ſic cum omnibus aliis calidis antihyſtericis prodeſſe nequit, niſi forte tempore menſium inſtante emmenagogam ſuam virtutem exerat. Sane SYDENHAMVS [o]) ipſe eam quandoque ſanguinis et humorum in hyſtericis copiam reperiri ſcripſit, quae narcotici operationi eousque obſiſtat, vt, quamlibet ſaepiſſime repetatur, orgaſmum tamen cohibere nequeat, niſi ſecta prius aegrae vena, aut aluo ſubducta, quod in foeminis atque viraginibus temperamenti ſanguinei annotauit. Conſulit ergo, ſi ita ſe res habet, vt vel phlebotomia, vel catharſi, forte etiam vtraque, anodyno via aperiatur, celebrata enim harum vtrauis, narcoticum, quod prius ſumma licet doſi exhibitum nil quicquam profecerat, iam etiam in mediocri doſi effectum, cui deſtinabatur, obtenturum promittit. Atque haec de vſu opii in Vomitu, diarrhoea, dolore et ſeorſim colico apud foeminas hyſtericas ſufficiant. Verum et ſilentio praeterire non debeo, interdum Vomitus, dolores colicos aliaque ſymptomata apud hyſtericas febrem aemulari ſtatisque periodis recurrere. In his caſibus opitulatur et cortex peruuianus et Opium. De priore varia habentur apud MORTONVM de *proteiformi febris intermittentis genio.* De poſteriore, quod aliquoties prioris praebiis ſingulis pauca quantitate iunxi, prorſus egregia ſunt, quae conſignauit Cl. STÖRCK *Anni Medici* p. 78. *Opium*, inquit, *tollit febres mere neruoſas, quales hyſtericae et hypochondriaci quandoque habent, dum iis determinata hora quotidie, vel alternis diebus cum horrore et pulſus agitatione reuertuntur dolores colici, vomitus bilioſi, claui hyſterici, pleuritis hyſterica, aſthma, cordis palpitationes: Si his aegris laudano liqu. Syd. hora ante paroxyſmum ſomnus inducitur, dolores ſopiuntur, et omnia mala ſymptomata, neque aduertitur febris, et poſt ſomnum tales aegrotantes alacres ſunt, et vires habent maiores. Remediis antihyſtericis et neruinis ſedulo poſthac exhibitis omnis recidiua praecaueri poteſt.*

o) *p. 271.*

❧ ❧ ❧

Conuulſiones earum et Epilepſiam quod attinet, quaedam huc facientia iam dixi in §is praegreſſis, qui de his aegritudini- *quoad conuulſiones.*

bus

bus agebant. Solum motuum vitium, ſolius ſenſibilitatis et irritabilitatis nimiae conſectarium, ſi adeſſe iudicetur, pulcherrima certe praeſtat cum congruis antihyſtericis Opium, neque vnquam ſapientem artificem vſus huius remedii poenitebit, modo ipſa laxior neruoſarum muſculariumque fibrarum fabrica, cui deinceps medela paranda eſt, ſimul reſpiciatur in curatione. Eapropter Cl. WHYTT [p]) laudanum in clyſtere ad gt. 50. 60. 80. (quibus per os dati facilius determinandam aptam doſin ſemper praefero) pilulas ex aloë, balneum tepidum, emplaſtrum antihyſtericum abdomini applicandum, ſpiritum aethereum laudat, et ſuperato malo corticem et martialia, atque pro aluo aperta ſeruanda, aloën et rheum. Sollicite vero hic attendendum eſt, an forte conuulſiui motus non tam ſpasmorum in infimo Ventre primo ortorum, et per omne corpus deinde propagatorum, ſed potius congeſti per eos verſus caput ſanguinis, vel ſimpliciter plethorici, vel menſtrui excludi per vteri vaſa nequeuntis, aut ob aetatem prouectiorem excludi ceſſantis, ſint effectus, in hoc caſu enim conuolauiſſe illico ad Opiata, eademque repetitis vicibus exhibuiſſe, non bene expediet. Quin eadem ſanguinem a ſe rarefactum ad ſuperiora magis vrgendo, conuulſionibus intendendis et iuuandis apta erunt, ſequelasque infauſtas, interque eas apoplexiam, ingenerare facile poterunt, adeoque illas conditiones excludere, quibus ſolis poſitis hyſtericae moriuntur. Si conuulſionibus epilepticis in foemellis ſanguine plenis feliciter minuendis, et aegris easdem patientibus, ab iis ſaepe ſtatim, et quandoque, ſi vrgeant, a morte imminente vindicandis, tantopere ſeruit VS., facile perſpicitur Opium eo tempore neutiquam quadrare, cum VSi volumen humorum minuenti, et raptum eorum a capite declinanti, ſua operatione e diametro contrarietur. Dubitarunt equidem quidam Practicorum ſecare hyſtericis in paroxyſmo venam, quos inter SENNERTVS [q]) MERCATVM taxans, cum ordinario magna adſit virium proſtratio, nullo modo tutum eſſe remedium VSem affirmat. Sed non ſaltem MERCATVS eadem vires onere preſſas et vias nimia redundantia obſtructas

cum

p) *c. 8.*

q) *lib. IV. p. 242.*

cum emolumento aegrarum leuari auctor eſt, verum et cum eo RODERICVS a CASTRO et PANAROLVS, qui Hyſtericam phlebotomia, dum ipſa lipothymia durabat, celebrata, ſanatam memorat, multum huic operationi fauent. Nullum vero ſuffragium pulchrius eo, quod habet HOFFMANNVS, [r]) *ad ſpasmorum et conuulſionum vehementiam*, inquiens, *quae in hyſtericis ſanguine abundantibus longe maior eſt, quam in aliis, feliciter minuendam, non efficacius VSe, etiam iterata, remedium inuenitur. Vidimus ſpasmis immanibus cruciatas ſine omni ſenſu et motu, facie rubicunda, tumida, inſtar apoplecticarum iacentes, nouimus virgines plethoricas, ſpiratione et loquela priuatas, menſibus repente cohibitis, vel epileptico inſultu correptas, quae VSe inſtituta protinus ad ſe redierunt.* Valde quoque VSi patrocinatur diſſertatio Göttingae anno 1754. habita, *de Epilepſia ſeu conuulſiuis motibus Virginum.* Neque oblitus eſt Cl. WHYTT monitum ſuppeditare de mittendo plethoricis aegris ſanguine, maxime ſi dolor fuerit vehementior. Tot bona igitur cum praeſtet VS., ex commodis ab eadem in hiſce caſibus emergentibus concludere licebit ad noxas, quas Opium tum exhibitum patrat, ſiue ſolum ſiue acribus et calidis antihyſtericis remixtum, a quo modo laudata diſſertatio ſerio dehortatur. En in huius rei fidem candidus recenſebo hiſtoriam Morbi, quae cautius mercandum eſſe cum Opiatis, vbi plethora praeſto eſt, dudum me edocuit. Propria ſoror mea natu minor 23 annorum virgo, ſanguine plena, vitaeque ſedentariae addicta, per aliquot annos antea hyſterica inſtante menſium fluxu conquerebatur de flatibus et doloribus intenſiſſimis in abdomine, accedebant praecordiorum ſtricturae, anxietates, ructus, vomitiones, palpitationes cordis. Ego tum nouitius Medicinae doctor applicari faciebam clyſmata emollientia et carminatiua, dabamque liquorem anodynum cum laudano liquido et infuſum florum chamomillae vulg.. Perdurabant nihilominus ſymptomata, igitur ſecunda morbi die applicabatur clyſma ex ſolo lini oleo, externe abdomini admouebantur fotus emollientiſſimi, guttulaeque cum infuſo iterata vice exhibebantur.

r) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 169. 170.*

Verum omnia ſine fructu vllo. Circa noctem erumpere incipiebant menſes, parcius ſtillantes, at intenſiſſimi abdominis cruciatus nihilominus perdurabant cum ructibus et palpitationibus, viſusque interdum deficere videbatur. Datus liquor anodynus cum eſſentia caſtorei et laudano, duabusque horis poſt vſum doſis pilularum balſamicarum Hoffmannni, ſaepeque ingerebatur poculum de infuſo chamomillae et oleum amygdalarum cochleatim, abdominique topica emollientia iugiter apponebantur. Ita ſymptomata omnia videbantur mitigata, vt obdormiſceret. Sed praeter expectationem noctu corripitur paroxyſmo epileptico, qui, exhibita doſi miſturae deſcriptae cum laudano, circa quartam matutinam grauior repetebat, et poſt nouam exhibitionem huius remedii hora ſexta iterum redibat. Sub his aerumnis menſibus parce prodeuntibus metuebam reſtrictionem ſanguinis violentam ad caput, grauemque et forte aegrae funeſtam apoplexiam. Non poteram certe hic non cogitare de VSe in talo, ſed ambigebam experiri incipiens Medicus, et afflictus frater, an ſub ipſo fluxu menſium locum haberet; igitur, vt ſolebam, conſultum adibam Fautorem et alterum Patrem meum Ill. de HELWICH. Is probabat omnia a me geſta, ipſaque exhibita anodyna, quae, dum ſpaſmis facile coercetur fluxus menſium, valde vtilia eſſe aiebat, mentionemque ſimul iniiciebat Elixirii vterini Crollii, et Wedelii cum liqu. C. C. ſuccin. et laudano, Emulſionis ex oleo amygdalarum cum infuſo fluxu chamomillae ſaturato mediante Vitello Ouorum praeparatae, Tincturae ſalutis, Galbaneti Paracelſi etc. Verum ſagax dicebat, omnia haec alioquin egregia iam non locum habere, ſed vnicam ſalutem expectandam eſſe a VSe ocyus et largiter adminiſtranda, modo ea non fieret praeſente ipſo conuulſiuo paroxyſmo. Cum ille per ſex horas abfuiſſet, feſtinabam eius mentem edoctus, venamque ſecari faciebam, cruciatibus ventris, dolore ardente in pube, anxietate, palpitatione, viſus obnubilatione adhuc ſine intermiſſione affligentibus. Vix dimidia hora elapſa erat, ecce quaſi per miraculum omnia abibant in melius, nox quieta ſequebatur, menſes vtcunque fluere

perge-

pergebant, ſoloque oleo amygdalarum dulcium largius dato, omnes, qui ſupererant, dolores mitigabantur feliciſſime. Haec niſi omnia me fallunt, clariſſime docent, ſi adfuerit plethora, eam, etiamſi iam ad vterum determinari incipiat, per eius vaſa non ſufficienter ventilatam intrudi poſſe encephalo, quod ſi fiat, parum boni expectandum eſſe ab Opio intelligitur, quod forte tum mediocri etiam doſi porrectum, morbum magis iuuat, quam ad ſanitatem reducendam facit. Sane in recenſito caſu id nec leuare potuit doloroſa pathemata et anomalias motuum, nec praepedire his illisue grauiores ſequelas. Omnium optime Opium ferunt foeminae hyſtericae murmura Ventris, flatus, ructus, anxietates faucium, praeuocationem, palpitationes experientes ſine ſignis manifeſtae plethorae, aut ea per VSem minuta. Hyſtericas autem ſopitas nemo opio excitauerit, ſed in ſoporem potius apoplecticum coniiciet. Imo vero vrgentibus vigiliis ne quidem ad ſoporem inducendum ipſis Opium dandum eſſe cenſet HARRIS,[s]) idque non ſine noxa et incommodo ſaepe exhiberi aſſerit. Potius hyſterica proprie dicta, vt caſtoreum, myrrham, galbanum, aſam foetidam, et crocum, quamplurimis mulieribus ſomnum tuto et efficaciter conciliare contendit, quando Opiata aut narcotica, quantumlibet nocturnae requiei capeſſendae ſint dicata, praeter alia mala et incommoda eas mulieres inſomnes agere noctes ſaepenumero cogant. Crediderim ego, ſi ſanguinis copia et motus citatior per encephalum ſomnum abarceat, caſtoreum cum reliquo calidiorum antihyſtericorum remediorum apparatu, aeque non conuenire ac ipſum Opium; ſi doloroſa adflictio ac ſpasmorum impetus ſine plethora ob ſpirituum ataxiam ſolam, vigilias induxerit, Opium dextre exhibitum plus praeſtiturum quam reliqua omnia. Quando deglutire nequeunt ore praefracte clauſo Hyſtericae, nullum locum Opium habere poterit, neque etiam conueniet et exhiberi poterit in ſyncopticis paroxyſmis. Sola externa naribus admouenda, abdominique applicanda et clyſmata tunc in vſum vocari poterunt. Tandem illis quoque hyſtericis, quae non ſaltem ſanguine calido et orgaſtico turgent, ſed et oc-

s) *Obſeruat. VIII. p. 179.*

cultis amoris ignibus vruntur, venereoque oeſtro percitae viriles amplexus anhelant, quasque poſt HIPPOCRATEM, [t]) qui optimum eſſe dicit, vt Mulier talis in vtero geſtet, et Virgo cum Viro ſimul habitet, tot Auctoribus teſtibus prae aliis remediis exoptatum coniugium ſanas praeſtat, nil cum reliquis antihyſtericis acribus et calidis proderit aphrodiſiacum Opium, quocunque fine datum. Id potius pruriginem intendens noctuque ſomniantibus laſcivas imagines repraeſentans, morbum omnem augebit, quem nitroſa, et acida, et ſi aliquid valent moralia pharmaca, denegato thoro, vnice ſolantur.

t) *de Morbis Mulierum lib. II. Sect. 19.*

§. VI.

Opium omnibus Hyſtericis caute dandum.

At vero, cuicunque demum pathemati leuando opponatur, et vere inſeruiat Opium, memorij ſeper mente tenendum eſt, id veram morbi radicem non attingere, ſed potius ſine ratione, et liberalius porrectum, actione primaria in ventriculum et inteſtina, vtriusque viſceris periſtalſin infringere, atque fibrarum neruoſarum elaterem debilitare, totius ſyntaxeos neruoſae inter ſe conſentientis robur deiicere, ſicque fundamentum malorum omnium magis radicatum reddere. Perpendendum porro curatius eſt, Opium periſtalſi infracta appetitum et digeſtionem deſtruendo, deinde ſudores mouendo, totum corpus viribus exuere, aluum, quae ex morbi natura ſaepe ſtricta eſt, pertinacius claudendo flatus quandoque coaceruare, anxietates augere, adeoque morbum palliare, nunquam ſanare, et quo liberalius exhibeatur, eo ſemper curatu difficiliorem reddere. Certe ipſe SYDENHAMVS [a]) largitur, repetitum ſaepe laudani vſum, quamuis eum cerebro, neruis et facultatibus animalibus immediate haud nocere ſtatuat, (quod quidem ego maximopere credo,) tamen omnes digeſtiones vitiare, et functiones naturales debilitare. Maxima vero damna euenire debent foemellis, quarum genus neruoſum natura ſumme delicatulum vel aegritudinibus animi aut morbis debilitatum eſt, vt optime animaduertit HOFFMANNVS, [b]) qui aliis quibusdam, robuſtioribus ſcilicet, opiata exopatiſſimum leuamen adferre largitur. Firmant hoc aſſertum

a) *p. 526.*

b) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. Sect. II. c. 55 p. 1765.*

tum verba Cl. YOVNG. [c]) *Notare debeo*, inquit, *quod in illis ſpasmodicis motibus, qui inſultus hyſterici appellantur, nec moderata nec largior doſis opii ſemper bonos effectus edat. Fieri poteſt, vt largiſſima doſis in eo caſu proſit, vbi mediocris paroxyſmum exaſperatura eſſet. Fateor, me hac in re per experientiam nil determinare poſſe. In genere, raro aliquid boni praeſtat Opium, niſi tunc, quando largior euacuatio praeceſſit. Saepe obſeruaui, quod quaſi per incantamentum pathemata hyſterica ſanauerit, ſed alia occaſione votis excidi. Saepe in caſibus, qui mihi ſibi analogi videbantur, in vno profuit, dum in altero noxas attulit. In genere magis nocet, quam prodeſt, ſi largam valde doſin excipias; ſed haec regula non eſt ſine exceptione.* Ingenue fateor, ex his Youngianis nemo medentum manuductionem fidam in exhibendo aegris hyſtericis Opio nanciſcetur, ſed, omnibus expenſis, incertus, an omittere, an admittere vſum debeat, dubiusque haerebit. Ferunt illum ſine dubio, ſine fluctuatione, et ſine vaga dictione, monente HOFFMANNO, natura robuſtiores melius, quam fractis iam viribus per morbum languentes et teneriori fabrica ſolidorum inſtructae foemellae. Quicquid ſit, nunquam tamen, ſi verum eloqui licet, Opium aliter hyſtericis adhibendum, quam vt, remotis vrgentibus quibusdam incommodis, via paretur curationi adaequatae et fundamentali, quae fit per corroborantia genus neruoſum. Perquam conuenienter Cl. TISSOT, [d]) qui hyſterica pathemata ab irritabilitate nimia deducit, eamque cum Cl. ZIMMERMANNO a glutine fibrarum, et eius differentes gradus a minori maiorique huius glutinis conſiſtentia, deriuat, ad exceſſum irritabilitatis ſanandum glutini neceſſariam ſuam conſiſtentiam conciliandam eſſe dicit. Igitur tonica ſola eſſe remedia inculcat, quae adhiberi debeant, miſſis VSibus, purgationibus, ſalibus, aquis mineralibus pluribus, et aquoſis omnibus, in vſum potius vocatis regimine iuſto, exercitiis corporis, frictionibus, ligaturis robur ſolidorum fulcire aptis etc. Eminent autem inter tonica omnia, ipſa Experientia teſte, Chalybs et Cortex peruuianus. Illum ad compagem fibrarum laxam firmandam

c) *Sect. XXV. de Opio.*

d) *Diſcours préliminaire p. 26. 27.*

merito SYDENHAMVS, [e]) LENTILIVS paſſim, RIDLEY, [f]) WERLHOFIVS, [g]) MEAD, [h]) et in ſpadanis ad Cel. ab HEERS prouocans de PRESSEVX [i]) multis inter alios laudant. Hunc SYDENHAM [k]) RIDLINVS [l]) HELDIVS [m]) LANCISIVS [n]) FALCKIVS, [o]) vt plures taceam, merito extollunt. Dum haec curatio, quae ſatis diuturna eſſe debet, inſtituitur, neque euacuantia locum habent, SYDENHAMO [p]) monitore, ſi vel cathartica leniſſima fuerint, dirutura cito, quod corroborantibus exſtructum fuit, neque inter alia hyſterica ſimul forte pro re nata praeſcripta Opium, robori, quod ſolidis omnibus addendum eſt, prorſus contrarium, niſi paroxyſmus hyſtericus ob robur deſideratum nondum ſatis inſtauratum recurrens, ſeponi ad tempus roborantia et eligi interim antihyſterica cum opio, rebus valde vrgentibus voluerit. Non vero omnes aegrae aeque ferunt martem, in limatura praecipue, quam tamen omnibus praeparatis praeferunt Medicorum praeſtantiſſimi, imo etiam haud in aliis formis martialia, ſed vſum inchoantes experiuntur anxietates praecordiorum, nauſeas, nidoroſos ructus, cardialgiam colicam, eaque propter SYDENHAMVS [q]) motas turbas corporis, quin et animi, laudano ad tempus aliquod ſingulis noctibus dato, compeſcendas vult. Nil oppono Cl. Viro, noto ſaltem, me Opii vim, ventriculum primo et inteſtina, atque lege conſortii omnes nervos debilitantem, cum virtute martis roborante pugnare perſuaſum, imitatum aliquoties cum fructu fuiſſe Cl. HELDIVM, [r]) quando mihi eiusmodi obſtacula nata ſunt ſub curatione martiali. Hic nempe doſi limaturae martis ſenſim auctae primis 5 diebus admiſcuit grana ſex ad decem pulueris ialappae, dein limaturam ſolam adhibuit, ſicque praeſcidit omnia mala aliter euenire ſolita. Ego roboranti marti malui addere roborans rheum ad ſcrupulum vnum, vel drachmam dimidiam, ſicque res etiam ex voto ſuceſſit. Expertus tamen etiam ſum, limaturam martis adiecta quantitate ſachari vel crem. tart. vel vtriusque exhibitam raro vel nunquam turbas effeciſſe, motu corporis ſimul iniuncto. Bene etiam communiter fertur limatura, ſi Vini rhenani hau-

e) *p. 507. ſeq.*
f) *obſeruat. p. 72.*
g) *de febribus p. 142.*
h) *Monit. Med. p. 161.*
i) *obſeruat. med. de aquis ſpadanis in fine.*
k) *p. 519.*
l) *Cur. med. obſ. 430.*
m) *M. N. C. Cent. III. et IV. obſ. 170.*
n) *in epiſtola cit. p. 39.*
o) *in diſſ. Götting. de epilepſia ſeu conuulſiuis motibus Virginum.*
p) *p. 509.*
q) *p. 514. 515.*
r) *M. N. C. Cent. V. et VI. obſ. 88. quae inſcribitur: Mars chloroticarum puellarum ſolatium.*

hauſtus ſuperbibitur. De diaeta lactea cum vel ſine marte, de ſero-lactis chalybeato Illuſtri WERLHOFIO[s]) valde laudato, de Vinis amaricantibus viſceralibus, de reſinis et gummatibus balſamicis, deque Tincturis talibus, e. g. Succini, quam, BOERHAAVIO[t]) ſuaſore, in hyſtericis languentibus frigidis non raro roborandi fine pulchre prodeſſe vidi, fuſius vt loquar, meum inſtitum prohibet.

s) *Comm. litt. Norimb. 1734. hebd. 14.*

t) *Chem. Tom. II. p. 202.*

Magna ſpes eſt, Ill. TISSOTVM in incomparabili Opere *de neruis et eorum morbis*, eximia ſua doctrina et experientia, pro leuando et ſanando malo hyſterico, optima conſilia ſuppeditaturum fore. Attamen ſi abſolutiſſima fuerint, ſemper tamen veriſſima manebunt et experientiis innumeris confirmabuntur, quae ſcripſit YOVNG.[u]) *Foeminas hyſtericas vidi, quae toties vomitu et colica afficiebantur, quoties ob aliquam aduerſitatem ira aut moerore commouebantur, licet vno momento antea pleniſſima ſanitate corporis et animi fruerentur. Nihilominus leuiſſima iniuria ſubito ipſis vomitus, anxietates, omnemque ſcenam pathematum hyſtericorum excitare poterat. Quid tunc praeſtare poteſt Opium, quid iulepi ex ſucco limoniorum, et ſale abſynthii, quid proderunt graueolentia et neruina pharmaca? Ad eiusmodi aegras ſaepe vocamur, recentiſſimamque medendi methodum adhibemus, donec ſileat affectus, et hoc ipſo temporis puncto ſanatus eſt morbus, nosque nobis applaudimus, aliorumque applauſum obtinemus. Sola pathemata animi ita hyſtericos inſultus prouocare poſſunt, quemadmodum timor tremorem, pudor ruborem, excitat. Perſuaſus eapropter ſum, quod eadem ratione, vt tremorem et ruborem remediis tollere nequimus, niſi motus animi, a quibus pendent, praepediamus, ita etiam nos paroxyſmos hyſtericos, qui ab ira, et arrogantia pendent, ſanare non poſſe, niſi motus animi conquieſcant. Fateor, me ex ignorantia anteactorum pilulas antihyſtericas exhibuiſſe, cum pilulas pro expugnanda ſtultitia, et immittenda prudentia praeſcribere debuiſſem. Nolo interim, vt Aegrae de immani cephalalgia conquerenti dicatur, ſe tali non laborare, cum eam vere ſentiat, dicendum tamen eſt, ipſam ab affectu pati, innocentiſſimum*

u) *de Opio Sect. XXV.*

mum pharmacum tunc iuuabit, quando ſenſim animus perturbatus ſibi redditur. Non poſſum mihi temperare, quin apprime huc faciens reſponſum Ill. de HAEN ad caſum Aegrae hyſtericae, a noſtrate quodam medico ipſi communicatum, totum adſcribam; omnia quippe, quae a tanto Viro profecta ſunt, publici iuris vt fiant, merentur.

Quod ad hyſtericas attinet, quam vellem, easdem curandi me doceres methodum! Ego ſaltem has curare ignoro, niſi ponant ipſae potiorem curae partem. Morbus ſi ſine materia eſt, animi morbus eſt; ſi cum illa, morbus ſimul animi corporisque. Vtiliſſima profecto, pulcherrima, admiranda, vnus in hisce tractandis aptus Thomas Sydenham vbique operum ſuorum habet, maxime vero in diſſertatione epiſtolari ad G. Cole. Diſcimus a tanto re vera Magiſtro, quo demum pacto hyſtericarum conuulſiones, cordis palpitationes, colicas, cardialgias, clauos, cum tractemus tum ſopiamus. Docemur, quid nobis agendum ſit, dum grauiditas, partus, puerperium, catamenia nouos iisdem morbos conſciſcunt, dumue illas a communibus cauſis morbi inuadunt. At vero, quam vniuerſis his cautelis integre cures, rara auis erit, pleriſque et tibi et ſibi ſuas innouantibus aerumnas, quod animam moderari aut neſciant, aut nolint. Si animo omnes caſus Hypochondriacorum et Hyſtericarum aeque cum materia, vel citra eandem, reuoluamus, nonne fateri, velimus, nolimus, cogimur, eo minus nos illis profuiſſe in medicando, quo minus illi, illaeque, ab ira, a vindicta, a zelotypia, a moroſitate, ab ingurgitatione male ſanarum rerum etc. ſibi temperaſſent? medicinamque eo conducibiliorem nos ipſis feciſſe, quo hiſce vitiis debellandis attentius incubuiſſent, inuigilaſſent ſtudioſius. Iraſcitur, noui, expertus ſum, vehementer in nos id hominum iraſcibile genus, haec ipſi modeſte exprobrantibus, neque ſe Philoſophos eſſe arguunt, qui animum regere didicerint, nec velle vocare Philoſophos, qui ipſis doctrinam moralem concionentur, ſed vnice Medicos, qui ſua diuite de penu, quo ſanentur, depromant, Attamen ſi diu cum aerumnis ſuis luctentur, animumque proiicientes morbi ſui pertinaciam Medicinae opprobrio vertant,

tant, putasne monitum blandum haud opportunum eſſe, quo id demum intelligant, quod ſacra noſtra religio ipſas iam dudum docere debuiſſet, et partem ſanitatis potiorem a moderata Deoque ſubiecta mente proficiſci, et dum in humanis calamitatibus aegritudinibusque ſolamen inde petitur, vel morbum per medicinam fatiſcere maturius, vel, ſi incurabilis ſit, tum palliari fortunatius, tum aequiore animo tolerari? Profecto omnes mei Hypochondriaci et Hyſtericae perpetuo hanc auream AVGVSTINI *ſententiam mihi confirmarunt, aientis: Iuſſiſti, Domine, et ſic eſt, vt ſua ſibi poena ſit omnis inordinatus animus.*

§. VII.

Poſtquam hactenus Conuulſiones, vel omne corpus humanum, vel ſaltem plures eius partes ſimul affligentes conſiderationi ſubieci, iam ordo tractandorum iubet, vt illas, quae ſpecialius haec vel illa loca adficiunt, accuratius contempler. Agam igitur primo de *Vomitu*, qui conuulſione Oeſophagi, Ventriculi, inteſtinorum, diaphragmatis, et muſculorum abdominis praecipue abſoluitur, cuiusque naturam eleganter expoſuit Amicus optimus Cl. MORGENBESSER.[a]) Cum eousque ſaepe violenta contractio et concuſſio omnium harum partium aſſurgat, vt ex ſolo motuum nimis exorbitantium, diu nimis repetitorum, et in omne corpus tandem propagatu dominantium vitio, naſcantur eiusmodi conditiones, quae ſingultum ileum, conuulſiones vniuerſales, lipothymias, ipſamque mortem excludunt, tanto magis ſaepe vomitus efficaci remedio componendus venit. Neque etiam, quando hernioſi, phthiſi vel haemoptoe laborantes, haemorrhagiis aliis ſubiecti, aſthmatici, anguſto pectore praediti, morbis variis exhauſti vehementius vomunt, diu ſpectatorem agere poteſt Medicus. Quia autem omnis vomitus periſtalſin Ventriculi auctam, eandemque inuerſam inuoluit, Opium autem motum periſtalticum naturalem inhibet; deinde quia Opium conuulſionibus maxime ab irritatione neruoſarum partium oriundis ſaepe opem ferre obſeruatur: non mirum eſt, ad motum inuerſum irritati et conuulſi ventriculi ſuſpendendum, hoc remedium

Vomitus.

a) *diſſ. de Vomitu, quae collectionem Hallerianam merito ingreſſa eſt.*

dium eximias vires exerere. Atque eapropter ab omni aeuo ad hunc finem id magni fuit habitum. Theriacam cum AETIO [b]) ad ſtomachi vitia ſananda egregiam iam habuit Antiquitas, et a multis retro ſeculis, vſque ad recentiora tempora a Practicis ſummi nominis ad impetuoſas vomitiones ſedandas theriacalia et diaſcordiata fuerunt vſurpata et collaudata. Si ingens ſit perturbatio apud Vomentes aegros, et pulſus admittit, Theriacam Andromachi, diaſcordium, laudanum, Tincturas opiatas commendat WILLIS; [c]) atque WEDELIVS [d]) vomitum ſiſtere opiata ſcribit, maxime pilulari forma exhibita, a quacunque cauſa irritetur ad ſupinitatem hanc Ventriculi natura. Adeo autem earum vires magni aeſtimat PITCARNIVS, [e]) vt celebri illo antemetico RIVERII ex ſale abſynthii et ſucco limonum, (quod ſolum tamen ſaepe pulchre vomitum ſedat, quodque illum ego ſedauiſſe vidi plus ſimplici vice, vbi opiata erant irrita) adhuc adiiciendum voluerit laudanum opiatum, vt ex combinatione vtriusque efficacius emergeret pharmacum. Ita vero etiam pro re nata et aromaticis, adſtringentibus, acidis, aliisque vomitui ſiſtendo per ſe aptis iudicatis medicamentis innumeris vicibus Practicos addere videas Opium. RIVERIVS, [f]) qui in vomitu, ſi vires valde deiiciat, laudanum cum Miua cydoniorum commendat, in vehementiſſimo laudanum cum purgante, cum pilulis cochiis exhibendum vult, atque ſic vomitum conquieturum promittit, dum poſt 5 horas inſecuta ſit purgatio per inferiora. Dixi de purgantium et Opiatorum miſcela alibi, confeſſusque ſum, eam mihi non adeo placere. Melius mihi arridet Stratagema illud practicum, quando ventriculo adeo irritabili exiſtente, vt omnia ingeſta pharmaca, quae eum firmare, et conſopire eius motum inuerſum debebant, in momento deglutitionis, citiusque adeo quam agere poſſunt, iterum excutiat, poſt clyſmata periſtalſin deorſum allicere apta, talia iniiciuntur, quae opiatam theriacam habent, qualia in hiſce rerum auguſtiis non ſine ratione a Practicis commendata plus ſimplici vice mire profuiſſe vidi. Neque deſtitutus ſum exoptatiſſimis effectibus, quando iuſto tempore

b) *Tetrabibl. IV. Serm. IV. c. 96.*

c) *Pharmac. Ration. Part. I. Sect. II. c. III. p. 47.*

d) *Opiol. p. 116.*

e) *Elem. Med. lib. II, cap. XIX. p. 175.*

f) *Operum p. 283.*

tempore theriacale emplaſtrum tot Practicis laudatum Ventriculi regioni applicari feci. Ita certe multifaria applicatione Opium quadrare vomitui ſedando, per experientiam et effata Practicorum conſtat, quod ſane tanti habuit SYDENHAMVS,[g]) vt inter omnes affectus morboſos generatim conſideratos, in quibus quammaxime eius vſus indicatur, tres praecipue eminere iudicaverit, inſignem ſpirituum ataxiam, vehementem dolorem, atque vomitum et diarrhoeam enormiorem. Neque etiam alias indicationes ſtabilitas leges, in medicatione Vomitus cuiuscunque, in Auctorum monumentis, quam vt cauſa eum excitans remoueatur, et motus inde natus conſopiatur, ad quem poſteriorem finem ſi alia non ſufficiant, et ſuffectura haud iudicentur, ad Opiata confugiendum eſſe, inculcant pene omnes. Ita certe non ſaltem magnus Opii fautor ETTMVLLERVS cauſam irritantem remouendam, et ſenſum Ventriculi Opiatis leniendum dicit, ſed et ea multo remiſſiori affectu proſequens HOFFMANNVS[h]) inverſo ordine Ettmulleriano, primo conuulſiuam motionem Ventriculi conſopiendam, et deinceps demum cauſas materiales oppugnandas praecipit, atque ad priorem indicationem, ſi potentioribus opus fuerit anodynis, pilulas de ſtyr. Wildeg. et laudanum Sydenh. commendat. Sine eiusmodi cautelis additis, Vomitum ſaepe Opio cedere ſcribit FREIND,[i]) idque vt inſigne ant-emeticum commendare non oblitus eſt YOUNG. Nolo autem laudibus practicis Opii in ſiſtendis eiusmodi motibus validiſſimis, diutius immorari, aſſeuero potius, non obſtantibus omnibus encomiis, maxima circumſpectione in praeſcriptione generoſi huius remedii opus eſſe, qua inſuper habita, id damna maximi momenti parit, vomitum ipſum, licet ad breue tempus quandoque cohibitum, re ipſa diuturniorem reddit, aut chronicis aegritudinibus anſam dat, quin et mortem interdum maturat. Id vt plenius intelligatur, in ſuas claſſes redigere vomitum, cuius differens valde facies eſt, aggredior, ſingularum ſpecierum medelam rationalem, Opiique opportunam, et minus opportunam adhibitionem ſimul expoſiturus.

g) *p. 373.*

h) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 501.*

i) *Emmenol. cap. XIV. p. 139.*

§. VIII.

Vſus Opii cum omnibus ſpeciebus vomitionis comparatus.

Sit primo vomitus oriundus a cauſa in cauo Ventriculi vel duodeni ſtabulante, moleque vel acrimonia eius neruos vellicante. Spectant huc ingeſta alimenta et potulenta copia et acrimonia peccantia; cacochylia ex illis per moram et degenerationem enata, eademque vel viſcida, vel bilioſa putris, alcalina, vel acida; neque minus huc referenda ſunt emetica et purgantia draſtica, dum priora hyperemeſin, poſteriora autem praeter intentionem emeſin excitant; tandem venena vt arſenicum et mercurius ſublimatus. etc.

Sane quando a ſagina Ventris, hodieque vel heri epoto mero, guloſis helluonibus praeſidio futurus, et morbos, qui ab ingluuie natales ducere poterant, praeoccupaturus enaſcitur ſalubris vomitus, quis Medicorum non potius antiquis iam laudato potu aquae tepidae, quae noſtro ſeculo ſub fuco foliorum thée commode ingeritur, iuuandam ſuadere vellet exonerationem grauantis ſarcinae, quam de ſopiendis motibus, quibus eliditur, cogitare? Etenim hi repurgato ſtomacho plerumque conquieſcunt ſponte, neque, niſi forte, dum nil amplius euerrendum reſtat, inanes perdurent nihilominus, Opio refraenari egent, ſed roborans aromaticum pharmacum tum ſufficit, Vinumque generoſum Hungarorum, quod ardens bellum iam Sileſiae meae fere denegat, parca copia, medicaque doſi aliquando omnem curationem morbi abſoluit, liberaliori eius ingurgitatione, vel vinorum variarum regionum inconſiderata miſcela alio tempore inuitati. Vbi autem, poſt repetita peccata diaetae, ventriculus moras permiſit ingeſtis, magnamque ſordium vim inde natam per tempus bene longum cumulauit, quae dein Naturae beneficio vomitu ſenſim reiiciuntur, tanto cautius mercandum cum anodynis et ſiſtentibus erit, eaque omittere potius quam adhibere iuuabit. Potius ſi viſcida et lenta pituita ita lateribus Ventriculi et villoſae tunicae plicis adhaereſcat, vt excuti iteratis nixibus in totum neget, amaris, ſalinis, aromaticis, ſaponaceis, diluentibus, vti potius expediet, et Vini hauſtulum indulgere, quo in illam fortius

tius agant languentes redditae, gratoque ſtimulo nunc incitatae fibrae, quin et clyſmate paulo acriore deorſum inuitare ſordes, et inuerſum ſuo naturali ordini reſtituere motum periſtalticum iuuabit. Bene memini foeminae, fibra debili, cacochymicoque corporis habitu, quae vitam ſedentariam amans, placentulisque farinoſis delectata erat, atque poſtea per menſem et vltra, quotidie bis, ter, magnam copiam glutinis inertis euomebat. Faciebat ipſi medicinam Ill. noſter de HELWICH, cui comes ego aderam, nouellus tum Medicinae doctor, obuiamque nobis quotidie incedebat querula Mater, finem tandem vt vomitionibus faceremus, enixe petens. Nil vero precibus et lacrymis mouebatur Vir optimus, ſed clyſmatibus ſaltem, infuſis vinoſis amaris cum ſalibus, elixiriis talibus, trageisque aromaticis morbum oppugnabat, quin potu thée vomitum iuuari volebat, ipſumque oxymel ſquilliticum hoc fine exhibebat, cumque nulla vomitio inanis eſſet, ſed ſemper lenta pituita ſimul reiiceretur, ne quidem propoſitam ab Amico theriacam permittebat. Ita vero tandem ſponte vomitus ceſſabant, ac corroborantibus ventriculum vtens foemina per annos deinde ſanitatem firmiorem experiebatur, quam qua antea gauiſa erat. Quodſi vero non iners pituita, ſed cacochylia nidoroſa, rancida, bilioſa, putris alcalina in duodeno et ventriculo ſtabuletur, atque cum amarore oris, ructibusque olidis ac nauſea indicibili vomitiones cieat, diluentia, acida, ſubſalſa, et acida auſtera, ſapones acidi, purgantia acida et ſubacida pulchre proſunt, et motus ſiſtunt, neque opiatis opus, niſi illi, eliminato penitus putri ſtimulo, in habitum abeant, ſolisque roborantibus auſcultare recuſent. Neque acida colluuies cauſa vomitionum acidiſſimarum quandoque, et vitrioli adeo ſaporem ori inferentium, reiectorumque colore viridi et nigro interdum ſe prodens, prudenter impugnatur ſopientibus, ſed antacida, abſorbentia amara, alcalina, ſapones alcalicos et dein quando ſimul roborantia indicantur corticem peruuianum et ferri ſcobem ſibi depoſcit, quam in eiusmodi caſibus LENTILIVS [a]) merito extollit, quaque RIVERIVS [b]) ruſticum miram quantitatem

a) *Iatromn. p. 61. 62. et alibi.*

b) *in Obſer*

vat. commun. No. 59. titatem materiae vireſcentis quotidie vomentem ſeruatum receniſet. Non vero eſt vt aliquis ſibi perſuadeat, in enarratis eiusmodi rerum conditionibus omnibus, haud adeo multum mali patratura fore anodyna, ſi ſaltem aliis conuenientibus medicaminibus in vſum vocatis iungantur, aut interponantur, namque longe aliter ſe res habet. Nimirum coaceruationi cruditatum omnis generis in Ventriculo, fere ordinarie velificatur debilitas iam praeexiſtens ipſius Ventriculi, aut per fabricam natiuam ipſi propria, aut mala diaeta et praegreſſis morbis inducta, qua fit, vt ingeſta mutationem in bonum chymum haud patiantur, ſed in illam corruptionem abeant, in quam abiiſſent in loco aeque humido et calido, vt Ventriculus eſt, moras nectentia. Atque tum facile vomitionum malus habitus inducitur, ipſaeque diuturnitate temporis, qua adfligunt, aegris et medentibus multas moleſtias faceſſunt, quales hiſtorias legere licet apud HOFFMANNVM. c) Valde vero inimicum etiam ſatis robuſto Ventriculo eſt Opium, quare id iam debili debilitatoque minus conuenit, ſed potius efficit, vt debilitate maiori per opium inducta, vel vomitus a remanente cacochylia ſuſtentatus tanto diutius perduret, faciliusque recrudeſcat, vel ſi omnimode ſiſtatur, vt morbis aliis, a debilitate ventriculi ſordibus onuſti oriundis, acceſſus faciliteтur. Deinde bene notandum eſt, in omni vomitu liberum ſeceſſum alui multum detrahere pertinaciae morbi, non ſolum motum periſtalticum ſurſum excurrentem deorſum iterum determinando, ſed et, id quod hic maxime animaduerti debet, materiam peccantem ad naturalem ſuam viam, per quam eliminanda eſt, ablegando, quare etiam clyſmata in omni vomitu ſine diſcrimine, ſemper boni aliquid, et multum ſaepe afferunt. Opium igitur quod periſtalſin naturalem labefactat, aluumque inhibet, ſemper eo tempore mali quippiam, aut multum ſubinde inducere debere, per ſe facile innoteſcit. Applicari tandem his omnibus ſpeciebus vomituum, de quibus loquor, poteſt regula practica HIPPOCRATIS: d) *Vomitum Vomitu curari*, licet alioquin valde limitanda, ſat certa tamen, et bona, vbi cauſa vomi-

c) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 518. et 520.*

d) *Epidem. lib. VI.*

vomitus fluctuans latitat in Ventriculo, nullo ſui ipſius vitio, quod contraindicaret, laborante, et commode ſatis, commodiusque aliquando breuiori rectaque via per oeſophagum, quam longiori per flexuoſos gyros inteſtinorum, poteſt eiici. Tales rerum conditiones ſi adfuerint, vomitoriumque datum vomitui ſedando aptum fuiſſet, opium et portam inferiorem claudens, et cauens ſimul, ne ſuperiori, qua irrepſerat, eliminetur mali fomes, illum intus manere iubet, et in ſede, quam tenet, magis firmat; permittitque, vt in corporis interiora gliſcendo ſuccis miſceatur, intimius eos contaminet, et morbos varios inducat. Nolo hic ſicco pede tranſire, quamuis ex iam dictis omnino diiudicari queat et debeat, vomitum illum matutinum, quotidie, vt nulla dies ſit ſine linea, reuertentem, cruditatibus in debili laxoque ventriculo per habitum quendam collectis, et comeſſationibus ac compotationibus in adultam noctem extenſis ſaepe debitum. Vidi, fruſtraneam fuiſſe omnem operam, quando Opiatis ipſaque aromatica theriaca impugnabatur; debita diaeta, et coena leuis maximam opem tulit, cum ſtomachicis, aromaticis, amarisque; ſaepe vero opus, vt quisquiliae acidae et viſcidae funditus euerrantur, quo nomine acidulas egranas et carolinas thermas potas multum profuiſſe expertus ſum.

§. IX.

Sequitur vomitus a Venenis acribus corroſiuis, et inſtar veneni talis agentibus purgantibus et emeticis validioribus, ſi nimia doſi, aut tempore minus opportuno exhibita fuerint. *Continuatio huius argumenti.*

Inter Venenorum acrium irritantium, ſpasmos et conuulſiones inducentium, et inflammatione deinde nata necantium antidota, optimo iure refertur Opium, vt ab aliis Medicis ita et a recentiore Scriptore Cl. LVDWIG; [a]) quare prima fronte vomitionum a veneno acri, et remediis draſticis acribus, praeſentiſſima remedia Opiata haberi debent. Sane opiata ſola poſt antiquos Practicos in hyperemeſi et hypercatharſi commendat inter

a) *Therap. Gen. §. 1410.*

alios

b) *diſſ. de Vomitu §. 32.*
c) *Prax. lib. I. c. 15.*
d) *Pharmaceut. Rat. Part. I. Sect. II. c. 3.*

alios recentiores BOHNIVS,[b]) prouocans ad SYLVIVM[c]) et WILLISIVM,[d]) quorum hic in eiusmodi caſu diaſcordium et theriacam praeſcribit. At vero perpendiſſe ea iuuat, quae ſimul monet laudatus Cl. LVDWIG, ſpasmo quidem mederi opium a veneni actione enato, ſed de veneno irritante ipſo antea remouendo (addam ego pace eius, ſi celerrima remotio locum non habeat, obtundendo et eneruando) ſollicitum eſſe debere Medicum. Iam vero Opium nec remouet venenum, nec obtundit illud, ideoque eius actioni perſeueraturae nil detrahit, quin ſi vomitum, quo id remoueretur, nimis cito cohibet, lupum ſtabulo includit. Porro quoque licet ſpasmo contrarietur, alium effectum veneni vel pharmaci draſtici, eroſionem et excoriationem cruſtae villoſae Ventriculi, et inteſtinorum, qua ſenſibilitas harum partium multum intenditur, neutiquam ſolatur. Haec omnia curatius expendenti clarum reddi debet, ea pharmaca, quae acre remouent, et obtundunt, eiusque effectibus, ſpasmo et excoriationi, vere medentur, longiſſime praeferenda fore Opio. Verum hos fines ſimul explent aquoſa tepida, Lac naturale, vel amygdalinum, cum omnibus oleis blandis mulcentibus. Palmam igitur prae opio talia ſibi decretam merentur iure, cum iugiter epota vomitum natum a veneno acri, vel pharmaco acri, veneni indolem adepto ſalubriter iuuando, remotioni veneni, et ſua natiua dote eius obtuſioni et eneruationi inſeruiant; palmam merentur, cum ſimul natas ſtricturas et criſpaturas fibrarum relaxent, nudatosque abraſa mucoſa veſte nervoſos villos inuoluant, et a ſtimulo defendant, adeoque omnibus indicationibus, quae ſapienter formari poſſunt, prorſus ſufficiant. Vna ſumme notabilis hiſtoria, quam HOEFMANNVS[e]) de imminentibus ab arſenico aſſumto funeſtis effectibus, lacte et oleo mature porrecto feliciter auerſis, in pluribus Iuuenibus, qui omnes ſine Opio ſeruati ſunt, recenſet, robur aſſertis meis conciliat. Neque minus alia,[f]) qua comitem 12 annorum, poſtquam is per errorem pilulas ex extract. panchym. ʒj. ☿ii dulc. tantundem, et trochiſc. alhandal granis 6 compoſitas vna vice devora-

e) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. Sect. II. Cap. III. obſ. 3.*
f) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. Sect. I. c. V. p. 197.*

vorauerat, lactis tepidi larga copia aſſumta ſine opio a metuendis ſonticis malis praeſeruatum deſcribit, ſufficienter, opinor, edocet, vires ſummas lactis et oleoſorum in cicurandis draſticorum virulentis actionibus in corpus noſtrum. Cum cura noto, Illuſtr. BOERHAAVIVM [g]) licet antea inter generalia antidota venenorum Opium retuliſſet, tamen, dum dein de medela damnorum a venenis acribus, cauſticis, gangraenam creantibus agit, ſolam aquam tepidam acidiuſculam mellitam, iura pinguia, lac, oleum, butyrum commendare, de Opio autem tacere prorſus, atque ſimul monere, valde bonum eſſe, ſi venenum ſic vomitu et aluo reiici poteſt. Vt vero cum ſua efficacitate tutiſſima eſt haec medicatio, ita illa, quam per Opium molitur artifex, ſaepe valde damnoſa eſt, et quandoque lethifera, dum vomitu ſic praemature conſopito, acre irritans in ventriculo remanet, et deluſo aegro deleteriam ſuam actionem proſequitur. In huius veritatis fidem adduco hiſtoriam, quam recenſet celebris Chirurgus STEDMANN, [h]) *in actis edinburgenſibus*, a cita nimis Opii exhibitione ad hyperemeſes ſedandas, ſedulo dehortans. Sumſerat homo 49 annorum tartari emetici grana ſex, vomitionibus et purgationibus nimiis inſequentibus; earum pertaeſus aeger proprio impulſu deglutiebat laudani liquidi gt. XX, elapſa hora dimidia torminibus ceſſantibus melius habere videbatur, ſed altera hora dimidia aegre ſpirabat, et ſudore circa praecordia perfuſus breui moriebatur, gratis aduocato laudato STEDMANNO, qui Opium pulchrum eſſe remedium ad vomitionem et deiectionem alui in eiusmodi caſibus cohibendis largitur, ſaltem monens, ſimul attendatur, an illud acre, quod vtramque ciet, e corpore eiectum ſit, an minus. Quodſi ſolus ſuperſtes ſit, illo iam excuſſo, motuum impetus omnino Opium indicatur et permittitur, quemadmodum et tum, quando ille adeo enormis animaduertitur, vt citius ab eo mors metuenda iudicaretur, quam eliminari et obtundi poſſet venenum, vel draſticum remedium motuum cauſa. Ita SYDENHAMVS [i]) ad quendam vocatus qui cholera laborabat atrociſſima, et enormi vomitione, (cuius cauſa in hoc mor-

g) *Inſtit.* §. 1129. et 1136.

h) *Tom. IV.* No. 6.

i) *Operum* p. 372.

morbo non alia eſt quam acre cauſticum, verum venenum aemulans,) ad incitas redactus, cum ſudore frigido, et ſumma ſpasmorum violentia animam agebat, generoſas et repetitione auctas doſes laudani cum eximio fructu in vſum vocauit. Tutius vero eſt, niſi ſtimulus eiectus iudicatur, ſimul cum opiatis, iugiter, et ſine intermiſſione, donec ſymptomatum pax impetrata fuerit, adhibere diluentia, emulſiua, oleoſa, vt ipſius ſtimuli inuolutio et in agendo inertia ſimul obtineatur. Sane ſine his, ſi acre rodens, inflammans, excorians, gangraenam inferens, vomitu ſopito retentum, non occidat, fallaces ſaepe ſaltem Opium praeſtat inducias, et ſi repetitis etiam vicibus et magnis doſibus adhibeatur, integrum morbum non tollit, ſed longiorem potius et pertinaciorem facit. Foeminam habet RIDLEY,[k]) quae aſſumto, quod Medicaſter aliquis porrexerat, medicamento, per quatriduum vomitionibus et deiectionibus violentis, magno imminente vitae periculo, laborabat; dabatur theriaca Andromachi, altera nocte opium colatum ad gr. jß, et nocte ſequente opium ad gr. ij cum galbano, atque eadem adhuc nocte bis ad gr. ij. repetendumque tertia quauis hora iudicabatur, ſi ſymptomata vrgerent. Sed dormiuit aegra cum fructu per 9 horas. Cum vero ſudoribus frigidis perfunderetur, continuationem Opiatorum, quam recidiuae arcendae iam deſtinauerat, intermittendam, et cardiacis vtendum RIDLEY iudicabat. Praeter enema e iuſculo ouino cum oui vitello, nullum demulcens adhibitum lego; forte autem talia cum oleoſis emulſiuis gutturi ſuperiori crebro infuſa, citius aegram ad ſalutem perduxiſſent, ſine tanta opiatorum vi in ſubſidium vocata. Non poſſum autem non hic Lectores meos commonefacere, me in his caſibus omnibus opium ſincerum, vbi vere eo opus eſt, praeferre decantatae theriacae et diaſcordio, vtpote quibus ab Opio ſolo vis ſopiens eſt. Cur enim additamentis calidis, et acribus irritantibus otioſis, et non indicatis, eroſam cruſtam villoſam moleſte adficerem? cur iisdem pugnarem contra cauſam morbi, quae ſi necauerit, ſemper inflammatione et gangraena excluſa per ſe ne-

k) *Obſerv.* 23.

cat,

cat, neque accedentium acrium calidorumque iuuamine ad mortem inferendam indiget.

§. X.

Accedo ad vomitum a tenui acri materie in humorum maſſa habitante, et verſus exteriora ableganda, circa ventriculum vero moras nectente; aut ab exterioribus, quibus iam inhaerebat, mala metaſtaſi ad Ventriculi tunicas retropulſa; aut ex aëre in ventriculum deglutitione delata.

Vlterior continuatio.

Huc ſpectat Vomitus a variolis et morbills imminentibus; Vomitus febrium quarundam, vt malignarum et epidemicarum, itemque dyſenteriarum; Vomitus ab arthritide et podagra retrograda, ab eryſipelate, ſcabie, purpura retrocedentibus et retropulſis, ab vlceribus chronicis conſolidatis. etc.

De Variolis et Morbillis, morbis inflammatoriis iam egi, monſtrauique, quo magis febris ante excluſionem exanthematum vrget, eo magis nociuum eſſe Opium, eoque magis id morbum benigniorem forte futurum, motu et calore auctis, in malignum conuertere. Atque illud et accedenti vomitui ſymptomatico neutiquam quadrat, quem ſola methodus antiphlogiſtica morbo ipſi conueniens, et regimen perſpirationi fauens mitigat, donec prodeuntibus exanthematibus ſponte ceſſet. Si hoc non fiat, verendum eſt, ne puſtulae varioloſae ipſum ventriculum obſideant, quas Opium haud remouet, ſed remedia blandiſſima emollientiſſima mitius irritare faciunt.

In febribus acutis et putridis ſubtilis acrimonia, et quidem in initio earum et progreſſu, ſaepe ciet immanes vomitus et dyſenterias, vel vtrumque affectum ſimul, quod nuper pulchre notauit Ill. de HAEN.[a]) Abſolutiſſima eſt eius methodus, quam tradit, ſecundum quam vena, ſi febris nimis ardet, tunditur; atque oleo lini cum tantillo opii motuum impetus compeſcentis hauſto, enematibusque ex mero oleo lini acre obtunditur, ac nuda cruſta villoſa inueſtitur et munitur; decoctis ſimul emollientiſſimis ſine ſale et melle, talibusque fomentis in vſum vocatis. Horum ope conſopitis ſymptomatibus, febrem vel miteſcere vel facilem ſui

a) *Rationis Medendi Part. altera p. 3. 4.*

 cura-

curationem admiſiſſe vidit. Quam bene ex vaſto materiae medicinalis apparatu hic in compendio coniunxit omnia Vir eximius, quae coniungenda erant! Dicit vero ſimul, emetica et purgantia ſi hic data forent, irritatione eminentiore reddita, certam mortem inſecuturam fuiſſe. Interea tamen non deſunt Practici celeberrimi, qui nauſeae, Vomituritioni, ipſique vomitui in principio febrium malignarum ad miaſma pituitae et bili immiſtum, antequam totum humorum oceanum ingrediatur, cito excutiendum, datis emeticis ſubueniendum arbitrantur, quos inter numero bene multos HOFFMANNVM,[b]) HVXHAMVM,[c]) PRINGLIVM[d]) nominauiſſe ſufficiat. Sed notare conuenit emetica in huius generis febribus ad eximiorum horum Virorum et aliorum circumſpectorum Practicorum mentem, debere eſſe blandiora, vt oxymel ſquilliticum et ipecacuanha, aut leuior tartari emetici doſis cum manna; deinde in principio principii, ſi nempe anxietas et ſtricturae circa praecordia, lingua ſordida, nauſea et vomituritio, ſuſpicionem faciant ſuſcepti, et humoribus in Ventriculo ſtabulantibus inhaerentis contagii, cum multo potu tepido eluente, talia debere propinari; tandem ea non locum habere, vt ſeorſim monet PRINGL, quando febris ſedem ſuam iam fixit, et vomitus malum ſymptoma accedit, cum in hoc caſu datum emeticum valde periculoſum foret. Multo minus ergo vera emetica qualicunque ratione ſtimulantia, prodeſſe poterunt, quando in principio et decurſu febris vehementiſſimae et copioſiſſimae vomitiones vrgent, a ſola acrimonia tenui, vt in iis caſibus, quos ponit DE HAEN. Febre iam inualeſcente, et morbo confirmato eueniens vomitus in malignis et petechialibus, ſemper notat diatheſin ventriculi inflammatoriam, cauendum vero ſummopere eſſe dicit HOFFMANNVS,[e]) ne laudata ipecacuanha vomitus concitetur, quando inflammatio iam adeſt. In peſte, in qua poſt 7 et 16 horarum ſpatium a mali ingreſſu os ſtomachi iam cauteriſatum vidit HELMONTIVS,[f]) echaram gangraenoſam carbonemque vomitus portendit, tunc vero vomitorium exhibitum interitum maturaret. Vtroque autem in

b) *diſſ. de cauto et praeſtanti Vomitoriorum vſu obſ. 7. Med. Syſt. Tom IV. Part. I. Sect. I. c. 10. p. 240.*

c) *de febribus c. VIII.*

d) *de morbis militum Part. III. c. 7.*

e) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 505.*

f) *Tumul. Peſtis.*

caſu, vbi circumſtantiis omnibus ſobrie penſitatis, emeticum in malignis incipientibus indicatur, aut iis iam radicatis prohibetur, Opium haud conuenit. In priori, illa nauſea et vomituritio, quae blando emetico promouenda eſt, abeſſe vult antemeticum Opium, niſi ſubiungatur finitae aut nimiae emetici operationi, ad ſedandos tumultus, quod SYDENHAMO, HVXHAMO et PRINGLIO aliisque ſolemne eſt. In poſteriori quando inflammatione et gangraenoſa diatheſi iam laborat Ventriculus vomitu vexatus, antiphlogiſtica congrua, ſi iuuare poſſunt, dare expediet, quae inter phlogiſticum opium non pertinet, quod vt Sect. II. docui, in genere febribus malignis curandis, et earum ſymptomatibus non bene quadrat.

In vomitu ab humore arthritico retrocedente oriundo, cum purgantibus damnat Opium HOFFMANNVS,[g]) et in corporibus praecipue infirmis lethalem inflammationem id parere dicit; praefert illi frictiones et pediluuia, pulueres cum camphora et liquorem anodynum cum ſpiritu bezoardico Buſſii, quibus extrorſum determinari mali materiem dicit.[h]) MVSGRAVIVS[i]) interea in vomitu arthritico aliquando praemittit vomitorium et cathartica, vt ſordes, quibus irretitam materiem iudicat, eliminentur, de quibus remediis inſecuris certe a me habitis, multa dicere iam meum non eſt; deinde vt podragoga retineat Ventriculus, vomitum antea laudano componit, quod hoc fine impetrato deinde tanquam nociuum omittendum vult. Interim tamen inter remedia ſelectiora miaſmati arthritico exturbando conferentia opiatam Theriacam Andromachi vel Mithridatium, vel Electuarium ſtomachicum Fulleri, quod itidem theriacam venetam habet, diſertis verbis commendat. Vt ex his Experientiſſimorum Virorum inter ſe pugnantibus ſententiis emergamus, penſitandum eſt, HOFFMANNVM permittere et laudare remedium acre circulumque incitans camphoram et liquorem bezoardicum Buſſii, a quibus ſane non niſi ſpecifica ſedante virtute abludit Opium etiam acre et circulum incitans, ſimulque vt monet FREIND[k]) aeque ac

g) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 510.*

h) *loc. cit. p. 504. 523.*

i) *de arthritide anomala.*

k) *Hiſt. Med. Aetiis p. 152.*

ac camphora validiſſime attenuans et diſcutiens. Non ergo bene perſpicitur, cur adeo ab Opio hic cauendum velit HOFFMANNVS, analogis interim pharmacis bene fiſus; ſed omnis metus ab eius hypotheſi pendet, Opium narcoſin facile inducere parti, cui immediate applicatur, circulumque praeterea debilitare.[l]) Id ſi ita ſeſe haberet, non conueniret Opium Ventriculo ob incumbens ipſi acre arthriticum diatheſi inflammatoriae expoſito, ſed inflammationis peſſimum exitum potius maturaret; imo vero tanto minus conueniret, quo magis remouendae a ventriculo noxiae materiei, et ablegandae illi ad exteriora, dum virtutem vitalem debilitat, impar foret, quae pro hoc fine neceſſario incitari debet. Verum enim vero, cum neque ſtuporem necroticum inducat parti, (de qua ſre, quando de Vſu Opii topico tractabo, fuſius acturus ſum,) neque circulum debilitet Opium, ſed potius eodem vegetiori reddito perſpirationem et ſudorem aeque moueat ac camphora, et liquor volatilis Buſſii, maxime ſi regimen iuſtum acceſſerit, eodem tempore, quo haec bina remedia quadrant Arthritidi anomalae a ventriculo auerruncandae, quadrabit et Opium. Verum eſt, ſi id ſedante virtute ſola polleret, ſine incitante circulum, et diaphoreſin mouente, omnino indicationibus veris haud reſponderet; at vero, quia ad exteriora humores determinat, et ſimul vomitum compeſcit, quem non aequa potentia ſiſtit camphora et liquor Buſſii, vt et nec liquor anodynus, hoc poſteriore reſpectu his omnibus praeponi debet. Ego vero dum Opio hic patrocinor, nil derogo cautelis, ſub quibus omnibus infirmis ſubiectis exhibendum eſt, ſique forte nimis alte inſederit ventriculi tunicis acre arthriticum, labemque viſceri intulerit, Opiumque tum nil iuuerit, ſine culpa maculam eidem adſperſam nollem.

l) *vide Med. Syſt. Tom. II. Part. II. cap. VII. §. XI.*

Lego apud HOFFMANNVM[m]) hiſtoriam eryſipelatis inſperſo puluere repulſi vomitusque inde nati, quem a Medico ſpeciebus de hyacintho, terra catechu, et extracto anodyno oppugnatum lethum breui excepit. Sed hic adſtringens pharmacum acrimoniam eryſipelaceam ad ventriculum delatam mem-

m) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. Sect. II. c. 6. p. 522.*

membranis ventriculi adfixit tenacius, iuuitque in hoc viſcere excluſionem inflammationis, quae iam aderat ſine dubio talis, vt fuerat ſat grauis in pede, ſimulque ſequelam eius gangraenam produxit, ſingultu ſuccedente ſeſe manifeſtantem. Deinde datum Opium febrili aeſtu praeſente, minime conueniebat, quod ab omnibus febribus inflammatoriis ſiue extus ſiue intus malum lateat, penitus per ſuperius dicta, abeſſe debet. Tutior eius vſus in arthritide anomala eſt, vtpote quae febris praeſentiam neceſſariam haud ponit.

§. XI.

Opium reliquis adhuc ſpeciebus vomitus applicatum.

Sequitur vomitus a vaſis, quae per tunicas Ventriculi excurrunt, ſanguinem coaceruatum non libero motu tranſmittentibus, nimis oppletis, diductis, obſtructis, aneuriſmaticis, varicoſis, ſpaſmo conſtrictis, inflammatis.

Opplentur, diducuntur, et varicoſa redduntur vaſa ventriculi a ſanguine haemorrhoidali exitum affectante et non inueniente, aut ob ſuppreſſum conſuetum fluxum ad ea regurgitante, in maribus. In foeminis menſes emanentes, ſuppreſſi, ob grauiditatem haud fluentes, lochia non procedentia, ſanguinem ſuum aliquando in vaſa Ventriculi determinant. Conſtrictionem eorum parit frigus, conſtringentia ingeſta et omnis ſpaſmus a quacunque cauſa; obſtructionem et inflammationem omnis cauſa obſtruens et inflammans, numero multiplex.

Nondum dememini, me Sect. II. tractatione de haemorrhagiis, iure Opio attribuiſſe virtutem haemorrhoides mouentem, emmenagogam, et ariſtolochiam, qua ſuppoſita in omni vomitu huius generis Opium fore eximium remedium credibile euadit. Namque excretionibus ſanguineis de quibus hic ſermo eſt, reſtitutis, ceſſabit illico ab earum anomaliis pendens vomitus, una namque vbiuis eſt genuina indicatio easdem reſtituere, ſola grauiditate excepta, et aetate, in foeminis. Verum obſervandum eſt, dum oppleta nimis ſunt Ventriculi vaſa, Opium aſſumtum tota ſua ſubſtantia primo in ea agere, atque ipſa ſanguinem

guinem congeſtum rarefaciendo, adhuc magis implere, et diducere. Sique tum vaſa haemorrhoidalia et vterina ad excretionem minus ſint diſpoſita, vt durante hoc vomitu talia ſunt, (nam alioquin ſanguinem nunc vaſa ventriculi grauantem in ſe reciperent) magisque orgaſmo humoribus inducto reſiſtant, quam vaſa gaſtrica, Opium non exeret vim ſuam haemorrhoides moventem, et emmenagogam, quae in orgaſmo inducendo fere tota conſiſtit, et vaſa haemorrhoidalia ac vterina ſat patula et aliis minus reſiſtentia ſupponit, niſi id forte haec vaſa ſpaſmo conſtricta ſimul relaxet. Quemadmodum igitur in talibus vomitionibus nemo prudens Medicus adhiberet Aloën et myrrham, ita et non facile exhibebit ipſis analogum Opium, quod vt illa remedia non rite diſpoſitis viis haemorrhoidum et menſium, loco reſtitutionis excretionum deſideratarum, quemadmodum omnia alia calida, facile vomitioni cruentae aut diſpoſitioni inflammatoriae anſam ſuppeditare poſſet, cauſam vomitus praeſentem forte magis iuuando, quam motus ab ea pendentes inhibendo. Melius ſeſe in hiſce caſibus omnibus gerent VS. in pede, clyſmata emollientia, fotus eiusmodi, inſeſſus, diluentia, ſaponacea et nitroſa, ſanguinem ad loca debita inuitando, coaceruatumque in vaſis ventriculi reuellendo, attenuando, iisque onere ſublato ſuam ſyſtolen reſtituendo. Acida vegetabilia ventriculo gratiſſima et ſimul cauſae reſpondentia, vt ſuccus citri in aqua fontana frigidiuſcula adiecto ſacharo, hic inſtar omnium ſopientium erunt, vt aliquoties vidi. Conſopito autem vel ad tempus vomitu, ſpecifica remedia ſanguinem ad loca haemorrhoidalia et vterum determinantia in vſum trahi debebunt.

Venio ad vaſa ventriculi maxime in ſucciplenis et plethoricis conſtricta, a ſpaſmo quouis, inter cuius cauſas ſaepe eſt potus frigidus poſt exaeſtuationem corporis ſubito ingurgitatus. In ſpaſmum laxandum multum vtique poteſt Opium, ſi modo eius cauſa et morbus ſpaſmodicus praeſens reſpiciatur, atque de hac re adhuc ſeorſim exponam. Si ſpaſmus a frigore vomitum cieat, cuius exemplum notabile legere licet apud

HOFF-

HOFFMANNVM, [a]) relaxatio eius, coagulique ſanguini inducti reſolutio magis attendenda, quam motuum conſopitio. Nocuerunt in ſimili caſu, animaduertente Viro ſummo, remedia opiata et adſtringentia, electuaria ex conſerua roſarum, haematite et ſpiritu vitrioli parata, aegerque poſtquam per 12 hebdomades vomuiſſet, animam reddidit. Sine dubio autem hic adſtringentia magis obfuerunt, quam Opiata. Forſan ad motus vomibundos nimios ſenſibilis Ventriculi interdum ſuſpendendos inſeruire potuiſſet Opium, non figens ſanguinem, ſed ei potius fluorem inducens, neque vaſa coarctans ſed relaxans, dum illi quietem plenariam et coagulum roſarum folia, et rudis haematites, et acidum minerale vitrioli induxerunt, haerereque pertinacius in vaſis ſtrictioribus et rigidioribus redditis fecerunt. Forſan ſimul applicatis relaxantibus clyſmatibus, ſaponacea acida ventriculo grata, cum diluentibus talibus, et nitro, extusque topica calida, cum acido vegetabili, reſoluentiſſimo aceto adhibita permiſiſſent vſum interpolatum Opii, quando nimis vrgebant vani conatus excuſſorii, quod cum his omnibus dextre porrectum non facile mortem inuitaſſet.

a) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 515.*

Supereſt vera inflammatio Ventriculi, vomitu perpetuo, indicibilique dolore, ſimulac aliquid ingeritur, ſtipata. Ad vtrumque qui attenderit vnice, ſtatim clamabit vrgeri Opium, illudque ambabus manibus liberalius aegro exhibebit. Neque negari poteſt, ſpasmum et dolorem, quin et vomitum ſaepe inflammationem Ventriculi antecedere, hancque demum vt effectum poſt ſe trahere ſolere, tumque ſi cum illis cautionibus detur Opium, quas in Cardialgiae conſideratione Sect. II. exhibita expoſui, pulchre quandoque praeoccupari poterit inflammatio vehementiſſima. Egregie hoc perſpexit et largitus eſt Celeb. HOFFMANNVS, [b]) quanquam in inflammatione iam nata nullum Opio locum concedat, ſed potius rem periculi plenam eſſe dicat, vbi Ventriculus et inteſtina ad inflammationem et ſphacelum inclinant, Opiata propinare. [c]) Satis etiam certa eſt Cl. Viri ſententia, etenim in genere nulli inflammationi curandae conuenire Opium

b) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. p. 378.*

c) *l. c. et Tom. II. Part. II. c. VI. p. 276.*

Opium euici Sect. II., cum de medela febrium acutarum agerem. Mirum eſt monitum Lud. SEPTALII, [d]) Opiata in omnibus Ventriculi affectibus fugienda eſſe, niſi vrgente dolore inflammatorio: id ſane vetuſtam hypotheſin de Opii frigiditate ſapit. Aliter hodie ſtatuitur; ne verbulo quoque eius meminit in inflammationis Ventriculi therapia Ill. BOERHAAVIVS cum Ill. ſuo Commentatore. Sane quando in caſu quodam deſperatiſſimo [e]) XI vicibus repetita VS, (in qua adminiſtranda nimis meticuloſus videtur HOFFMANNVS, [f]) ventriculum frigidam partem habens, ad ſtylum Veterum, immemor forte maximi apparatus arteriarum, quo hoc viſcus inſtruitur [g])) retundendo impetum, ardoremque internum intolerabilem reſtinguendo, profuit tandem; atque quando ad hunc caſum prouocans in hos fines, poſt BOERHAAVIVM, phlebotomen valde commendat van SWIETEN, [h]) facile clarum eſt, impetum febrilem augens et calefaciens Opium minus conueniens futurum. Sed et aliae rationes ſonticae ſuperſunt, cur id huic morbo neutiquam quadret. Silentio hic praeteribo animaduerſionem, quod quibusdam ſubiectis Opium Vomitum excitet, quibus igitur, cum in medela, BOERHAAVIO [i]) monitore, ſummopere a Vomitu cauendum ſit, eo reſpectu id maxime damnoſum foret; alia habeo, quorum intuitu omnibus nocet. Scilicet, eodem BOERHAAVIO [k]) hortante, omnia pharmaca, quae ore aſſumuntur, debent eſſe potus antiphlogiſtici, ſed leniſſimi, emollientiſſimi, demulcentiſſimi, ſummopere cauendo, vt a vomitu, ita et ab omni acri; atque Cel. HOFFMANNVS [l]) laudatiſſimum alioquin ſuum liquorem anodynum, ipſumque Nitrum in hac aegritudine non conducere ſcribit. Eouſque autem circumſpectus eſt Ill. van SWIETEN, vt potum lenientem in materia medica a Praeceptore propoſitum propter trifolium acetoſum et rob ribeſiorum admiſtum, et acrimoniam qualemcunque horum vix ferri poſſe in dolentiſſima Ventriculi inflammatione edoceat, atque antiphlogiſticum Nitrum, quod aliter largioribus praebiis in inflammationibus ſecure et feliciter porrigitur, dum tamen ir-

ritat,

d) *lib. VII. §. 3.*

e) *Medical Eſſays Tom. I. No. 29. p. 284.*

f) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. p. 378.*

g) *Vide Halleri notas in Praelect. Boerh. Vol. I. p. 259. et Heymanni Comment. in inſtit. Boerh. Part. III. p. 190. ſeq.*

h) *Comment. Tom. III. p. 147.*

i) *aph. 954.*

k) *aph. cit.*

l) *loc. cit.*

ritat, ad grana ſaltem x vel xij vni librae iuris pulli admiſceri velit. [m]) An igitur conducet dote ſua acri et irritante acturum in Ventriculum Opium? Dicis forte, quid damni ab acrimonia integri vel dimidii granuli? reſpondeo, forte haec iam in inflammato et ſumme ſenſibili ventriculo hominis, qui eum non inflammatum habens Opium bene tuliſſet, vomitum noxium mouebit; addo, ſi refrigerans nitrum nocere acrimonia ſua poteſt, niſi dilutiſſimum fuerit, certius nocebit Opium calidum et acre, ſaltem hoc non fit antiphlogiſticum, quanquam dilutiſſimum vbi fuerit, eius acrimonia minuatur, eminentiſſima interim illius intuitu, quam nitrum habet, vt lingua iudicium ferre iuſſa de vna et altera facile teſtabitur. Verum enim vero, permiſit Opium aliis omnibus agendis actis, ad ſtricturas placandas in inteſtinorum inflammatione BOERHAAVIVS, [n]) et van SWIETEN, quare ſub his conditionibus permitti etiam poſſe videri poterat, in inflammatione ventriculi, quod autem ab iis non factum eſt. Mihi quidem ſi rationem dare iuberer, videtur magnam eſſe differentiam, ſi ſopiens quidem, ſed ſimul acre Opium topice agat in ventricum aegrum inflammatum, ſiue Ventriculo vtcunque ſano, aut, ſi ſimul afficiatur, tamen proprie non laborante receptum, effluuia ſua ſubtiliſſima ad neruos inteſtinorum laborantium diſpergat. Neque metus ab acrimonia eius adeo vanus et imaginarius eſt, teſtantur quippe fida Auctorum experimenta in Animalibus quibus Opium exhibitum fuerat, inuentam fuiſſe interiorem ſuperficiem ventriculi rubellam et phlogoſi affectam. Noui his fere contradicere doctiſſimam diſſertationem Cl. SPROEGELII experimenta circa varia Venena continentem. In cato quippe, cui ad ℥j datum fuerat Opium, Ventriculum non inflammatum, Exp. XVI., nec in cane talem inuentum, experim. XXIV. declarat. Lego tamen etiam in alio cane tunicam villoſam ſubinflammatam inuentam fuiſſe, quod interea non actioni Opii, ſed longo ieiunio, neſcio an recte, tribuitur, Experim. XXI. Verum iniecta in iugularem ſolutio Opii effecit tamen, vt in necato cane ventriculus cum inteſtinis et omnibus viſceribus valde

m) *in Comment. Tom. III. p. 148.*

n) *aph. 964.*

inflammatus inueniretur, Experim. XLIII. quare prona conſequentia ſtatui poterat, immediato contractu in ipſum Ventriculum agens eum tanto citius inflammaturum. Sane guſtu opii indoles vrens inſtar piperis atque inflammans diſci poteſt, et alii grauiſſimi Viri Ventriculos vere inflammatos ab Opio viderunt. Ita in cane ventriculum maculis rubris hinc inde notatum memorat BERGER, o) atque eadem ratione MEAD p) in cane hic illic rubri quid vidit, vt in inflammationis principio. Deinde in cane et fele ab Opio Ventriculum inflammatum conſpexit LINDESTOLPE, q) et in cane rubore ſuffuſum BVCHNERVS. r) Differentiam Ventriculorum in factis experimentis, modo in naturali ſtatu, modo cum ſignis inflammationis inuentorum, fecit forte liquidorum diluentium maior vel minor copia cum Opio pota, breuior vel longior eius mora in Ventriculo, mucus vel copioſior et tenacior, vel parcior et fluidior villoſam cruſtam obliniens, Ventriculo ſenſibilitas maior, minorue. Quid vero opus eſt multis? ſi vnum ſanum cuiusdam animalis ventriculum datum opium inflammauit maiori doſi, qualem canes ſaepe ſine vitae damno ſuperſtites ferunt, nemo ambiget, iam inflammato hominis Opii longe magis impatientis ventriculo id non conuenire in minori, nec in minima. Praeſtabit igitur ſemper ſummam ſenſibilitatem et irritabilitatem, ſpaſmosque et dolores et motus vomibundos, quae indicare videntur Opium non intelligentibus, placare liquidis tepidis emollientibus, fibras relaxantibus, potu, clyſmate, fotu, adhibitis, quibus et ſimul ſtagnantes humores attenuantur, quam Opio aegrum adfectum morbo, ex quo etiamſi ſumma circumſpectione is tractetur, rarius emergit, in certam perniciem adaucta inflammatione, et inuitata necroſi praecipitem dediſſe.

o) *diſſ. de Opii vi rare facient. §. 4.*
p) *de Venenis pag. mihi 154.*
q) *de Venenis p. 591.*
r) *diſſ. de Opio §. 32.*

§. XII.

Vomitus ſine materia.

Nunc autem vomitus commemorandus eſt, qui ſine materia a ſolo motu inordinato liquidi neruorum, ob ſyſtema horum nimis irritatum, aut per fabricam ſuam naturalem facillime irritabile et mobile, exoritur.

Haec

Haec ſola ſpecies vomitus eſt, cui Illuſtris BOERHAAVIVS, [a]) qui vomitus cauſas ad cauſas maioris nauſeae refert, cum quiete, aqua frigida, et auſteris, narcotica deſtinat, cum in aliarum ſpecierum ſanatione eorum mentionem non faciat. Pulcherrime notat Commentator Ill. van SWIETEN, [b]) ob commercium, quod Ventriculo cum encephalo, a quo neruorum origo eſt, intercedit, hoc cum toto neruoſo genere turbato, facile vomitum ſequi. Atque inde pendere hyſtericarum, virorumque mobilibus neruis praeditorum, naui, curruque, ſi retrogradi ibi ſedeant, vectorum, pathematibus animi agitatorum, vomitum aſſerit. Notabile eſt, eiusmodi a ſola ſpirituum ataxia obortum vomitum, vertiginem ſemper fere antecedere aut ſaltem comitari, a qua tamen, quemadmodum et a delirio, ſpaſmoque, et tremore, ſignis huius vomitus pathognomonicis, non ſemper concludendum eſſe dicit, ad ſolos neruos affectos, niſi limpida vrina ſimul adſit, cum cauſa quaedam vellicans haerere poſſit in Ventriculo et caput afficiendo eadem ſymptomata producere. Ad motum vero inordinatum liquidi neruoſi compeſcendum, ſi hic ſolus ſit cauſa vomitus, narcotica omnium efficaciſſimam medelam exhibere notat laudatus van SWIETEN, [c]) ſimulque rationes ſuppeditat, cur quies Sydenhamo commendata ſimul neceſſaria ſit, atque aquae frigidae potum, auſterorumque remediorum vſum ſuadet, quo vtroque fibrae laxae, debiles, irritabiles, firmantur; tandem vt omnis diſpoſitio tollatur, corroborantia vſurpanda monet. Alibi [d]) adhuc egregie animaduertit, fieri poſſe, vt in illo vomitu, qui acrem putrem viſcidam materiam pro cauſa habet, hac iam per naturam et remedia expulſa, nihilominus maneat vomitus ob ſenſibilitatem et mobilitatem Ventriculi ſuperſtitem, tumque Opiata quae omnes hos tumultus ſopiunt, et acriorem ventriculi ſenſum obtundunt, maximum vſum habere dicit. Liceat mihi conſiliis ſapientiſſimi Viri, quamvis nil iis addi poſſe videatur, aliqua adhuc adiicere ſpecialiora monita.

a) *aph. 658. 655. et 644.*

b) *ad aph. 642. Tom. II. p. 222.*

c) *ad aph. 644. Comment. Tom. II. p. 227.*

d) *ad aph. 658. Tom. II. p. 261.*

De vomitibus hyſtericarum et hypochondriacorum quae obſeruanda ſint, dixi §. 2. et 5. huius capitis, repetique ſedulo velim cautiones ibi traditas, circa adhibitionem Opiatorum.

Eos quod attinet, qui curru vecti facile vomunt, placet mihi referre caſum virginis, quae, quoties retrorſum ſedebat, poſt aliquot horae minuta, vehementiſſimis vomitibus ad animi deliquium vsque adfligebatur, parentibus interim paulo durius volentibus, vt huic motui corporis adſueſceret. Suaſi, vt quadrante horae, antequam currum ingrederetur, ſumeret pilulam opiatam, eidemque ſuperbiberet bina cochlearia aquae Cinamomi: ſic bene ſe habuit, et ſenſim malus hic habitus expugnatus eſt. Aliis in ſimilibus caſibus hauſtum Vini rubri gallici, vel et largam quantitatem TRae martialis in aqua quadam Aromatica aſſumtam profuiſſe noui.

Vomitus ille imaginatorius, cuius meminit HOFFMANNVS, [e]) qui ex viſis aut tantum auditu perceptis rebus ingratis memoria eas refricante ſuboritur, quemque BOERHAAVIVS [f]) obliuione et vitatione ſimilium aboleri dicit, ſi vrſerit nimis, cum, licet in ſolidis et fluidis nil mutatum ſit, cogitatio tamen ataxiam motuum excitet, et fluidum neruorum exagitet, Opiatis mitigandus et ſopiendus erit.

e) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 498.*
f) *aph. 642. 644.*

A ſubitaneo terrore ſi enatus fuerit hic affectus, Opium cardiacum aliis cardiacis et analepticis iunctum pulchrum ſolet edere effectum, dum et motus inanes ſopit, et humorum iter ad exteriora dirigit, quorſum villos vaſorum grato iis ſtimulo incitantia ſimul egregie faciunt, neque enim aliae indicationes hic poſſunt enaſci. Quin et in hoc caſu Opium animum deiectum erigit.

In vomitu ab iracunda animi commotione, et turbis ſpirituum inde obortis, Opium maximopere conuenire videtur ad eas compeſcendas. Sed non ſufficit ad has reſpexiſſe. Certum eſt, licet non facile explicari ratio ſeſe patiatur, iram omne neruoſum ſyſtema exagitando ſpeciatim tamen in ductus neruoſos biliarios agere, atque efficere, vt hi ſpaſmo et conuulſione affecti

bilem

bilem copioſius exprimant, quae et tum eminentiore acrimonia praedita deprehenditur. Omnes hos motus pacat Opium, ſed effuſae bilis, quae vel ſedatis motibus ab affectu animi, ſua irritatione et roſione nouos excitare apta eſt, correctionem haud praeſtat, ſtimulique huius noui corporei vim haud eneruat. Atque haec eſt ratio, cur in eiusmodi vomitu ab ira, qui inillioſum vomitum per ipſum affectum animi degenerat, blandiora acida, vt ſuccus citri cum aqua frigidiuſcula et pauco ſacharo aſſumta itemque phlegma vitrioli, ac ſpiritus acidi dulcificati adeo pulchre proſint, quae aucto ſimul ab ira motui ſanguinis magis conueniunt, quam Opium. Interdum etiam haec acida, bilioſae acrimoniae antidota, curam haud exſoluunt, ſed opus eſt, vt illa, ſiue ſat correcta ſiue minus, e corpore prorſus eiiciatur, quorſum tartari cremor, et rheum praecipue facit.

Aliquando et vomitiones ſuſcitantur a moerore eodemque diutius protracto praecipue, quae tamen non bene adeo anodynis impugnantur, maxime ſi in habitum abierint. Namque per ſe moeror omnis appetitum deſtruit, et digeſtionem labefactat, totique functioni ventriculi contrariatur, quare amara aromatica, et corroborantia cum vini generoſioris hauſtu eius vſum longe anteeunt. HOFFMANNVS [g]) merito balſamum ſuum vitae cum liquore anodyno, balſamum embryonum, et aquam Cinamomi commendat.

g) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 507. et 508.*

In genere adhuc tenendum eſt, cum vomitus omnis a ſola ſpirituum Anomalia originem trahens familiaris ſit debili laxaque neruorum fabrica inſtructis hominibus, Opium, quod eiusmodi ſubiectis valde inimicum eſt, non adhibendum eſſe, niſi alia haud iuuerint, aut non opem latura iudicentur, vel ſaltem vſum non praeter rem repeti et extendi debere. Iuuat ſaepe ſolus liquor anodynus mineralis Hoffmanni, vel, quae concentratus liquor anodynus eſt, Tinctura ſolaris dicta MANZINI, a qua eximios effectus ſaepiuſcule vidi. Noui etiam profuiſſe celebre antemeticum Riuerianum, ex ſale abſynthii et ſucco limonum cum Vino rhenano a BOERHAAVIO [h]) in hac ſpecie vomitus

h) *Mat. Med. ſect. 644.*

a ſola

a ſola turba ſpirituum praeciſe laudatum, ſi in ipſo actu efferueſcentiae potetur, vbi Opiata nil iuuerant. Multum id laudabat tot adhibitis remediis aliis, et a me, et ab alio Medico non adiuta Illuſtris quaedam Comitiſſa, licet alia cauſa grauior quam neruei liquidi irregularis motus ſubeſſet, qui tamen concurrere videbatur. Scilicet dum efferueſcentia perdurat in Ventriculo,
i) *Comment. T. II. p. 261. ad aph. 658.* per eam, vt rem explicat Cel. van SWIETEN,[i]) mirus ſtimulus eius neruis inducitur, atque illius ſpaſmi et conuulſiones feliciſſime tolluntur: agit autem non expellendo, aut corrigendo materiam, in ventriculo et inteſtinis haerentem, ſed tantum mutando impetum neruoſi liquidi, in has partes. Facile autem patet, actionem huius remedii in ipſos ſpiritus irregulariter motos ceſſare, ſimulac ceſſat in Ventriculo efferueſcentia, tumque id abiens in ſal ſalſum non aliter agere, ac ageret ingeſtum aliud
k) *Prax Med. lib. IX. cap. VII. p. 284.* quoduis ſal enixum. Nil ſpeciatim addiderat RIVERIVS[k]) de neceſſitate aſſumtionis ſub efferuentia, ſed ſcripſerat ſaltem, ſal abſynthii ad ℈j cum ſucci limonum cochleari mixtum remedium eſſe praeſtantiſſimum in vomitu. Forte eapropter non perſpexit
l) *Elem. Med. Phyſ. math. lib. II. c. 19. p. 175.* vſus methodum PITCARNIVS,[l]) qui commendans famigeratum illud RIVERII ſaltem ſalis abſynthii et ſucci limonum meminit, et monet vt ſemper addatur laudanum Opiatum, de quo RIVERIVS prorſus tacet, quodque additum ſali medio nato ex concurſu ſalis abſynthii et ſucci limonum, aliud prorſus remedium emergere facit, quam Riverianum eſſe debebat Opii comitatu non egens; ſed ſola efferueſcentia neruos adficiens, alia ra-
m) *Med Syſt. Tom. IV. Part. III. Sect. II. c. 6. p. 501.* tione, ac opium. Neque Illuſtris HOFFMANNVS[m]) ad eam attentus fuit, tacet totum remedium dum capite de vomitu ea enarrat, quae motus ventriculi conuulſiuos ſopiant, atque deinde in vomitu febrili, ſpeciatim in Variolis et morbillis, in quibus facta eruptione vomitum ſponte ceſſare dicit, Mixturam laudat ex aquis deſtillatis ſucco limonum et ſale abſynthii concinnatam,
n) *l. c. p. 508* quam etiam in tertianis ſuo vſu haud carere dicit.[n]) Quod vero magis notari debet, vocatum ad Aegrum iliaca paſſione adfectum, vt vomitum componeret, ſe praeſcripſiſſe refert Mixtu-

ram

ram Riverianam, quae componatur ex aquae communis libra, ſucci Citri vncia et Salis abſynthii drachma per vices aſſumendam. [o]) Clarum ex his eſt, de efferueſcentia non cogitauiſſe optimum Virum, ita vero in aquis dilutum ſal ex concurſu acidi et alcali natum mediae naturae vt tale vtile eſſe poteſt, poteſt ſuo ſtimulo incidere viſcidum, poteſt aluum leniter aperire, et prodeſſe in febribus acutis, vbi ſalia talia proſunt, intermittentibusque maxime, nulla vero tali remedio eſt vis ſpecifica ant - emetica. Adhuc annotare hic non intermittam, quando haec expetitur, curandum eſſe, vt in formula praeſcriptum ſal abſynthii ſit verum alcali, congreſſurum cum ſucco limonum. Solent quippe Pharmacopoei, ne paratum deliqueſcat, et melius aſſeruetur, id exponere fumo ſulphuris, non curantes, huius acidum immutare totum eius ingenium, et ſal abſynthii tum abire in ſal enixum. Supereſt, antequam vomitum a ſolis turbis ſpirituum derelinquam, vt eximios fructus non ſilentio praeteream, quos a topicis vel ſolis ſaepe, regioni Ventriculi admotis, ſperare fas eſt, quanquam et in aliis huius affectus ſpeciebus rite ſelecta et internorum vſui iuncta medelam egregie promoueant. Elegantia leguntur apud RIVERIVM et BOERHAAVIVM in *mat. med.* HOFFMANNVM et alios, neque opus vt ea excerpam. Palmam multis praeripit Cataplaſma ex fermento panis, Vino generoſo, aceto et ſpiritu Vini camphorato cum puluere aromatum, quo ſaepe vtor. Laude dignum etiam eſt Emplaſtrum ex theriaca, de quo fuſius agam, vbi de Opii vſu topico verba facturus ſum.

o) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. II. Sect. II. c. 4. obſ. 6.*

§. XIII.

Vomitus a conſenſu neruorum, et vitio ſolidorum.

Iam deuoluor ad vomitum a neruis Ventriculi ob conſenſum affectis per partes alias, morbo ſuo proprio laborantes, ſpaſmo, dolore, conuulſione, vulnere, inflammatione, obſtructione, induratione.

Huc ſpectat inteſtinorum tenſio a flatibus, dolor a colica, ileo; dyſenteria, cholera; eorum inflammatio, exulceratio, in-

duratio, ſcirrhus, incarceratio in hernia, obſtructio ab induratis faecibus, irritatio a vermibus.

Morbi hepatis, eius obſtructio, inflammatio, ſcirrhus, vomicae, exulceratio, veſiculae felleae turgor a collecta bile, a calculis, ductuumque eius ſpaſmodica affectio.

Morbi lienis, pancreatis, meſenterii.

Diaphragma conuulſum in tuſſi, vel inflammatum in paraphrenitide.

Vreteres calculo transgredi moliente irritati.

Morbi capitis a dolore, concuſſione, contuſione, compreſſione, vulnere, inflammatione pendentes.

Spaſmus vniuerſalis in febribus intermittentibus.

Facile clarum eſt, in omnibus his caſibus vomitum non niſi ſympatheticum eſſe, neque ſanari Opio, ſed ſaltem eodem palliari, ac interdum non ſine magna morbi principis noxa. Hunc ex artis legibus ſanare conuenit. Flatus, colica, ileus, dyſenteria, cholera, inteſtinorum inflammatio, ſpaſmi ductuum biliferorum et vreterum, tuſſis, Opium pulchre ferunt, ſi id aliis pharmacis adiungatur, vel ſubiungatur. Morbi reliqui, capitis praecipue, inflammationes, febres, eius vſu certo exacerbantur. Expoſui vero iam multa huc facientia ſub morborum ſingulorum medela, et exponam reliqua in ſequentibus

* * *

Nolo ſilentio praeterire vomitum a vitio in ſolidis Ventriculi circa cardiam vel maxime pylorum haerente, ſuppuratione, vlcere, ſcirrho, callo, cartilagine, de quibus omnibus triſtes hiſtoriae apud Obſeruatores leguntur. Has inter notatu digniſſima eſt, et de ſummo iudicii practici acumine teſtatur, quam *Act. phyſ. med. Nat. Cur.* inſerendam tradidit celebris olim apud nos Medicus de HELWICH, [a]) qui in foemina nobili pertinaciſſimo Vomitu quotidiano diu afflicta, medicis Collegis diuerſa ſentientibus, Vomitus omnes poſſibiles cauſas ordine conſignavit, et vna poſt alteram ex his, quae ob circumſtantias omnes conſideratas locum non habebant, remota, tandem vnam ſupereſſe

a) *Vol. IV. obſ. 107.*

pereſſe inuenit, impedimentum circa pylorum, qui tandem in cadauere ob calloſitatem anguſtior inuentus eſt. Spectant huc bini caſus, quos conſignauit Ill. STÖRCK, foeminae a multis annis fere quotidie, vna alteraque a prandio hora, magnam alimentorum aſſumtorum partem et gluten multum euomentis, in cuius cadauere pylorus valde craſſus et perfecte cardilagineus fuit inuentus,[b]) et alius foeminae a triennio fere omnia, quae aſſumſit, vomitu reiicientis, nullo remedio aliquid proficiente, in cadauere pylorus craſſus, durus, exiguam tantum aperturam habens, deprehenſus eſt.[c]) Miſerrimum hic ſolamen ab Opio. Diaeta modica, tenuis, emollientiſſima, vix quidem aerumnas tollit, ſed tamen vnice lenit, donec mors iis finem imponat, procraſtinanda forte aliquantulum, ope clyſterum nutrientium, inanes vomitus ſimul mitigantium, de quorum antiquitate et vſu elegantiſſimam diſſertationem conſcripſit Eruditiſſimus TRILLERVS. Vidi huius rei flebile Exemplum. Lectiſſima 20 annorum Virgo, Ducis legionarii filia vnica, vomere inceperat, et praecipue breui poſt prandium et coenam. Pauco tempore elapſo parcius fluere inceperant menſes, qui antea iuſto tempore idonea copia fluxerant; tandem ſupprimebantur, ſtatis tamen periodis adhuc aliquoties cum dolore grauatiuo et tendente in pube mucus rubellus parua copia et vrina cruore leuiter tincta excernebatur. Varia per annum et dimidium adhibuerant bini Medici doctiſſimi e noſtris pharmaca, ad ſedandos vomitus, et reſtituendos menſes, quorum ſuppreſſioni moeſtiſſima Mater omnia tribuebat. Nil interim profuerant topica omnis generis, liquores anodyni, diaſcordiata, theriacalia ipſumque Opium ad priorem, nil diluentia, lentorem ſoluentia, emmenagoga, fotus, balnea, ad poſteriorem ſcopum; ſed, corpore indies magis contabeſcente, et vomitu pertinaciter perſeuerante, nullum diu veſtigium alicuius menſtruae purgationis apparuerat. Vocabar tandem ego feſſis fere a lateris lauatione duobus laudatis Medicis. Omnibus auditis et expenſis, in perplexo rerum ſtatu dubius haerebam, an vomitus, qui corpori nutrimentum debitum detra-

b) *Anno Medicol. cad. 20.*

c) *Anno Med. II. cadav. 12.*

xerat, eſſet cauſa ſuppreſſorum Menſium, an menſes ſuppreſſi cauſa vomitus. Non deerant mihi ad caſum poſteriorem facientia exempla; vnum ſaltem momentum erat, quod, vt prius crederem, me adducebat, quia nempe omni tempore perinde, neque certis periodis grauius, aut remiſſius, et vix vnquam vomebat, niſi aliquid ciborum vel potulentorum adſumſiſſet. Eapropter autem ob triſtes anxietates, et inanes egerendi conatus, quas tum experiri tenebatur, abſtinere amabat ab omnibus ingeſtis, precibus ſaltem Parentis vtriusque interdum cedens, eadem ſemper ſcena, omnibus adſtantibus luctuoſa, ludi ſolita. Mihi, quoties ipſe oculatus teſtis eram, perpetuo obuerſabantur verba Beati Praeceptoris HOFFMANNI,[d]) fere inſtar regulae eſſe, quod, qui diu maxime a ſumtis epulis vomuerunt, pylorum habeant male conſtitutum, ſimulque non poteram non recordari Obſeruationis iam citatae, quam Ill. de HELWICH Medicis communicauit. Vtut vero locum affectum Ventriculi digito praemonſtrare praeciſe non auſus eſſem, non dubitabam tamen ſtatuere, ſiue hic, ſiue alibi, et in ipſo fundo forte, aut in ipſo pancreate, aliquid calloſi, indurati, et tumidi ſubeſſe. Dum autem mali ingenium ita mihi praefigurabam, parum boni ſperabam ab Opio, et remediis quibuscunque; quae ſine exceptione omnia ſtatim reiiciebantur, ſuadebamque ſaltem, vt, ſepoſitis omnibus alimentis ſolidis, ſi vel molliſſima eſſent, liquida ſaltem, vt iuſcula carnium, auenacea, lac, potum ſuccoladae, ſaepe per diem et parciſſima copia ſorbillaret. Sed ne quidem cochleare paruum talium deglutire poterat, ſine vomitu eodem pene momento temporis proritato. In hoc triſtiſſimo rerum ſtatu mentionem iniiciebam clyſterum nutrientium, ſed non bene capiebatur, a me explicata licet, eorum operandi ratio, atque ſimul aegra omnem applicationem clyſterum, qui ſaepius applicandi fuiſſent, auerſabatur. Non poteram aliam facere prognoſin niſi acerbam, quoties oſſulentam maciem puellae, antea pleno et florido corporis habitu indutae, et cauſam illius praefracte ad omnia artis molimina rebellem contuebar, quamuis nulla adhuc manifeſta

d) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. Sect. II. c. 6. p. 494.*

feſta adeſſet febris hectica, nec pedes intumeſcerent. Vt ergo famae meae conſulerem, nullaque culpa a Parentibus, filiam ſervari nocte dieque anhelantibus, in me deuolueretur, petebam, vt me doctioris et magis exercitati Medici conſilium imploraretur. Renuentes primo, tandem optabant tamen, vt ad Principem Medentum Illuſtrem van SWIETEN hiſtoriam perſcriberem, quod illico faciebam. Non conueniebat mecum Sententia Viri ſummi, dum principium omnis mali a menſibus ſuppreſſis deducebat; licebit, ſpero, bona ipſius pace reſponſionem totam huc tranſcribere, et publici iuris facere, cum, vt ſolent omnia tanti Medici, multa vtiliſſima ſcitu Practicis omnibus complectatur, inter ea, quae humanitatem et comitatem ſingularem erga tenuitatem meam loquuntur.

Balthaſari Ludouico Tralles

S. P. D.

Gerardus L. B. van Swieten.

Sedulo legi, cum cura expendi difficilis morbi hiſtoriam, doluique nobilis aegrae vices, quod a prudentibus et in arte exercitatis Viris data auxilia non potuerint hactenus vincere pertinax malum. Quamuis autem minime credam, me efficaciora praeſtare poſſe, in morbo iam inueterato, libere tamen, cum ſic iuſſeris, dicam, quod ſentiam.

Hiſtoria morbi docet, ſuppreſſionem menſtruorum primam malo dediſſe originem: periodi tamen tempore urgeri vaſa, ex vagina aliquid mucoſi ſanguinolenti exire, vrinam ſanguinolentam eſſe.

Vnde videtur concludi poſſe, per vterum non potuiſſe exire ſanguinem, pauculum tantum per vaginae vaſa exprimi, et veſicam vrinariam vicinam.

Neque natiua mala conformatio culpari poterat, cum antea larga ſatis copia et debito tempore fluxerint, adeoque noui quid contigiſſe debet vtero poſtea, nihil autem de cauſa praegreſſa, cui hoc tribui poſſet, in morbi hiſtoria inuenio.

Dum euoluo illa, quae de hac re ex propriis obſeruatis vel ex Medicorum libris collegeram, inueni, iam Hippocratem et Galenum ſimilia vidiſſe, et vteri os concretum, compreſſum, a ſitu naturali mutatum, ſcirrhoſum, obſeruaſſe. Simul notauerunt, menſes ſic interceptos nunc ad pulmonem verſos lethalem feciſſe tabem, alias vomitum moleſtum feciſſe, vrinas ſanguinolentas prodire etc.

Certe in Grauidis dum incipit turgere vterus, toties moleſtus vomitus oritur, licet nil mali in Ventriculo ſit, intumeſcentia autem et durities circa pubem ſuadere videntur, vterum eſſe diſtentum.

Operae pretium foret, vt perita obſtetrix prudenter examinaret, an aliquid obſtaculum hic haereret, quod manu tolli poſſet? an os vteri induratum foret?

Si nil tale obſeruaretur, ſequentia ſuaderem.

Vomitus ille ſi pergat, maraſmum corporis ex defectu alimenti inducet, ille ergo primario curam requirit, vidi autem profuiſſe ſequentia.

Sumat gelidam aquam cum ſucco limoniorum, et pauco ſacharo cochleatim ſaepius de die; hunc potum retineri noui, dum omnia reliqua eiicerentur vomitu, ſimul theriaca andromachi ſuper alutam inſtar emplaſtri extenſa applicetur ventriculi regioni, et renouetur quotidie.

Si ne his cederet vomitus, dentur mane et veſperi octo guttae laudani liquidi, etiam augendo doſin, quod tuae prudentiae facile relinquo.

Si Ventriculus retinere incipiat ingeſta, paulatim augeatur quantitas aquae gelidae, cum ſucco limoniorum, vt tam diu contractus ventriculus incipiat diſtendi ſenſim.

His factis per aliquot dies ſumtis abſorbentibus deleatur illud acidum in primis viis, et lac adhibeatur, cuius coagulum in ventriculo facile cauebitur, ſi bis de die grana decem ſaponis Veneti deglutiat.

Interim dum haec fiunt, ſuaderem vt panno laneo perfricarentur pubes, perinaeum, femora quotidie, per mediam horam.

Si

Si incipiant Vires refici, et vaſa parum repleri, tunc ſuaderem, vt ſex diebus ante periodum menſtruam omni mane et veſperi ſumeret cochlear infuſi, quod ſit ex vncia dimidia radicum helleb. nigr. et libra dimidia aquae ſtillatitiae rutae. Si aluus inde moveatur, minuenda doſis hellebori, certius emmenagogum vix habetur.

Eisdem his diebus balneum vaporis adhibeatur, quod vaginam alluat, bis de die ex infuſo rutae, ſabinae, artemiſiae, et ſimilium.

Haec ſunt, quae, poſt ſedulam meditationem, in hoc caſu profutura credo et voueo. Tu interim, Vir expertiſſime, vale, et ſincerum tuorum meritorum cultorem amare perge. Dabam Vindobonae 9. Dec. 1752.

Adeo ſolide et docte exaratum Conſilium adeptus religioni mihi duxiſſem, ſi vel latum vnguem ab eo receſſiſſem. Intempeſtiuo pudore prohibebatur Obſtetricis acceſſus, ſed in muliebria inquirens Mater, nil praeternaturale ibidem deprehendi aiebat. Dabatur aqua gelida cum ſucco citri, ſed dilutiſſimam etiam et blandam eius acrimoniam non diu ferebat ſiccus et benigno muco in exſucco corpore non amplius oblinitus oeſophagus, neque ab huius remedii cautiſſima adhibitione tantillum remittebat vomitus, ſed ſilens antea ſtatim reuocabatur. Exhibebatur laudanum, quo iam vſi erant Anteceſſores mei, generoſa doſi, ſed cum parco ſuo vehiculo ſtatim reddebatur; conficiebam de extracto opii aquoſo pilulam veſperi ſumendam, vt eo certius hac forma moras nexura pacatior redditus Ventriculus mane forte lactis vel iuſculi pauxillum retineret, ſed nulla quies, donec excuſſum eſſet. Tegebatur ſcrobiculus cordis ſcuto theriacali, aduerſus hoſtem adeo ſeuerum et dirum, erga amabilem etiam ſub ipſo venuſtatis occaſu puellam, ſed immanſuetus et vitae eius infeſtus inſtabat, et imminentem breui interitum minabatur. Intumeſcebant ſuperiori corpore prorſus emarcido pedes, pulſusque, debiliſſimus licet, celerius tamen micabat, ſurgebat confeſtim non diu frigidum et pallidum oedema, ſed humoribus, qui reſidui in vaſis erant, ob nullum noui chyli acceſſum

iam acribus redditis et alcaleſcentibus, breui rubore phlogiſtico imbutum, qui liuidis et coeruleſcentibus maculis, gangraenae aduentantis comitibus, cito ſtipabatur. Neque tamen aderat miſeriarum finis; ſtupeſcens vidi, dum officioſus Medicus extendere vitam morte multoties peiorem debebam, efficaciam ſummam remediorum Boerhaauianorum in oppugnanda gangraena, hisque condimentis antiſepticis per tres menſes duos pedes ad Genua exſiccatos, et a putredine defenſos conſpexi, ac ſi ad aegygtiacam aliquam Mumiam pertinerent. Expertus vero ſimul ſum, dum de aliquot per diem lactis vel iuſculi cochlearibus vix ſexta pars, quae humectare ſaltem obiter fauces et oeſophagum poterat, in corpore remanebat, valde parum requiri ad Vitam minimam viuendam. Neque tamen haec minutiſſima tandem reddita amplius ſupereſſe poterat, ſed arido ore, ruinoſi domicilii nimis diu tenax anima exſpirabatur. Serio flagitabam, inciſio cadaueris permitteretur, namque lubentiſſime vel vteri vel ventriculi vitium oculis vſurpaſſem, verum male locata in defunctam filiam Parentum pietas reſiſtebat omnibus petitis. Acquieſcere igitur debebam, et poſt ſuperatos tot inanes labores, quos ſubieram, laudare meam fortunam, quod illorum occaſione Swietenianam methodum ipſius Magni Autoris manu exaratam, vomitum pertinacem a menſium ſuppreſſione oriundum perſanandi, adeptus eſſem, quam non ſine gratiarum actione ſuam nunc facient Lectores mei.

§. XIV.

Argumenti huius coronis. Poſt conſideratas omnes vomitionum idiopathicarum et ſympatheticarum ſpecies, reſtat adhuc vomitus criticus, ſe ipſum et alios morbos ſoluens. Hunc vero omnium minime Opio oppugnari, ſed iuuari potius liquidis tepidis debere, facile perſpicitur.

Verum ex omnibus, quae excuſſi, attente perpenſis nunc clarum eſt, plus quam crederetur iudicii practici requiri, vt determinetur cum certitudine, ſineque fluctuatione, dandumne ſit

vomentibus Opium an minus. Neque ego vllibi offendi cautiones et regulas pulchriores, quam illas, quas tradit HOFFMANNVS, [a]) quasque colophonis ad inſtar huc transſcribere licebit: *Vomitiones, materia nondum remota, anodynis ſiſtere velle, pernicioſiſſimum eſt, ſopitis enim motibus grauiora ſuccedunt ſymptomata, magnae praecordiorum anxietates, cardialgiae, inquietudines etc. Locum haec remedia tantum habent, vbi motuum magis vitium ſubeſt, nec amplius peccat materia, ſiue inter motum et materiam nulla eſt proportio, vel ſi haec paulo ſubtilior parcaque mole peccauerit, et motus vomibundi ſint vehementiores.*

a) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 506.*

§. XV.

Aliquam affinitatem cum Vomitu Singultus alit, quare iam de hoc affectu, tanto ſaepe motuum impetu ſtipato, vt totum corpus concutiatur, et coſtae diffrangi videantur, dictitante rerum ordine agendum erit. Non adeo autem facilis eſt explicatio, quomodo eueniat ſingultus, vbi ſedem ſuam praecipuam habeat, quasque partes potiſſimum adfligat, quanquam cauſae ſaepe ſine difficultate cognoſcantur. Confeſſus eſt pro ſua ſinceritate SYDENHAMVS, [a]) ſe ſibi diſquirenti de cauſa (proxima nempe) ſatisfacere non potuiſſe; neque mirum, nam optimo Viro magis curae erat, obſeruare decurſus morborum, hiſtoriisque eorum et curationibus conſignandis inſudare, quam in ſubtiliorem eorum aetiologiam inquirere. Id certum videtur, conuelli ſingultientibus diaphragma, totumque Ventriculum, cum annexo oeſophago; ventriculique totius et ſimul oeſophagi afflictionem in diuturniore ſingultu, tandem moleſta ſenſatio circa fauces, cardiamque, ac regionem ſcrobiculi cordis ſatis euincit. Sed notari debet, ſub aëris inſpiratione maxime ſingultum euenire, ſub ea autem diaphragmatis fornix deorſum in planitiem extenditur. Igitur in ſingultu adeſſe conſpicitur motus praeternaturalis omnium harum partium, et ſurſum et deorſum eas agitans, conuulſio nempe Oeſophagi motum ventriculi et diaphragmatis ſurſum alliciens, dum interim ſubito conuulſum diaphragma iterum has partes et maxime Ventriculum deorſum trahit.

Singultus, eiusque indoles.

a) *Operum p. 86. 87.*

trahit. Ita fere ſingultum comparatum eſſe praecipue docuit BOERHAAVIVS, [b]) quem ſecutus eſt Eximius Commentator van SWIETEN. [c]) Non ergo abſoluitur eius ingenium vna conuulſione diaphragmatis, vt aliquibus PLATERVM potiſſimum ſequentibus vſum eſt, nec ſolius ventriculi affectus eſt, vt Veterum mens fuit, [d]) eorumque, qui recentiori aeuo cum SENNERTO veſtigiis illorum inſiſtere aequum duxerunt. Potior ſedes, recte ſi quid video, ab HOFFMANNO [e]) in diaphragmate, cui ſuperius Ventriculi orificium firmiter implexum eſt, collocatur, licet cauſae modo in Ventriculo, modo in ipſo diaphragmate reſideant, irritatioque praeternaturalis ſingultum creans modo hoc primo, modo illum adficiat, vitio motus ex vna parte in alteram repente, quod optime iam introſpexit noſter de HELWICH, [f]) diuortium ſententiarum de ſede morbi inde ortum declarans. Prorſus etiam ita ſentit WEPFERVS, [g]) ſingultum edi praecipue a diaphragmate profeſſus, probante hoc vibratione circa praecordia obſeruata cum reſpirationis vitio; diaphragma tamen etiam frequenter ad hunc motum incitari a Ventriculo, praecipue circa ſtomachum afflicto. Verum enim vero dum ventriculi et oeſophagi fibrae muſculoſae conuelluntur, a pharynge etiam propagari ſpaſmus videtur, ad vicinum laryngem, quem, qui de Ventriculo et oeſophago ſimul laborante prorſus tacet, diaphragmate conuulſo ſimul conſtringi aſſerit de GORTER. [h]) Neque ego crediderim abs re, nam dum ſingultiunt, locuturis ſermo intercipitur, aërisque tum ingreſſus ad tempus prohibetur. Nolim vero cum eo ſonum ſingultuoſum ab aëre aut non, aut parum laryngem ingrediente deducere, cum ſonus omnis ab aëre laryngem egrediente formetur, ipſamque vocem ſonum exſpiratione formatum SCHREIBERVS [i]) definiat. Quodſi igitur, vt cartilagines laryngis et inprimis Glottis vocis inſtrumenta ſunt, ita et ille ſonitus ſingultientibus familiaris, notante Cl. HAGUENOT, [k]) in mutuas aëris, tracheae et cartilaginum laryngis colliſiones refundendus eſt, exſpiratione durante ille oborietur ſine dubio. Fallitur omnino eximius

b) *inſtit. §. 808.*

c) *in Comment. Tom. II. aph. 659. p. 265.*

d) *vide Piſonem de cognoſc. et cur. Morb. lib. III. c. 7.*

e) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 423.*

f) *Hiſt. Morb. Vratisl. Anno 1700. p. 86.*

g) *de Cicut. aquat. p. 82. 83.*

h) *Comp. Med. Part. I. p. 110. et Syſt. Pr. Med. Tom. II. p. 59*

i) *Almageſt. Med. Part. I. lib. V. c. 2.*

k) *diſput. Anatom. ab Hallero editarum Vol. I. p. 536.*

eximius HOFFMANNVS, quando, aëris continuo a nobis deglutiti portionem intra gulam comprehenſam magno impetu ſurſum propulſam et agitatam in fornicato palato ſingultuoſo illi clangori efformando vnam ſufficere, putat. Optime iam ſcripſit laudatus WEPFERVS:[l]) ſonitus in ſingultu non tam oritur a flatu per gulam emiſſo, quam ab aëre per aſperam arteriam eliſo et in larynge fracto. Mitigatur enim quandoque ſingultus et omni modo ceſſat ab aëris retentione, ſeu voluntaria exſpirationis inhibitione. Sed de his ſatis, ad practicam potius ſingultus conſiderationem pedem iam promoueamus.

l) *loc. cit.*

§. XVI.

Opiatorum laudes.

Veterum Medicorum methodos medendi ſi conſulamus, inter alia remedia etiam Opium in Philonio, Mithridatio, Theriaca, ipſis pro componendo ſingultu in vſu fuiſſe, facile perſpiciemus. Philonium in ſingultu vſurpatum fuit GALENO,[a]) qui et ſpeciatim laudat remedium Aſclepiadis, tanquam ad omnes in ſingultu intentiones occulta proprietate faciens, quod ex galanga, croco, ſpica nardi, roſis, maſtiche, aſaro, aloë, et opio paratur. PISO,[b]) qui placita Veterum collegit, Philonium, et, ſi ſingultus ſit fortiſſimus, theriacam recentem extollit. Inter recentiores SENNERTVS[c]) ad ſenſum Ventriculi hebetandum, niſi vomitu opus ſit, poſt leniora Philonium, Theriacam, et laudanum opiatum commendat; atque RIVERIVS[d]) narcotica ſola pertinacem ſingultum aliis remediis minime cedentem facile compeſcere ſenſum obtundendo affirmat. Pertinacem hunc affectum HORSTIVM ſanaſſe laudano cum Theriaca et Conſ. Roſarum, recenſet CHESNEAU, hocque remedium eapropter ordini remediorum alphabetico obſeruationibus annexo inſeruit. SYDENHAMVS,[e]) cum vt ſpecificum laudatum ſemen anethi et alia nil proficerent, diaſcordio ad ℥ij dato ſe a ſcopo non aberraſſe enarrat. Opio ſaepe cedere ſingultum, Autor etiam eſt FREIND.[f]) Verum enim vero noſtrae rigidiori inquiſitioni hae auctoritates practicae, et aliae plures nondum ſolae ſufficiunt,

a) *de Comp. Med. lib. IX. c. 4. et lib. VIII. c. 3.*

b) *de cognoſcendis et curandis morbis lib. III. c. 7. p. 84.*

c) *Lib. III. Med. Pr. Part. I. Sect. II. c. X. p. 140.*

d) *Pr. Med. lib. IX. c. 6. in fine.*

e) *p. 86. 87.*

f) *Emmenol. cap. XIV. p. 159.*

ficiunt, quare recepto more verum et varium ſingultus ingenium, cauſarum differentium intuitu, contemplabimur ordine. Vt convulſionem ita etiam ſingultum a repletione aut euacuatione fieri ſcripſit HIPPOCRATES,[g]) addit vero cum aliis recentioribus irritationem RIVERIVS.[h]) Valere autem iuſſa repletione et inanitione, irritationem ſolam cauſam ſingultus eſſe voluit SENNERTVS.[i]) Ego, ob rationes in tractatione conuulſionum traditas, omnes has tres claſſes generales cauſarum, exploſa nulla, retinebo, cum ad illas optime referri poſſe omnes ſingultus cauſas proximas certum ſit, earumque multae ad ſolam repletionem et inanitionem reduci nequeant.

g) *lib. VI. aph. 39.*
h) *Pr. Med. lib. IX. c. 6. p. 280.*
i) *l. c. p. 136.*

§. XVII.

Singultus ab ingeſtis mole peccantibus.

Ad repletionem itaque refero I. Ingurgitationem nimiam liquidorum varii generis; ingeſtionemque celerem et copioſam ciborum, taliumque maxime, quae digeſtionis viribus obſequi renuunt.

Dum hanc ſingultus ſpeciem conſiderationi ſubiicio, ſilentio tranſeo leuiorem illum et tranſitorium, diaeteticum HOFFMANNO vocatum, qui inſpiratione diutius protracta, dolore alicubi excitato, profunda cogitatione, et terrore ex improuiſo excitato, facile abigitur. Illum ſaltem hic loquor, qui pertinacius ex eminentiore diaetae vitio adfligit et perdurat.

Dixit HIPPOCRATES ſect. I. aph. 13. Omnium minime pueros ferre ieiunium, et ex his, qui inter ipſos ſunt alacriores. Eapropter dum voraces furtim quandoque et auide ingerunt, quicquid gulae placiturum arripiunt, ſingultum contrahere ſolent. Sed et adultis Ventrem deum colentibus, eiusque ſaginae indulgentibus, a mole et pondere aſſumtorum non raro euenit. In hoc autem caſu, niſi ſponte tranſeat malum, aut Natura, quae ſibi oneri ſunt, excutiat, antea de vacuando Ventriculo, quam de motuum conſopitione, cogitandum erit, quos ſi Opio minus opportune aggrediatur imperitus artifex, diſtenti ventriculi robur magis debilitando, et digeſtionem deſtruendo aut recidiuis,

aut

aut malo in habitum abituro grauiorique morbo facile viam ſternere poterit, vt Viro illi euenit, cuius ſingultum Opio chronicum redditum deſcribit HOFFMANNVS.[a]) Vomitum moviſſe ſtatim, non autem fortiori emetico, ſed, quae ſaepe ſufficit, eluente aqua tepida, oxymelle ſquillitico addito, aluum interdum duxiſſe purgante congruo, vel clyſmate paulo acriore grauantem ſarcinam deorſum inuitaſſe, potius expediet; deinde etiam, quae aromatico ſtimulo agunt in villos ventriculi, ſtomachicorumque nomine veniunt, cum epithematibus aromaticis et ſpirituoſis conducent. Vix vero hic quadrat anodynum, niſi forte ad motus ſuperſtites ſublata refraenandos, materia nihilominus vrgentes, aut ad tumultus a Vomitorio dato conſopiendos, ſub qua conditione id commendat de GORTER.[b]) Purgantibus in hisce caſibus, vt ſolet in aliis, pilulas de cynogloſſa vel de ſtyrace admiſcet HOFFMANNVS.[c]) Mallem vero, ſi opus, has purganti ſubiungere, quam adiungere, ob rationes alibi expoſitas. Accedit interdum febribus intermittentibus ſingultus, etiam extra earum paroxyſmos a cacochylia in primarum viarum latibulis ſtabulante, qui vero minuitur, tolliturque per decentem illarum repurgationem, opioque non indiget. Succeſſiſſe eum febri typumque febris ſeruaſſe, obſeruauit HOFFMANNVS,[d]) ob neglectum catharticorum vſum, praematuramque corticis exhibitionem, ſed clyſmatibus et mannae cum rhabarbaro ſtatim ceſſit. Aliquando etiam in ſubiectis viſcerum atonia laborantibus, viſcidorumque et lentorum humorum colluuie ſcatentibus, haec ſenſim congeſta plicis ventriculi et inteſtinorum ita agglutinatur, vt chronicus ſingultus inde emergat, vnaque ſerie, vel per certas periodos affligat, cum vel ſine vomitu intercurrente. Talem commemorauit LENTILIVS,[e]) aromaticis ſtomachicis et martialibus ſanatum. Talis quoque meminit HOFFMANNVS[f]) attenuantibus, amariſque et euacuantibus, ac aquis mineralibus optatam curationem ſuccedere affirmat, BONETI ſuffragio ſuum effatum corroborans. Caſu vero ſingulari probat,[g]) Opiata in eo rerum ſtatu non adeo feliciter ad ſingultum applicari, cum potius

a) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 443.*

b) *Comp. Med. Part. I. p. 110.*

c) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 431.*

d) *l. c. p. 445.*

e) *iatromn. p. 286. ſeq.*

f) *Med. Syſt. l. c. p. 435.*

g) *l. c. p. 443.*

tius atoniam augendo malum exaſperent, digeſtionemque alimentorum magis impediant. Quantam autem praerogatiuam prae iis vel ſola euacuantia, taliaque, quae ſimul efficaciter lentorem ſoluunt, promereantur, vel vna hiſtoria apud RIVERIVM docere poteſt, Puellae ab integro anno ſingultu laborantis, per interualla vnica doſi diagrydii et mercurii dulc. perſanatae.

§. XVIII.

Singultus inflammatorius febrilis.

Sequitur Singultus ab inflammatione eryſipelacea, vel phlegmonode Oeſophagi, Ventriculi, inteſtinorum, ſepti transuerſi, hepatis, aliorumque viſcerum abdominalium enaſcens, ſiue haec ſit morbus princeps, ſiue ceu ſymptoma accedat febri acutae continuae ardenti, tanquam inflammationi vniuerſali, aut febri lyngodi dictae, aut febribus putridis malignis, ſiue fiat a metaſtaſi. Interdum tamen eſt criticus, cum ſignis coctionis Vomitum futurum indicans, aut diarrhoeam. [a])

Omnes eiusmodi ſingultus, qui, dum febre ſtipantur, perpetuo timendi ſunt, ALPINO [b]) monitore, quosque toties mali eſſe ominis ipſe HIPPOCRATES [c]) notauit, ſi curabiles adhuc fuerint, quod rarum eſt, curationem morbi inflammatorii deſiderant, adeoque remedia antiphlogiſtica poſcunt; inter quae vt aliquoties monſtraui, opium neutiquam referendum eſt. Pertinet ad hanc claſſem etiam ſingultus, qui febribus malignis ſociatur, namque hic niſi in principio a recens ſuſcepto miaſmate pendeat, non aliunde quam a diatheſi inflammatoria in gangraenam inclinante, et circa ventriculum ac diaphragma haerente, ſuos natales ducit, extiſpiciis hoc ipſum manifeſte commonſtrantibus. Singultum qui peſtem comitatur, debitum fuiſſe carboni alterutra in parte haerenti, conſpexit DIEMERBROEK. [d]) Methodus medendi genuina malignis febribus competens in vſum hic vocanda, dolendum ſaltem, quod exquiſitiſſima ſaepe nil iuuet. Recepto more per manus a Veteribus tradito, ad theriacam et alexipharmaca dicta, fere ad hunc diem confugiunt Medici. In principio, ſi malum a veneno per contagium hauſto pendeat, theriacalia, ipſam aquam

a) *Hoffm. Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 427.*

b) *de praeſagienda Vita et Morte lib. III. c. 9. p. 199.*

c) *Singultus ab ileo malum VII. aph. 10. ab hepatis inflammatione malum VII. aph. 17.*

d) *Cap. XIII. §. 5. et c. XV. annot. 15.*

aquam theriacalem, cum antiſpaſmodicis, nitroſis, camphora, cinnabari, diaphoreticis mixta optimum polliceri leuamen, aſſerit HOFFMANNVS.[e]) Sane ſi humoribus iam immiſtum iudicetur miaſma malignum, methodum diaphoreticam aptiſſimum locum habere conſtat; mallem vero nitrum, camphoram, acetum, vt diaphoretica antiphlogiſticam et antiſepticam virtutem ſimul cuſtodientia, praeferre calidioribus acribus, vt iam monui, cum Sect. II. febrium malignarum medelam ex inſtituto explicarem. Quoties vero breui antea adhuc ſanus homo, graſſantibus febribus mali moris, ſubito inter ſigna receptum contagium manifeſtantia, ſingultu afficitur, miaſma ſedem ſuam adhuc maximam partem figere circa primas vias, et bilioſis humoribus, quibus innidulari amat, intermiſtum eſſe, credibile euadit. Rebus itaque ſic adhuc ſtantibus, diaphoreticum calidum theriacale exhibitum cum regimine, tanto certius efficiet, vt cito per omnem humorum oceanum diffundatur totum miaſma, ſicque vere arte iuuabuntur eius effectus, maxime dum tale remedium miaſmatis vires neutiquam eneruat; neque enim exiſtimandum eſt, vt id, licet non eneruatum, cito ſeſe ex humorum omnium maſſa eiici per diaphoreſin patiatur. Longe ſatius tunc erit dare operam, vt emeſi, ſed blandiſſima, antequam vim inferat ipſi Ventriculo, quam ſub initium morbi nondum intulit, cum colluuie, cui inhaeret, excludatur, aut, longiori licet via, ſi breuior haec non ſatis conueniens et tuta viſa fuerit, per guttur inferius proſcribatur. Non poenituit in epidemia vrbi noſtrae anno 1758. exeunte grauiſſima, inſtitiſſe veſtigiis Cl. HVXHAM,[f]) atque clyſmatibus, purgantibusque ſubacidis et antiſepticis, Manna, tamarindis, rheo, cremore tartari, ſale polychreſto, primas vias a ſordibus repurgaſſe, atque ſic excluſo ſimul bonam partem miaſmate, omnem reliquum Morbi decurſum minus periculoſum praeſtitiſſe, cardialgia, nauſea, vomituritione, ſingultu ſtatim mitigatis. At vero non aeque facile ſingultus remediis auſcultat, quando febri malignae in ſtatu conſtitutae confirmataeque iungitur. Vnanimi conſilio iterum hic recurrunt Practici ad alexiphar-

e) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. ſect. II. c. 4. p. 433.*

f) *de febribus c. 8.*

xipharmaca et opiata, quos inter ſi ſingultus aliter ſedari nequeat, laudanum opiatum, philonium vel theriacam SENNERTVS[g]) commendat; neque deſunt obſeruationes fauſtos effectus talium memorantes. Exhibent *Miſc. Nat. Cur.*[h]) Singultum in febre maligna, qui die iam quarta aegrum corripuit, atque mithridatio, laudano opiato, et miua cydon. veſperi oppugnatus quieſcereque viſus, mane atrociori conatu reuerſus eſt, lapide prunellae autem, camphora et laudano opiato aliquoties in puluere exhibitis, ſenſim remiſit, Theriaca ſimul foris admota. Alibi LEDELIVS[i]) theriaca coeleſti cum lapide bezoar ſingultum in febribus malignis ſtitiſſe recenſet, plena ſanitate redeunte. Rurſum alio loco[k]) ſingultus in febre maligna ſolo emplaſtro ſtomachico Cratonis, cui Theriaca admixta erat, licet ingens periculum minaretur, ceſſaſſe legitur. Exſtat quoque, vt alios Autores taceam, Obſeruatio apud RIVERIVM,[l]) quae in febre maligna 12. die morbi ſingultum emulſione ſem. 4. frigidorum cum ſale prunellae et laudano intra horam ſanatum loquitur. Memoratu interim dignum eſt, notare HOFFMANNVM,[m]) potius anodyna opiata decurſum legitimum talium febrium turbare, et ſingultui anſam dare. Sane in caſibus memoratis leuior cauſa huius ſymptomatis adfuiſſe debet, idque ſine dubio critica excretio aut alia ſigna bona comitabantur, quando theriacalia profuerunt. Vix vero ea iuuant, imo vero certo certius iuuare nequeunt, quando vere, vt nimis ſaepe ſolet, inflammatoria diatheſis ſubeſt. Ipſe, quem laudaui, RIVERIVS,[n]) dum in Praxi Medica de ſingultu agit, HIPPOCRATEM[o]) citat: Si quis in laborioſa febre ſingultiat, illum peſſimo morbo laborare, aſſerentem, atque ad VALLESIVM ſimul prouocat, qui in febre maligna nullum ſeruatum vidit, cui ſingultus ſuperuenerit. Atque qui bezoardica ſapida et inſipida cum theriacalibus olim adhibuerunt Medici Vratislauienſes, fateri nihilominus coacti ſunt,[p]) quicquid agatur, fere fruſtra agi. Ita et Cl. FVLLERVS,[q]) Iulapio ſuo moſchato, quo praeſtantius remedium ſe ignorare contendit, quodque adeo Opiatis ſibi ſatis alioquin familiaribus antepoſuit, in febri-

g) *de febribus p. 581.*
h) *Dec. II. Ann. IV. obſ. 156.*
i) *Dec. III. Ao. VII. et VIII. obſ. 127.*
k) *Dec. III. Ao. IX. et X. obſ. 250.*
l) *Cent. IV. obſ. 78.*
m) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. Sect. II. c. 4. p. 427.*
n) *Operum p. 280.*
o) *in Coacis Praenot.*
p) *Hiſt. Morb. Vratisl. 1700. p. 87.*
q) *Pharm. extemp. p. 206.*

febribus mali moris tamen ſingultum ſe domare, mortemque depellere nequiuiſſe, candidus edicit. Vix bene intelligunt ſingultus in febribus malignis malignum ingenium, minusque eidem aduerſam, quin potius velificantem Theriacae et diaſcordii indolem, qui ad horum praeſcriptionem faciles conuolant. Haeſit mihi mederi iuſſo ſaepius aqua, et hanc, et illud, contuito; ſi enim Vomitui ab inflammatione gangraenam minitante excluſo haud conuenit Opium, ſi in tali Vomitu ſollicite cauendum eſt religioſiſſime ab omni acri, quomodo conueniet opium et theriaca ſingultui, a ſimili prorſus cauſa prognato? Dubitaui ſaepe, an, quae impenſe vult totus decurſus febris malignae, remedia cardiaca, antiphlogiſtica, et antiputrida, dum tamen acria ſunt, et irritantia, ſingultui malignarum conuenirent. Forte acetum, nitrum, camphora, vinum rhenanum, adulti et in fatalem exitum iam ruentis morbi hoc ſymptoma vrgens exacerbant, quod nondum natum auertere potuiſſent. Qua ergo fiducia ignea irritatione agens in ventriculi villos cum diaſcordio, theriaca praeſcriberetur? Quomodo congrueret delirio leuiori vel grauiori haud raro ſingultum comitanti? vt alia mala ſocia taceam. Vidi fatale hoc peſſimorum horum ſymptomatum connubium, vt apud alios aegros febribus malignis decumbentes, et peremtos, ita praecipue ſummo animi affectu, apud Theologum e noſtris eruditione et pietate inſignem. Octaua die vocatus, poſtquam alius Medicus ipſi adfuerat, cum hoc de iis quae ſingultienti, inter intercurrentia primo, deinde fere perpetua deliria, prodeſſe poſſent, conſilia ſincera miſcebam. Secta fuerat in principio principii vena, data fuerant ſubacida et infuſa ſcordii et rutae vna cum gratis cardiacis; admota etiam fuerant veſicatoria et regioni Ventriculi emplaſtrum theriacale applicatum, ob ipſum ſingultum. Cum id nil auxilii attuliſſet, conueniebamus de epithemate ex fermento panis, aceto, vino rhenano et Spiritu Vini camphorato conficiendo. Ego autem dum pro vſu interno omnia acria repudiabam, proponebam Emulſionem nitrum et camphoram ea quantitate habentem, vt vtriusque huius reme-

dii irritans acrimonia ſub oleoſo tegmine lateret, parcius pro doſi, ſed ſaepius hauriendam. Impendebantur horum vſui tres dies et pene totidem noctes, clyſmata etiam emollientiſſima iniiciebantur, ſed ſine fructu, aegro inter ſingultus et deliria fatis cedente.

* * *

Singultus ab excretionibus ſuppreſſis.

Non infrequens etiam in Praxi eſt Singultus ab excretionibus ſanguinis et ſeri ſolennibus ſuppreſſis eueniens, humore excernendo ad Ventriculum et diaphragma regurgitante. Talis apud foemellas menſium ataxia, et apud mares haemorrhoidum anomaliis laborantes obſeruatur. Caſum ſingularem ſingultus nocturni, ab emanſione menſium legere licet apud HOFFMANNVM. [r]) Memini ego Virginis nondum menſtruatae quae ſingulis menſibus per aliquot dies, nullo vitio diaetetico cui ſufficiens culpa tribui potuiſſet, commiſſo, per intervalla ſingultum patiebatur, poſtquam menſes fluere incepiſſent, et ſtatis periodis perrexiſſent penitus ſilentem. Eo tempore VSes in pede, balnea, clyſmata, pediluuia, aquae minerales vna cum illis quae ſpecifica virtute mouendi catameniorum et haemorrhoidum fluxum pollent, praecipue locum habent. Princeps ſcilicet medela a reſtitutione ſuppreſſae excretionis pendet, ſine qua anodyna vix iuuant. Monſtrat hanc veritatem Obſeruatio Cl. HAZON [s]) de ſingultu quodam periodico. Suppreſſis nimirum menſtruis et ſuppreſſa pariter euacuatione ſeroſa ex ventriculo proueniente, et per os abunde fluente, ſingultus ſtatim obortus per 36 horas durauit. Dein per 24 horas remittens, per vices rediit. Contra omnia remedia tonica et anodyna rebellis curatus tandem fuit euacuatione ſeroſa.

r) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 438.*

s) *Recueil periodique d' Obſeruations de Medecine etc. par M. Vandermonde à Paris 1756 Tom. V. Menſe Iul. p. 39.*

§. XIX.

Singultus ab ingeſtorum acrimonia.

Tranſeo ad Irritationem, vbi primo loco allegandam habeo Cacochyliam collectam in ventriculo et inteſtinis, non mole et pondere ſaltem, ſed acrimonia praecipue peccantem, ab ingeſtis iam acribus, vel ob digeſtionis defectum in corruptelam acrem fatiſcentibus. Haec acrimonia ſiue ſalſa fuerit, ſiue acida,

ſiue bilioſa et alcalina, ſuis remediis contrariis oppugnari debet, vt ſingultus inde natus amoueatur, qui opio vix ac ne vix quidem palliaretur ſaltem. Quandoque ſola aqua tepida eneruando et eluendo quamcunque acrimoniam curationi ſufficit. De GORTER *Syſt. Med. Tom. II. p. 60.* acrimoniae educendae et motui ſingultuoſo ſimul ſedando deſtinat purgans anodyno miſtum. Sed melius mea ſententia hoc illi ſubiungitur. Vt vero triplex haec acrimonia ab ingeſtis naſcitur, ita dum aucto motu circulatorio humores inquilini a blanda ſua temperie deſciſcunt, atque inter eos bilis in liquamen acerrimum et putridum conuertitur, ſpeciatim in febrium declinatione ab acri bile os ventriculi obſidente, ſingultum aegrorum minus periculi quam terroris habentem deducit TVLPIVS.[a]) Hac nempe die 12. ſupra vel infra expulſa malum id taedii pleniſſimum varios aegros derelictum iuiſſe enarrat. Atque hic ille eſt ſingultus criticus, qui vomitum aut diarrhoeam inſecuturam, cum bonis aegri rebus, praenunciat, de quo antecedente §o verba feci.

a) *Obſerv. lib. IV. c. 24.*

* * *

a vermibus.

Ad cauſas ſingultus ab irritatione etiam refero Vermes in ventriculo et inteſtinis hoſpitantes, qui ſua ſibi peculiaria remedia poſcunt. Ruſticum vidit Cl. RAMMAZZINVS[b]) ex febris acceſſu rigentem, atque vna valde ſingultientem; cum vermes antea reieciſſet, ſingultum a cuius moleſtia ſe potiſſimum liberari inſtabat, a vermibus ſtomachum laceſſentibus fieri aſſeruit RAMMAZZINVS. Cum vero aeger iam praeſcriptum a Medico alio puluerem Chinae in promptu haberet, permiſit vt illum aſſumeret. Siluit febris cum ſingultu, atque cum rediret, ſingultus tamen abfuit, necatis ſine dubio vermibus ab amaricante Cortice peruuiano, cuius vim anthelminticam etiam alia occaſione in pueris ſe obſeruauiſſe ſcribit. Quamuis autem datum ad grana iij correctum Opium alii Ruſtico colica laboranti a Cl. DOLAEO,[c]) lumbricos viginti mortuos etiam expulerit, nollem tamen in ſingultu a Vermibus opium vel ſolum vel in

b) *Conſtit. epid. ruralis ao. 1690. Operum p. 127.*

c) *M. N. C. Dec. III. Ao. V. obſ. 63.*

 diaſcor-

diaſcordio et Theriaca aliis miſtum adhibere, cum alia certa anthelminthica proſtent, neque opus ſit, vt eorum apparatui Opium addatur.

* * *

a Draſticis. Draſtica quoque purgantia et vomitoria, itemque venena acria cauſtica, corroſiua ſingultum pariunt, quae omnia, dum et mucum naturalem abradunt, et ſic ventriculi ſenſibilitatem augent, malum omne deterius reddunt. Atque hoc in caſu quae ſubtiles aculeos obtundunt, inuoluunt, et ſuperficiem internam Ventriculi obliniunt, atque ita a punčturis defendunt, optima praeſidia habentur, quorſum iuſcula demulcentia, lac, emulſiua, oleoſa omnia et mucilaginoſa pertinent. Si nihilominus motus perdurent aut nimia vi inſurgant, vt ab iis aeque graue periculum, ac ab ipſo veneno aegro immineat, Opiata anodyna benedičta et vnice indicata ſunt remedia; ſimul autem, ſi draſticum liquidorum magnam vim emunxerit, repletioni ſtudendum eſt, de qua re alibi dicam. Vidit SYDENHAMVS, [d]) ſaepe ſingultum ex turbis ac tumultu ab aſperioribus medicamentis in ventriculo locisque vicinis excitato ortum ducere, naturae viribus ad pacem priſtinam reducendam haud ſufficientibus, et ingenti periculo imminente. Dedit tum diaſcordium larga doſi, atque, rebus ita ſeſe habentibus, caſus obtinet, in quo hoc remedium pulchre prodeſſe poteſt, cum in aliis nocentiſſimum euadere queat. Sub iisdem circumſtantiis quoque HOFFMANNVS, praemiſſis pinguibus, oleoſis, mucilaginoſis, effraenes motus anodynis compeſcendos eſſe, inculcat. Sed ſemper conſiderandum eſt, Opiata acre, quod corrigi et obtundi debet, ſibi relinquere, quare illa, quae hoc praeſtare poſſunt, nunquam negligenda ſunt.

d) *Operum p. 87. 88.*

* * *

ab acrimonia humorum. Aliquando ineſt toti maſſae humorum acrimonia tenuis et rodens, quae ad ventriculum et diaphragma delata ſingultum ciet; vel et talis excerni incipiens aut ad loca externa, ignobiliora depoſita, ſi inhibeatur, aut iterum retrocedat, ipſum inducit,

id

id quod de materia ſcorbutica, eryſipelacea, dyſenterica, arthritica, purpuracea, petechiali, dicendum eſt. Conſulendum hic morbo principi, et excretio congruis remediis reſtituenda, acreque ad ſua loca inuitandum. Diarrhoeae et dyſenteriae nimis cito opiatis cohibitae, ob acre eius improuido conſilio intus detentum, non raro ſingultus accedit, qui ſane Opio ſeſe cicurari haud patietur, ſed, quae excretionem repreſſam iterum reſtituunt, clyſmata et benigna aluum laxantia, vna cum demulcentibus, opem deſideratam adferent. [e]) Si vero eryſipelati retropulſo vel arthritidi anomalae ſingultus debeatur, vt talem ex arthritide WELSCHIVS [f]) inter alios notauit, loca, quibus inſidere materiem expediebat, emollientibus topicis admotis relaxanda ſunt, vt reſiſtentia minuta eo inuitetur, vel rubefacientibus et veſicatoriis applicatis affluxus humorum extrorſum eſt alliciendus. Quodſi autem his factis ſimul intus data opiata et theriacalia boni quid praeſtant, vt ſub his conditionibus praeſtare poſſunt, non quatenus motus ſopiunt, ſed quatenus a centro ad peripheriam fluida mouent, circulique virtute aucta cauſam motuum ad exteriora determinant, bonum effectum edunt. Atque tum vere iuvare poſſunt, ſi paulo fortior exagitatio liquidorum permittatur, nullaque febre laboret aeger, quamuis alia calida, vimque vitae intendere apta idem praeſtitiſſent.

e) *vide Hoffmann. Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 426. 434. 439.*

f) *Hecatoſt. II. obſ. 54.*

Scorbutica humorum intemperies vel alia ſpecifica acrimonia corrigenda ſuis appropriatis pharmacis.

Iſchuriae accedens ſingultus, ab acri retento neruos diaphragmatis laceſſente et ordinarie cerebrinas functiones ſimul turbante, inſtantem iam mortem deſignat, nec curatur vnquam.

* * *

a dolore, et neruorum mobilitate.

Interdum dolor ingens partium ventriculo et diaphragmati vicinorum, irritationem ad hoc et illum propagando, ſingultum excitat, quare colica, dyſenteria, voluulo, vermibus laborantibus accidit, et nonniſi principe morbo rite oppugnato abigitur.

Alio tempore ſola nimia ſolidorum mobilitas, et ataxia ſpirituum, hos in neruos phrenicos et gaſtricos confertim, et ſine ordine influere faciens, ſingultum proritat, quare debilibus et tenerioribus hominibus, itemque hypochondriacis et hyſtericis adeo familiaris eſſe obſeruatur, quamuis tum nullum periculum inuoluat. Hic ſingultus curari ſolet mutando determinationem ſpirituum, actione aliarum partium intenſiore reddita, aut irritatione alibi locorum proritata, eorum motum a diaphragmate et ventriculo auertendo, vel et motum ipſum huc copioſius affluentium inhibendo. Priori modo cogitatio profunda, ira ſubito mota, aut terror inductus, dolor in aliquo loco excitatus, inſpiratio et exſpiratio profundior, et per HIPPOCRATIS [g]) effatum ſternutatio prodeſt. Poſteriori iuuant pharmaca omnia, quae volatili principio pollent, et vel ſuaueolentia vel graueolentia effluuia de ſe ſpargunt. Inter illa numero plura moſchum ſpecifica virtute praeditum eſſe aſſerunt Angli; [h]) inter haec cum antihyſtericis foetidis Opium quammaxime referri debet, in ſingultu ſolius motus vitio ac ſine materia affligente ſane egregium, quod et Ill. van SWIETEN [i]) hiſce conditionibus obtinentibus commendat, ſub quibus etiam SYDENHAMO, licet haud ſpeciatim huic morbi ſpeciei deſtinetur, laudatum diaſcordium aptiſſimum locum inuenit. Ad ataxiam ſpirituum etiam referendi ſunt flatus, a quibus ſingultum toties oriri notant Autores. Si aſſumta maleque digeſta alimenta, aërem multum in ſe incluſum habentia, qui ſui iuris factus calore naturali rareſcit et flatus gignit, ſingultum concitauerint; euerrenda ante omnia erit materies, ſolus vero motus inordinatus liquidi neruoſi, ſine cacochylia peccante, ſi ſpaſmos in inteſtinis, et intercepto ſic libero aëris per canalem inteſtinorum itinere in hac vel illa eius parte flatus produxerit, poſt externa linimenta, poſt blandam conſtrictionem abdominis per vincula, poſt cucurbitas GALENO iam laudatas et, vt aliis neotericis, ita et RIDLINO [k]) in ſingultu magni factas, inter alia carminantia etiam primo carminantium Opio ſuus locus erit. Hoc ad ſingultum a Ventoſitate cum acribus calefacientibus

g) *Sect. VI. aph. 13.*

h) *Vide Nucleum ſic dictum vniuerſae Medicinae p. 51. edit. germ.*

i) *in Comm. Tom. II. ad aph. 659. p. 266.*

k) *lin. med. Ao. I. Aug. obſ. 4.*

bus

bus in Philonio SCHENCKIVS[l]) in Theriaca Vetere et Mithridatio ad ſingultum talem iure laudat SENNERTVS.[m]) Neque minus de GORTER[n]) in hac rerum facie cum ſtomachicis et carminantibus Anodyna commendat.

l) *Obſerv. lib. III. p. 327.*
m) *Med. Pr. lib. III. p. 141.*
n) *Comp. Medic. Tract. XXVII. §. 4.*

* * *

Vomitus etiam violentus nimisque diu durans, ob viciniam Ventriculi cum diaphragmate, arctumque nexum cum eodem, et irritationem neruorum propagatum, ſingultum interdum poſt ſe trahit, malo ſaepe per HIPPOCRATIS[o]) effatum omine. Tunc vero genuina vomitus praegreſſi remedia vnice ſingultui ab eodem nato competunt.

o) *lib. VII. aph. 3.*

* * *

Singultus febrium intermittentium.

Sequitur ſingultus cum febre intermittente complicatus, non ille, qui a materia morboſa in ventriculo ſtabulante excitatur, de quo in ſuperioribus iam actum, ſed qui aut omnino abſente tali materia, aut iam excluſa, ſpaſmo vniuerſali febrili frigore durante inuadit, et a neruoſarum fibrarum criſpatione in ambitu corporis ſenſibus vſurpanda ventriculum, quoque et diaphragma per conſenſum male habente, exoritur. Hic ſingultus peſſime tractaretur Opio, cuius ſub frigore febrili exhibiti noxas in ſuperioribus ſatis expoſui, cum de febribus intermittentibus agerem. Leuatur vero calidis potulentis, topicis conuenientibus, et iis omnibus, quae frigori febrili minuendo conueniunt ex artis legibus. Si vt ſymptoma vrgens, repurgatis etiam primis viis, paparoxyſmum comitetur, cedit omnino, per corticem peruuianum mature datum, fugata febre. Remanet tamen etiam quandoque poſt curationem febris et ſponte non cedit, inter ſymptomata a febre relicta numerandus ſingultus, tumque optime continuato vſu corticis abigitur, vt pulchre notauit de GORTER.[p]) Cauendum ſaltem ne, nondum remotis cruditatibus primas vias grauantibus, praemature cortex ingeratur, ita enim, vt iam monui in ſuperioribus, qui febre durante non adfuerat ſingultus, febre

p) *Comp. Med. Part. I. p. 111.*

febre praepoſtere depulſa mala medicatione generari poteſt, vt accidit illi generoſo Viro, quem habet HOFFMANNVS[q]) febrili recidiua, ſed ſub ſingultus moleſtiſſimi larua latente, male eapropter mulctato, repurgata autem inteſtinorum arundine ab eo feliciter ſanato, in quo certe caſu diaſcordium et theriaca certiſſimas noxas induxiſſent.

q) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 444. 445.*

Liceat mihi illum a SYDENHAMO[r]) notatum ſingultum hic adhuc producere, qui ſub finem febris non intermittentis accedit, et per dies aliquot perſeuerat per interualla, a quo tamen aegro nil eſt periculi. Si non ſponte faceſſat, ſed in longum tempus decurrat, illum etiam cortice peruuiano certius quam alio quouis remedio e celebratiſſimis ſublatum vidit Vir optimus, de diaſcordio ſuo hic tacens.

r) *Operum p. 656.*

§. XX.

Singultus a refrigeratione.

Vt vero febrile frigus ab internis cauſis in corpore praeſentibus pendens, ita quoque frigus aëris externi incaute admiſſum ſingultum aliquando producit. Namque per illud perſpiratione ſuppreſſa humores nimis introrſum ventriculum verſus et diaphragma vrgentur, inſuper autem ſua natura frigidum omne veraci HIPPOCRATIS[a]) effato Neruis inimicum hos concutit, irritat, atque ad motus praeternaturales tremulos et ſpaſticos fibras motrices diſponit. Tanto vero nocentius frigus eſt, ſi corpus offendat ex cauſis qualibuscunque aeſtuans et ſudans, tum enim vel ſola obambulatio nudus pedibus per pauimenta frigida ſingultum ciere poteſt, quem natatio et ſubmerſio in aquis gelidis etiam non raro producit, auraque frigidiuſcula veſpertina aeſtiuis diebus inclinantibus, cum voluptate excepta. Maxime autem rigidus aquilo et brumale frigus eius geneſi velificatur, hocque durante ex obſeruatione RIVERII,[b]) grauiſſimo ſingultu quotidie aliquoties affligebatur 13 annorum puella, aeſtate accedente ab eodem immunis. Sed et intus Ventriculo immediate applicata actu et potentia frigida malum, quod loquor, faciliime excludunt. Ex fructibus horaeis paratae gelatinae ex cellis

a) *lib. V. aph. 18.*

b) *Cent. III. obſ. 42.*

lis menſis impoſitae, glacieque adiecta magis refrigerantes redditae, frigida aqua, vt magnatum pernicioſus mos eſt, cum ſucco limonum et glacie, dum canicula ardet, ingurgitata, non raro eidem natales ſuppeditant, quemadmodum euenit illi Chiliarchae apud TIMAEVM,[c]) qui refrigerans nitrum aquae frigidae adiecerat, eamque ſitibundus affatim ingurgitarat. Quin laudabilis per ſe therapeutica refrigeratio, ſi nimia fuerit, aliquando ſingultum ciet. Ita in febribus ab vſu aſſiduo iulapiorum refrigerantium ſingultum notauit SCHENCKIVS,[d]) atque eadem de cauſa eum quoque obortum conſignarunt Medici Vratislavienſes.[e]) Omnis vero eiusmodi ſingultus a refrigeratione curatio iuſta nil requirit, niſi ſtricturarum fibris inductarum relaxationem, atque reſtitutam determinationem humorum a centro ad peripheriam. Ad binos hos ſcopos impetrandos collineant calidum regimen externum, epithemata calida actu, vel calefacientia, potus tepidus, aromatica et volatilia blandiora neruis amica, quae omnia ab Autoribus commendata leguntur. Ipſa etiam balnea calida adiectis herbis aromaticis, quae in ſingultu a potu frigido exacerbato et chronico facto, remediis omnis generis, conſultationibusque Medicorum variorum nil iuuantibus, tandem ſalutaria fuiſſe refert RIVERIVS,[f]) ſaltem duplici illo nomine proficua fuerunt. Iam vero de Opio etiam certum eſt, quod perſpirationem moueat, et ſpaſmo criſpatas fibras ſubito relaxet. Quis ergo dubitauerit, id egregie profuturum in omni ſingultu a refrigerio, ſi citata remedia praemiſſa, quae ſaepe ſufficiunt, forte non iuuerint. Sane ſi, ſuadente SENNERTO,[g]) intus et extus ventriculum calefacientia aromatica cum vino hippocratico adhiberi debent, non alienum etiam tum erit ab intentione Medici calefaciens et aromaticum Opium ſolum, vel aromatibus in variis compoſitionibus admiſtum. Si, narrante SCHENCKIO,[h]) inconſulta temeritate Medicorum, potionibus nimis refrigerantibus productum ſingultum contra omnium opinionem vini potus ſuſtulit, cur non liceret vini loco vel cum Vino vti Vino analogo Opio, quod praeter calefacientem ſingu-

c) *Caſuum med. lib. III. caſ. 5.*

d) *Obſeruat. Medicinal. lib. III. p. 327.*

e) *Hiſt. Morb. Vratisl. ao. 1700. p. 86.*

f) *in Obſeruationibus infrequentium morborum Obſ. 1. p. 583.*

g) *Med. Pract. lib. III. p. 140.*

h) *l. c.*

lari virtute ſedante inſtruitur, qua Vinum omnino orbum eſt. Si TIMAEVS Medicinam faciens ſuo Chiliarchae, calefacientibus aromaticis fruſtra vſus tandem confugiens ad confectionem anacardinam voto ſuo potitus eſt, cur non in vſum trahere vellemus diaſcordium, theriacam et mithridatium confectiones opiatas in caſu ſimili anacardinae multo ſuperiores futuras, quae aut ſimpliciter aromatica eſt, aut myrobalanis omnis generis foeta non bene quadrantibus, quando in Ventriculo nil expurgandum adeſt.

* * *

Singultus a Vitio oſſium.

Aliam autem irritationis ſpeciem, pro ſingultu excitando, praebet luxatio, diſtorſio, et fractura coſtarum inferiorum, aut cartilaginis xiphoidis, quibus omnibus ventriculus premitur, atque ad motus anomalos cum diaphragmate ſollicitatur. In hoc caſu Chirurgo potius quam Medico opus eſt: repoſitione quippe luxati, et fracti conſolidatione, cura ſaepe abſoluitur feliciter, FERNELIVS [i]) ſingultum memorat ex coſtae extremo intorto et ventriculo ſeſe infigente, blande et molliter erecto protinus ceſſantem, repetentem tamen, quoties coſtam denuo incuruari contigiſſet. Vbi cartilago enſiformis luxata, aut preſſione et contuſione externa rudiori ita verſus interiora reflexa fuit, vt preſſu pylorum laceſſet, et male habeat, atque ita toto ventriculo et diaphragmate in conſenſum abrepto ſingultuoſam conuulſionem cieat, optime conferunt cucurbitae ſine ſcarificatione ſcrobiculi cordis regioni admotae. His nempe aëre, qui in cauo earum continebatur, igne candelae rare facto, ſubito dein applicatis, id efficitur, vt cutis ſubiecta nitatur in vacuum, atque ſimul extrorſum moueatur cartilago, hacque ratione ventriculus ab onere irritante leuetur. Ego tragicam valde diaphragmatis, ventriculi, et annexi oeſophagi conuulſionem, ſingultuoſi quid habentem, ſed peculiari quodam ſonitu, ac ſi baculus ligneus diffringeretur, aures adſtantium ferientem, obſeruaui in Duce bellico. Huic feruente ante moenia noſtra Marte, globus plumbeus intrans et pergens ſub cute dextri lateris, dein circa ſcrobiculum

i) *lib. VI. de partium morbis et ſympt. c. III. p. 568.*

cordis ad interiora penetrans, in ſiniſtro fixus ſub integumentis haerens, coſtas duas ſpurias diffregerat. Facile eximebatur globus, ſed miſer inter ſummos angores, irritis VSibus, et aliis multis Medicinae et Chirurgiae moliminibus, ob partium internarum laeſionem et ſanguinem extrauaſatum ſexta die moriebatur. Ita omnino credendum erat: agnati quippe cadaueris inciſionem permittere recuſabant.

Sed nouam iterum faciem ſingultus contemplari debemus, eandemque ad Medicum magis ſpectantem. Si quacunque de cauſa deterſus et ablatus fuerit naturalis ille mucus, villoſam tunicam ventriculi obliniens, atque tenerrima neruoſa lanugo detracta ſua veſte nudata fuerit, vel deglutitus aër, aut mollis aquula, tantoque magis qualecunque acriuſculum, nedum acre, inter incommoda cardialgica ſingultum creare poteſt, aut per interualla recidiuum, aut diutius ſine longa remiſſione perdurantem, ex ſolo ob exquiſitiſſimam ſenſibilitatem motus vitio. Memini me aliquot talia exempla vidiſſe in Praxi, poſt purgantia et emetica draſtica aſſumta, non ab ipſa eorum operatione fortiori, vt aliquando etiam ſolet fieri, ſed diu poſt eandem, ob excuſſum a parietibus ventriculi mucum. Tum vero ſolis blandis emulſiuis, oleoſis, mucilaginoſis, gelatinoſis vſus ſum, opiumque, quod in ſe ipſum acre eſt, fere miſſum feci penitus, aut ſaltem modo laudatis remediis interpoſui, vrgente neceſſitate, vel ſubiunxi. Sine dubio illa Vetula octuagenaria apud FORESTVM, [k]) per ſemiannum ſubinde ſingultiens, aridam et ſmegmate naturali minus humectatam habuit in ſuo ventriculo cruſtam villoſam, cum omnia remedia nil iuuarent, excepto loch ſano, quod, ex demulcentibus et incraſſantibus compoſitum, alioquin tuſſi, vocis aſperitati et raucedini deſtinatur.

a denudata cruſta villoſa.

k) *lib. XVIII. obſ. 12.*

Sequitur ſingultus et ab aphthis naſcentibus, atque adhuc ſtabilibus, et a relicta ab iis excoriatione villoſae tunicae quan-

ab aphthis.

do ab interna oeſophagi et ventriculi ſuperficie, quam obſederant, decidunt, locis affectis ſenſibilibus, acutiſſime dolentibus, et ſubinflammatis remanentibus. Creatur prior ſingultus ab aphthis, dum hae naſcentes cruſta ſua ſenſim obducunt orificium ventriculi ſuperius cum oeſophago, vaſculaque minutiſſima obſtruendo et diducendo minutiſſimos neruulos tendunt, et irritant. Hincque vbi ſingultus in febribus earumque incremento et ſtatu adeſt, antequam in faucibus et oris interni ambitu compareant aphthae, eas breui haec loca occupaturas toties ſagaces Medici praedicunt. Vt vero adſcendentes ſenſim ex oeſophago in fauces et linguam aphthae peiores ſunt illis, quae primo in labiis et lingua ſeſe manifeſtant, ita et ſingultus, qui adſcendentibus complicatur, peſſimi non raro ominis eſſe ſolet. Sique cum illis curationem admittit, ea non aliis remediis obtinebitur, quam laxando et emolliendo lapſum cruſtae facilem reddentibus, et ſimul blandiſſima ſua dote ſubiectis locis ſenſibiliſſimis parcentibus.

Oritur autem etiam ſingultus cruſtis iam deciduis, ſumme moleſtus, et ab attactu pene omnium, quae deglutiuntur, exacerbandus. Hic nonniſi oleoſis et demulcentiſſimis linctibus, potibusque blandis parca copia ſaepe aſſumendis delinitur. Talibus ſyrupus papaueris albi aut de meconio bene additur, aut, ſi opus videatur, dilutiſſimum parciore doſi Opium, quod minus dilutum in ſe topico effectu irritans magis videtur, quam anodynum. Hac arte ſi excipiatur ab hac cauſa pendens inque declinationibus febrium eueniens ſingultus, rarius periculoſus obſervatur, ſed ſenſim ſilet, aegro cum ſanitate in gratiam redeunte. Talem ab aphthis ſed ſub finem febris enatum habent TVLPIVS[l]) et SYDENHAMVS, qui nil periculi eum alere dicunt. Si vero nec aphthae nec ſingultus ſponte faceſſant, facile fugari vtrumque malum cortice peruuiano, aſſerit SYDENHAMVS,[m]) ſuperbibendo hauſtum lactis, officioſam nimis ſedulitatem Medici in ſanando per multa remedia malo ſerio diſſuadens.

l) *Obſerv. lib. IV. c. 25.*

m) *Operum p. 656.*

Ad

Ad irritationem quoque ſpectant cerebri laeſiones, quae propter par vagum ad ventriculum et diaphragma excurrens, ſingultum excitare queunt, et ſolent. Is eapropter a contuſionibus et vulneribus cerebri, ab huius et meningum inflammationibus, a fracturis cranii exoritur, iuſtaque methodo his morbis ſpeciatim conueniente curari debet. Opium autem vix prodeſt quicquam, ſed potius humores ad caput determinando nocet, qui in eiusmodi caſibus omnibus, omni data opera a capite reuellendi ſunt, vt in aliis morbis capitis ſine exceptione. In hoc momento magnum latet medicationis arcanum, cum maxima noxa aegro immineat, ſiue vulnere, contuſione, fractura, inflammatione in ſupremo Ventre laboret, ab affluxu nimio humorum, quem omnia haec mala alliciunt. *a laeſionibus cerebri.*

Supereſt pus acre aut genitum in ventriculo, praegreſſa febre inflammatoria, verumque huius viſceris vlcus inuoluens, a quo, ſine phlegmone manifeſta praeuia, ſingultum portentoſum et inſolentem habet RIVERIVS; [n]) aut ex alia corporis parte vlceroſa reſorptum, et ad ventriculum et diaphragma depoſitum. Pertinet huc quoque ichor gangraenoſus ſerumque putridum ſphaceli ſoboles. Eapropter ſiue in ipſo diaphragmate, ventriculoque et inteſtinis ſphaceloſa corruptio haereat, ſiue aliud viſcus praegreſſa inflammatione occupauerit, ſaepe ſaepius oboriens ſingultus tragoediae inſtantem finem praenunciat, extiſpiciis deinceps mortis cauſam oculis vſurpandam exhibentibus, vt in hominibus ileo et dyſenteria demortuis. Verum et ab externis adeo partibus gangraena et ſphacelo laborantibus reſorberi venulis bibulis ſepticum ſerum poteſt, atque ad diaphragmatis fornicem et ſtomachum deponi, ſicque non minus ſingultus lethalis induci. Sphacelum, a calcanei contuſione, et a femoris et brachii fractura enatum, ſingultuoſas febres generare paucis diebus occidentes, conſignauit HIPPOCRATES. [o]) Tragicum eius- *a pure.*

n) *Obſeruat. Communic. I.*

o) *de fracturis §. 12. et 38.*

eiusmodi euentum a tibiae fractura, arctiore forte deligatione excepta, quarto die vidi iuuenis in fratre dilectiſſimo propriae Matris athletice antea valente, qui gangraena ſubito ad femur propagata inter ſingultus perpetuos ſuorum amplexibus eripiebatur. Idem fatum a tali fractura ſubire tenebatur Mercator e noſtris, die 12. poſtquam fomentis ex ſelectiſſimis antiſepticis, et cortice peruuiano, fruſtra dimicatum eſſet. Non obliuiſci poſſum hac occaſione Viri inter noſtrates ſpectatiſſimi, e Mercatorum ſenioribus. Hic vlcere in pede per 16 annos laborauerat, nil inde mali, praeter leuiora quaedam incommoda, ſentiens. Potius dum ex eodem ceu ex fonticulo ſerum acre in corpore abundans excernebatur, emolumenta in corpus ſucciplenissimum redundabant. Ob nimium autem motum et adſcenſum ſcalarum, ob largiorem ingurgitationem vini, atque iram per multas hebdomades intus ſuppreſſam, totum pedem prehendebat phlegmone, non obſtante antiphlogiſticorum internorum et externorum adhibitione breui gangraenam abiens, ſimulque moleſtiſſimo ſingultu, inter ſummas anxietates, aeger afficiebatur. Facile praeuidebatur, omnia fruſtranea fore, data interim inter alia ad motus exorbitantes paululum mitigandos theriacalia et diaſcordiata ſine vllo fructu, namque ad vltimum fere vitae momentum ſingultiebat miſer.

§. XXI.

Singultus ab inanitione.

Reſtat adhuc ſingultus ab inanitione, cuius genuinam indolem non ſemper bene explicant Auctores. Id executu difficile eſſe fatetur RIVERIVS,[a]) cum enim ſingultus ab inanitione eſſentia conſiſtat in defectu, nemimen dicturum ait, naturam inſurgere ad defectum expellendum, quae potius attractricem quam expultricem facultatem motura ſit. Deinde ipſis magnis euacuationibus ſimpliciter culpam haud tribuit, ſed potius malignae cuidam qualitati, quam medicamentum euacuans ventriculo impreſſerit, vt helleborus. Facile clarum eſt, vim inanitionis in relinquendo poſt ſe influxu inaequali neruoſi laticis in muſculos, RIVERIVM haud perſpexiſſe. Illuſtris HOFFMANNVS,

a) *Med. Praxeos lib. IX. c. 6.*

NVS, [b]) ſub vocabulo inanitionis Hippocratem intellectam velle nimiam ſpaſticam ſtricturam, autumat. Pace vero Beati Praeceptoris dixerim, et a replerione, et ab irritatione, et ab inanitione oborientem ſingultum, inuoluere ſpaſmum ventriculi et diaphragmatis, eundemque cum relaxatione motricium fibrarum vtriusque viſceris alternis vicibus repetentem, quo ipſo omnis conuulſio producitur. Probabilius multo eſt, et verum ſane, HIPPOCRATEM, de conuulſionibus ab inanitione locutum, ſemper intellexiſſe euacuationes et fluxiones nimias humorum qualiumcunque, conuulſiones praecedentes, hisque cauſam praebentes. Atque a tali inanitione pendens ſingultus ob liquidorum pauperiem generalem, ponit influxum inaequalem neruoſi liquidi in organa motricia illa, quibus affectis hic morbus ponitur, ita vt aequilibrium motus fibrarum motricium tollatur. Igitur, in aliquas vel plane non, vel non ſufficiente copia influente liquido neruoſo, aliae aliquantiſper maiori eius copia, non obſtante generali penuria, irroratae, adeoque exceſſu virium inſtructae conſtringuntur, ſicque partis conuulſio exoritur. Videmus eapropter Practici ſingultum a vomitu nimio, ab omnibus euacuationibus aluinis, diarrhoea, dyſenteria, paſſione coeliaca, lienteria, ab haemorrhagiis omnis generis, a cauſis internis et per externa vulnera enatis, a Venere nimis culta, etc. Huius commatis ſingultus mali plerumque ominis eſſe ſolent: a vomitu nimirum ſingultus malum. Sanguine multo effuſo conuulſio aut ſingultus ſuperueniens malum. Purgationi immodicae conuulſio aut ſingultus ſuperueniens malum. [c]) Summa eapropter arte in cura opus eſt, et praecipue replentibus, quae ſuccos deperditos reſtituant, adeoque cauſam huius ſingultus inanitionem tollant. Simul vero excretio praeternaturalis, quae inanitionem produxit, ſiſtenda venit, ſi adhuc perduret, ſique huic excretioni compeſcendae inter alia ſiſtentia vere quadret Opium, cum replentibus ſimul adhiberi poteſt, et vrgente excretione ſaepe debet. Notavit SYDENHAM, [d]) ſingultum plerumque ſenibus accidere poſt copioſas euacuationes, vel per ſeceſſum ex diarrhoea, vel maxime

b) *Med. Syſt. Tom. IV. Part III. p. 444.*

c) *Hipp. lib. VII. aph. 3. lib. V. aph. 3. 4.*

d) *Operum p. 86. 87.*

me per vomitiones, atque tum ſaepe mortem prae foribus eſſe. Fatetur ſe aetiologiam huius mali non cognoſcere, refert vero ſe iis in caſibus, et vbi tumultus ex aſperioribus medicamentis ſingultum induxerint, et ingens periculum immineat, diaſcordium larga doſi proficuum valde deprehendiſſe. Quo ipſo ſimul quod cum cura notari volo, limites iuſtos vſui huius remedii ponit, et adhibitionem felicem circumſcriptam exhibet, cum male ad omnem ſine diſcrimine ſingultum compeſcendum traheretur. Non autem opus eſt vt hic longior ſim, in explicando vſu dextro Opii in ſingultu ab inanitione, cum in conuulſionibus ab inanitione eum in ſuperioribus iam ſatis deſcriptum dederim.

Singultus chronicus. De habituali et chronico ſingultu, vitia neruorum diuturna, et malam conformationem partium, indurationemque earum, pro cauſa habente, multa dicere nil attinet, namque ille miſeram ſaltem palliationem ab Opio, vt eiusmodi vomitus, experitur.

Antequam autem hoc argumentum derelinquam, notare adhuc debeo, ſi vehementiſſimus ſit ſingultus, ita vt aegri vires ſubito proſternat, aut ſi metus ſit, ne cito malum ſe grauius inducat, vt conuulſiones vniuerſales, rerum neceſſitatem exigere, vt ad Opium confugiatur primo, antequam de oppugnanda cauſa cogitetur, niſi hanc vere in ſua actione hoc remedio iuuari conſtet. Si vero haec remoueri ocyus poteſt, praecipua cura ipſi omnino deſtinari debet.

§. XXII.

Tuſſis, et laudes Opii in eius medela. A ſingultu pergo ad tuſſim, in qua quidem, maxime vbi vehementior ex clamoſa fuerit, feliciter domanda, Opii vſus fuit antiquiſſimus. Opium tuſſi auxiliari, iam ſcripſit DIOSCORIDES,[a]) deinde AETIVS[b]) Theriacam commodare veteri et recenti tuſſi notauit. Pilulas de cynogloſſa, quas ad noſtram aetatem toto die tuſſientibus praeſcribunt Opio etiam non fauentes Medici,

a) *lib. IV. c. 55.*

b) *Tetrabibl. IV. ſerm. I. c. 96.*

ci, iam deſcripſit et collaudauit ALEXANDER TRALLIANVS.[c]) Vſus etiam pilularum de ſtyrace, quae illis analogae habentur, ac ſpecifica virtute mederi tuſſi creduntur a Practicis, ita vt, SCHROEDERO[d]) aſſerente, pertinaciſſimam etiam tuſſim ſedent, ſatis vetuſtus eſt, ab Arabibus quippe ad nos deriuatus. Inter Neotericos HEVRNIVS[e]) opium in Theriaca multis ſatis acribus et irritantibus admiſtum foeminam a pernicioſa tuſſi, omnium Medicorum ſuorum medelas fruſtra expertam, ſtatim liberaſſe refert. Non minus ei fauens LVDOVICI[f]) Opio nullum eſſe praeſentius remedium in deſtillationibus acrioribus, praecipue tuſſi et raucedine, eſſe dicit. Adeo autem magnifice inter multos alios de Opiatis in Tuſſi ſentit WEDELIVS,[g]) vt ea eſſe ὑγεῖα καὶ μυστήριον, nullamque tuſſim ſine illis feliciter tam cito, tam tuto, tam iucunde, tolli affirmet. Agnouit etiam vim Opii tuſſim et catarrhos ſoluentem Cel. FREIND.[h]) Nemo autem in ſe ipſo ſummam virtutem huius remedii ad inhibendam tuſſis vehementiam melius expertus eſt, quam quidem Cl. YOUNG. A ſumtis 20 guttis laudani per totam noctem ceſſauit tuſſis: cum mane reuerteretur, eadem doſis illam denuo fugauit. Auctior ad 30 et 40 guttas doſis quamuis ſiccitatem oris, raucedinem, aliamque in reſpirando difficultatem poſt ſe traheret, tamen tuſſim conſtanter abarcuit. Vnde etiam Vir Clariſſimus opium in tuſſi omnibus remediis pectoralibus praetulit, ſaepeque hoc remedio, quando tuſſi laborabat ſibi conſuluit, eodemque in aliis aegris hanc fugauit, ſaepe vnica doſi, qui veluti per incantamentum ſeſe liberatos fuiſſe, ab hac moleſtia, vltro grati profeſſi ſunt.[i]) Quemadmodum autem ab omni aeuo ad noſtram aetatem Opium, ita et eo leniora diacodiata et papaveracea, ad latrantem tuſſim demulcendam, aptiſſima iudicata ſunt. Poteram omnes per omnia ſecula Medicos nominare, harum rerum teſtimonia exhibiturus, ſed nimis longa et inanis haec foret opera.

c) *lib. V. capite de tuſſi.*
d) *Pharm. Med. chym. lib. II. p. 252.*
e) *de Morbis Capitis c. 29.*
f) *Miſc. Nat. Cur. Dec. I. Ao. IV. et V. obſ. 207.*
g) *Opiol. p. 109.*
h) *Emmenol. c. 14. p. 139.*
i) *de opio ſect. III.*

§. XXIII.

Tuſſis indoles.

Quanquam vero omnino, ſi in alio, in vllo morbo tuſſi certe Opii vſus ſit ſaepe tutiſſimus, aegris dies et noctes aliquando moleſtiſſima corporis totius concuſſione abſumentibus iucundiſſimus, et aliis omnibus remediis citius aut auxilium, aut inducias afferat; tamen et aliquando multum nocet, aut inutilis eſt. Memoratu dignum haberi debet, quod, qui ſolamen ab Opio in ſe ipſo, et aliis tuſſientibus adeo luculenter expertus erat, modo citatus YOUNG tamen confiteatur, ſumta doſi eius veſperi, altera die a meridie, exſpirante remedii operatione, tuſſim rediiſſe. Cordatus etiam et ſincerus damna recenſet, quae a prima doſi in ſe redundarunt. Sumſerat nempe, quando plethoricus redditus erat, doſi 20 guttularum laudani non iuuante, earum 30. Tuſſis quidem ſopiebatur, ſed ſecuta raucedo, difficilis reſpiratio, et anxietas circa praecordia, vt motus tuſſiculoſos metueret, ac leue ſanguinis ſputum. Effecerunt haec phoenomena, vt dilectum ſuum laudanum ſeponeret, et libertatem tuſſiendi VSe, ſpermate Ceti, et melle, reſtituere laboraret. Haec in ſe ipſo facta experimenta ſibi et aegris ſuis vtilia reddita fuiſſe ait, quia ſine his, feſtinanter nimis et praeceps, opium pro vniuerſali remedio contra tuſſim habuiſſet. Auſſus tamen eſt alio tempore, cum perpetua ſicca tuſſi affligeretur, ſumere verſus tempus ſomni 40 guttulas, quae tuſſim ſtatim ſupprimebant, ſed raucedinem magnam, ſuſurrum aurium, vertiginem inducebant, et capitis perturbationem; ſomnus erat interruptus cum ſubſultu, temulentia, virium deiectione et praecordiorum anguſtia, altera die circa veſperam in omnibus membris ſenſus fere abolitus. Aberat equidem tuſſis, ſed cum recenſitis malis adhuc aderat pectoris anguſtia, a quibus omnibus VSe liberabatur. Addit tandem YOUNG, ex his conſtare, quod Opium in liberaliore doſi non exhibendum ſit. Sed et in refractiore, quando praeter rem et minus conſiderate exhibetur, id noxas certo inducere poſſe aio, quod ipſum vt clarius exponam, operae pretium erit. Tuſſim vocamus Medici violentam et ſonoram, aëris in pulmones inſpirati,

ſpirati, larynge antrorſum moto eleuato, excuſſionem, qua id, quod per vias aëreas eiici poteſt, impetuoſe per os eiicitur. Oritur autem, ab irritatione neruoſae et ſenſibilis valde membranae interioris aſperae arteriae et bronchiorum, indeque fiente conſtrictione villorum, veſicularum, et canalium bronchialium, ab inferioribus ad ſuperiora, et conuulſione diaphragmatis, muſculorum thoracis, et abdominis. Tuſſis ita naſcens equidem ſuam ſedem per data ſemper habet in pectore, namque vt erudite monet Cel. SCHREIBER,[a]) non poſſumus aliam notionem habere de cauſa tuſſis, quam quod ſit omne id, quod poteſt irritare neruos laryngis, aſperae arteriae, et bronchiorum. Interim tamen cauſa irritans ſiue ſtimulus, ſine quo nulla tuſſis, ſede ſua differt; modo enim haeret in ipſa trachea, et bronchiorum membrana, organisque reſpirationi inſeruientibus, pulmonibus, diaphragmate, pleura, mediaſtino, muſculis intercoſtalibus, modo in diſſitis locis habitat, et demum per conſenſum neruorum intercoſtalis et paris octaui, ad pectus, irritabilemque praecipue illam membranam propagatur. Hinc idiopathica et ſympathetica tuſſis emergit, de vtraque ſigillatim.

a) *Almageſt. Med. Phyſiol. Part. I. lib. V. c. III. §. 401.*

§. XXIV.

Tuſſis ab inſpiratis irritantibus.

Ad primam claſſem refero illam, quae ab atomis acribus et ſepticis, ſpecie fumi, vaporis, puluiſculi, exhalationis cum aëre remixtis, et cum eo inſpiratis, ſicque interiori membranae aſperae arteriae applicatis, et infixis, exoritur. Haec morbi ſpecies artificibus nonnullis ſatis familiaris eſt, de qua paſſim aliquid habet Cl. RAMAZZINI in diatriba *de Morbis Artificum.* Ita a ſpirituum acidorum mineralium, et aceti calidi effluuiis, a ſulphuris fumo, tuſſiunt non raro grauiter Chemici et Pharmacopoei; a farina volatili cum ſpiritu in aſperam arteriam tracta Molitores; a tenuiſſimis arenulis inſpiratis lapicidae et ſtatuarii; ab aëre igneis corpuſculis grauido Vitriarii. Sic inter plumbum et lithargyrium verſantes ab horum puluiſculis metallifoſſores ac figuli, ſic et fabri murarii a calcis viuae atomis ore hauſtis tuſſire

 ſolent.

ſolent. In his caſibus omnibus laudant Practici incraſſantia, mucilaginoſa, vt decoctum raparum, et oleoſa, vt oleum amygdalarum, quin et panem butyro illitum talibus artificibus comedendum commendat ETTMVLLERVS. Neque ego talia diſſuadeo remedia, at quoniam deglutita in ventriculum communes vias decurrere debent, antequam interiori ſuperficiei tracheae queant applicari, citius auxilium ſpondent, euitatis, quantum poſſibile eſt, cauſis aegritudinem inducentibus, vapores ex aqua et lacte ore hauſti, vel infundibuli miniſterio ſucti, vtpote immediate laryngis rimam ſubeuntes, et membranae interioris nerveos villos blando rore inungentes, ſpicula irritantia et pungentia inuoluentes, eorumque excuſſionem a locis quibus infixa ſunt, lubricando facilitantes. His actis, vt decet, ſi aliquis ad motus coercendos Opium neceſſarium iudicauerit, non ſane a recta medendi via aberrabit.

§. XXV.

a peregrinis in aſpera arteria haerentibus.

Sequitur tuſſis a peregrinis corporibus inter edendum rimam glottidis epiglottide non tectae intrantibus, neque minus a muco viſcido, haerente in lacunis membranae aſperam arteriam intus veſtientis, vel thrombo, aut calculoſa materie in Ventriculis laryngis hoſpitante, tum et a polypoſis concretionibus, et tumoribus varii generis cauum aſperae arteriae occupantibus.

Exempla eiusmodi tuſſis paſſim exſtant, apud Obſeruationum practicarum ſcriptores. Peregrina corpora illapſa, ſaepe violentiſſima tuſſi, quam irritatione mouent, iterum excutiuntur, maxime ſi liquida fuerint; ſi ſolidiora et maiora exiſtant, quam quae commode egredi queant rimam laryngis, in quam vi quadam intruſa fuerant, ineuitabilis eſt dura ſuffocationis neceſſitas. Funeſtos eiusmodi caſus legere licet apud MARCELLVM DONATVM.[a]) Ego vero ipſe memini, me Lipſiae adfuiſſe ſectioni pauperculae mulierculae, quae inter edendum tuſſi correpta ſubito ceciderat mortua, et apoplexia diem ſuum obiiſſe reputabatur. Sed nil exhibebat cadaueris inſpectio, quod hunc mor-

a) *in hiſt. Med. Mirab. lib. III. c. 7.*

morbum ſubfuiſſe loqueretur, cerebrum quippe, vt omnia viſcera medii et infimi ventris, ab omni labe immune conſpiciebatur; neque conſtabat, qua ratione ſubitaneo adeo interitui fuiſſet ſubiecta. Dum vero forte pulmones demonraſturus Excellentiſſimus WALTHERVS ſtylum immittebat per rimam laryngis, obſtaculum intus percipiebat, reque curatius inquiſita, fruſtulum de carne bubula ſtupens inueniebat, ac ſtudioſis adſtantibus cauſam conuulſiuae tuſſis, et mortis eam extemplo excipientis, exponebat.

Mucus induratus, calculi et thrombi vix ſciuntur niſi eiecti, vixque oppugnari poſſunt, vt decet; inhalationes tepidorum vaporum emollientium princeps alioquin forent remedium. Polypi et tumores inter cauſas latentes et immedicabiles referendae.

§. XXVI.

Pergo ad ariditatem interioris tracheae, quae raucam ſiccamque tuſſim ingenerat, a defectu humidi in corpore oriundam, febribusque continuis, inflammatoriis et ardentibus familiarem, in quibus eam inter alios notauit PLATERVS.[a]) Si glanduloſa compages tracheae ob quamcunque cauſam, non ſuppeditet ſmegma illud molle, quod inungendo eius toti velo membranoſo ſecundum naturam dicatur, villique neruei attactui aëris illabentis eam ob cauſam nudi exponantur, hic ſolus ſtimuli vices in excitanda tuſſi, vel purior et ſerenus ſubit, tantoque magis inſalubris, et inquinamentis ac irritamentis variis refertus. Sed praecipue motus citatior humorum et calor in febre obuius abigit liquidiora ſanguinis, ſerumque eius denſat et inſpiſſat; igitur vt linguae, et toti oris cauo, ita quoque interioribus tracheae deeſt benignum illud humidum, quod fibras mites et molliuſculas reddit. Deinde dum aër pulmones ingreſſus, ob rapidum traiectum ſanguinis per eos, calidior redditur, et feruidus exſpiratur, loca, quae praetergreditur, is confeſtim exſiccat, eapropter fibrae ſiccidiores redditae, moleſta tenſione, doloroſi quippiam habente, afficiuntur, tuſſimque excludunt. In caſu vel febrili vel non

a ſiccitate tracheae.

a) *lib. I. p. 204.*

febrili, praeſtantiſſimum remedium ſuppeditat aër inſpiratus per artem tepida humiditate praegnans redditus, in priori methodus antiphlogiſtica adiungenda eſt, acidis, vtpote irritantibus, cautius adhibitis. Laudat hic oleum amygdalarum SYDENHAMVS, [b]) miraturque abhorrere ab eo Medicos, quod inflammabile ſit. Non puto ego, eapropter id abeſſe debere, namque in ſe ſpectatum flammae febrili fomitem non addit, ſed vix peruenit ad interiora tracheae, aut ſi perueniat, calore febrili immutatum eſt, et rancidum, atque acre redditum, blanditiaque ſua orbum, adeoque tuſſim tunc iuuaret potius, quam infringeret. Praeferendae ergo oleo ſunt emulſiones amygdalinae tenuiores in acidum potius quam in alcali vergentes, quae idonea copia potae omnem humorum maſſam mulcente indole imbuunt. Poteſt et in confectione earundum adiici demulcens ſemen papaueris noſtratis. Nunquam vero Opium huius tuſſis foret conueniens remedium, quod prorſus a febre continua, et ab omnibus eius ſymptomatibus abeſſe debet.

b) *Operum p. 84.*

Ariditati tracheae iungi debet vera membranae eius inflammatio, ſiue magis ſuperficialis eryſipelacea, ſiue profundior, ſiue morbus princeps vt cynanche, ſiue ſymptoma praegreſſae febris inflammatoriae vniuerſalis. Tuſſis inde nata ſicca, ſtridula, clangoſa, moleſtiſſima eſt, ſed curari vult cum morbo principe. Vapores blandiſſimi aquoſi optimi quoque hic vſus ſunt, multisque modis magis eam ſolantur, quam nocens in hoc caſu Opium.

§. XXVII.

Tuſſis catarrhalis.

Memorari vero iam debet tuſſis, quae cum coryza, grauedine et raucedine complicata, ab acri tenui ſero, tracheam internam ſollicitante prouenit, atque catarrhalis nomine Medicis venire ſolet.

Catarrhum vocamus ſeri naturali maiorem ex glandulis circa caput et fauces effluxum, in ſtrictiori ſenſu; ſi ad omnes glandulas corporis extendatur haec definitio, diarrhoea catarrhi inteſtinorum, fluorque albus catarrhi vteri nomine venire poteſt.

Nimis ditionem catarrhorum extendit SCHNEIDERVS, in prolixo ſuo Opere. Hic ſaltem de faucium et aſperae arteriae pulmonumque catarrho ſermo eſt. Innumerae vero glandulae deſcriptae habentur potiſſimum apud MORGAGNVM,[a]) quae inhaerent toti ſuperficiei interiori canalis aſperae arteriae, praecipue in poſtica parte, et in interſtitiis cartilaginum. Illae omnes telae celluloſae intertextae perforant ſuis oſtiolis interioris tracheae membranam neruoſam, eamque muco pellucido, blandiſſimo, vnctuoſo, a BOERHAAVIO[b]) egregie deſcripto perpetuo illiniunt; talesque glandulae et in ipſis bronchiorum ramificationibus copioſae inueniuntur, quare in omnes has partes catarrhi notio facile cadit. Vt vero catarrhus omnis, niſi habitualis fuerit, et a coctione ventriculi deprauata omniumque humorum feroſa intemperie, in glandulas labefactatas depluente, pendeat, quammaxime et cito exoritur a ſuppreſſa ſeri tenuiſſimi excretione, per corticem corporis, qua et acrimonia ſui generis in corpore genita perpetuo difflatur; ita et retenti ſeri perſpirabilis regreſſu et depoſitione ad haec vel illa loca glanduloſa, aſperae arteriae, et pulmonum catarrhus ſaepe ſaepius originem ſuam habet. Sed et in ipſa interna tracheae et bronchiorum ſuperficie, inſpiratus aër frigidus perſpirationem ſupprimit, vaſculorumque exhalantium minutiſſima oſtiola conſtringit, hinc accumulantur a tergo appellentes humores, vaſaque extenduntur, et ab extenſione ſola fit irritatio. Accedit cumulatae ſeroſae colluuiei per minuta oſtiola transſudare molienti, immiſta pungens acrimonia, quae dum in coryza tanta eſt, vt nares et os partesque cute tectas arrodat et excoriet, quid mirum, ſi in ſenſibiliſſima tracheae membrana tuſſim irritando proritet, vt in membrana pituitaria Schneideri eius ſaepe comitem ſternutationem, in oculo ex glandula innominata elabens ardentem et doloroſam lippitudinem, in faucibus anginam aquoſam. Huius tuſſis catarrhalis, a perſpiratione extus in cute, intus in pulmonibus ſuppreſſa, oriundae, rationalis medela ſine dubio poſcit, vt ſerum acre luxurians in corpore, tracheaeque praecipue incumbens reuellatur, et per conuenien-

a) *Adv. I. Tab. II. Fig. 1. OO.*

b) *Opuſculo anatomico de fabrica glandularum p. 20.*

venientia colatoria eliminetur, quod optime fiet per inteſtinorum, per renum, et per cutis glandulas, per quas potiſſimum exire et difflari naturali ordine debuiſſet; deinde, vt acrimonia irritans tracheam inuoluatur, et actio eius eneruetur; tandem, vt motus exorbitantes irritatione excitati, maxime ſi, dictis omnibus, vt requiritur, actis, cauſa nempe eorum partim exturbata, partim eneruata, non ſileant, placentur. Ad aluum mouendam, nil magis hic conuenit emulſione mannata, acre ſimul feliciter inuoluente; ad reliquas intentiones facientia pharmaca in vulgus nota ſunt, a quorum apparatu omnes ſpirituoſas et acres ſic dictas eſſentias anti-catarrhales longe abeſſe velim: de vſu opii in huius tuſſis curatione ſaltem mihi verba facienda ſunt. Non ſane abs re inter alios Practicos edixit ETTMVLLERVS,[c]) ſi a frigore admiſſo tuſſis cum coryza immineat, mature ipſam theriaca, ad drachmam vnam ſub ingreſſum lecti aſſumta, poſſe curari. Sane pharmaco opiato et titillatio tuſſiculoſa verſus veſperam ordinarie ingraueſcens, ſomnumque praepediens impeditur, et ſimul, quod maximi momenti eſt, perſpiratio ſuppreſſa egregie reſtituitur, ruereque incipiens in pulmones acre ſerum diuertitur, et e corpore eliminatur. Atque ob has rationes nondum placere deſiit recentioribus etiam Medicis Theriaca et Mithridatium, quod inter incraſſantia cum diaſcordio ingreditur bolum bechicum FVLLERI, qui eum pulchrum remedium dicit, ad tuſſim veſpertinam, a frigore ſuſcepto ortam, et in lecto inclementer diuexantem. Ego vero, miſſis omnibus acribus irritantibus, calidis, minus certe ſero acri calido irritanti conuenientibus, quae habentur in diaſcordio, mithridatio et theriaca, apta potius doſi ℥o opium ſolidum vel liquidum, ſine quo illae compoſitiones nullius frugi forent, vt in aliis morbis, ita et in tuſſi catarrhali. De Opiatis in genere omnibus, nullo reſpectu ad hoc vel illud compoſitum habito, teſtatur WEDELIVS,[d]) quod optime ſe habeant in tuſſi, praecipue quando id, quod influit, tenue eſt et acre, thoraxque recrementi copiam non habet, et quando fluxio tenuis a capite in

c) *Operum Tom. II. cap. de tuſſi.*

d) *Opiol. lib. II. ſect. II. cap. 3. initio.*

in aſperam arteriam defluit, quae propter inſequentes tuſſes dormire non permittit. Atque qui in proprio corpore effectus Opii ediſcere allaborauit Cl. YOUNG [e]) horripulatione cum tuſſi catarrhali aliquando vexatus ſumſit viginti guttas laudani liquidi, ante lecti ingreſſum, beneque ſilente tuſſi dormiuit. Cumque altera die haec recrudeſceret, eadem doſis leuamen attulit, dum maiores poſtea, tuſſi equidem placata, alia mala inducebant, vt in antecendentibus iam ex eius obſeruatione notaui. Opium igitur ſolum ſufficit, neque enim pilulae de cynogloſſa, quae ſecundum excellentiam catarrhales inſcribuntur in diſpenſatorio Vienneſi, et pilulae de ſtyrace, quae ibidem catarrhum ferinum et tuſſim pertinaciſſimam ſiſtere dicuntur, tueri poſſent hoc, quod vere ipſis debetur, elogium, ſi Opio deſtituerentur. Sane cum eo data reliqua ingredientia in minuta paucorum granulorum doſi vix quicquam praeſtare valent, quid enim granulum ſtyracis et ſucci liquiritiae, quid tertia vel dimidia pars grani benzoes, olibani, et myrrhae effatu dignum efficeret? Nonne conſultius acribus nociuis in theriaca, et innocentibus inutilibusque in minuta doſi balſamicis, prorſus miſſis, ſi demulcens velimus additum ſumere opium cum ſyrupo de Alth. vel cum emulſionis oleoſae hauſtu, vel cum bona portione ſucci liquiritiae in pilulis. Pulcherrime ſane non in incipiente ſaltem, ſed in adoleſcente etiam, et magna vi adfligente catarrho pectoris medicatio ſuccedit, ſi, mane ſumto purgante mannato, a meridie potionibus demulcentibus et emulſionibus acre temperantibus, diaphoreſinque et diureſin ciere aptis remediis in vſum vocatis, veſperi poſt tepidum pediluuium exhibeatur Opium. Centenas et millenas forte tuſſes catarrhales ſuſtuli ſimplici hac methodo, alia remedia haud conquirere coactus. Loquor de leuioribus, namque hic ſilentio haud praeterire debeo, rectiſſime monere PRINGLIVM [f]) et TISSOTVM, [g]) quando tuſſis catarrhalis eſt grauior, et febre manifeſta ſtipatus, eam naturae eſſe inflammatoriae, et conſiderari debere, vt peripneumoniam, adeoque tunc abſolute VSe in brachio opus eſſe, quae morbum minuit, et breuiorem reddit,

e) *p. 29.*

f) *de morbis caſtrenſibus Part. III. c. 3.*

g) *Avis au Peuple Tom. I. c. 7.*

maxime quando aeger eſt plethoricus, tuſſique violenta et magna cephalalgia affligitur. Notat ſeorſim PRINGLE, his in caſibus Medicum in principio catarrhi non ſatis attentum eſſe poſſe, in eius ſanatione, VSemque eſſe princeps remedium, quod ſolum ſaepe peioris notae catarrhos tollat, aliis remediis fruſtra adhibitis. Quando nulla febris, nullus calor, nilque inflammatorii amplius adeſt, atque tuſſis et agrypnia adhuc moleſtias faceſſunt, tum demum pilulis de ſtyrace vel theriacae veſperi locum concedit TISSOT, poſt vſum pediluuii. Quando in leuiori catarrho pectoris VSe non opus erat, purgansque antiphlogiſticum et leniens, vt mannatum eſt, indicabatur, praetuli ego ſemper poſt illud eiusque operationem abſolutam datum, admiſto purganti Opio, quod in pilulis de ſtyrace cum aloephanginis pilulis dari vult HOFFMANNVS[h]) et SCHVLZIVS,[i]) atque in pilulis ſuis catarrhalibus ex Rufi pilulis, et pilulis de ſtyrace compoſitis, exhibet FVLLERVS, easdem irritationis ſenſum obtuſuras, poſtero vero die materiam per aluum leniter ſubducturas, nouumque eius influxum praepedituras, credens. Vtrumque mea ſententia melius ſuccedit, ſi purgans et Opium ſibi ſubiungantur, quam ſi ambo ſibi inuicem miſceantur, atque hoc illius irritationem neceſſariam ſopiente vi, illud huius ſopientem vim vi ſua irritante interturbet et impediat. Dixi de hac re alibi, et praecipue cum ſect. II. de paſſione iliaca agerem, in cuius medela variis doctiſſimis Medicis haec ſibi contrariantia remedia vnita exhibere placet. Sane ſi, obſeruante SYDENHAMO,[k]) hypnoticum hora ſomni datum cathartici poſtridie deglutiendi quantumvis ſero aſſumatur, vim et operationem ſufflaminare, et, ſi non in totum retundere, tamen eius efficaciam imminuere aptum eſt, quid fiet, ſi Opiatum ſtatim comitetur in corpus aſſumtum catharticum, et cum eo arctiſſimum connubium ineat. Quando igitur ſerio purgatum aegrum volumus, fraenum purganti haud iniiciamus, quemadmodum et, ſi motus quosdam ſopitos volumus, ſine irritante quocunque Opium propinemus. Dum vero mane hauſto purgante, Opium ſine purgante veſperi captum, ſola

h) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 383.*

i) *de Viribus remediorum p. 259.*

k) *Operum p. 655.*

ſola ſua intemerata virtute anodyna quietem pectori praeſtat, et concuſſiones perpetuas inhibet, certo reſpectu etiam incraſſat, et coquit materiem. Laudat in ſuffocationem molientibus catarrhis Opiata WEDELIVS, [l]) quod tuſſim tollant, materiam peccantem coquant, et ad naturalem ſtatum deducant, ut excerni poſſit, et ſine moleſtia hoc fiat. Multi inſuper Practici de Opio affirmant, quod ſerum tenue et acre incraſſet, quod primo intuitu mirum videri debet, dum ipſum acre et acerrimum exiſtit, maxime cum hanc incraſſationem non bene intelligant, nec ſatis explicent, licet ea omnino per opium ſuccedat. Scilicet mordax ille et rodens ſtimulus, qui ineſt tenui ſero catarrhoſo, quique aduolutus cum eodem impingitur et infigitur villis trachealibus neruoſis, crudum humorem et peregrinum ſerum eſſe facit, quod blandum, et ſine omni acrimonia eſt ſecundum naturam. Igitur ſerum hoc coqui debet, id eſt, ita immutari, vt naturales dotes recipiat, vel vt peregrinum manens commmode excerni queat. Prius dum facile ſuccedit, mitigatione et incraſſatione praeparandum eſt, ad excretionem. Huic autem intentioni repugnat tumultus motuum, quin perpetua concuſſione pectoris, et praeſens acre actuoſum magis redditur, et vlterior eius commeatus allicitur. Verum interdiu blandiſſimis demulcentibus humorum Oceano infuſis, et noctu per opium quiete impetrata atque excretione tracheali ad tempus ſuſpenſa, difflatisque ſimul auctiori perſpiratione tenuibus ſordibus acribus per cutem, dum haec halcyonia durant, in glandulis tracheae bronchiorumque ſecernitur hactenus deficiens liquidum inquilinum, benignusque mucus naturali ſimilis reſtituitur. Hoc ergo non ſaltem membrana valde ſenſibilis oblinitur, ſed et acre peccans incraſſatur, vt quaſi velo obuolutum commodius expectoratione deinde queat eiici; Opio interim per ſe nec incraſſante, nec coquente, quod potius ſua dote humores attenuat et ſoluit. Eius vero ſub memoratis conditionibus virtutem incraſſantem iam per experientiam ſubolfeciſſe videtur HELMONTIVS, [m]) qui, etiamſi dato opio inſomnes noctes nihilominus vrgeant, πεπασμῷ tamen

l) *Opiol. lib. II. ſect. II. cap. III. p. 109.*

m) *IusDuum Viratus §. 61.*

tamen materiam vitioſam in melius mutari per hoc remedium ſcribit. Sed accuratius multo Cl. YOUNG ex effectibus Opii in ſe ipſo tuſſi catarrhali laborante obſeruatis concludit, id humiditates oris, naſi, bronchiorum, tracheae, inſpiſſare. Hoc quidem eapropter euenit, quia Opium calorem corporis auget, quo omnia noſtra liquida inſpiſſantur, praecipue autem, quia transſpirationem et ſudorem mouet, et hac excretione ſola excepta, reliquas ſeroſas omnes inhibet, et compeſcit. Sed neceſſario inſpiſſatio humiditatum oris, naſi, tracheae, bronchiorum, maior reddi debet, quo maiores doſes opii praebentur, id quod YOUNGIVS poſtquam tales adſumſiſſet, clariſſime obſeruauit. Ob quotidianus etiam, easque non ſane refractas doſes, quas HALLERVS deglutiuit, in ſe ipſo animaduertit, mucum varium ceſſaſſe, mucum aſperae arteriae effluere negauiſſe, ita, vt larynx ad ſenſum ſiccus eſſet, cum aliqua raucedine et ſiti, ob defectum muci, cuius exſcreatus, qui a prima iuuentute ipſi familiaris erat, deſinebat, nullusque humor ſine moleſtia ſumma multo conatu poſſet reddi. [n]) Cum autem nemo medentum in catarrhali tuſſi peccantem acrimoniam tenuem eousque incraſſatam voluerit, vt plenaria ſiccitas oris faucium, narium, tracheae, bronchiorum inſequatur, a nimiis et nimis ſaepe repetitis opii doſibus cauendum eſſe, et aliarum ſecretionum ſeroſarum, praeter cutaneam, promotionem reſpiciendam eſſe, facile intelligitur.

n) *Vide eius in Nouis Comment. Soc. reg. ſcient. Götting. tractat. de vi Opii in corpus hum. p. 9. 10. 14. Tom. VII.*

§. XXVIII.

Pectoralis humida, eaque habitualis Tuſſis.

Excipit tuſſim catarrhalem, Tuſſis pectoralis humida habitualis Medicis dicta, a materia lenta viſcida magna copia et diu in pulmones delabente originem ſuam habens.

Vt glandulae tracheales et bronchiales quando ſerum tenue et acre fundunt, catarrhalem tuſſim progenerant, ita ſi lentam et viſcidam pituitam, cui nil vel parum acris immiſtum eſt, ſuppeditent, pectoralem mucoſam tuſſim prouenire faciunt. Fauet huius geneſi catarrhus nimis diu durans, Medicique peccato nimiis vel ſolis bechicis emollientibus lubricantibusque tractatus, ac

glan-

glandulis dictis a cauſis aliis qualibuscunque inducta relaxatio, qua fit, vt ingens fiat acris lentique ſeri in humoribus oberrantis ad pectus decubitus, qui mole ſua grauante tuſſim producit, fluorisque albi pulmonalis nomine venire poterat. Haec tuſſis ſaepe in praxi perperam confunditur cum phthiſi, in eam tamen facile poteſt tranſire, quando acrimonia muco perpetuo huc allato admiſta, vel ob moram ab eodem contracta, molliuſculum parenchyma pulmonale ſenſim exeſt, labemque eidem infert. Quin et per tuſſis vehementiam vaſcula retis Malpighiani extenſa nimis et labefactata poſſunt disrumpi, ſicque ex vulnuſculis quae interdum ſanguinis pauxillum muco excernendo admiſceri faciunt, hinc inde vlcuſcula exilia naſci, niſi maiori vaſe diſrupto haemoptyſis et ex eo maior vomica exoriatur. Verum et ſine laeſione continui, ob ſolam grandularum vaſorumque laxam debilitatem, eouſque procedere poteſt accumulatio humorum, vt omnia ingeſta, quae corpus nutrire debebant, in pulmone non aſſimilentur, ſed in mucum inertem fatiſcentia bonam partem expectoratione reiiciantur, et perdantur, maxime ſi oleoſis mollibus et lubricantibus decoctis, ſyrupisque dulcibus morbus excipiatur. Curatio eiusmodi mali poſcit:

1. Vt ingerantur, quae corpus nutriant, ſuccis noſtris iam analoga facile ſolubilia, neque vim fortem pulmonis aſſimilatricem requirentia, ſimulque digeſtioni proſpiciatur.
2. Vt materia lenta mobilis reddatur et affluxus perpetuus a pectore auertatur, aliis excretionibus inſtitutis.
3. Vt tuſſis, quae nouum ſemper affluxum non obſtante proritata euacuatione vicaria allicit, ſi nimis vrgeat, veſperi conſopiatur.
4. Vt vaſa pulmonis roborentur ſicque decubitum habitualem muci detrectent.

Igitur, diaeta conueniente commendata, incidentibusque et ſaponaceis congruis praeſcriptis, quammaxime videndum, vt ad renes et aluum determinetur materies, cutis cribro viſcidis ſordibus tranſitum haud concedente. Aliquando leni diarrhoea per

 dies

dies aliquot, quin et hebdomades, manna, corroborante rheo, vel, ſi viſcidum nimis peccet, lentorem ſoluere aptis purgantibus reſinoſis mercurio dulci acuatis proritata, cum aluus, monente HOFFMANNO,[a]) propria ſit mucidarum quisquiliarum latrina, multum aegris meis profui. Interpoſui autem vel ſubiunxi vſum balſamicorum lenium, myrrhae, ſuccini, olibani, maſtichis, gummi ammoniaci, aloes, terebinthinae, cum ſucco liquiritiae in pilulas redactorum, ac ſic praeſtitis ſimul veſperi induciis per anodyna, chronica et minacia mala quandoque ſuperaui. Recordor cum voluptate, valere iuſſis omnibus bechicis relaxantibus, talibus ſanitati plenariae reſtituiſſe derelictam et ad incitas redactam foeminam, quam pro phthiſica deplorata habebant omnes. Eadem paene methodo ſuperiore anno ſanaui Illuſtriſſimum Comitem, qui per ſeptimanas incredibili copia tuſſi reiiciebat viſcidam ex flauo virideſcentem materiem, purulentae colluuiei ſimillimam, corpore mirum quantum contabeſcente, ad hunc diem optime valentem. Quanquam autem vt motibus nimis tumultuantibus fraenum iniicerem, Opio omnino vſus ſim, multa tamen cautione in hac, quam loquor, tuſſis ſpecie, illud exhibui. Quando enim per experientiam ſcitur, id quod antecedente §o modo monui, Opium liquida in trachea et bronchiis per glandulas ſecreta inſpiſſare, ſponte, opinor, perſpicitur, ſi cellulae bronchiales largiore copia viſcoſi glutinis fartae fuerint, tuſſim medium eſſe, quo ab onere incumbente liberetur pulmo, ſique haec nimio vſu anodynorum ſuſpendatur, facile aſthma non levioris momenti ſuccedere, cuius medela dein reuocationem intempeſtiue ſuppreſſae tuſſis efflagitat. Hoc ipſum ſolerter inculcat WEDELIVS,[b]) qui abundantibus craſſis humoribus in pulmonum bronchiis minus conuenire opiata ait, cum ſuffocationem intentare queant, quare refractae doſi ſaltem locum eſſe affirmat, ſi decenter maritetur cum incidentibus aut haec interponantur. WILLISIVS[c]) etiam in tuſſi cum ſputo copioſo et craſſo, opiata rarius et non ſine cautela, et prudentis Medici conſilio, adhibenda eſſe monet. Neque minus Cl. HOFFMANNVS

a) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 383.*

b) *Opiol. lib. II. Sect. II. c. 3. p. 109.*

c) *Pharm. Rat. Part. I. Sect. VI. p. 192.*

NVS d) eapropter addenda vult opiatis purgantia, quia ab illis ſolis adhibitis tuſſim ſuppreſſam, et grauitatem pectoris cum aſthmate prognatam vidit. Eadem ratione Cel. de GORTER e) ſi multum viſcidi adſit, anodynis ſaepe ſuffocationem induci notat. Verum omne malum ab vſu eorum abeſt, ſi non nimis cito, nempe nondum ſatis inciſa et euacuata materia, exhibeantur, ſique purgantia et incidentia interponantur, ſobrieque cogitetur, lenimini morbi, non ſanationi, eadem dicata eſſe, cum haec cauſae remotionem primarium ſcopum ante oculos haberi velit. Praeualent certe, ſi liberando a ſarcina pulmoni per euacuantia ſtuduerit Medicus, opiatis roborantia laxum eius parenchyma, quae omnium optime morbum expugnant, vtpote decubitui habituali humorum perpetuo obicem ponentia. Non vero adeo facile eſt, deiectis a tono ſuo cellulis et vaſis pulmonalibus priſtinum robur reſtituere. Omnia pro corroborantibus habita agunt in eas partes primario, quas primo attingunt. Omnia corroborantia laxa vaſa adſtringunt, vel quod idem eſt, ampliora coarctant. Quando ergo conſtringunt et coarctant vaſa, per quae primo decurrunt, antequam ferantur ad pulmones, id efficiunt, vt in iis contenta fluida determinentur alíorſum, quia vero iam in pulmone minima eſt reſiſtentia, determinabuntur maximam partem ad pulmones, ideoque his corroborantibus malum quandoque augebitur. Ex his conſiderationibus liquet, non ſimul et ſemel conſuli poſſe laxis pulmonibus, et quo fortius adſtricturum ſit remedium, eo ſaepe minus illud robur ipſis conciliaturum fore. Magni vſus eſt rheum ſenſim roborans et ſimul reuellens, neque tamen vſu caret cortex peruuianus in decocto, ſed maxime iuuat, ſi id leuius primo, dein ſaturatius exhibeatur melle edulcoratum. Pulchre quoque proſunt iam laudatae pilulae ex olibano, maſtiche, ſarcocolla, myrrha, ſucco catechu, terebinthina, ſucco liquiritiae exceptis. Vix vero datur praeſentius et praeſtantius roborans pulmonicum, quam aër ſerenus et ſiccus, ſub equitatione maxime in hoc viſcus immediate admiſſus; vel fumo ex adſperſo prunis ſuccino, maſti-

d) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 391.*

e) *Med. dogmat. Cap. III. p. 219.*

maſtiche, olibano, ſtyrace, gummi benzoes, medicinalis redditus, et crebro inſpiratus, quo membrana tracheae et bronchiorum egregie firmatur. Talia ſuffimigia in generc laudantur a MEIBOMIO et SCHVLZIO diſſertationibus peculiaribus. Fumum ex eiusmodi gummi-reſinis balſamicis, vel ore vel naribus attractum, dum immediate tangit latera laryngis et tracheae, idem ibi facere dicit de GORTER, [f]) quod fieri experimur in ſuperficie corporis, vbi ille vapor facit exſiccationem et roborationem partis, inhibetque humorum ſpontaneam corruptelam, quare huiusmodi fumum in tuſſi humida, cum membranae internae relaxatione, excellere dicit. Prodeſt quoque eiusmodi aegris, vt obſeruaui ipſe, vere et aeſtate ruſticari, et verſari inter abietes et pineta, atque ibi aerem terebinthinaceis effluuiis grauidum inter ambulandum inſpirare.

f) *Med. dogm. Cap. III. p. 207. 215.*

§. XXIX.

Tuſſis epidemica.

Venio ad tuſſim epidemicam, cuius cauſa cum aere excepta ipſi tracheae et bronchiis ſeſe infigere apta eſt.

Generari poſſe in aëre acrem ſtimulum, huncque in corporibus plurimorum hominum, cum illo ore exceptum varios morbos epidemice graſſantes producere ſolere, ſatis inter Medicos euictum eſt. Vt vero talis ſtimulus in Ventriculum et inteſtina deglutitione delatus cardialgias, vomitiones, diarrhoeas, dyſenterias, febres epidemicas excludit, ita etiam alio tempore tracheam inſpiratione ingreſſus tuſſes epidemicas ſolet excludere, vel ſine febre affligentes, vel febre ſtipatas, quando nempe ſimul villos cordis et arteriarum laceſſere et ad crebriores contractiones inuitare aptus eſt. Leuiores tuſſes epidemicas a ſolo aëre frigidiori, calenti praecipue corpori admiſſo, catarrhales dicendas, iam explicui. Grauiores vero etiam, quae flante auſtro et aquilone aërisque ſubitis viciſſitudinibus, nil acris et maligni habentis, exoriuntur, cutisque ſpiraculis modo patentibus, modo ſubito iterum occluſis debentur, ad catarrhales ſaltem referendas cenſeo, ſecus ac illas, quae poſt calores aeſtiuos valde tepido aut

frigi-

frigidiuſculo autumno graſſantur, atque aliquid putridi et ſeptici in aëre oberrans ſupponunt, quod ſpeciatim villos neruoſos tracheae irritat, licet perſpirationis ſuppreſſio queat concurrere. Eiusmodi tuſſis ſtimulo epidemico debita, vt dixi, vel ſola affligit, vel febrem habet ſociam, vt de catarrho et tuſſi epidemica, quae anno 1580. totam fere Europam peruagata eſt, notauit SENNERTVS,[a]) aut eam facile habet pediſſequam, [vt de tuſſi epidemica anni 1675, cui febris pleuritica et peripneumonica superveniebat, SYDENHAMVS[b]) memorat. In medicatione rationali talium tuſſium, conſtitutionis epidemicae ratio, ſibi non ſemper ſimilis, indaganda eſt; in illa, quam deſcripſit SENNERTVS, omnes fere moriebantur, quibus vena aperiebatur; in illa quam deſcriptam dedit SYDENHAMVS, profuit VS. et catharſis. In priore, nulla prorſus anodynorum, cum fere purgantibus et incraſſantibus pectoralibus cederet, mentio iniicitur a SENNERTO; in poſteriore, non vacaſſe periculo tuſſim narcoticis et anodynis aggredi, periculoſa etiam fuiſſe calida remedia, refert SYDENHAMVS.[c]) Facile clarum eſt, non aliam ob cauſam calida remedia, ad quae etiam Opium pertinet, nocuiſſe, quam quod febri omni acutae inflammatoriae in genere, tum et pleuritidi non conueniant. In alia etiam tuſſi epidemica febrili, in cuius medela ſudorifera non tuta fuerunt et data facile pleureſin inuitarunt, Opium non adhibuit Vir optimus, illam adeo ſine pectoralibus omnibus, VSe, catharticis et epiſpaſtico expugnans.[d]) Opium certe abeſſe prorſus debet a febre et pleuritide, (niſi haec pertinax poſt copioſas euacuationes nihilominus perduret, quo in caſu epotum oleum cum grano opii laudat Cel. de HAEN.[e])) melius ſemper id fert ſimplex ſine febre manifeſta catarrhus.

a) *de febribus lib. IV. c. 17.*

b) *Operum p. 304. ſeq.*

c) *p. 301.*

d) *p. 392. ſeq.*

e) *Ration. Med. Part. I. p. 41. 42.*

§. XXX.

Tuſſis ab acrimonia humorum.

Non obliuiſcar iam illius tuſſis, quae cauſam habet omnem humorum maſſam acrimonia ſpecifica infectam, in aliis viſceribus alia incommoda, in pulmonibus membranam tracheae irritando, tuſſim progenerante.

Huc ſpectat cachectica, arthritica, ſcorbutica, rheumatica, cryſipelatoſa, varioloſa, morbilloſa acrimonia, aqua hydropis calidi, pus et ichor humoribus inhaerens. Facile vero patet, hic curandum eſſe morbum principem, non tuſſim, quae, donec ille ſanatus eſt, ſi nil contraindicet, opio quandoque falli poteſt. Semper tamen antea ſollicite ponderandum, an morbus ipſe, et eius decurſus, eiusque ſolutio opium ferat, an forte hoc remedio, dum mulcetur tuſſis ſymptomatica, morbus grauior reddatur. Cachexiae, Arthritidi, Scorbuto, Rheumatiſmo, Eryſipelati pro ſuo ingenio magis obeſt Opium, quam prodeſt, vt antea paſſim euici. Variolis et Morbillis ſaltem ſub certis conditionibus, quas ſuo loco expoſui, conuenit. De Hydrope et Phthiſi adhuc dicam alibi.

* * *

Ad latus vero huic tuſſis ſpeciei poni debet illa, quando acris materies antea haerens in partibus ignobilioribus externis, inque has vi vitae depoſita, mala metaſtaſi autem ad interiora iterum repreſſa, in tracheales et bronchiales glandulas deponitur, tuncque demum membranam neruoſam ſuperincumbentem irritat.

Huc ſpectat tuſſis ex ſcabie, tinea, achoribus, gutta roſacea, arthritide, podagra, ſero oedematoſo, ſudore pedum, acribus ſordibus ex vetuſtis vlceribus pedum, recedentibus, vel retropulſis.

Reuellentia a pectore, et attrahentia ad loca, quibus antea inſidebat materies, hic ſunt indicata remedia, quare aluum laxantia, pediluuia, fomenta, epiſpaſtica, veſicantia, fonticuli, diuretica, ſudorifera, pulchre proſunt. De tuſſi ab arthritica materie retroacta ſpeciatim legi meretur MVSGRAVIVS.[f]) Neque vero in his omnibus tuſſis ſpeciebus reformidanda ſunt Opiata, non enim ita comparata eſt earum materies, vt excerni per aſperam arteriam queat, et eapropter motus excuſſorios mitigauiſſe, periculoſum haberi. Quin potius ſi hi nimii fuerint, et

f) *de Arthritide Anomala Cap. XI.*

et eos componunt haec remedia, et valide ſimul ab interioribus ad exteriora acres humores determinant, diaphoreſin mouendo, ſicque intentioni Medentis, quae nulla alia eſſe poteſt quam haec, non ſaltem non aduerſantur, ſed exacte reſpondent.

§. XXXI.

Nunc autem contemplari mihi liceat Tuſſim ſiccam Iuuenum plethoricorum, narium haemorrhagiis antea adſuetorum, virguncularum et foemellarum menſium emanſione aut ſuppreſſione laborantium. Haec pro fundamento habet affluxum ſanguinis largiorem ad pulmones, vaſculaque eius diducta et tumida, ſenſimque aneuriſmatica et varicoſa reddita. His nempe adiacentes membranoſae cellulae bronchiales premuntur et irritantur. *Tuſſis plethorica.*

Haec tuſſis violentis concuſſionibus, iisque repetitis facile in haemoptyſin abit, dum per illas tumor varicoſus vel aneuriſmaticus facile rumpitur, ſanguinemque ſuum in cellulas et bronchia effundit. Ex hac morbi idea fluit, Curationis cardinem in eo verti, vt impetuoſus ſanguinis affluxus reuellatur a pulmone, rupturaeque periculum a vaſis arterioſis et venoſis auertatur. Vtendum igitur repetitis, ſi opus, miſſionibus ſanguinis, purgantibusque antiphlogiſticis, ſed talibus, quae ſine acri ſtimulo agunt, tum et emulſionibus, nitroſis, et pediluuiis. Ita onere leuato vaſa pulmonica ſeſe contrahent, atque ſic ceſſabit veſicularum preſſio, irritatio, et tuſſis. Dum autem haec aguntur, cauendum erit ſollicite ab omni cauſa, quae ſanguinis curſum accelerat, et ad pulmones determinat, quare motus corporis paulo fortior, omnia acria aromatica, calefacientia, comeſſationes, vinum procul debebunt abeſſe. Nonne vero Opium, quod haemoptyſi iam natae, ſi congruis remediis iungatur, apprime conuenit, et huic tuſſi haemoptoen minanti coercendae aeque aptum erit remedium? Reminiſcamur cautionum illarum, quas Sect. II. Cap. I. de haemoptoe agens circa adhibitionem Opii ſuppeditaui. Reuocemus in memoriam, Opium accelerare motum

 ſangui-

ſanguinis, ſanguinemque rarefacere ac eſſe remedium acre et aromaticum, agere vt vinum, igitur his dotibus noxium magis eſſe, quam ſua ſopiente virtute ſalutare, atque inſuper inſita vi haemoptyſi ciendae par eſſe. Conſideremus, Cl. YOUNG poſt aſſumtas guttas 30 laudani liquidi, ſopita equidem tuſſi, anguſtam reſpirationem et aliquod ſanguinis ſputum ſibi conſciuiſſe, quod et Hallero accidit. In haemoptoe iam nata, cruoreque in veſiculas extrauaſato, ſi ſumma vehementia adfligat tuſſis ſymptomatica, aliis agendis ſimul actis, huius ſolius reſpectu indicatur opium. In hac tuſſi quam nunc loquor, ſanguine ſuis dilatatis licet, adhuc coercito ne haemoptyſis ſymptomatica accedat, vna horum exinanitio ſaepe pro remedio ſopiente erit et ſufficiet. Si ſine hac praeſtita officioſus Medicus porrexerit Opium circulum augens et humores rarefaciens, eo citius poterit efficere, vt vaſa aneuriſmatica et varicoſa dilatationis maioris impatientia crepent, atque in maribus anceps haemoptoe, in foemellis cum ea menſium fluxus per pulmones in actum deducatur. Nequaquam ergo, licet toties alias tuſſes ſecure mitiget hoc pharmacum, hic in vſum id trahi poterit, ſed abeſſe debebit, vt alia pharmaca alioquin tuſſi optime conuenientia. Emollientia et lubricantia volo, quae vaſa turgida relaxant, affluxum maiorem inuitant, atque, ſi praeſertim nulla euacuatione praegreſſa a mole diducente liberata fuerint, eorum dehiſcentiam et crepaturam faciliorem reddunt, et haemoptyſi viam ſternunt.

Iam adhuc agere deberem de tuſſi phthiſica, ſed phthiſi reſeruo ſpecialem tractationem.

§. XXXII.

Tuſſis ſtomachalis. Pertractaui hactenus tuſſes idiopathicas, ſequantur ſympatheticae, inter quas primo loco referri meretur Pathologis Stomachalis appellata.

In hac, cauſa latet in Ventriculo variis cruditatibus ſcatente, a quarum mole et acrimonia irritatio propter neruum intercoſtalem et par vagum, propagatur ad diaphragma, ad pulmones,

nes, tandemque ad ipſorum membranam neruoſam, tracheam et bronchia intus veſtientem. Multum quoque facit adhaerens aſperae arteriae oeſophagus, neruulorum vtrique propriorum communio, tranſitusque oeſophagi per diaphragma. Talis tuſſis quando iunctis ſibi ſymptomatibus, grauitate et intumeſcentia ventriculi, deiecto appetitu, nauſea, ſordibus linguae, cardialgia, vomituque ſaburrae, quo ſaepe tuſſiendi paroxyſmus finitur, et ſtimuli ſenſu in ſcrobiculo cordis, quoties hic inſtat, et aucto ſtimulo poſt paſtum, ventriculum affectum aperte loquitur, indicationes pro ſui curatione ipſa indigitare videtur. Volunt autem hae, 1. vt acrimonia illa, quae irritat, obtundatur, et viſciditas incidatur, 2. vt minera morbi ex ventriculo excutiatur, 3. vt functio ventriculi languens reſtituatur. His poſitis ſtatim liquet, pectoralia dicta omnia relaxantia, demulcentia, incraſſantia, mucilaginoſa, dulcia, oleoſa, nil facere ad hanc tuſſim, quin potius cauſam iuuare, dum Ventriculi robur relaxant, eneruant, viſcidasque ſordes in eodem magis confirmant. Multo vero nocentiora ſunt opiata, quae digeſtioni maxime inimica habentur, atque fibras motrices totius canalis alimentorum ſenſu et motu priuant, ita vt omnis vis, qua excuti et promoueri ad inferius guttur poſſet mucoſa ſaburra, prorſus extinguatur, atque aſſumta omnia minus concocta in vitioſam cacochyliam fatiſcant. Turpiter igitur Opiatorum exhibitione peccat Medicus, morbumque omnem, quem amoliri debebat, altiores radices ſiniſtra ſua opera ipſe agere iubet. Rectiſſime Cl. STAHLIVS [a]) maleficum eſſe effectum Opii dicit, quando illud tuſſi ſtomachali ſedandae per imprudentiam adhibetur, cum in tali caſu nil certius efficiatur, quam vt lentores in ventriculo vel et hepate haerentes velut in poſſeſſione ſua confirmentur, et qualiscunque tandem adhuc elidendi conatus reprimatur, et aſthmaticae anguſtiae ſuccedant. Miſſis ergo Opiatis omnibus vomitum potius ipecacuanha moviſſe, aut mannato pharmaco pauxillo tartari emetici acuato, ſimul ſurſum et deorſum exturbaſſe mali fomitem iuuat. Proſunt vero etiam ſalia cum rhabarbaro, et aloe, omniaque amaricantia

a) *de impoſtura Opii* §. 24.

 et

et aromatica digeſtioni amica; quandoque et abſorbentium aut alcalicorum praeciſe ſalium, ſi acidum adfuerit, vſus valde proficuus deprehenditur. Hoc apparatu ſine omni ſopiente pharmaco non raro tuſſes ſtomachales perſanaui, didicique, aromatico et ſalino ſtimulo agentia, licet in aliis tuſſium ſpeciebus malum exacerbent, in hac, tantum abeſt vt irritent magis, potius pedetentim morboſam irritationem medica ſua irritatione ſuperare, et extinguere.

✻ ✻ ✻

Tuſſis cachectica. Stomachali tuſſi iungo tuſſim habitualem cachecticam, ſeorſim conſiderandam.

Cum vitium primae concoctionis raro emendetur in ſecunda, fieri non raro conſueuit, vt ſtomachalis tuſſis diutius durans, aut non iuſta medicatione excepta habitualis reddatur, abeatque in cachectam. In hac ergo cauſa non in ſolo hoſpitatur ventriculo, neque ab eo ſolo irritatio ad pectus propagatur, verum et ob laeſam digeſtionem acribus et viſcidis ſuccis in omnem liquidorum maſſam inuectis, hi deferuntur ad ipſos pulmones, ibidemque ſtabulantes tuſſiculoſam irritationem pariunt, nouo commmeatu ob coctiones laeſas ſemper ſuccedente. Multum vero geneſi tuſſis cachecticae ex ſimplici ſtomachali fauet vſus dulcium et oleoſorum, Opiatorumque, quae omnia digeſtionem iam laeſam magis peruertunt, efficiuntque vt crudi humores per vaſa lactea in omnem liquidorum oceanum migrent, atque tum luridus pallor corporis ingruat, hocque totum graue et languens reddatur. Vt hoc ipſum Opio intempeſtiue adhibito iure imputat Cl. STAHLIVS, [b]) ita conſiderato vſui in ſedanda tuſſi ſtomachali, adeo febrilia lenta et ſenſim tabida incommoda poſſe ſuccedere, rectiſſime pronunciat. Quo enim magis laxa eſt eo tempore glandularum pulmonalium fabrica, eo magis ſentina vitioſorum humorum in eaſdem decumbit, quin et ſmegma blandum, quod intus lubricat, tracheam et bronchia a naturali ſua dote deſciſcit, et acrimoniam praeternaturalem contrahit. Facile patet, cachexiae morbo vniuerſali illum mederi debere, qui talem tuſſim

b) *diſſ. de impoſtura Opii §. 24.*

tuſſim expugnare ſtudet, opium autem inter anticachectica vllo iure referri vix crediderim. Vnice hic indicantur amara aromatica, ſalina, gummi-reſinae, ſaponacea martialia, quae viſcidum ſoluunt et actionem omnium viſcerum chymi, chyli et ſanguinis elaborationi dicatorum vegetiorem reddunt. Atoniae pulmonum ſpecifice medentur motus corporis in aere ſereno, equitatio, et ſuffimenta ex reſinis balſamicis. Atque his praeſidiis diaeta congrua adiutis aliquando curari pulcherrime ſolet eiusmodi tuſſis, quae phthiſicum iam mentiebatur, ab eo tamen differens, quod materia viſcida ex viridi flaueſcens quae copioſius eiicitur, ſit gluten iners, non verum pus, quodque febris abſit, quae pus in corpore vbicunque latens ſemper ſolet comitari.

* * *

Sequitur Tuſſis hypochondriaca, cuius fomes non ſaltem in Ventriculo, ſed profundius etiam in inteſtinis, et in omnibus imi Ventris viſceribus, debilitate et obſtructione laborantibus, latet. *Tuſſis hypochondriaca.*

Haec tuſſis ſeſe adeſſe monſtrat, non ſaltem incommodis circa Ventriculum, verum et omnibus aliis ſymptomatibus hypochondriacis, anxietatibus, ſpaſmis inteſtinorum, et flatibus. Aliquando prorſus ſicca eſt, tumque aut ſolum motus vitium ſubeſt, a mobilitate et irritabilitate ſolidorum ad tracheam propagatum, aut in colo latent ſordes et ſcybala dura, aut ſanguis per ſyſtema Venae portarum non rite motus ſtagnando diducit et irritat neruoſas inteſtinorum membranas; aut hepatis vel lienis obſtructio et ſcirrhus diaphragma, cui connectitur, mole ſua ſollicitat. Aliquando vero etiam Hypochondriaci cum expectoratione tuſſiunt, tumque cruditates primarum viarum humoribus immiſtae ad pulmones deportantur. Omnibus his faciebus morbi pectoralia dulcia emollientia infuſa theiformia cum ipſis Opiatis neutiquam conuenire ſponte patet, ſed morbi principis, cuius tuſſis ſymptoma eſt, haberi debet ratio, de cuius medela rationali ſine opio Sect. II. egi. Euacuationum ſanguinearum ſuppreſſarum

rum reſtitutio, ſordium per inferius guttur excluſio, ſtagnantium humorum in viſceribus imi Ventris attenuatio, horumque apertio, ventriculi et inteſtinorum cum omnibus viſceribus abdominis corroboratio, praeſtari debet. VSes, ſalia, amaricantia, aromatica, ſapones, cortex peruuianus, martialia, aquae medicatae palmaria remedia habentur. Egregia curationum huc facientium ſpecimina ſine Opio leguntur apud HOFFMANNVM.[c])

c) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 401. 415.*

§. XXXIII.

Tuſſis conuulſiua.

Meretur adhuc Tuſſis conuulſiua, ſeu ferina, ſpecialem Tractationem. Tuſſis eſt morbus reſpirationis. Reſpiratio vero motibus partim animalibus, partim vitalibus abſoluitur, id eſt, voluntatis arbitrio ſubiectis, et non ſubiectis. Eapropter priorum intuitu, voluntas poteſt tuſſim excitare, imitari, et vere morboſam ad tempus etiam cohibere prorſus, vel minuere. At tuſſis conuulſiua, a reliquis ſpeciebus mitioribus, poſt mediocres aliquot pectoris concuſſiones ſilentibus, in eo differt, quod paroxyſmo ingruente, is ob cauſae grauitatem, et ſolidorum irritabilium conditiones, decurrat inſtar conuulſionis, motusque vehementiſſimi ad conuulſiones vniuerſales, et epilepſiam vſque aliquando increſcentes, omne voluntatis imperium, omnem animalem potentiam eludant, et ſuperent, et non niſi ex mechaniſmi legibus ceſſent. Quoniam vero tuſſis exſpiratione aucta abſoluitur, illa tuſſis mitior eſt, quae non obſtantibus validis nixibus, quibus aër extruditur, nouam tamen et reciprocam inſpirationem aëris ſufficiente quantitate permittit, itaque exſpirationis et inſpirationis perpetuam viciſſitudinem, circuitui ſanguinis per pulmones, et vitae ſeruandae, abſolute neceſſariam, fieri patitur. Sed in ferina conatus exſpirandi, omni licet aëre inſpirato exploſo, tantus, tamque pertinax eſt, per ſtimuli vim et ſolidorum irritabilitatem ſummam, vt inſpiratio ad tempus bene longum prorſus prohibeatur, atque propterea ſuffocationis periculum inſtet. Pulmonibus igitur diu conſtrictis manentibus, et non iterum, vt fieri debebat, libere expanſis, inhibetur per eos

liber

liber ſanguinis motus, ipſa cordis functio turbatur, regreſſuroque a capite cruori obex ponitur, hinc facies, quaſi laqueus homini iniectus eſſet, turgida redditur, et intenſe rubro et ex rubro coeruleſcente colore foedatur, oculi illacrymantes protuberant, atque eouſque vaſa encephalica infarciuntur, vt paralyſis, ipſaque apoplexia generari queat. Cauſa diriſſimi huius mali, ſymptomatumque concurrentium omnium, ac ſequelarum inde profluentium, equidem non raro eſt mordax valde et cauſticus humor, vel in corpore ipſo, vel in aere genitus, epidemicumque malum tum ingenerans; at vero ſtimuli vehementia tantis concuſſibus ciendis non ſufficit, ſed ſemper ſupponit mobilem valde, et irritabilem neruorum contextum. Eapropter tenerioris ſtructurae homines, praecipue pueri, et qui his delicatula corporum fabrica ſunt ſimiles, foemellae hyſtericae, hypochondriacique aegri, maxime tuſſi conuulſiua infeſtantur. Atque in ſubiectis talibus omnis cauſa vel mediocris energiae, quae in aliis leuioris notae tuſſes produxiſſet, omnes eius ſpecies hactenus explicatas in connuulſiuas vertere valet; vbi autem in corporibus facile mobilibus ſtimulus ſimul eſt fortior, natae tuſſes conuulſiuae neceſſario ad ſupremam rabiem adſcendunt. In omnibus vero aegris tuſſis conuulſiua ob ipſam immanem feritatem ſuam, motuumque ſummum impetum, peſſimasque ſequelas inde ſaepe metuendas, vult omnino, indicat, et vrget, potentius ſedatiuum pharmacum. Id ſine contradictione ſtatuunt omnes Practici, facientes cum WILLISIO,[a]) qui reſpirationem interruptam, et conuulſiuam, medicinam narcoticam deſiderare, hancque in tuſſi violenta, prae quibusuis aliis remediis iuuare dicit. Vix vnus certe medentum inuenietur facile, qui in ea coercenda Opium cum demulcentiſſimis pharmacis, in pilulis de cynogloſſa, et ſtyrace, non cum cura ſuaſerit. Nullum quippe datur remedium ad coërcendos motus animales, ſimulque ad ſenſum ſtimuli, neruos laryngis aſperae arteriae et bronchiorum vellicantis obtundendum, tandem ad ſummam glottidis ſtricturam relaxandam potentius. Omnes eapropter tuſſium epidemicarum vehe-

a) *Pharm. Rat. p. 184. 185. Part. I.*

mentium deſcriptores Opiata collaudant. Interim tamen ſedulo nihilominus conſideranda eſt aegri cum quo res eſt, conſtitutio, quae quo magis delicatula deprehenditur, eo magis circumſpectius eſſe vſus debet. Deinde morbi et cauſae eius ingenium ſecundum ea, quae tradidi hactenus, expendendum eſt, quod ſi negligatur, duplici ratione, et illo, et hoc reſpectu, peccari poteſt. Tandem ſi Epidemia adſit, ſpecialis eius character inueſtigandus, et remedia eidem ſpecifice conuenientia, acri iudicio, et obſeruatione decente iuuantium, et nocentium, ſunt eligenda.

§. XXXIV.

Tuſſis rheumatica. Non negligenda eſt Tuſſis rheumatica, quae ſaepe ferina et conuulſiua eſt. Rheumatiſmus diuerſas habet ſpecies, quas Sect. II. ſedulo a ſe inuicem ſeiunxi. Si in externis partibus ſedem fixerit, ſatis cognitu eſt facilis, in interioribus cognoſcitur difficulter, ſed ibi eſt tanto grauior, quin et periculoſus valde. Latet tuſſis rheumatica aliquando ſub larua tuſſis catarrhalis, ſed longe alius indolis eſt, eamque duratione et pertinacia tandem ſolet deſignare. Vt rheumatiſmus ſaniſſimis robuſtiſſimisque coeteroquin hominibus plethoricis, motis, incaleſcentibus, poſt admiſſum frigus, ſaepe ſaepius accidit, ita talibus hominibus et familiaris eſt per has cauſas pectoris interni rheumatiſmus, ab admiſſo extus et inſpirato frigido aëre, ſique hae circumſtantiae concurrant, tuto tuſſim rheumaticam praeſto eſſe, poſſumus aſſeverare. Quamuis vero, vt iam dixi, diagnoſis eiusmodi rheumatiſmi interni ſit anceps et difficilis, tamen praeter cauſas praegreſſas externorum rheumatiſmorum generationi per experientiam idoneas, ſi actu ſimul adſint externarum partium muſculoſarum et membranacearum dolores, aut tumores, et rubores, circa articulos concurrant, morbo partis alicuius internae eodem tempore poſito, ad eius rheumatiſmum praeſentem concluſio valitura eſt. Neque haec facile inanis erit, ſi rheumatiſmus ſubito, et ſine bona cauſa ab externis partibus diſpareat, et eius loco internum aliquod incommodum, viſcus ex laeſa eius functione affectum

loquens,

loquens, ſubſequatur. Attendi vero indoles huius mali vere enati tanto magis debet, cum methodi elegantiſſimae, quibus aliae tuſſes percurantur, ad huius rheumaticae medelam nil faciant. Etenim dum veram inflammationem, seroſam licet, et in ſuppurationem non vergentem, talis rheumatiſmus pulmonalis et trachealis inuoluat, et febre etiam ſtipetur, nil iuuant dicta anticatarrhalia; ſed vt in rheumatiſmo externo, febrili, VSes repetitae, purgationes antiphlogiſticae, cum diaeta tenuiſſima et blandiſſima, vnice proſunt. Quouſque vero, et ſub quibus cautionibus, hic locum habeat Opium, capite de Rheumatiſmo expoſui. Non me diffundam in explicatione aliarum ſpecierum rheumatiſmi, quae vt in exterioribus, ita et in interioribus locum habent, et tuſſis varias formas ſiſtunt, cum ex illis, quae ibi attuli, peti haec debeant.

Taceo vero hic prorſus tuſſes aliis morbis iunctas ceu ſymptomata, peripneumoniae, pleuritidi, tendinum laeſionibus, dentitioni, vermibus, etc. cum morbi principis medelam velint. De tuſſi phthiſica autem agam ex inſtituto. Tuſſim a coſta fracta Opium minuere, YOUNGIVS notauit.

§. XXXV.

Cautelae quaedam circa medelam tuſſis.

Antequam huic argumento de tuſſi, finem imponam, ſupereſſe intelligo, aliquod in cura arduum momentum, quod omittere nequeo. Scilicet ob ſolum motuum impetum, qui cum pectore totum corpus concutit, non raro alios morbos, ſe aut aeque graues, aut adhuc grauiores, ingignit tuſſis, qua de cauſa et morbus praeſens curari, et, qui ab eo imminet, praepediri a Medico debet. In ſupremo quidem ventre agrypnia, dolor capitis, ophthalmia, narium haemorrhagia, vertigo, apoplexia; in medio haemoptyſis, et quae inde ſequuntur mala, febris, peripneumonica, gibboſitas, cordis palpitatio, aſthma, ſuffocationis metus; in infimo inuoluntaria vrinae et alui excretio, prolapſus vteri, abortus, hernia, vomitus, ſingultus; in toto corpore debilitas, languor, macies, conuulſio, epilepſia,

a nimis violenta tuſſi, non raro exoriuntur. Quosdam eius effectus ex memoratis, qui ex nimis aggeſto in pulmonibus, vel commoto fortius per vaſa totius corporis, et verſus caput protruſo ſanguine oriuntur, egregie praecauet VS., in plethoricis, et ſanguineas excretiones ſuppreſſas habentibus, eapropter ſumme ſaepe neceſſaria, quamuis tuſſis in ſe conſiderata eam haud indicet. Omnibus autem auertendis, dum omnes a forti concuſſione proueniunt, feliciſſime haud raro inſeruit ſopiens opium, quod ſolum incommoda grauiſſima, quae vel per omne reliquum vitae tempus aegro permoleſta, vel ſubito funeſta eſſe poterant, potentiſſime praeſcindit. Talia ſi ante fores eſſe, atque, ſi vehementius tuſſire perrexerit aeger, certo inuaſura eum fore, ſagax intelligat Medicus, aut ſi forte, quod peius eſt, iam adſint, quin et ante tuſſim aegrum detinuerint, ſaepe hyſteron proteron practicum committere, et, antequam de cauſa expugnanda cogitet, motus nimis efferos mitigare, conſultum habere debet; aut ſi etiam mediocres aegri conſtitutio non ferre, ipſaque tuſſis ex ſua natura opium non aut nondum requirere videatur, minus malum eo inducere cogetur, vt maius auertat. Saltem bonus Medicus hic cogitare tenebitur, Opium ad motus tuſſiculoſos ſedandos valde ſub enarratis conditionibus neceſſarium, maxime ſi ſaepe aut largius detur, ſanguinem in turgorem et celeritatem adigere, inque capite et pulmone copioſius congerere, ſicque ipſius tuſſis effectus ab accelerato circuitu ſanguinis, eiusque expanſione, ac congeſtione in pulmone, et capite, pendentes, grauiores reddi, praecipue ſi illa opio non ſtatim obediat. Eapropter per ſectam venam minuta plethora, liberiorique flumine ſanguini conciliato, tanto pulchrius ſuccedit, et ſecurior euadit neceſſaria Opii adhibitio. Duplici hoc praeſidio ſibi ſubiuncto, me aliquoties et tuſſim ipſam mitigaſſe, et grauia mala, quae minabatur, praeoccupaſſe, pulchre memini.

§. XXXVI.

Aſthma. Tuſſim derelinquens ad conſiderationem Aſthmatis progredior, cuius multiplex omnino cauſarum intuitu eſt facies,

quae-

quaeque adeo indagari, cognoſci, et expendi debent quam accuratiſſime, vt iuſta medicatione morbus excipiatur. Cauſa proxima ſemper eſt, impedita libertas naturalis conſtrictionis et expanſionis reciprocae pulmonum, cauſa vero impedimentum vtrique motui pariens vel haeret in interna vaſculoſa et veſiculoſa pulmonum ſubſtantia, hancque opplet, obſtruit, conſtringit; vel ab extra propius aut remotius comprimit pulmones, et liberam eorum expanſionem impedit; vel a neruorum organis reſpirationis dicatorum vitio pendet. Interdum etiam non vna aſthmatis cauſa eſt, ſed duae, quin plures concurrunt.

Opplentur et obſtruuntur pulmones, a materia lenta et viſcida in bronchiis ſtabulante, a ſero hydropico in cellulas bronchiales effuſo, ab hydatidibus, a ſanguine plethorico, menſium et haemorrhoidum excretione impedita retento, celeriter per vaſa moto, inflammatorio; a materia polypoſa vaſa habitante, a tuberculis crudis, a vomica, a pure ſtagnante et continuitatem parenchymatis exedente, a ſcirrho.

Conſtringuntur cellulae bronchiales, ab acri ſanguini inhaerente, vel, dum ex eius maſſa ablegatum ad externas partes fuerat, quomodocunque iterum repreſſo, ſcabioſo, arthritico, podagrico, eryſipelaceo, varioloſo, morbilloſo; ab inſpiratis atomis arſenici, calcis viuae, ſaturni, mercurii, acidorumque mineralium; ab aëre frigido ventoſo.

Comprimuntur pulmones per molem externam; a ſteatomate, ipſos obſidente, a ſero hydropico in cauo pectoris vel pericardii fluctuante, a polypo cordis, ab anevriſmate aortae; a flatibus Ventriculum et inteſtina expandentibus, a tumore hepatis, lienis, vteri, glandularum meſenterii et inteſtinalium, a ſero aſcitico, quibus omnibus diaphragma ſurſum vrgetur eiusque motus liber praepeditur, a tumore lateris pleuritico, a gibboſitate, a collo ſtrumoſo.

Vitio neruorum in motu turbantur pulmones a paralyſi, ſpaſmo, conuulſione partium reſpirationi ſeruientium; ab inor-

 dinato

dinato liquidi neruoſi motu in paſſione hypochondriaca et hyſterica, ab affectibus animi.

Omnes hae cauſae excludunt vel aſthma humidum vel ſiccum vel conuulſiuum. Humidum cum excretione materiae humidae et viſcidae adfligit, ſiccum ſine excretione alicuius materiae adeſt, conuulſiuum ſumma conſtrictione repente inuadit cum praeſentaneo ſuffocationis metu atque per paroxyſmos certis periodis maxime noctu inuadere ſolet.

§. XXXVII.

Opium aſthmati in genere conſiderato aduerſum.

Cauſae omnium trium ſpecierum expenſae, cum ipſo omnis aſthmatis in genere, et vniuscuiusque ſingulari ingenio, faciunt, vt clarum reddatur, Opium raro boni quid praeſtare, interdum palliare, nocere ſaepe multum. Non me latet, in hoc morbo ſanando Veteribus placuiſſe theriacam, quam auxiliari ſuſpirioſis, ex aqua mulſa, exhibitam, et attenuare viſcidos humores, AETIVS [a]) affirmat. Hunc ſecuti ſunt multi Medentum, videoque PISONEM [b]) mithridatium et theriacam in aſthmate, ob exſiccantem virtutem laudare. Inter Recentiores WEDELIVS, [c]) quanquam aliorum Practicorum negatiuam ſententiam non ignoret, tamen Opii vſui in aſthmate patrocinari non dubitat, ad Veteres, qui anheloſis et ſuſpirioſis theriacam iam praeſcripſerunt, prouocans. Eorum ſine dubio veſtigia legens SENNERTVS [d]) tempore paroxyſmi aſthmatici Theriacam vel Mithridatium in ore teneri, et ſenſim aliquid deglutiri poſſe ſcribit. FLOYERVS [e]) etiam in aſthmaticis paroxyſmo poſt clysmata, emetica, VSem, Veſicatoria, Opiata ſuadet, ad membranarum Ventriculi et Pulmonum inflationem ſufflaminandam. Verum enim vero, vt aliorum calculos adiectos miſſos faciam, Sect. I. inter phoenomena opium aſſumtum inſequentia per Experientiam IV. conſtitit, id ex ſua naturali agendi ratione, reſpirationem citatiorem et difficiliorem inducere homini, antea ſat libere ſpiranti. Id licet admittere detrectauerint, et mihi exprobrauerint Auctores Actorum Eruditorum Lipſienſium, [f]) vt in prae-

a) *Tetrab. IIII. Serm. I. c. 96.*
b) *lib. 2. c. 5. p. 335.*
c) *Opiol. p. 110. 111.*
d) *lib. II. Part. III. c. II. p. 328.*
e) *A Treatiſe of the Aſthma Lond. 1698.*
f) *1759. menſe Ian.*

praefatione primae editionis huius ſectionis III. indicaui, propoſitionem meam ſimul pro viribus tuitus, quam denuo impugnarunt nihilominus, [g]) mihi, credo, binis vicibus non contradixiſſent, ſi, quod in ſe ipſis deinde experti ſunt Cl. Duumuiri YOUNG et HALLER, tum temporis cognitum habuiſſent. Prior ſcilicet ſumtis 30 guttulis laudani oppletionem pectoris et reſpirationem difficilem perſenſit. [h]) Poſterior verſus noctem laudano vel per clyſma applicato, vel ore aſſumto reſpirationis difficultate laborabat, vt ſurgere et deambulare, atque tantum alternis diebus, vt interea pectori proſpiceret, id remedii genus aſſumere cogeretur. [i]) Dicat forte aliquis, hoc accidiſſe a generoſioribus doſibus: ſed ego reſpondeo, moderatiores minora reſpirationi obiicere impedimenta, non diſputo amplius, aſſero ſaltem: ex binis his obſeruatis Youngianis et Hallerianis ſine dubio firma concluſione inſequetur, diſpnoea et orthopnoea iam laborantibus opium etiam in mediocri doſi nequaquam conducere poſſe. Atque hoc ipſum non potuit non ab attentis ſine praeiudicio Practicis animaduerſum eſſe. Bene WILLISIVS [k]) in Orthopnoea, aſthmate, et quibusuis cum pulmonum oppreſſione affectibus thoracicis, narcotica rarius, et non ſine cautela exhibenda ſcripſit. Atque qui in *Opiologia*, [l]) bene ſciens, parum de felici vſu Opiatorum in aſthmate conſtare, quin ea potius prohiberi, vt quae reſpirationem potius difficiliorem reddant, quam facilitent, adhibitionem eorum tueri nihilominus ſuſcipit, laudatus WEDELIVS, tamen alio loco [m]) diſertis verbis dicit: *Laboret vigiliis aſthmaticus, anxietate inſigni ſimul correptus, abſit Opium.* Dum caſum Puellae a pilula Opii ſopore necatae recenſet STALPART van der WIEL, [n]) notanter addit: *Puellae illi inprimis obfuit Opium, vtpote quae aſthmatica erat, ac dorſo ingentem gibbum portabat. Gibboſis enim cautiores Scriptores narcotica praeſcribi nolunt, quos inter et Berouicius eſt, qui Theſauri ſanitatis Part. I. c. XIV. p. 142. Anheloſis et pectore oppreſſis nunquam Opium et hypnotica exhibenda eſſe monet.* Eandem quoque cautelam practicam ſuppeditat TVLPIVS, [o]) quando Opium anguſto

g) 1761. Cal. Mart. Part. I. p. 88.

h) *de Opio ſect. III.*

i) *vide Comment. Acad. ſcient. Gotting. Tom. VII.*

k) *Pharmac. Rat. Part. I. Sect. VI. p. 192.*

l) *p. 110. 111.*

m) *Amoen. Mat. Med. lib. II. ſect. II. c. 14. p. 444.*

n) *Obſerv. rariorum Obſ. 42.*

o) *Monit. Med. in calce*

obſeruationum p. 387. anguſto pectori periculoſum declarat. Certe quando omnes aſthmatici conſiderandi ſunt tanquam homines anguſto pectore praediti; quando omne Aſthma, cuiuscunque ſit naturae, pulmones non ſecundum naturam expanſos et conſtrictos ſupponit, vt in Gibboſis, adeoque, ob hunc motum reciprocum deficientem, tranſitum ſanguinis per pulmones difficilem ſemper inuoluit, facile conſtat, ſi vis cordis increſcat, ac moles mouendorum rarefactione humoribus omnibus inducta augeatur per Opium, aſthma iam praeſens neceſſario augeri debere, quia ſolus celerior calidioris et rarefacti ſanguinis per pulmones traiectus ſtatim reſpirandi difficultatem parit. Monuit Cl. YOUNG, [p]) durante ſomno ob ſanguinis volumen tum auctum, aſthmata omnia ingraueſcere, eorumque paroxyſmos increſcere, quare Opium, cuius agendi rationem ex idea ſomni naturalis explicat, eundem in aſthmaticis, quin maiorem multo effectum producet. Atque hoc ipſum vel exinde clariſſime patet, quod manente etiam cauſa aſthmatis qualicunque, VS. impetum circuli infringendo, molem mouendorum minuendo, et tranſitum illorum per pulmones facilitando, Aſthma ſaepe nihilominus extemplo minuat. Sine reſpectu ad cauſam in paroxyſmo ſtatim venam eſſe ſecandam iniungit RIVERIVS, [q]) nam *depletis ſanguine venis*, inquit, *liberior erit Reſpiratio.* Eadem ratione PITCARNIVS, [r]) *ſi ſumma ſit reſpirationis difficultas*, ait, *cum metu ſuffocationis, vena ſemper eſt ſecanda, nam VS. ſemper paroxyſmum minuit, et aegrum leuat, datque inducias, donec de aliis remediis proſpiciatur.* Neque aliter iudicat MEAD [s]) *Multiplex aſtma*, inquiens, *multiplicem poſtulat Medicinam, in omni autem eius genere auxilium eſt, niſi aliquid prohibeat, in ſanguinis detractione.* Quodſi ergo VS. ſemper aſthma leuat, molem mouendorum per pulmones minuendo, Opium, quod per ſe aſthma ingenerat, et actione ſua in corpus actioni VSis, e diametro contrariatur, dum molem mouendorum, rarefactione inducta auget, nunquam huic morbo conducet.

p) *Sect. II.*

q) *Prax. Med. lib. VII. c. 1. p. 146.*

r) *Elem. Med. lib. II. c. 15. p. 152.*

s) *Monit. Med. p. 63.*

§. XXXVIII.

§. XXXVIII.

Forte autem, dum in genere conſiderato non conuenit, conueniet ſpeciatim nunc conſiderando, remouebitque aliquas eius cauſas potentius. Verum rarius ipſi hanc poteſtatem eſſe, inſpectio omnium a me enarratarum liquido poterit docere. Non neceſſarium habeo, vt ſigillatim omnes aſthmatum ſpecies contempler, maxime cum aliquibus cauſarum reſpectu magna ſit conuenientia cum tuſſi, eaque propter ex antea modo dictis vſus et abuſus huius remedii queat conſtare. Quis Medicorum ratione vtens in aſthmate, a lentore viſcido, cellulas bronchiales canalesque bronchiorum infarciente, enato, anodynum exhibendum ſtatueret? cum Opium inter alias excretiones, quas cohibet, etiam trachealem ſuſpendat, mucique, qui omni opera remouendus eſt, morae, inſpiſſationi, et coaceruationi, apprime faueat. Sane in aſthmate pituitoſo, vt recte monet WALDSCHMIED, [a]) periculoſum eſt Opium, cuius vſu aegri in ſuffocationis metum praecipitantur, quin, MEADIO [b]) iudice, prorſus peſtiferum. Nonne enim loco ſopientium, omnibus indicationibus contrariorum, omnia acria ſtimulantia hic potius indicantur? Proſunt vnice clyſmata ex acribus, balnea pulmonica quibus acetum vel ſal ammoniacus additus eſt, radices acres, oxymel, ſcilla, allium, gummata ſtimulantia, ſalia fixa et volatilia, purgantia reſinoſa ſoluentia, ☿alia, antimonialia diuretica, veſicatoria quin et interdum vomitoria, ſi metus ſuffocationis inſtet, et eorum vſus per ſectam venam, minuta lentorum humorum mole, ſecurior fuerit redditus. Haec qui cogitat, ſimulque perpendit, tuſſi ſaepe artificiali opus eſſe, vt eius ope liberetur pulmo a grauante ſarcina, ſedulo abſtinebit ab Opio, quietem intempeſtiuam et valde noxiam futuram, pectori inducere apto. Sique forte cum aſthmate pituitoſo complicetur tuſſis, tantum aberit, vt hanc ſupprimere laboret peritus artifex, vt potius eam vt ſalubre medium conſideraturus ſit, cuius beneficio et eius, et aſthmatis cauſa eliminanda veniat, quae ſi Opio dato reſtitet, aegrum in ſummas ſpirandi anguſtias, et, ni ſuffocetur breui, in cachexiam

nec cauſis eius quadrat.

a) *in Monitis med. circa Opium p. 14.*

b) *Monit. med. p. 164.*

et hydropem detrudet. Inter ſacrum et ſaxum ſaepe haeret cum aegro Medicus, quando aequa fere vi affligunt, aut alterna nequitia vexant in eiusmodi caſibus, et tuſſis, et aſthma: cauendum tamen ſedulo eſt, ne, fraenum iniiciendo illi, hoc grauius et periculoſius reddatur, dum illa ſibi permiſſa, et ſuam, et aſthmatis cauſam eliminaſſet. Obuerſatur memoriae meae Nobilis foemina, ſucci plena, et ſedentariam vitam amans, aſthmate humido et pituitoſo per interualla grauiter adflicta, tuſſeque concurrente eam copiam phlegmatum reiiciens, vt malo fere in habitum abeunti fluoris albi pulmonici nomen non incongrue imponi potuiſſet. Tanta autem vehementia ſaepe inualeſcebat immanis tuſſis, vt non ſaltem omnem ſomnum excuteret, ſed et conuulſiui quippiam habens reſpirandi libertatem mirum quantum interciperet. Coactus his aerumnis exhibui interdum lenius anodynum veſpertinum, ſed ſilente ad tempus tuſſi ſemper maior anxietas fuit inſecuta, adeo vt tuſſim, vrgentiſſimam licet, non niſi emulſiuis et oleoſis delinire debuerim, donec cum aſthmate Emulſionibus mannatis, pilulisque ex ſucco liquirit. gumm. ammon. myrrha, maſtiche olibano, et rheo confectis, ad tempus cederet.

Vt vero ad aſthma a lenta pituita Opium non quadrat, ita multo minus ad ſanguineum, quod ex antedente §o iam innotuit. Sanguinem quippe plethoricum, ſi difficile reſpirationi occaſionem praebuerit, magis commouet et expandit, ſicque morbum grauiorem reddit, inflammatorio nunquam conuenit, polypum, ſcirrhum, tubercula, vomicam tectam vel apertam non aufert, acria inſpirata non lenit, nullam deinde cauſarum extus pulmones comprimentium tollit. Forte vero dum potentius diaphoreſin mouet Opium, alias quasdam cauſas aſthmatis per cutis cribrum poterit amoliri. Ita acri humori a peripheria corporis quam habitare debebat, ad interiora repulſo et incumbenti interioribus reſpirationis organis, ad exteriora iterum propellendo, vt verbi gratia arthritico, et podagrico anomalo, bene conueniens videtur pharmacum, quemadmodum aliis morbis, ab

eius

eius retroceſſione pendentibus, conuenire dictum fuit alibi. Vt non mouere poteſt diaphoreſin, quin augeat cordis vires, quin celeriorem reddat circulum, quin expandat ſanguinem, quin eo obruat pulmones, ſic igitur aſthma aliquod nouum antea ingenerare, et eo iam praeſens grauius reddere debet Opium, quam foras propellere poterit eius cauſam. Vix vero, cum alibi non liceat, in Praxi medica licebit facere malum, vt inde eueniat bonum, cumque alia ſat multa dentur, quae motum ſanguinis ad peripheriam inuitare blanditer valent, eum non ſimul nimis commouentia et rarefacientia, tutius erit, eadem tali in caſu vocare in ſubſidium prae Opio. Accedit, animales potentias in ſua actione minuere Opium, vt Sect. I. Cap. II. Exper. IX. conſtitit; cum vero hae magnam partem abſoluant reſpirationis negotium, id ipſum impediri neceſſario debet ab hoc remedio, etiamſi vires vitales non augeret, quod tamen dum facit, duplici reſpectu aſthma iam praeſens grauius reddit. Atque quamuis rationes has, quas expono, a ſe forte haud perſpectas, non addat, vere tamen aſthmati arthritico non quadrare opium, practicus et ſatis idoneus teſtis docuit MVSGRAVE,[c]) quando opiata perperam adhibita miaſma pectori infigere ſcribit, atque Hiſtoria prima adoleſcentem ſiſtit, ab Arthritide aſthmaticum et ab Empirico nequam propter agrypniam paregorico exhibito peremptum, adſcribens ſimul ſincerum monitum, τοῖς ἱεροῖσι τὰ ἱερά.

c) *de Arthrit. Anomala Cap. X. pag. mihi 80. et 83.*

§. XXXIX.

An aſthmati a mobilitate neruorum, et conuulſiuo conferat?

Verum enim vero, cadente etiam ſub enarratis morbi conditionibus vſu opii, quia tamen id potentiſſime motus quosdam corporis coërcet, in aſthmate a ſolo motuum vitio, ſine materia pendente, neceſſario erit valde proficuum pharmacum. Nonne ergo conducet aſthmati hypochondriaco et hyſterico, ſi in vtroque ſola ataxia ſpirituum peccauerit? Id certe negari equidem nequit, at cautionibus tamen ſummis opus eſt, quas relegi velim, in praegreſſa tractatione ſpeciali, de his aegritudinibus, quicquid etiam WEDELIVS[a]) de vſu Opii in aſthmate hypochondriaco,

a) *Opiol. p. 110. 111.*

driaco, vaporum ad diaphragma et pulmones adſcenſum praepedientis, loquatur. Verum eſt, vbi flatus et quae iis praeſentibus nunquam abſunt ſpaſticae inteſtinorum ſtricturae aegrum nimis affligunt, Opium inter carminatiua princeps, additum aliis magnum lenimen cito ſaepe elargiri. Ita aſthma ſenile flatulentum oppugnans LENTILIVS [b]) bene aquis, tincturis, oleisque carminantibus eſſentiam anodynam adiecit, qui tamen alibi aſthma hypochondriacum ſine omni opio aliis remediis curandum voluit, quo ſane ſaltem palliatio ſymptomatum hypochondriacorum quorumcunque obtinetur, rediturorum fortius, ſi ſaepius Opio excipiantur. Pulchre vero id ſe gerit, in omni aſthmate a tumultuoſa affectuum exorbitantium intemperie, vt ira et terrore enato, dum nil in corpore peccat, quam anomalia motuum.

Sed nulli aſthmati curando magis competere, nullius magis ſpecificum antidotum exiſtere Opium credibile erit, quam illius, quod couulſiuum Medicis audit, quodque cum ſumma totius thoracis faucium cellularumque bronchialium ſtrictura inuadit, tremendumque ſuffocationis ſupplicium minatur, atque ob communionem neruorum ſpaſmum per omnem ambitum thoracis perque brachia propagat, quin ad artus inferiores vſque excurrere facit, qui adeo eapropter interdum conuelluntur. Tunc ſane animales vires ad reſpirationem facientes ad ſummum actionis ſuae gradum praeter naturam euectas, debilitare, conſtrictionesque morboſas omnium organorum pneumonicorum relaxare intereſt, remediorum ſopientium ſummo, cum in aliis aſthmatum ſpeciebus hactenus expoſitis, ſaepe nimia partium illarum relaxatio iam peccet, quae dato Opio in damnum aegri iuuaretur. Eapropter in paroxyſmo Aſthmatis conuulſiui omnis generis, cum ſucceſſu dari ſolere ſcribit, non ſaltem liquorem CC. ſucc. ſpiritum ſalis ammon. et ſpiritum fuliginis, ſed et MP. de cynogl. Decus olim Medicorum Vratislauienſium Ill. de HELWICH, [c]) atque hac ſola Piſtorem hoc morbo laborantem a ſe reſtitutum recenſet. [d]) Monuerat etiam WILLISIVS, [e]) in paroxyſmis aſthmaticis conuulſiuis, vbi, reſpirationis organis laborioſiſſime exer-

b) *Iatrom. p. 91. 137. 138.*

c) *M. N. C. Cent. II. obſ. 48.*

d) *Hiſt. Morb. Vrat. 1699. p. 29.*

e) *Pharmac. Rat. Part. I ſect. VII. c. 1. p. 184. 185.*

exercitatis, affecti in ipſius mortis agone poſiti videntur, Opiatorum per idoneas doſes, quaſi deum ex machina, omnia mox ſerena et tranquilla reddere. Alibi [f]) interim, poſtquam in paroxyſmo aſthmatis conuulſiui omnia antiſpaſmodica paſſionibus hyſtericis conuenientia, Spiritum CC., fulig. ſalis amm. etc. cum Opiatis commendauit, tamen addit, haec non ſine magna cautione propinanda eſſe, quia, cum reſpirationem, quae iam difficilis et praepedita eſt, amplius et nimis impediant, non raro in vitae diſcrimen adducunt. Sed maiori adhuc fiducia Opiata multum conferre Aſthmati reſpectu paroxyſmi praecipue, aſſerit ETTMVLLERVS, [g]) quando inordinatae pectoris motiones a nimio impetu ſpirituum pendent, ipſeque aſthma a podagra recedente natum, omni veſpera repetens, declinauit theriaca imminente paroxyſmo exhibita. Atque qui in Medicina ſyſtematica de aſthmate conuulſiuo agens Opium prorſus tacet HOFFMANNVS, tamen in diſſertatione antea edita, quae compendioſam et clinicam Praxin morborum ſpaſmodico-conuulſiuorum ſiſtit, [h]) ſpiritum Corn. Cerv. cum Eſſ. caſtor. et pauxillo eſſentiae anodynae commendat. VATERVS [i]) etiam, in aſthmate conuulſiuo Opiata, licet in refracta doſi, concedit. Tanti vero ea facit Cel. MEAD, [k]) vt, quanquam in aſthmate pituitoſo anodyna remedia peſtifera eſſe declaret, in conuulſiuo plurimum proficere affirmet, in quo aſſerto conſentientem ſibi habet Cl. YOUNG. [l]) Verum optimos hos Viros, in exhibendo Opio et parcos et cautos, fiducia in hoc remedium et id adhibendi liberalitate longe ſuperat Humfredus RIDLEY. [m]) Is nempe nullis aliis remediis tam facile cedere huius affectus paroxyſmum teſtatur, quam vel Opio, vel phlebotomiae, illi, quia veſicularum pulmonalium conſtrictiones inhibeat, huic, quod vaſa ſanguinea ob circulationem impeditam ſanguine aeſtuante nimis turgida depleat. Adiungit ſimul, ſe veritatem huius ſententiae nullis aliis argumentis, quam quae ab experientia ducuntur, amplexum eſſe. Aegra, quam hic deſcribit RIDLEY, inuadente paroxyſmo ſumſit primo granum vnum Opii, ſine ſingulari fructu, deinde altera die et ſequentibus

f) *Part. II. Sect. I. c. 12. p. 128.*

g) *Operum Tom. II. cap. de aſthm.*

h) *p. 16.*

i) *diſſ. de aſthmaticis rite iudicandis et curandis §. 26.*

k) *Monit. Med. p. 64.*

l) *Sect. 26.*

m) *in fine Obſerv. 27. de aſthmate conuulſiuo.*

bus granum vnum cum dimidio, atque cum ipſa mitiore malo reddito illi, vt ſperabat, ſuperiorem futuram adhuc fortiorem doſin flagitaret, ad plenariam eius fugam, grana duo, auctamque etiam adhuc quantitatem poſtea ſemel vel bis in hebdomade cepit, indies robuſtior et vegetior facta. Magnas ſpes inchoare ſuadet Medicis haec obſeruatio, fore vt diriſſimum malum ſat heroico auxilio, ſatque heroico eius praebio ſit expugnabile. Verum enim vero conſiderari volo, foeminam gracilem audita morte nonneminis, quem intime dilexerat, ab animi intenſiore dolore morbum ſibi contraxiſſe, qui adeo ab ataxia ſpirituum maximam ad minimum partem ſaltem pependit, ſtatisque temporibus adfligens, analogiam aliquam cum febre habens, ante vſum Opii cortici etiam ad tempus auſcultauit.

§. XL.

Conuulſiuum ordinarie non niſi palliat.

Cognitum accuratius tremendi huius morbi ingenium, miſerabiliorque multo eius facies, ac illius eius ſpeciei, quam modo laudatus RIDLEY deſcripſit, valde vetat, vetantque ſimul tot aſthmate conuulſiuo diriſſimo fati genere enectorum funera, quibus ars omnem ſuum apparatum gratis oppoſuerat, quo minus nimis magnifice de Opii potentia in eius medela ſentiamus. Scilicet in apertis cadaueribus, ordinarie vitia inſuperabilia in ſolidis inueniuntur, et plerumque fluctuantes in cauo pectoris aquae, aut in corde et vaſis ei annexis concrementa polypoſa, vel haec cum illis ſimul ſeſe conſpectui obiiciunt. Illae vbi ſeſe difficili et impoſſibili in alterutrum latus decubitu, pedum oedemate, manuumque, quam BAGLIVVS [a]) praecipue memorat, intumeſcentia manifeſtant; haec quando frequenti palpitatione cordis, et pulſu omni modo inaequali, et ſimul intermittente, triſtem ſui praeſentiam declarant, moriendum ordinarie eſt Aegro. Namque hydrops Pectoris ſiue cauſa aſthmatis conuulſiui ſiue effectus fuerit, vt ingenue olim confeſſum eſt Collegium Nat. Cur. Vratislauienſe, [b]) multoties non tantum non curatur, ſed et ſi ſymptomata eius vrgentia reſpicias, ne quidem mitigatur. Ad haec, et

a) *Operum p. 103.*

b) *in Obſervationibus*

et inter ea praecipue ad conſtrictionem Pectoris ſummam, ſub paroxyſmo, reſpirationem penitus intercipientem, et ſuffocatione quandoque ſubitanea perimentem, valere poteſt Opium; ſed alia varia remedia laudans §. 8. laudatum Collegium, illius ne quidem meminit, quin antecedente §o occaſione ſymptomaticae febris diaſcordium improbat, et ob Opium hic tuto adhiberi poſſe negat. Cum abominabili hoc morbo conflictatus ipſe Ill. Ioannes Iacobus WEPFERVS, vt in eius Memoria a Genero Cl. BRVNNERO [c]) exarato legitur, ſollicita attentione dedicit, medicamentis in genere omnibus ne hilum profici, in hoc mali genere, ideoque ſola diaeta, eo non profligato, miſeram vitam protraxit. Neque mihi licuit eſſe adeo beato, vt congeſto operoſa arte ſelectiſſimo pharmaceutico apparatu, felices effectus obſeruauerim; bene memini induciarum ab Opio impetratarum, ſed memini ſimul valde tragicorum morbi et mortis generum, omnibus moliminibus medicinalibus ſuperiorum. Laborabat Aſthmate ſpaſtico incertis periodis affligente foemina illuſtris 70 annorum ob ſcirrhoſitatem viſcerum. Cum multas noctes inſomnes abſumſiſſet, dabantur lectulum ingreſſurae 3 grana MP. de cynogloſſa, non ſine effectu, atque quia hoc praeſidio carens nulla prorſus quiete fruebatur, per 10 continuas hebdomadas, omni veſpera eandem doſin, vel et largiorem deglutiebat. Si eadem ſuſpendendo vel minuendo acceſſui idonea habebatur, vt ſaepe eueniebat, mane ſemper erat alacrior, et multo melius habebat, niſi quod ob aluum obſtructam quibusdam incommodis laboraret clyſmate leuandis, atque appetitum alimentorum pene omnem abolitum doleret, donec omni palliatione fruſtranea, vitae ſatura orbi valediceret. Verum longe miſerabilior ſors erat alicuius Viri generoſi, cuius triſtiſſima imago adhuc ante meos oculos verſatur. Ille me inuiſens ac de infandis anxietatibus et dum corpus mouebat de vehementibus cordis palpitationibus conquerens, conſilium meum efflagitabat. Dum pulſum exploro, atque in robuſto et plethorico corpore paruulum, debilem, inaequalem, intermittentem, offendo; ſtatim ſuſpicor polypum adeſſe;

de Hydrope Pectoris Cap. III. §. 9.

c) *p. 16.*

adeſſe; breuique poſt aſthma horrendum per interualla ſtrangulationis metum inferens, pedum oedema, tumorque frigidus ſiniſtrae manus, hydropem pectoris ab hac cauſa adeſſe ſignificabant. Adeo vero ruditer afficiebat aegrum horribile hoc malum, vt ne per ſemi-horulam vllum ſomnum, ac incaſſum dormiturienti nullum alium ſitum permitteret, quam ſi profundius antrorſum caput inclinaret, atque ſuſtentaculo cuidam, quod e lacunari propendebat, imponeret. Nullam fiduciam rebus ſic ſtantibus in Opium mihi locanti, tamen agrypnia perpetua, et increbeſcens noctu conſtrictio pectoris, granulum extorquebat verſus noctem capiendum, maxime cum aerumnoſus aeger ipſe precibus et ſuſpiriis antequam emortualem ſomnum dormire inciperet, aliquam, dum viuens adhuc cruciari pergebat, quietem efflagitaret. Sed nullum a ter vel quater circa veſperam deglutito anodyno, leuamen, verum, exoptati ſomni loco, maior anxietas, calor maior, et ſub aucta ſomnolentia inſomniorum terribilium cateruae miſerum fatigabant. Igitur ſepoſitum iterum, cumque nil proficerent omnia pharmaca, animi incredibili magnitudine, et ſpe firma breui adeundae melioris vitae pro remedio inſeruientibus, tandem exſpirabat. Inter alios adhuc aegros, quorum mentionem hic facere poteram, non poſſum ſilentio praeterire Pharmacopoeum e noſtris, integerrimum meum, dum viueret, Amicum. Is Podagrae tyrannidi ſubiectus eiusque anomaliis aliquoties vexatus, poſt inſpiratos in laboratorio ſuo vapores, qui adiaphori pulmonibus non eſſe poterant, diſpnoea diuturna, et aſthmate conuulſiuo tandem corripiebatur. Omnia egeram, quae propellere ab interioribus, et reuocare ad pedes materiem poterant: viſus etiam fuerat aliquando redire podagrae paroxyſmus, ſed nullum pectori lenimen adferebat. Varia igitur pharmaca trahebantur in vſum, maxime cum oedema pedum ſubito increſcere obſeruaretur, ſed incaſſum; eouſque potius adſcendebat aegritudinis ſaeuitia, vt a lecto abeſſe Vir optimus, et ſellae inſidens erecto ceruice noctes inſomnes abſumere deberet. Aduocabatur in conſilium me ipſo ſuaſore Celeberrimus noſter

HAHNIVS, qui ſeruanda hactenus a me praeſcripta ratus, ſaltem ſub noctem capiendam ſuadebat MP. de cynogl. ad grana v. vel vj. Verum adeo Opium omne horrebat aeger, cuius damna ex lectione librorum, et caſibus nonnullis, ſibi perſpecta reputabat, vt periculoſam maxime in hac doſi habitam maſſam Pil. de cynogl. adſumere primo detrectaret, monitis interim vtriusque noſtrum tandem auſcultans. Primam doſin ſequebatur ſtatim nox multo tranquillior, quare ſibi ipſi exprobrabat Vir optimus tam diu a ſe negatam tanto remedio exiſtimationem, quod propterea eo maiori fiducia repetebat. Neque excidebat voto, ſed tertia nocte iam ſegnior erat effectus, quarta auctiorem doſin vix vllum leuamen inſequebatur, aſthmate ad ſuffocationem vſque increſcente. Capiebatur haec nihilominus iterum, et repetebatur inſequentibus noctibus, verum eheu! ſine ſolamine, aegro inter horribiles angores tandem e viuis diſcedente. Vti autem polypus, aneuriſmata, et pectoris hydrops, ſi aſthma conuulſiuum foueant, vix vllam permittunt ſolidam paroxyſmorum, ſtricturis conuulſiuis adfligentium, ab Opio alleuationem, ita quoque pulmonis ſcirrhi, et vitia viſcerum adominalium omni energiae huius remedii haud obediunt. Ingenue potius cum Illuſtr. BVCHERO,[d]) Cl. noſtro de HELWICH[e]) et Naturae Curioſis Vratislauienſibus circa ſignum pathognomicum, difficultatem nempe reſpirandi ſummam, primo ſomni tempore aegrum anxium inopinato excitantem, adſtipulantem, confiteri debebunt omnes in Praxi verſati Medici, nil ad vitia ſolidorum tollenda, omnia tandem remedia valere. Si aſthma conuulſiuae indolis et per interualla ingruens a retrograda materia acri eryſipelatoſa, ſcabioſa, purpuracea, ſcorbutica, ab vlceribus repreſſis aut a frigore admiſſo pendeat, ob virtutem diaphoreticam Opium, ſolum, vel in theriaca, aliquando vſum praeſtare poteſt, vt ipſe obſeruaui; vix aliter. At nihilominus ob expoſitas in antecedentibus rationes non niſi caute exhibendum erit.

d) *Act. Phyſ. Med. Nat. Cur. Vol. VI. obſ. 50.*

e) *Miſcell. Nat. Cur. Cent. X. obſ. 32.*

§. XLI.

Palpitatio Cordis, opiatorum commendatio.

Aegritudine pulmonis miſſa, ad vicinum ipſi nobiliſſimum viſcus me conuertam, cordisque palpitationem conſiderationi accuratiori ſubiiciam. In huius medicatione, quanquam Opiatorum collaudatio nec ordinaria ſit, nec admodum frequens in Autorum practicorum monumentis, multis de vſu penitus tacentibus, non deſunt tamen, qui eidem patrocinantur. Scilicet cum antiquitus, tetros vapores ad cor adſcendentea, variamque humorum intemperatorum illuuiem pro cauſis palpitationis venditare in more poſitum fuerit, vetuſtaeque compoſitiones quae Opium continent, cordiales, atque venena, ſi diis placet, a corde arcentes habitae fuerint, non potuerunt non et hae, pro eximiis ad leuandam palpitationem remediis, a remotioris et noſtrae aetati propioris temporis Medicis haberi. Eapropter apud PISONEM [a]) ad palpitationem cordis, habentur cardiacae potiones, ex aquis cardiacis in quibus aliquid mithridatii aut theriacae diſſoluitur, cum conſerua cardiaca. Extrinſecus etiam cataplaſmata, quae mithridatium et theriacam recipiunt, commendata leguntur. Eo vero maxime fine, quod copioſiorem aquam pericardii, vtpote inter cauſas familiares palpitationis relatam, (ſecus interim ſentiente LOWERO [b]) et ſeri huius accumulationem pro effectu potius palpitationis declarante) potenter diſcutiant, theriacam et mithridatium laudat SENNERTVS.[c]) WEDELIVS[d]) cordis palpitatione laborantibus, maxime hypochondriacis, medicinam facturus, nil praeſentius et conſultius ſe inueniſſe dicit, quam reſoluentia et praecipitantia opiata, per vices adhibita. ETTMVLLERVS [e]) autem theriacam inter remedia palpitationis per ſe nota refert. Maxima vero autoritas huic remedio naſci videtur ex eo, quod MERCVRIALIS[f]) referat, narraſſe ſibi Maximilianum Imperatorem, frequenter palpitatione cordis fatigatum, ſe a nullo pharmacorum magis leuatum fuiſſe quam quidem a theriaca. Cl. WHYTT,[g]) quando ſubitaneo leuamine opus eſt, optima eſſe remedia dicit Tincturam Caſtorei compoſitam, ſpiritum aethereum et Opium. Verum a cognita in-

dole

a) *de cogn. et cur. Morbis lib. II, c. XI. p. 399.*

b) *de Corde Cap. II. p. 108. edit. Lugd. Bat.*

c) *Med. Pract. lib. II. p. 413.*

d) *Opiol. lib. II. sect. II. c. 3. p. 113.*

e) *cap. de palpit.*

f) *Med. Pr. lib. II. c. 10.*

g) *Cap. VIII. de morbis neruoſis.*

dole morbi, et eius cauſa aeſtimanda eſt dextra vel ſiniſtra alicuius remedii adhibitio, quare ſine legis hactenus ſeruatae transgreſſione, rem omnem contemplabimur.

§. XLII.

Palpitationem cordis Medici vocant eius conuulſionem, vel validam et violentam contractionem, qua cruorem propulſum ſibi fortius renitentem, vel quamcunque aliam reſiſtentiam, ſuperare nititur. Cauſae autem omnes Palpitationis ab Obſeruatoribus notatae haerent vel in partibus ſolidis cordis ipſius, eique vicinis irritatis, aut organico vitio laborantibus; vel in fluidis per cor et vaſa mouendis; vel in neruorum mobilitate, et conſenſu. Hae generales ſunt claſſes cauſarum, ad aliquam harum ergo ſpectant. *Palpitationis cauſae et opii actio cum ipſis comparata.*

1. Cor vergens in callum vel os, cor magnum, dilatatum, cordis inflammatio, abſceſſus, excreſcentia, valuularum eius induratio calloſa, cor pericardio accretum, pericardii induratio.

   Arteriae Aortae et Pulmonalis aneuriſmata, arteriae hae cartilagineae, calloſae, oſſeſcentes, calculi et vermes in corde, et pericardio. Polypi in corde et vaſis maioribus, pulmonum infarctus, et ſcirrhi.

2. Humorum copia et plethora, eorum circuitus acceleratus per motum muſcularem, vel febrilem, acutum, aut intermittentem. Excretionum ſuetarum vel ſanguinearum vel ſeroſarum ſuppreſſiones.

3. Sanguinis et humorum reliquorum immeabilitas, et ſpiſſitudo vel iners, cruda, glutinoſa, cacochymica, vel phlogiſtica.

4. Acrimonia irritans ſcorbutica, arthritica, venerea, ſcabioſa, purpuracea, oberrans adhuc in Oceano humorum, vel retropulſa, a partibus externis corporis. Acria effluuia inſpirata. Tum et acrimonia vlceroſa, et gangraenoſa.

5. Defectus ſanguinis boni et aliorum humorum laudabilium ab inedia vel a nimiis profuſionibus liquidorum omnis generis. Hinc palpitatio vt conuulſio ab inanitione generatur.
6. Animi affectus ingentes, et mobilitas generis neruoſi, in debilibus, hypochondriacis, foemellisque hyſtericis, et chloroticis.
7. Neruorum conſenſus ab affecto capite, vel doloribus variarum partium corporis, tum et a vermibus inteſtina rodentibus, et flatibus ea tendentibus.

Has cauſas omnes enarratas hactenus, ſi quam accuratiſſime adſpiciamus, patebit vltro, plurimis nullo modo, aliquibus paucioribus, aliquo ſaltem reſpectu, conuenire Opium. Vix enim vllibi, quam vbi tenuis acrimonia ad exteriora determinanda eſt, vbi excretiones quaedam compeſcendae ſunt, atque vbi ſola mobilitas peccat, vt in hypochondriacis et hyſtericis, ſpasmique et flatus ac dolores non inflammatorii vrgent, locum opportunum habere poteſt. Palpitationis cauſam plerumque eſſe inordinatum ſpirituum vitalium in cordis villos impetum, vt in ſummis animi affectibus, ſubito terrore, affectu hyſterico notauit BOERHAAVIVS.[a]) Largiorque lubens in his caſibus laudem mereri opiata pharmaca. Prorſus etiam facio cum Eximio de HAEN[b]) quando de aneuryſmatibus tractans et ſimul palpitationes cordis memorans deuteropathico huic malo, partibus vitalibus ſecundario affectis, ſpasmorumque torturae paregorica et opium deſtinauit, ipſi aneuryſmati tamen id parum conuenire ratus. At relicta ad tempus, ſi ad eam opium non quadret, cauſa, tamen in ipſo paroxyſmo ingenti et vehementi, et moleſtiſſimae ſubſultationi et concuſſioni cordis tantiſper moderandae, conuenientiſſimum videbitur nonnullis opium, donec ad cauſam remouendam tempus ſufficiens impetretur; ita enim et in aliis morbis agere conſueſcunt Practici, vrgentem motuum ſummum impetum interim coërcentes, cauſam deinceps impugnaturi. Maxime autem ſi cauſa ita comparata eſt, vt remoueri prorſus neget, quemadmo-

a) *inſtit.* §. 826.
b) *Rat. Med. Part. IV. c. 2. p. 25. 29. 33.*

admodum polypus, aneuryſma, et aliud organicum vitium, ad motum ſumme violentum quantum fieri poteſt inhibendum, nullum ſupereſſe aliud potentius pharmacum, quam ſummum ſopiens, vnicum Opium, aſſerent forte Medicorum haud pauci. Atque tanto magis ad conſopitionem enormis ſaepe vibrationis, adigere poteſt Artificem conſideratio, quod, licet id vix credibile videri debeat primo intuitu, adeo immoderata aliquando fuerit cordis ſyſtole et diaſtole, vt non ſaltem vix amplius coërcendum thoracis moeniis, eque ſede ſua dimouendum, et foras exiliturum hoc viſcus aegri crediderint, ſed, FERNELIO teſte, vicinas ſibi coſtas aut extrorſum propulerit, aut diffregerit penitus. Idem PISO, c) HORSTIVS, d) HOCHSTETERVS, e) et alii notarunt, ipſeque in Virgine nobili a vehementi et fere perpetuo adfligente praeternaturali cordis Vibratione, quae admotam manum valido appulſu percutiebat, coſtas foras adactas et protuberantes vidi. Sub his conditionibus enarratis omnibus, illi Medicorum praecipue, qui Opium minuere impetum circulationis falſo ſibi perſuadent, adeoque et eo effraeni cordis παλμῷ habenas iniici poſſe ratum habere debent, non poterunt non recurrere ad Opium. Nos vero longe aliter ſentire de Opio palpitatione affectis exhibendo neceſſario debemus, quando reminiſcimur Sect. I. cap. II. Experientia I. et cap. V. §. 1. in quo aetiologia huius experientiae traditur, clariſſime monſtratum fuiſſe, non ſaltem Opium irritabilitatem cordis a nullo ſenſu, a nullo motu alio pendentem, haud ſuſpendere, ſed potius eius vires omnemque circulationem certo augere, et intendere. Solus circulus acceleratus per motum animalem, vel febrem, cum ad cauſas palpitationis pertineat, facile ſimul monſtrat, illa omnia, quae ſua propria indole eum accelerant, nocitura omnino, non profutura palpitatione laborantibus fore. Sique aromaticum et calidum cinamomum f) excitare potuit palpitationem, ſi vino interdicendi ſunt hoc morbo vexati, non proderit certe illis aromaticum, et calidum, et vino analogum Opium. Vetuſtiſſimo tempore iam aſſeruit GALENVS, g) omnes cordis palpitatione labo-

c) *de Colluvie ſeroſa p. 166.*
d) *lib. III. obſ. 17.*
e) *Dec. IX. p. 361.*
f) *M. Nat. Cur. Dec. I. Ao. III. obſ. 134.*
g) *lib. V. de loc. aff. c. 2.*

laborantes VSe leuatos fuiſſe, et poſt multos alios, quorum catalogum exhibet HOFFMANNVS,[h]) ipſe eidem etiam in paroxyſmo inſtituendae patrocinatur; MEAD[i]) quoque, niſi vires ſint admodum imbecilles, ſanguinem detrahendum eſſe iniunxit, vt, cum debilior ſit ad propellendum vis cordis, liquoris propellendi pondus minuatur. Non minus durante paroxyſmo ad phlebotomen maxime in Plethoricis recurrendum voluerunt noſtri Vratislauienſes.[k]) Praeter laudes autem VSi decretas, vix vllus Practicorum eſt, qui non poſt exhibita leniora cathartica expanſionem ſanguinis minuentibus, et refrigerantibus, blandis acidis polychreſtoque nitro, in paroxyſmo multum tribuat, tenuemque eapropter talibus aegris victum commendet. Quando vero VSe, acidis et nitro, tardiorem reddidiſſe circuitum, et orgaſmum minuiſſe in Paroxyſmo tantopere iuuat, non proderit certe ſimul eodem tempore vtrumque incitaſſe, et auxiſſe, per exhibitum Opium, quod indicatae VSi et refrigerantibus directe contrariatur. Omnium autem maxime hoc pharmacum noxium habendum erit, quando organica vitia ſubſunt, atque inter ea aneuryſma peccat, vel polypus palpitationis faber eſt. Miſeri hi aegri, multo magis ac illi, quorum fluida, ſolidis a labe immunibus, ſaltem in culpa ſunt, cauere debent ab omni eo, quod vel minima vi celerius propellere ſanguinem valet. Suadet illis de GORTER,[l]) vt in otio degant et quieſcant, ne ſubito ſuffocentur. Cauere eos iubet a motu corporis vehementiori, ne proiectis fortius humoribus auellantur forſan fibroſae concretiones, et fluctuantes in vaſis, ea obturando funeſtum producant euentum, Cl. HOFFMANNVS,[m]) iramque et Venerem eapropter euitent conſulit. Quam ſerio igitur cauere debebunt ab impellente humores et aphrodiſiaco Opio, vt ab omnibus remediis aliis circulum incitare et liquida expandere aptis: haec enim omnia aeque certo palpitationis paroxyſmum inuitare poterunt, ac per ſolas rationes mechanicas inclinatio lateris dextri, HOFFMANNO[n]) obſeruante, eum leuare et tollere poteſt, dum ſub hoc incuruato corporis ſitu celerior ſanguinis per venam cavam

h) *Med. Syſt. Tom. IV. Part III. ſect. II. c. 1. p. 295. Vide et Act. Nat. Cur. Dec. I. Anno 4. obſ. 40. et Dec. II. Ann. 9. obſ. 44.*

i) *Monitor. Med. p. 67.*

k) *Hiſt. Morb. Vrat. 1699. p. 189.*

l) *Comp. Med. p. 112. §. 3.*

m) *l. c. p. 297. 298.*

n) *p. 294. 295.*

vam deſcendentem ad cor influxus paululum intercipitur. Aegro eiusmodi polypoſo Auctor fuit BOERHAAVIVS,[o]) vt bono victu ſibi proſpiceret, regimine reliquo ſine dubio ſimul iniuncto, nulla interim medicamenta exhibens. Alius vero Medicus commendauit ſalem volatilem oleoſum Syluii, infelici auſu, protruſit enim polypum ſurſum in aortam adſcendentem. Quare iniungit, nunquam in polyporum ſuſpicione ſales volatiles concedi debere, taciteque ſimul prohibet, quod cum ſalibus volatilibus multam conuenientiam habet, ipſum Opium. Illuſtr. de HAEN[p]) de Aneuryſmate interno palpitationis toties cauſa eruditiſſime vt ſolet diſſerens, cardinem omnem et palliationis et curae, ſi poſſibilis fuerit, ponit in eo, vt, quod inter ſolida et fluida deſideratur, aequilibrium reſtituatur. Hinc copiam et rarefactionem humorum impugnandam dicit, vt ſolida, ſi fieri queat, contractilitate ſua ſeſe in priſtinam formam reſtituant, datis ſimul polypoſam ſpiſſitudinem in dilatata parte diluere aptis. Laudat ergo magnas euacuationes, ſapones acidos, nitrum, et quietem corporis animique iniungit. Mirum ergo quod his adiiecerit Opium, quod ſemper temporariam plethoram creat molemque mouendorum humorum rarefactione auget, quin et impetum circuli intendit. Sane vix locum habet, niſi quia, vt ſapienter addit, id hominum genus ſpasmis admodum torqueri ſolet, ergo his non vrgentibus, neutiquam. Centurionem aetatis florentis habet de HAEN, Rat. Med. Part. IV. Cap. II. pag. 30. ſeq. quem cum aliis Medicis organico vitio laborare credebat, ſumme mobilem, namque ab ipſius, quem anhelus expectauerat, introitu, et adſpectu, horrendas palpitationes accipiebat. Malum hoc iis impugnare intendebat, quae cuicunque proforent cauſae, ſaponibus acidis, nitro, neuroticis, Opio. Addit, autem quod notari debet. His equidem proderamus vtcunque, lucida tamen interualla diris exacerbationibus turbari ſaepe dolebamus, quin imo ruit in peius malum. Redierunt cum Vomitionibus vehementes paroxyſmi. Dum vero mors ante fores eſſe videbatur, aluus prodiit libera, foetidiſſima, nunc nigra, nunc virideſcens,

o) *Praelect. in inſtit. Tom. VI. p. 216.*

p) *Rat. Medendi Part. IV. c. 2. p. 26. ſeq.*

ſcens, mox ceſſarunt omnia ſymptomata, vires redierunt, et aeger ſanatus. Clarum eſt ex hac hiſtoria, ne hilum profuiſſe Opium. Omnia haec quicunque accuratius conſiderauerit, et ad omnes cognitas cauſas palpitationis huius remedii agendi modum applicauerit, videbit facile, non ſine ratione HOFFMANNVM q) diſſuaſiſſe opiata, licet Autores multa bona de iis praedicent, et praecipue ex hypotheſi ſua minus correcta, maxime in corporibus ab enormioribus haemorrhagiis vires exhauſtas dolentibus. Atque ſi dicendum, quod res eſt, his non ſaltem obeſſent vt debilitatis, ſed et quatenus conuulſionibus ab haemorrhagiis grauibus obortis nequaquam conueniunt, vt in principio capitis I. §. 3. clariſſime monſtraui. Si *aliquae* palpitationes, quod Cel. de GORTER r) innuit, anodynis et ſpirituoſis ſanantur, ad eas ſine dubio pertinebunt palpitationes hyſtericarum, mirorque, HOFFMANNVM nec his vſum opii permiſiſſe, ſed naribus ſaltem admoueri vaporoſa foetida voluiſſe, cum modo non ſint valde plethoricae, aut poſt plethoram VSe minutam, in talibus caſibus hoc remedium ipſis haud incongruum haberi debeat. Illi etiam quibus poſt terrorem ſubitaneum cor a ſola motuum anomalia palpitat, aliis agendis non omiſſis, ab anodynis fructus percepiſſe mihi viſi ſunt, quamuis et talibus ea non deſtinet laudatus Cel. HOFFMANNVS. s) Puerum habet a terrore palpitatione affectum, quae per interualla longo tempore ipſum exercuit, a paſtu maxime inualeſcens. Dicit, malum a pulueribus antepilepticis opiatis fuiſſe exacerbatum, poſt aliquot ſeptimanas ſucceſſiſſe dolorem hypochondrii grauatiuum, cum reſpirandi difficultate, et in epicriſi annectit, puluerum opiatorum vſum auxiſſe mali vehementiam, cum ea ſanguinem viſcidiorem, et ad ſubeunda concrementa opportuniorem reddant. Verum conſiderari hic debet, praeextitiſſe forte iam in hoc puero viſcerum infarctum, cum terrore percelleretur, ſicque natam per animi affectum palpitationem ab illo ſuſtentatam fuiſſe, quae ſi a ſola mobilitate pependiſſet, opio cito fuiſſet ſublata, maxime ſimul aliis remediis diluentibus et humores extrorſum determinantibus oppugnata.

Deinde

q) *l. c. p. 298. 299.*

r) *Comp. Med. Part. I. Tract. XXVIII. §. 15.*

s) *l. c. p. 304. 305.*

Deinde ſi in puero hoc hydrope tandem extincto adfuere ſanguinis viſcidi concrementa, Opium, ſanguinem nequaquam inſpiſſans, ſed attenuans et diſſoluens, eorum cauſa fuiſſe non potuit, ſed ſuffecit eorum generationi ſolus ſubitus et grauis terror, quem de polyporum generatione agens alibi ipſe inter cauſas refert Vir Clariſſimus, notabile ſimul in huius rei fidem exemplum ex RIVERIO allegans. [t]) Obtentum Cl. de LILLE Tractatum *de palpitatione cordis*, licet a Iuniore Medico, tamen ſolide et eleganter conſcriptum, magna voluptate et attentione peruolui. Accurato iuſtoque ordine recenſet Vir Clariſſimus cauſas omnes, quae idiopathicum et ſympatheticum malum excludunt, atque ſingulis ſigillatim, ſtrictimque, indicata pharmaca accommodat. Verum, quod memoratu dignum eſt, nunquam Opii iniectam mentionem offendo, manifeſto argumento, Egregium Autorem nulli cauſae id conueniens remedium habuiſſe. Aegrae interim cordis palpitatione a Vermibus laboranti, poſtquam ſumto purgante anthelmintico magnam copiam eorum excreuiſſet, pro conſopiendo tumultu, opiatum remedium cum fructu praeſcripſit. [u])

t) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. IV. cap. X. p. 287. §. 20.*

u) *p. 252. 253. 254.*

CAPVT III.

Dyſenteria et alii fluxus aluini.

§. I.

Opium in dyſenteria laudatum.

Ad affectus ſpaſmodico-conuulſiuos partim, partim etiam ad fluxiones, ad quas per ordinem dicendorum iam deferor, praecipue refertur Dyſenteria, quam latius ſumtam Medici vocant alui fluxum, acerbis doloribus inteſtinorum et moleſtiſſimo teneſmo ſtipatum, quo reſpectu omnis diarrhoea torminoſa et teneſmodes, a ſtimulo quocunque acri, acido, muriatico, putrido, atrabilario, ichoroſo, cancroſo enata, dyſente-

ria appellari poteſt, vt variis Autoribus in more poſitum eſt. Ego hic dum de Dyſenteria tractare aggredior, illum ſpeciatim morbum conſiderationi ſubiicio, qui plerumque et ordinarie ſub aeſtatis finem autumno inuadere ſolet, hyeme appropinquante miteſcens, [a]) quique contagioſus eſt, et ſub horrendis raſorum, eroſorum, et excoriatorum inteſtinorum conuulſionibus, et doloribus, atque moleſtiſſimo tenesmo, ſordium mucoſarum, biliosarum, ſanguine plus minus tinctarum, pureque et ſanie remixtarum, deiectione affligit. Malum hoc HIPPOCRATES, GALENVS, CELSVS, aliique antiqui Medici iam ſatis bene deſcripſerunt, ſimulque varia ad curationem ſalubria praecepta ſuppeditarunt. Quanquam vero medicamenta illa, quibus ad hunc diem, ad dolores mitigandos, et fluxiones refraenandas vtuntur Practici, Philonium, Theriaca, Mithridatium, vetuſtae ſatis compoſitiones ſint, conſtat tamen, Veteres Medicos multos nihil aut parum certe honoris, in curanda dyſenteria, Opio detuliſſe. Taxat Medicos, et imperitos vocat, qui in huius morbi curatione mox inter initia paſtillos vel antidota ex Opio dare non dubitant, eo quod ſomno dolorem leuare intendant, ALEXANDER TRALLIANVS, [b]) falli autem eos dicit, cum, licet ad tempus quidem ventrem retineri conſpiciant, vbi dies illuxerit, inanis labor deprehendatur, capiteque grauato et viribus offenſis venter fluentior reddatur; igitur talia medicamenta nunquam dari debere iniungit, niſi forte neceſſitas vrgeat. Atque quam ſibi metuerint ab Opio, non ſaltem veteris aeui, ſed et ad recentius appropinquantes Medici, patere poteſt ex PISONE, [c]) placitorum antiquorum et recentiorum Collectore, quando medicamenta ex Opio, niſi magna neceſſitas adſit, in dyſenteria vitanda omnino eſſe dicit, ipſumque Opium, Philonium, ac decoctum ex fol. et cap. papav. albi foliisque hyoſcyami ſemper ſuſpecta eſſe, valde vero affligente dolore, talia per ſedem magis conuenire, quam per os, aſſerit. Ita nempe cum aliis MERCVRIALIS [d]) aliis remediis interdum addi poſſe aliquid medicamentorum ſtupefacientium monet, praeſertim quando dolor

a) *Hippocr. lib. III. aph. 22. Sydenh. p. 220.*

b) *lib. VIII. c. 8.*

c) *de cogn. et curandis Morbis lib. III. c. XV. p. 102. 103.*

d) *Med. Pract. lib. III. c. 28. p. 402.*

lor immodicus eſt, et vigiliae vrgent; hoc in caſu tamen ea in modica ſaltem quantitate eſſe adhibenda ſimul addit, quia naturae noſtrae ſunt inimica. Tanto vero magis valere iuſſis, quae hactenus obtinuerant, opinionibus, praecipue ſuperiore ſeculo, eoque quod nunc labitur, inter ſe conuenerunt clariſſimi Medici bene multi, ſummum leuamen dyſentericis aegris praeſtare opiata pharmaca, adeo vt in eorum monumentis ſumma de eorum virtute elogia legantur. Liceat mihi nonnulla referre breuibus, prout euoluenti Auctores praeſtantiſſimos obueniunt. Tryphera, Philonio, Pilulis de cynogloſſa, trochiſcis de ſucc. cum Opio, laudano, non ſine aegrotantium fructu ſaepius ſeſe vſum eſſe teſtatur HILDANVS, [e]) quandoquidem haec non ſolum dolorem leniant, et ſomnum prouocent, ſed etiam fluxum alui conſtringant, et vires inſtaurent. Affectus dyſentericos ſine Opio vix curari poſſe, non quod pharmacum hoc humores ebullientes figat, ſed quod fibrarum ſpasmos excretorios ſiſtat, aſſerit WILLISIVS; [f]) et in dyſenteria cruenta londinenſi ſatis magnam doſin laudani ſe dediſſe recenſet, neque tamen nouiſſe vnquam, cuipiam dyſenterico hoc medicamentum obfuiſſe. [g]) Valde etiam liberalis in commendando et porrigendo Opio eſt SYDENHAMVS, ac *nec vel minimum quidem incommodi a tam frequenti medicamenti narcotici repetitione ſibi adhuc videre contigiſſe ait, (quantumlibet noxam inde ſecuturam comminiſcantur inexperti) licet plures nouerit, qui in morbo contumaciore id ad ſeptimanas aliquot continuas quotidie vſurpauerint.* [h]) Atque ipſo illo emolumento, quod ex vſu huius pharmaci in aegros ſuos hoc morbo detentos redundare obſeruauit, eouſque commotus eſt Vir egregius, vt, occaſione virtutis antidyſentericae, polychreſtis viribus eiusdem panegyricum ſcripſerit, DEVMque πάντων δοτῆρα ἐάων, hoc aerumnarum ſolamen mortalibus indulgentem, data opera fuerit veneratus. Ita vero etiam SENNERTVS [i]) noſter, opiata recte adhibita, vt philonium, pilulas de cynogloſſa, laudanumque opiatum, ſaepe magnam vtilitatem afferre dyſentericis dicit, cum non ſolum dolorem leniant, et ſomnum prouocent,

e) *de dyſenteria c. 9.*

f) *Pharm. Rat. Part. I. ſect. VII. c. I. p. 185.*

g) *loc. cit. p. 78.*

h) *Operum p. 229. 230.*

i) *Med. Pract. lib. III. Part. II. ſect. II. c. VI. p. 356.*

cent, ſed et fluxum ſiſtant. ETTMVLLERVS[k]) autem dyſenteriae grauiori absque Opio ſuccurrere difficile eſſe, et paene impoſſibile profitetur, atque alibi[l]) continuatum etiam opiatorum vſum optime ferre dyſentericos ait, minusque inde debilitari, quam ab aſellationibus et teneſmo continuis, ad multos alios clariſſimos Practicos idem ſentientes ſimul prouocans. Eadem ratione RAMAZZINI[m]) dyſentericis egregie contuliſſe opiatorum vſum obſeruauit, quare forſan nullam eſſe affectionem dicit, in qua ſecurius et liberaliori doſi exhiberi poſſit hoc remedium, quam in huiusmodi morbo, fractis licet ac paene attritis viribus. Neque minus pace Practicorum Opium damnantium aſſeuerat WEDELIVS,[n]) ſine Opio nullam veram dyſenteriam curari commode poſſe; WEPFERVS[o]) ſexcenties aegros hoc morbo, ſolo laudano ſe liberaſſe ſcribit; atque Cl. BERGERVS,[p]) poſt euacuantia vſurpata, reliquum curationis fere opiata nulla correctione egentia expedire innuit, pluribusque indicationibus inſeruire, et merito ob vires polychreſtas omnia remedia dyſenteriae opponi ſolita antiquiora et recentiora ingredi dicit. Sed vlterius! Poſt LENTILIVM[q]) certe, qui reuera magnum hic eſſe opiatorum vſum cum ETTMVLLERO, WALDSCHMIDIO, CAMERARIO, et aliis eſſe teſtatur, non obliuiſci debeo BONTII ſummi horum remediorum Encomiaſtae. *Si propter ſaeuitiam ſymptomatum*, inquit, *doloris praeſertim acerbiſſimi, temporis anguſtia longam in cura moram patiatur, ſtatim ad extractum croci deueniendum eſt, quo remedio, auſim dicere, nullum humana cura exquiſitius excogitare potuit, putoque veriſſimum huius morbi etiam venenati eſſe antidotum.*[r]) Huius vero extracti croci compoſitionem ſuppeditat cap. ſeq., eandemque Opium praecipue ingreditur. Atque antea iam ſcripſerat: *Si nobis hic opiatis non proſpectum eſſet, fruſtra in calidiſſimis his regionibus medicinam dyſenteriae faceremus.*[s]) Non minori amore haec pharmaca proſecutus eſt BRVNNERVS,[t]) quando poſtquam rhabarbarina et demulcentia commendarat, *Incaſſum, tamen laboratur*, exclamat, *niſi Opiata ſuccenturientur*,

reme-

k) *diſſ. de Virtute Opii diaphoretica Cap. I. §. 4.*

l) *Tom. II. Operum cap. de dyſent.*

m) *Operum p. 201.*

n) *Opiol. p. 121.*

o) *diſſ. de dyſenteria p. 46.*

p) *diſſ. de dyſenteria §. 20.*

q) *Vide iatromn. p. 585. et Miſcell. Med. III. 119.*

r) *Med. Ind. lib. III. c. 3.*

s) *lib. I. in notis in Garciam ab Orto c. 4.*

t) *Miſc. Nat. Cur. Dec. II Anno VI. obſ. 195.*

remedia plane diuina in hoc morbo. Dum hoc Brunneriarum elogium euoluo, facile mihi foret ire per obſeruationes integri ſeculi decurſu a Naturae Curioſis ſuppeditatas, atque ex iis excerpere felices in dyſenteria curationes Opio debitas. At quia id nimis longum foret, liceat ſaltem memoriam iniicere illius boli ex conſerua roſarum, pulv. pannonico, terra iaponica et laud. opiato conſtantis, quo ſaepius iterato Cl. CNOEFFELIVS u) Regem Poloniae feliciter ſanauit. Neque Vratislauienſibus Medicis ſegnior in Opium fuit affectus, quando olim Ill. de HELWICH, x) qui alioquin id liberalius porrigere nequaquam ſolebat, nihilominus variis compoſitionibus opiatis, ſigillatim ex ſua et aliorum experientia collaudatis, ſeſe luculenter deprehendiſſe recenſuit, inanem eſſe timorem CAPIVACCII et aliorum ab Opiatis abhorrentium, et neſcio quas noxas metuentiuum, cum RIVINI, WEDELII et HORSTII obſeruationes aliud teſtentur, atque poſt multorum, aliorum, quos adducit, calculum, Theriacae Andromachi et coeleſti adiectum, SYDENHAMVS veriſſime dixerit, frequentem etiam Opiatorum vſum nocere nihil, ſed multum prodeſſe. Ipſe quoque laudatus de HELWICH diaſcordio Fracaſtorii, licet compoſitio non ſit ad palatum ſeculi, ex diaphoreticis, adſtringentibus et anodynis conſtans, ea ſe perfeciſſe fatetur, quae ſine labe verecundiae enarrare nequeat. Eximium tandem pondus accedit tot laudibus Opii in dyſenteria per ſuffragium Illuſtris BOERHAAVII, quem iniquus de la METTRIE y) paſſim equidem a ſe magnifactum, tamen experientia huius morbi deſtitutum fuiſſe dixit, quia, vt de aliis aegritudinibus, ita et de hac non ſeorſim egerit, Virgilianum illud adiiciens: *Non omnia poſſumus omnes.* Verum ſcire debebat meritorum praeſtantiſſimorum hominum obtrectatur, ſummum BOERHAAVIVM, z) explicantem inflammationem inteſtinorum, monitorem ſimul fuiſſe, ſe dyſenteriam, et voluulum, choleramque ſub hoc caput reuocare, cum morbi hi omnes ſint inflammationes inteſtinorum. In inflammatione vero inteſtinorum Opiata omnino commendabat Vir eximius, vt in ſuperioribus Sect. II. cap. 3. §. 12. ſedulo

u) *Dec. II. Ann. 9. obſ. 113.*

x) *Hiſt. Morb. Vrat. 1699. p. 142. 143.*

y) *Traité de la dyſenterie.*

z) *vide Comment. in aphoriſmos contra eius voluntatem editum ad aph. 959.*

annotaui. Praeterea ex reſponſione eius conſultatoria, [a]) methodum medendi dyſenteriis Imperatoris Romani exercitus diuaſtantibus complectente, perſpicuum reddi poteſt, tantum Virum dyſenteriae ingenium exquiſitiſſime cognitum habuiſſe; atque in curatione poſt euacuationes, opium ad pondus granorum ij pro doſi ſingulis diebus, ac dein in Electuario Theriacam quater de die larga ſatis doſi, commendaſſe. Huius veſtigia premens actis agendis, pulcherrime in dyſenteria prodeſſe opiata, etiam declarauit Ill. van SWIETEN. [b]) Non praeteream ſilentio Richardum MEAD, [c]) qui Vomitioni repetitae per ipecacuanham proritatae fauens, inter has euacuationes fluxum cohibet confectione cardiaca et bolo gallica adddito extracto Opii, ita vt granum vnum ter de die detur. Atque vt HVXHAMO [d]) Sydenhamiana veſtigia prementi, ita pluribus praeſtantiſſimis Medicis Anglis recentioribus, placere hoc pharmacum, monſtrat libellus exiguae molis, ſed multa egregia continens, *Nucleus totius Medicinae* inſcriptus, in quo bolus antidyſentericus philonii drachmam recipit. Praeter hos, Ill. de HAEN magnae famae Practicus acutas febres recenſet, [e]) quas a principio comitabantur, et in progreſſu non relinquebant, ſiue haud ſedandi vomitus, ſiue dyſenteria pertinax, ſiue vterque affectus. Hos aegros breui percuratos dicit VSe, Opio ferociores impetus compeſcente, et ſubtile acre inuoluentibus, nudamque cruſtam villoſam oblinientibus oleoſis, per os et anum, cum pauxillo opii exhibitis; decoctis emollientibus et lubricantibus atque fomentis talibus, toti abdomini applicatis. Alio loco [f]) dum in Colica Pictonum inuiſcantem et obuoluentem curam laudat, ſequentia habet: *Methodus eadem mirum quam noſtris in Noſocomio Dyſentericis profuerit, vt hinc vel integre curarentur, vel induciis primo impetratis, purgans tuto daretur, et opiata cum oleoſis reliquam poſtmodum curam abſoluerent.* Tandem Illuſtris mihi amiciſſimus L. B. de STÖRCK, [g]) quem nunquam ſine veneratione, et tenerrimo amoris affectu nomino, dyſentericis decocta emollientiſſima, mucilaginoſa, inuoluentia, et remedia opiata, optime conueniſſe notat,

a) *Conſult. Med. Vol. II. caſu VI.*

b) *Comment. Tom. III. aph. 977. p. 104.*

c) *Monit. Med. p. 70.*

d) *Obſeru. de Aëre Tom. II. p. 108.*

e) *Rat. med. II. p. 3. 4.*

f) *Rat. med. III. c. 2. pag. 100.*

g) *Anno Med. II. pag. 110.*

notat, ſimulque addit: Cl. COLLIN, qui plurimam curam habuit, ſolo ſaturato decocto Radicis Salab, addita debita quantitate laudani Sydenhamiani fere omnes hos aegros facillime ſanauit. Bene multis Practicis Anglis Opium adeo in clyſteribus adhiberi conſueuit, vt ex modo allegato *Nucleo* apparet. Clyſma antidyſentericum habetur, cui inditur theriaca. Talia clyſmata aut theriacalia aut aliis opiatis impraegnata, aeque ac opiata ore ſumenda, a numero pluribus Auctoribus, vt longe antiquiores taceam, a PISONE, SYDENHAMO, SENNERTO, RIVERIO, MEADIO, HEISTERO, DEGNERO, aliisque laudantur, de his autem infra, topicum vſum opii traditurus, ſpecialius disputabo.

§. II.

Opium reiectum, aut auara manu exhibitum. Quanquam vero laudati inſignes Viri, quorum catalogum longius extendere facile poteram, optima quaeque de Opio in dyſenteriae medela promittant, ipſi eius vires non gratis, aut ex theoreticis ſpeculationibus collaudantes, ſed eas in praxi ipſa, qua inclaruerunt, multoties experti, non deſunt tamen, qui ſuſpectum et damnoſum vſum habent, non minus in experiendo verſatiſſimi. De Veterum Medicorum multorum puſillanimitate dixi ſub initium antecedentis §i. Sed et recentiorum ſat multi Opium dyſentericis aut auara manu, aut plane non exhiberi debere, arbitrantur, cum THONERO [a]) narcotica necrotica in hoc morbo habentes, eumque audiendum eſſe credentes, quando ad MINADOVM prouocat, qui ſe obſeruaſſe aſſerit, omnes dyſentericos, quibus ex conſilio Medicorum laudanum opiatum oblatum fuerat, defunctos, vlceribus magis putridis et ſordidis redditis, ex longiori mora acriorum humorum. Dum in dyſenteria ſerum lactis, et clyſteres frigidos ex hoc ſero, vel ex aceto commendat Herrmannus van de HEYDE, [b]) Opiata penitus reiicit. Ita quoque Cel. KRAMER [c]) aromaticis dyſenteriam curandam eſſe ſtatuit, et ſine Opio eſſe vult. Ipſe dein Ill. HOFFMANNVS [d]) ad coercendos nimios tumultus motuum equidem concedit tutiora anodyna, theriacam coeleſtem, diaſcordium,

a) *obſerv. med. p. 167.*

b) *in Synopſi diſcurſuum latine verſa Londini 1653.*

c) *in Medicina caſtrenſi Vienn. 1739. edita.*

d) *Med. Syſt.*

Tom. IV. Part. III. Sect. II. cap. VII. p. 543. 546. 547.

dium, pilulas de cynogloſſa, et de ſtyrace, laudanumque liquidum, longe tamen tutiorem et praeſtantiorem effectum in quamplurimis caſibus dicit dediſſe liquorem anodynum, cum refracta doſi balſami Vitae, quem ter, et quater, ad guttas XX. ſummo cum fructu porrigere ſolitus fuiſſet. Quin ſumma cum cura a craſſis opiatis abſtinendum monet, quoniam haec in peius malum prouehant, hinc laudat tutiora ſedatiua: ſpinam et hepar viperarum, raſuram dentis hippopotami, lap. manati, priapum ceti, puluerem ſecundinae humanae. Sique omnes obſeruationes, quas capitulo de dyſenteria exhibet Vir practicotatus, contemplemur diligenter, docebunt illae, ipſum vere aut plane non opiatis vſum eſſe, aut ſaltem, ſed valde raro, granulum theriacae coeleſtis aegris ſuis exhibuiſſe. Poterant haec forte cuidam affectui paterno ſimili in liquorem anodynum adſcribi, cum fere a Paracelſi temporibus plurimi fere ſummi Medici conſenſerint, Opium eſſe remedium antidyſentericum incomparabile. Sed et recentiſſima noſtra aetate ſurrexerunt alii Practici quidam celeberrimi, aut fere penitus negligendum, aut valde ſuſpenſa manu id dandum eſſe palam aientes. Magna vbiuis auctoritas eſt Cl. DEGNERI, ita quidem, vt is hodie iure ſuo inter optimos Auctores referatur, qui ex inſtituto de dyſenteria ſcripſerunt. Audiamus vero, quam parum honorifice ille de anodynis remediis ſentiat. *De opiatis*, inquit, *quae alii inter ſpecifica antidyſenterica numerant, ſpeciatim dico, illa in morbo noſtro mihi admodum ſuſpecta fuiſſe, nam ſingularem poſcebant applicationem, et attentionem; nec vnquam incaute aut promiſcue erant praeſcribenda, ne, ſenſum et vitam obtundendo, malum intus augeretur, et latius ſerperet. Ancipitem, imo fatalem euentum praematurum et largum eorum vſum habuiſſe obſeruatum eſt, ſedium enim et dolorum induciae, quas afferebant, admodum fallaces erant. Reddebant aegrum et medicum ſolummodo ſecurum, vt inimico malo minus, quam oportebat, obuiam iretur: interea alterum ſempiternus ſomnus oppreſſit, alter inflammatione correptus interiit, aut alui fluxus, ad aliquot horas vel dies ſuppreſſus, dein copioſior redibat.*

Vt

Vt taceam, quod caput grauabant, et vires ſenſibiliter infringebant.[e]) *Fateor, me nunquam ex iis talem effectum percepiſſe, qui ad eorum vſum animum mihi facere potuiſſet, ſiquidem in grauioribus caſibus validiora non erant aliis remediis mitioribus. Cum vero euacuata iam ſatis materia morboſa aegri conditio eorum auxilium ſuadere videbatur, nunquam vlterius proceſſi, quam ad MP. de cynogloſſa, Syr. papav. Elect. diaſc. et Theriacam.*[f]) Vix vero aliter ſentit alius recentior ſcriptor Cel. PRINGLE:[g]) *conſultius* nempe *futurum* dicit, *ſi opiata prorſus omittantur, antequam primae viae omnino repurgatae fuerint; etenim quamuis aliquod leuamen afferant, efficiunt tamen flatus, et prauos humores retinendo, vt cauſa morbi fixam magis ſedem adipiſcatur. Id ex repetita experientia affirmo, quamuis Sydenhamus parum periculi inde metuere videatur. In epidemica dyſenteria, equidem cathartica non omittebat, ſed omnibus aliis temporibus ſoli laudano confiſus videtur. Optima regula ergo haec eſt, Opium tam diu ſeponere, quamdiu vomitoria et purgantia non ſufficienter vſurpata ſunt.* Prorſus eadem ratione Cl. YOUNG[h]) Opio in dyſenteriae medela haud fidit. Quodſi morbus lenis ſit, et pauca tantum facilique opera corrigenda acrimonia vellicet inteſtinorum canalem, tum iuuare Opium dicit. At in contrario ſtatu, qui ſolet eſſe longe frequentior, nocere ait, retentis nimirum et accumulatis acribus iſtis humoribus, qui morbum faciebant, eaque propter potius euacuandi erant. Deinde in omnibus illis caſibus, vbi aeger plethoricus eſt, excrementa valde foetent, viſcida ſunt, atque pauca, morbum augeri ab Opio monet, quod irritationem ſaltem ad tempus cohibeat, quae multiplicato impetu breui recurſura ſit, quia id acrimoniam et putidum mucum non emendet. Hinc quoties purgantia leuamen afferunt, ſemper vſum Opii ſuſpectum eſſe debere contendit, qui repetitus malum lethale reddere queat, quod repetita purgantia ſanaſſent. Igitur quando Opium adhibuit YOUNGIVS, id admiſcuit ſemper purgantibus, cum felici euentu, ea obſeruata cautione, ne doſis eſſet nimia, quae aluinam euacuationem cohibere poſſet. Praecipue

e) *de dyſenteria bilioſa cap. III. §. 70.*

f) §. 71.

g) *de morbis caſtrenſ. p. 263. 264. edit. germ.*

h) *Sect. VII.*

cipue vero, vbi febris acceſſerit dyſenteriae, cautiſſime mercandum eſſe cum Opio Vir clariſſimus iniungit. In genere quippe conſtare dicit, putridas et inflammatorias febres, niſi per aliquam externam ſuppurationem iudicentur, vt in variolis fieri ſolet, longe peiores Opio reddi. Nemo autem, quod ſciam, magis in dyſenteria curanda diſſuaſit Opiata, et ab iis religioſe abſtinendum voluit, quam quidem Cel. ZIMMERMANNVS, qui egregium de dyſenteria Opus vernacula lingua conſcriptum edidit.[i]) Hic quidem, licet *Sydenham* ſua auctoritate anodyna commendauerit, ab antiquiſſimo tempore contra eorum adhibitionem multas obiectiones motas dicit, quas per experientias proprias ad nauſeam non repetendas, non minutas aut infractas fuiſſe aſſerit. Prouocat igitur ad *Alexandrum Trallianum*, cui *Freindius* pollicem preſſerit, tum et ad DEGNERVM, PRINGLIVM, ELLERVM, YOUNG, BAEKER, vt ſuis dehortationibus fidem faciat. Ab his non alienus Ill. TISSOT[k]) peſſimam eſſe dicit et mortiferam methodum, quae ventris fluxum adſtringentibus et opiatis coërcet, hacque ſola quotannis magnum hominum numerum occidi, aut in alios morbos inſanabiles protrudi aſſerit.

i) *von der Ruhe unter dem Volke.*

k) *Avis au Peuple c. 24. pag. 18.*

§. III.

eo tamen carere vix poſſe dyſentericos, et ii probant, qui id reiiciunt.

Vidimus hucusque Opium in dyſenteria a clariſſimis in arte Viris et eximie laudatum, et ſuſpectum redditum; neque vitio vertere poſſumus iunioribus Practicis, quando ceſpitantes, quo ſe vertant, neſciunt, aut auctoritatis praeiudicio ducti, ſiue nimii in adhibitione ſunt, ſiue vſum omittunt prorſus. In genere non bene carere poſſe dyſentericos Opio, hocque in apparatu medicamentoſo iis ſeruiente, remedium non inutile exiſtere, vel ex eo iudicare licet, quod inter Veteres, qui id diſſuaſerant, ipſi tamen ſaepe medicamenta aegris exhibuerint, et in ſcriptis ſuis ſuppeditauerint, que Opio ſint praegnantia. Ita ſane §o I. citatus TRALLIANVS poſtquam Anodyna fere reieciſſet penitus, aut ſaltem vrgente neceſſitate conceſſiſſet, nihilominus dein paſtillum diacoralliu, paſtillum diaelectru, paſtillum ex coagulo, qui

qui diapythias dicitur, paſtillum ex ſeminibus diaſpermaton, paſtillum crocoden, paſtillum clidion, catapotia ad dyſentericos, aliaque adhuc remedia Medentes conficere docet, quae ſine exceptione omnia Opium non mediocri quantitate recipiunt. Inter recentiores Cl. STAHLIVS [a]) certe anceps haeſit, et ſuos in biuio haerere fecit, quando, quod mirari haud deſino, pronunciare non dubitauit: Opiatorum vſum in hoc caſu non quidem damnamus, ſed neque laudamus. Certe, niſi omnia me fallunt, ſi vlla alia ratione, hoc effato praecipue, bona cauſa Opii in medela dyſenteriae eluceſcit clariſſime. Namque cum ne STAHLIVS quidem hoc pharmacum prorſus reiicere audeat, cumque raro aliquis celebris Practicus recentioris aeui affirmauerit, in totum abeſſe poſſe Opium a dyſenteria, et ſine exceptione omnem ſine eo eſſe ſanabilem, ſtatim certum redditur id retineri debere omnino in catalogo remediorum antidyſentericorum, eoque allaborandum eſſe Medico, vt vſum et abuſum cognoſcat accuratiſſime. Pulcherrime Illuſtris WERLHOFIVS, [b]) Stahlium ambigentem et fluctuantem, tamen ad Opium in curatione recurriſſe, monet. *In ipſo enim eo caſu*, inquit, *paulo poſt, imo in leniori etiam malo, et primis initiis re vera, et claris verbis, illud collaudat. Praeberi ſtatim mane iubet rhabarbarum, veſperi opiatam theriacam, vel praemiſſis pilulis balſamicis pilulas de cynogloſſa, et has quidem ad granum per 5 vel 6 horas vnum, hoc eſt, Opium ipſum nulla praeparatione caſtratum ſeu correctum indies ad granum dimidium et amplius.* Atque poſtea notatu digniſſimis verbis pergit: *Cauendae omnino ſunt nimiae imbecillium medicaminum laudationes, vt ſemper ſufficere praedicentur euacuantia, quae ſimul particulis ſubadſtringentibus pollent, aut et lac, oleum, ſerum lactis, nitrum, criſtallus montana, caſcarilla, tormentilla aliaque egregie demulcentia, temperantia, praecipitantia, tonica, alexipharmaca non opiata, licet haec ſaepe feliciter ſufficiant, Opiata vero ſine limite reddantur ſuſpecta. Vnde duplex oriri poteſt noxa, vt vel inualida molimina vrgendo Medici minus experti et nimis diu horum laudibus fiſi, dum promiſſum iuuamen*

a) *diſſ. de dyſenteria p. 32.*

b) *Caut. medic. de limitandis laudibus et vituperiis morborum et remediorum Tract. I. p.* 22.

 expectant,

expectant, ipſum affectum intolerandum, et periculoſiſſimum, perſeuerare, augeſcere, interimere ſinant, quem, ſi laudum et vituperiorum limites didiciſſent, lenire, minuere, tollere licebat; vel praepoſtero generoſi medicaminis metu multa paſſim alia quaſi palpando in ambiguo minus apta et magis ſaepe periculoſa medicamina hinc illinc arripiant, vel ab aegro aut adſtantibus ſine arte tentari patiantur. Applicari velim haec monita aliis aliorum praeſtantiſſimorum Virorum, non ceſpitationibus in dando opio, ſed poſitiuis dehortamentis, qui tamen omnes non auſi ſunt eius vſum ſine vlla reſtrictione reiicere, ſed limites ſaltem eidem arctiores poſuerunt, quos alia occaſione adducere non intermittam.

§. IV.

Dyſenteriae verum ingenium et vſus eximius euacuantium in medela.

Omnes hi ſcopuli quomodo euitari queant feliciter, in commoda aegrotantium, iam vt monſtrem accuratiſſime, mihi allaborandum eſt; quare ante omnia tanquam certum et euictum ſuppono, cauſam proximam dyſenteriae eſſe acrimoniam tenuiſſimam, rodentiſſimam, cauſticam, ſepticam, contagio inficientem. Atque ſi ſymptomata inde enata conſideremus, haec iis analoga deprehendentur, quae ſumto purgante draſtico valde, aut veneno eueniunt. Factum inde eſt, vt acrimoniam dyſentericam colocynthidis aemulam MORTONVS[a]) habuerit, et plane pro venenoſa et arſenicalis naturae habenda declarauerit DEGNERVS.[b]) Nil facit ad meos fines, originem eius primam prolixius et curioſius ſcrutari, atque operoſe inquirere, an in aëre, an intus in ipſo corpore ea generetur; ſufficit notaſſe eius in corpus noſtrum agentis effectus, qui omnes reducuntur ad ſummam irritationem villorum nerueorum inteſtinalium, horumque ſpaſmodicas et conuulſiuas ſtricturas, tormina, et doloroſas deiectiones proritantes; ad eroſiones, inflammationes, gangraenas tunicarum inteſtinalium, ad reſolutionem humorum in tabum putridum, atque ad virium ſummam proſtrationem. Quomodocunque vero generetur morboſus hic ſtimulus, dum in corpore praeſens eſt, ſedem ſuam praecipue habere videtur in bile, putrida

a) *Operum Med. Tom. II. app. pag. mihi* 257.

b) *de dyſent. bilioſ. cap. II.* §. 53-58.

trida et corroſiua reddita, quod ipſum ad varios Auctores prouocans STAHLIVS, [c]) DEGNERVS, [d]) BOERHAAVIVS, [e]) de la METTRIE, [f]) PRINGLE [g]) et alii, variis argumentis euincunt. Redeunt potiora ad tempus anni, quo morbus graſſari ſolet; ſub finem aeſtatis et autumni initium; calor nempe aëris ſiccus bilis copioſiori generationi anſam ſuppeditat, eiusque acrimoniam exaltat, maxime ſi tenuiorum ſordium per cutim diſſlatio perſpiratione ſuppreſſa, inhibeatur. Idem deinde docere videtur cita infectio a faecibus aegrorum, bilem acrem et in ea morboſum acre continentibus: hinc et lotione linteaminum propagatur malum, et Medicis faeces inſpicientibus non raro communicatur, vt bis accidit MORTONO, [h]) et celeberrimo cuidam Viro referente Ill. van SWIETEN. [i]) Porro bilem peccare apud dyſentericos inde coniicitur, quod malum valde familiare ſit regionibus calidis, vt alii morbi bilioſi, teſte PISONE, [k]) et BONTIO. [l]) Taceo iuuamen a blandis ſubacidis laudatis praecipue a DEGNERO, et PRINGLIO. Taceo veſiculam felleam vacuam repertam in cadaueribus, et loca in inteſtinis, quae maxime laborarant, fellea flauedine tincta deprehenſa. Huius autem acrimoniae dyſentericae bilioſae, ſi necem afferat, vltimus effectus ſemper eſt gangraena inteſtinorum; eius enim notas manifeſtas ſemper detexerunt extiſpicia, vt rectiſſime notarunt PLATERVS [m]) BINNINGERVS [n]) BARTHOLINVS, [o]) BAGLIVVS, [p]) RIVERIVS, [q]) PRINGLIVS, [r]) et alii multi. [s]) Cum igitur acrimonia haec cauſa ſit omnium malorum, excretionum aluinarum exorbitantium, doloris, inflammationis, eroſionis, exulcerationis, gangraenae, et mortis, nemo ambigit, illum, qui eam acrimoniam ſtatim in principio, quo agere incipit, poſſet tollere de corpore, vel inertem reddere, auferre aptum fore omnem morbum, cum omni ſymptomatum comitatu, omneque periculum ſimul ablaturum. Latet vero nos acrimoniae ſpecificus character, nilque poſſidet ars, quod eius verum antidotum poſſet venditare, neque generalia demulcentia, et incraſſantia vim eius deleteriam vere inuertunt et eneruant, quare nil

c) *diſſ. de dyſenteria.*
d) *de dyſent. bilioſa.*
e) *in conſilio.*
f) *Memoire ſur la dyſenterie.*
g) *de Morbis caſtrenſ. Part. III. Cap. VI. p. 250.*
h) *Operum Tom. II. append. p. 237.*
i) *in Comment. Tom. II. aph. 722. p. 396.*
k) *Hiſt. Nat. Ind. lib. II. c. 12.*
l) *Medic. Indorum.*
m) *lib. III. p. 821.*
n) *Cent. IV. obſ. 48.*
o) *Cent. VI. hiſt. 2.*
p) *p. 108. in fine.*
q) *Cent. III. obſ. 2.*
r) *de morbis militum p. 243. edit. germ.*
s) *vide Miſc. Nat. Cur. Dec. II. Anno VI. obſ. 104. et Act. Haffn. Vol. II. obſ. 17.*

nil agendum prius, quam vt quantocyus e corpore proſcribatur, antequam in eodem fixiorem nacta ſedem prauos ſuos effectus omnes edere queat, aegrumque ſummo periculo exponat. Sed qua via? Tenuiſſima eſt ſine dubio haec acrimonia, et halituoſa, eam enim eius indolem contagium loquitur; igitur quam optime eiici poſſe videtur per cribrum cutaneum; neque deſunt Practici ita ſtatuentes, et agere ſoliti, atque in certis conſtitutionibus epidemicis omnino hanc euacuationem ſubinde locum habere, dubitari nequit. Verum et non poteſt negari, acrimoniam dyſentericam ordinarie innidulari cruditatibus primarum viarum coaceruatis, ab ingeſtis variis non bene digeſtis, mucoque inteſtinorum inuolui, ac vt dixi, potiſſimum bili inhaerere. Igitur non ſine contentorum ventriculo et inteſtinis expulſione, adeoque non ſine vomitu, aut catharſi, proſcribi e corpore poterit. Praeferunt multi magni Practici aluum mouentibus fere emetica, quod breuiore via fomitem morboſum educant, bilioſasque ſordes potentius eiiciant. Notum eſt, quanta ſibi de radice ipecacuanhae, ex quo Europae innotuit, poſt PISONEM, qui vſum a barbaris didicerat, *Med. braſil. p. 101.*, promiſerint tot Clari Viri, eam pro ſpecifico antidyſenterico venditantes. Inter eos VALENTINI [t]) radicem hanc in fluxibus dyſentericis ſeſe admirandam praebere dicit, dum vomitum mouet materiam morbificam a parte affecta reuellendo, dein finita operatione tonum viſcerum reſtituendo, quin et virtute alexiteria miaſma dyſentericum per poros cutis exterminando. Eadem elogia apud POMETVM [u]) et alios legas, vt mirum ſit, auſum eſſe *Commercium literarium Norimbergenſe* [x]) publice aſſerere, nil ſpecifici prae aliis emeticis ipecacuanhae ineſſe, quod ipſum etiam aſſerit TISSOT [y]) caeteroquin eam laudans et commendans. Nullam ego doctiſſimis Editoribus litem mouebo, maxime cum hodie illam radicem negligere incipiant, potentiusque ſpecificum antidyſentericum Vitrum antimonii ceratum ſalutari debere, affirment, inter Recentiores Practicos peritiſſimos haud pauci. Vitro antimonii ſimplici, quod ipſe ad ventriculum repurgandum

iden-

t) *Polychr. Exot. p. 22.*

u) aufrichtiger Materialiſt *Part. I. lib. II. c. 1. p. 56. 57.*

x) *Anno 1733. p. 44. 45. et 1734. p. 333. et 1735. p. 221.*

y) *avis au peuple cap. 24. p. 8.*

identidem ſumere conſueuerat, empirica periclitatione quendam belli Praefectum curaſſe quatuor dyſentericos, notat HOYERVS.[z]) Verum robuſtioris illi conſtitutionis erant, interim tamen primus eorum per vomitiones et deiectiones viribus penitus proſtratis diu alto ſomno mergebatur, ſanus tandem dum euigilabat. Mitius multo Vitrum antimonii ceratum, referente Cl. PRINGLE,[a]) qui id ſpecificum egregium declarat, et modum praeparandi docet, primus vt arcanum in dyſenteria vſurpauit aliquis Parochus STEELE. Id adeptus Celeb. YOUNG ob vehementiam ſuam adhibere primo dubitauit, deinde, vt docet laudatus PRINGLE, periculum faciens, pulchros eius effectus didicit, et praeparationem adhibendique methodum publici iuris fecit. Youngianas laudes, variorumque aliorum, qui hoc remedio vſi ſunt, teſtimonia adfert PRINGLIVS,[b]) alibi tamen coaceruatis his encomiis non parum detrahere videtur. Scilicet licet iterum Vitrum antimonii ceratum pro ſpecifico agnoſcat, ſi in principio detur, dicit tamen ſe ob violentam operationem ſemper optauiſſe, vt leniori remedio morbum poſſet ſanare. Igitur non niſi in caſibus pertinacioribus ſe eo vſum fuiſſe fatetur, addit tamen ſe obſeruaſſe, quod aliis irritis profuerit, ſi inteſtina adhuc fuerint vtcunque ſana, aegerque non nimis debilis nulla febre laborauerit. Dolet autem doſin incertam eſſe, cum mediocris aut ſegnior, aut fortis nimis ſaepe in actione obſeruetur. His omnibus non obſtantibus, hoc remedium antimoniale in curanda dyſenteria ipecacuanhae etiam praeferri video, in methodo illa breui medendi morbis caſtrenſibus, quae latine, gallice, et germanice in gratiam Exercituum imperialium edita eſt, non ſine praeſcitu, opinor, et approbatione Illuſtris Archiatri van SWIETEN. Operae pretium ergo videtur curatius inquirere in vim eius ſpecificam, quod in ſe ſuſcepit Auctor diſſertationis Halenſis, *de Viribus Vitri antimonii cerati ad rationes ſuas reuocatis.*[c]) Deducit autem eas a parte regulina terrea viteſcibili arſenicali principio inquinata, at acido vegetabili inflammabilique cerae quodammodo ita temperata, et inuoluta, vt dra-

z) *Ephem. Nat. Cur. Dec. III. Ao. III. obſ. 51.*

a) *Act. Med. Edinburg. Tom. V. Part. I. p. 238. edit. germ.*

b) *de Morbis Militum p. 259. et 260. edit. germ.*

c) *Habita fuit ſub Praeſidio Ill. Büchneri 1757.*

draſtica potentia mitigata ſit, tumque ſtimulo mitiori vomitiones et deiectiones remedium cieat. Speciales autem virtutes deinceps idem Auctor, vt in aliis morbis, ita et in dyſenteria id exerere, ex Anglorum recentiorum ſcriptis adductis probat. Haec omnia dum cogito, dumque ſimul, quod PRINGLIVS haud diffitetur, bene perpendo; Vitrum antimonii ſimplex vere venenum eſſe, ipſam dyſenteriam excitare aptum, illud cera etiam cicuratum non promiſcue adeo in vſum vocari poſſe, videor mihi intelligere. Dum, mitigatum licet, ſat tamen adhuc potente ſtimulo agit, nil demere poſſe videtur ſtimulo dyſenterico, igitur nil aliud facere ad medelam, niſi hunc eiiciendo per vomitum. Forte autem illud eapropter nullam praerogatiuam habet prae aliis emeticis, vt ad ſententiam Auctorum Commercii literarii Norimbergenſis Radix ipecacuanhae nulla prae aliis pollet, quam tamen huic aſſerere laborat claſſicus de dyſenteria Auctor DEGNERVS *cap. III. §. 15. ſeq.* antimonialibus haud fauens. Forte Vitrum antimonii ceratum, prae apta doſi tartari emetici haud laudari meretur, aut ſi hic potentius operetur, eius doſis minor idem praeſtabit, et aeque ſecura erit in caſu idoneo, ac maior Vitri antimonii cerati. Certe Cl. GEOFFROY [d]) in vitro antimonii cerato ceram nil aliud efficere ſtatuit, quam vt hoc diminuta virtute dupla vel tripla quantitate ſumi poſſit, quam vitrum antimonii ſimplex ſpiritui vini in mortario miſtum. Niſi omnia me fallunt, ex omnibus morbi et medelae hiſtoriis, quas collegit PRINGLE in actis edinburgenſibus, non conſtat, pluribus vicibus porrectum vitrum antimonii ceratum, citius et tutius ſanaſſe dyſenteriam, quam eam ſanaſſet toties porrecta radix ipecacuanhae. Saltem me nunquam eo perducet heteroclitum caput de la METTRIE, [e]) vt reiiciendam penitus cum rheo ſtatuam ipecacuanham, imo vero ob principium ſubadſtringens et hanc et illud pro noxiis plane pharmacis declarem, cum millenis et millies millenis vicibus ſalutaria valde deprehenſa ſint, antequam ab ipſo adeo magni factum Vitrum antimonii ceratum innoteſceret, cui prae Ipecacuanha nil tribuendum eſſe cen-

ſet

d) *Acad. Royal. des Sciences ann. 1745. p. 162.*

e) *Oeuvres de Medecine, memoire ſur la dyſenterie.*

ſet BARON *Not. ſur la Chymie de Lemery p. 309.* Id ſatis certum eſt, multum ſaepe boni praeſtare dyſentericis emeticum, etiam repetitum, quo mitius vero illud egerit, ſi ſaltem mineram morbi eiiciat, eo magis erit laudabile; quo magis vero aeger vitiorum diaeteticorum ſibi conſcius eſt, quo magis praecordiorum oppreſſione, cardialgia, lingua ſordida, amarore oris, nauſea vomendique conatu affligitur in morbi principio, eo magis indicatur vomitus. Nocet interea facile, et periculoſa eſt eius prouocatio, praecipue per remedium vehementius agens, ſi aeger ſit valde ſenſibilis, ſi morbus iam adoleuerit, ſi febris adſit, ſi inflammatio ventriculo et inteſtinis imminet, multoque magis ſi iam adeſt, haecque eroſa ſunt et exulcerata, atque vires valde exhauſtae. Sub his nempe conditionibus abeſſe debent omnes ſtimuli, etiam maxime medicamentoſi habiti. Neque tamen etiam his conditionibus, quae Vomitorii vſui contradicunt, non praeſentibus, niſi illa modo commemorata ſymptomata adfuerint, quae id vrgent, neceſſarium eſſe credo, vt omnes dyſenterici ſine exceptione, repetitisque adeo vicibus vomant, quod methodo ſuae praeſtabilitae inhaerentes multi Practici credunt, aegros ſuos ſine ſufficiente ratione ad hanc oneroſam et moleſtam operationem condemnantes. Saepe enim, quando non in ventriculo, ſed in inteſtinis maxime ſordes ſtabulantur, torminibus, flatibus, ventre inflato, conatu ad egerendum id teſtantibus, magis deorſum, quam ſurſum euacuans indicatur. In conſilio illo, quod Imperatoris Militibus dyſentericis ſcripſit BOERHAAVIVS, poſt commendatum vinum emeticum haec verba adiecit: *Si emeticum quis repudiat, poterit vti purgatione alui loco vomitorii,* vt adeo huius vſum non abſolute neceſſarium habuerit, in hominibus adeo, contra diaetae regulas in victu quotidie peccare ſolitis. Nemo facile dubitauerit, SYDENHAMVM innumeros eiusmodi aegros perſanaſſe, attamen licet ab emeticis alioquin in Praxi non abhorruerit, in dyſenteria ſananda, ne quidem eorum mentionem iniicit, potioni ſuae purgatiuae communi vnice confiſus. Haec, nequaquam emetica reiicere cupiens, ea-

propter ſaltem moneo, vt aliquale fraenum iniiciam Medicis nimis adhibitioni horum fauentibus.

Sed et praemiſſo, vel, ſi morbus iam inualuit, aut vires ſunt nimis debiles, aut aliquid aliud contraindicet, omiſſo emetico, opera danda eſt, vt bilioſa ſaburra cum miaſmate innidulante per inferiora euacuetur. Ad hunc finem tantum non ab omnibus Scriptoribus practicis praecipue, ſimulque vt ſpecificum antidyſentericum commendatur Rheum, quos inter teſtis idoneus vnusque inſtar omnium Cl. DEGNERVS, [f]) cum ſimul corroboret, ſelectiſſimum omnium in dyſenteria purgans id conſtituere affirmat, quo nec praeſtantius ac tutius in rerum natura detur, quoque ars plane nequeat carere. Ego ſat ſaepe exmias eius vires in hoc morbo expertus nollem ſaltem alia quaedam ſelecta purgantia neglecta. Praefert ſoli Rheo, potionem ex Tamarindis, Senna, Manna, et Syr. Roſarum ſolutiuo Rheo adiectis SYDENHAMVS, [g]) hocque niſi Mannae aliquid aut Syrupi roſacei ea quantitate admiſceatur, vt plenior fiat catharſis, non admodum conducere aſſerit. Niſi ego vehementer fallor, Manna non ſaltem aequiparanda, ſed certis reſpectibus plane praeferenda videtur Rhabarbaro. Euacuat hoc et ſimul tonicam virtutem exerit, ſed haec demum praecipue inſeruire poteſt circa morbi finem, cui id praecipue deſtinat ZIMMERMANNVS. Dum is incipit et durat, inteſtina non vt relaxata conſideranda ſunt, ſed vt irritata et criſpata, atque in hoc ſtatu potius villorum relaxatione quam ſubadſtrictione opus. Primarii in medendo ſcopi ſunt acre quantocyus eliminare, adhuc reſtitans inuoluere, parietes inteſtinorum a roſione defendere, criſpatas fibras mulcere, inflammationem praecauere, et naſcenti occurrere. Hoc omne poteſt Manna bilis putredini adhuc magis contraria ac Rhabarbarum. Gaudet nempe manna, praeter gummoſum, mucilaginoſum et oleoſum principium, etiam multo ſale acido. [h]) Quodſi autem blanda ſubacida potulenta et remedia, teſte BOERHAAVIO, [i]) DEGNERO [k]) et SWIETENIO, [l]) ſunt laudatiſſima, vtpote bilioſae alcaleſcenti acrimoniae aduerſa, erit etiam laude dignum

f) c. III. §. 30. ſeq.

g) *Operum p. 226. 227.*

h) *Hoffm. diſſ. de Manna §. 9. et Cartheuſer mat. Med. Tom I. p. 464.*

i) *in Conſilio de dyſent.*

k) *cap. III. §. 77.*

l) *in Comment. Tom. III. §. 977. p. 195.*

dignum eiusmodi purgans. Atque tale cum Tamarindis, cum cremore tartari Zimmermanno merito magni habitis, eſt Manna, quae ſimul incraſſat, demulcet, relaxat, antiphlogiſtica eſt, et indoli acrimoniae morboſae e diametro aduerſa. Rhabarbarum, cuius vires laudo et miror, non tamen incraſſat, non demulcet, non ſoluit lentorem phlogiſticum, non eſt adeo antiſepticum; quanquam enim deſtillatum etiam acidulum liquorem largiatur, non eum alit tanta copia, ac manna. [m]) Haec cum ita ſint, nondum ſatis capio, qui factum ſit, vt HOFFMANNVS benedictam ſuam Mannam non maiori opera collaudauerit in medela Dyſenteriae, in qua ſat ſaepe ipſam multum boni praeſtitiſſe obſeruaui, cum vel ſine rheo, interdum et in emulſione oleoſa adhibitam. Tacet fere prorſus de eadem *in Medicina Syſtematica* [n]) Vir clariſſimus, dum medendi methodum tradit, in cautelis practicis ſaltem commode radicem ipecacuanhae cum decocto ex rheo, tamarindis et manna parato exhiberi notat vel decoctum hoc ſine emetico. Tamen alibi [o]) adhuc iuſtus eſt in merita, quae huic remedio debentur. *In principio dyſenteriae,* inquit, *apprime conducibile eſt, vt mordaces cauſtici ſucci neruoſam inteſtinorum tunicam grauius infeſtantes, arrodentes, et inflammationem ſuſcitantes, clementer euocentur, quod apte perficitur ſero lactis adiectis aliquot rhabarbari extracti granis, et mannae vncia vna vel vna cum dimidia.* Circa morbi finem manna vtique, monente laudato Viro [p]) non bene conuenit, ſed facile tormina reuocat, cum relaxata inteſtina eam non bene ferant, ſed potius aliquod roborans deſiderent, tumque, ſi aluum laxante adhuc opus, rhabarbarum erit conuenientius. Sed et purgantia, licet ſaepe indicatiſſima, et ſumme neceſſaria, ſuis tamen limitibus coercenda ſunt. Non ſane negligenda videbuntur artificibus in medendo verba SYDENHAMI: *Tametſi in his annis, quibus Dyſenteriae adeo epidemice graſſabantur, euacuationes prorſus neceſſariae eſſent, antequam ad vſum laudani deuentum fuiſſet, attamen in conſtitutione quauis, huic morbo minus fauente iſtae tuto omitti poſſunt, ac curatio compendioſiore via, ſolo nempe*

m) *Vide Cartheuſer Mat. Med. Parte priori p. 464. et 518.*

n) *Tom. IV. Part. III. Sect. II. c. 7. p. 548.*

o) *diſſ. de ſero lactis § 22.*

p) *l. c. Med. Syſt. p. 548.*

 vſu

q) p. 235. *vſu laudani, abſolui.*[q]) Addit interea ſolers aliquibus interiectis, *licet in hac regnante conſtitutione*, de qua loquitur, *laudanum ſolitarium dyſenterias ſubiugaret*, *in aliis opus fuiſſe*, *euacuationes laudano praemittere.* Expendi poſt haec Sydenhamiana non minus meretur methodus Ill. STÖRCKII [r]) ab iis medentum, qui ſine emeſi et purgatione in dyſenteriae curatione eſſe nolunt. *Quidam dyſenteria laborantes appetierunt, quidam vero os amarum conqueſti ſunt et horrorem a cibis. Et his debebat vel rheum vel ipecacuanha exhiberi. Reliqui euacuante non opus habebant, adſtringentia non profuerunt. Decocta emollientiſſima mucilaginoſa, inuoluentia, et remedia opiata hic optime conueniebant.* Cl. COLLIN *ſolo decocto ſaturato rad. ſalab, addita debita quantitate laudani liquidi, fere omnes hos aegros ſanauit.*

r) Anno Med. II. p. 110.

§. V.

Opium eidem repugnat.

In omnibus vero illis caſibus, quando omnino vtile et valde neceſſarium eſt, acrimoniam dyſentericamললbilioſas ſordes habitantem mature cum iis vel vomitu vel catharſi eiicere, facile intelligitur, quam ineptum haberi debeat conamen, eo tempore, neglectis his euacuationibus, quocunque demum etiam fine praeſcribere Opium. Aegros, quorum ventriculus ſaburra onuſtus eſt, nauſea, vomendi conatu, vomituque, cardialgia, praecordiorum anxietate, ſtatim in principio diſcruciari notat HOFFMANNVS, [a]) eadem mala ordinarie ſub initium morbi in dyſenteria bilioſa, quam exponit, adfuiſſe ſcribit DEGNER. [b]) Turpe foret, licet ad nauſeam cardialgicam, vomitionem compeſcendam aliquando valeat Opium, eapropter Dyſenterico aegro id porrigere, cum potius ſaepe iuuare idoneis remediis vomitum expediat, tantum abeſt vt debeat praepediri. Pulchre notat Cl. PRINGLE, [c]) ſe nunquam in morbi principio exhibuiſſe Opiata, praecipue quando ingens nauſea aderat. Licet enim Opium aliquibus magnum leuamen adferret, apud alios tamen ſe obſeruaſſe, altera die et nauſeam et fluorem alui peiorem redditum fuiſſe. Quis vero fluori dyſenterico compeſcendo directe opponi haud poſſe Opium non animaduertit, quando perpendit, hac ratio-

a) Med. Syſt. l. c. p. 530.

b) Cap. I. §. 29.

c) Act. Med. Edinburg. Vol V. Part. I. No. 15. p. 245. edit. germ.

ſatione hanc ipſam viam occludi, per quam, praeter emeſin, minera morbi cum ipſis ſordibus aluinis ſimul debet eiici, et omnium optime eiici poteſt. Sane temerarium eſſet aſſerere, id fieri poſſe ſine manifeſto diſcrimine aegri, omnes quippe Autores notarunt, ex hoc ſolo errore nata fuiſſe diriſſima ſymptomata, terribiliaque ac mortifera mala, quae vel ſibi ſoli relicta dyſenteria haud creaſſet. Ipſum dolorem magis exaſperari et malum incurabile reddi, ſi cauſa neglecta fluxum ſiſtentia adhibeantur, bonus docet SENNERTVS.[d]) Aphthas mortem imminentem vtplurimum denunciantes ob euacuationem, non exacto prius per cathartica morbi fomite, impeditam, enaſci, ſolers cum aliis notauit SYDENHAMVS;[e]) praeter has anxietates praecordiorum, ſingultum, inflammationes, abſceſſus, conuulſiones, febres, mortem aut varia chronica mala ob retentam intus materiam cauſticam, recenſet HOFFMANNVS[f]) ad varios Auctores ſimul prouocans. Tympaniticos tumores ſpeciatim citat PRINGLE.[g]) Taceo poſt Veteres, HOLLERIVM, FORESTVM, WELSCHIVM, CRATONEM, PRIMEROSIVM, BERGERVM, LENTILIVM, RIDLINVM et multos alios, namque apud omnes obſeruatores damna ſimilia et ſontica, ex cohibitis minus opportune dyſenteriis inueniuntur. His igitur reſpectibus omnino noxium in dyſenteria eſt Opium, namque omnibus ſuis dotibus acre irritans per aluum non expellit, vt opus erat, ſed, ea occluſa, retinet, nec id deſtruit, nec inuoluit, nec impedit omnes eius effectus, excepto ſolo dolore. At dum ſenſum ſaltem doloris ſaepe ad breue tempus tollit, manente eius cauſa, Medicum et Aegrum ab abſente doloris ſenſu, ad abſentem vel non agentem cauſam forte concludentes, turpiſſime fallit, haec enim praeſens et agens omnia mala, quae patrare potis eſt, non obſtante exhibito ſenſum tantisper obtundente opio, libere patrat. Iuſtiſſime ergo videntur omnes inuectiuae in Opium, quas a nonnullis Grauibus Viris, praecipue HOFFMANNO, DEGNERO, PRINGLIO, YOUNGIO profectas in antecedentibus recenſui. Vt vero omiſſione emeticorum et purgantium, quae repetitis adeo vicibus ſubinde adhibenda ſunt,

d) *Pr. Med. lib. III. Part. II. ſect. II. Cap. 7. p. 343.*

e) *Operum p. 222.*

f) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. Sect. II. c. 7. p. 546.*

g) *de Morb. caſtr. p. 236. et 253. edit. germ.*

 gra-

grauiter peccatur, ita etiam valde peccant illi, qui Opium nimis metuentes vnamque euacuationem materiae acris per aluum ante oculos habentes, per multos dies, quin per aliquot hebdomadas aegros ſuos catarthicis datis emungunt. His quidem conſulerem, vt ſua facerent, quae ſcripſit TISSOT:[h]) *Abuſus purgantium etiam ſua damna habet. His determinantur omnes humores corporis verſus partes affectas; ſic corpus exhauritur, digeſtiones abolentur, inteſtina debilitantur, interdum leuiter exulcerantur, inde diarrhoeae fere inſanabiles oriuntur, imo vero poſt exceſſiuas euacuationes hydrops enaſcitur.* Serio etiam expendi debet, quae apprime huc facientia habet de HAEN:[i]) *In toto corpore humores affluunt ad acre alicubi ſtimulans abigendum, ita vt hac de cauſa poſſit integrum corpus his liquidis exhauriri: hanc irritationem qui nouerit ſedare, aut neruos ita diſponere, vt affici nequeant, is aut integrum morbum, aut ſtimuli ſuſtulit effectum. Ergo Opium irritabilitatem demit neruis, nudatos neruos oleoſa et mucilaginoſa obliniunt, quae et acria inuiſcant. Qui vero emeticis hic et purgantibus malum ſatagit expugnare, is auget neruorum irritamenta, ac nudam tunicam villoſam acriter et crudeliter vellicat, eo forſan totius corporis liquida aduocat, vireſque exhaurit vitales.* Qui infenſo vitae ſuae hoſti in domum ſuam illapſo portam illam, per quam commode eiiciendus erat, occluderet, quique illum, cum omnibus domeſticis et inquilinis, totam oeconomiam ſuſtinentibus vi eiiceret, aeque ſine dubio peccaret. Practico iudicio opus eſt, vt in commoda aegri exactiſſime determinetur, quando euacuantibus remediis ſtatuendus ſit finis, quando inuoluentibus et demulcentibus cum Opio, ſolus ſit locus.

h) *l. c. p. 14.*

i) *Rat. med. II. p. 6. 7.*

§. VI.

nihilominus ſub certis conditionibus proficuum.

Sed non ſaltem, vt tandem, actis antea omnibus agendis, deiectiones vanae et inutiles ſenſim ceſſent, ſaepe opio opus eſt, ſed et alios in fines vrgentiſſimum Symptoma dyſenteriae ordinarie eſt dolor, cuius atrocitatem dum in proprio corpore ſenſi, qui ter dyſenteriam ſuſtinui, formidabilem eum, et tremendum vel in memoriam reuocatum habeo, et vt tuto leniri queat Ae-

gris

gris omnibus abominabili hoc morbo laborantibus candidus expto. Neque etiam ſi triſti hac experientia ipſe deſtitutus ſat duro de robore ſatus, ſatque immiſericors foret Medicus, vt negligendam interea triſtiſſimam aegri ſenſationem reputaret, modo illius vita in vado locaretur, ſanitatisque tandem reſtitutio nihilominus confidenter ſperanda eſſet, perinde ſemper futurum eſt, ſiue dolor reſpiciatur, ſiue minus. Summo potius ſtudio, vt optime HILDANVS [a]) notat, allaborandam eſt, vt ille ſedetur, quia ſanguinem et humores ad partem affectam violenter attrahit, vnde febris, ſyncope, inquietudines, phreneſis, aliaque grauiora ſymptomata ſequuntur, donec tandem vires plane proſternantur. Atque ſimilia monenti Cl. BERGERO [b]) omnino auſcultandum, quando Opium non doloris ſolius reſpectu laudat, ſed plures indicationes id abſoluere poſſe innuit, cum et diaphoreſin promoueat, perque eam affluentem diuertat materiam, ac ſtimulum et motus irrequietos, atque cruciatus et tormina inteſtinorum ſedet, ſomnumque, qui merito optimum dyſentericis remedium habetur, procuret. Haec ſi penſitentur accuratius, dum alia anodyna dicta emollientia, demulcentia, relaxantia, oleum amygdalarum, Vitelli Ouorum, licet alcaleſcere queant, DEGNERO laudati, Gummi Arabicum, Tragacantha, Gluten ſcriniariorum, Sperma Ceti, Amylum, terrae pingues, cera lacti incocta, cortex ſimarubae, radix ſalab et quae ſola Cel. ZIMMERMANNO ſufficere videntur lenimini, infuſum florum chamomillae, ſeminis lini, lac amygdalinum, clyſteres cum gummi arabico, remedia coeteroquin laudatiſſima, tamen nimis ſegnia ſaepe ſunt, quis non largietur, Opium in ſedandis moleſtiſſimis et triſtiſſimis ſenſationibus obtundendis, omnibus his merito praeferendum eſſe? Non ſane expectaueram, quam lego, narrationem Cel. ZIMMERMANNI, [c]) Cl. *Monro* in aliquibus caſibus quando dolores atrociſſimi febre ſtipabantur, venae ſectionem ſuaſiſſe, et veſicatorium illi loco abdominis applicandum, in quo aeger maximos dolores ſentiebat, quod et PRINGLIVS commendat. [d]) Magis miror, ZIMMERMANNVM aſſerere,

a) *Tr. de dyſenteria c. IX.*

b) *diſſ. cit.*

c) von der Ruhe c. X. *p. 421.*

d) von Feldkrankheiten *Part. III. c. 6.*

Veſica-

Veſicatoria in dyſenteria non ſaltem eſſe leniens, ſed et ſanans remedium, eaque hoc fine ſeſe ipſum in vſum vocauiſſe. Sed totus obſtupeſco, Ill. TISSOTVM ea XI. puſionibus in dyſenteriis peſſimis applicari feciſſe, illum ipſum TISSOTVM, qui diſertis verbis ſcripſerat. [e]) *Hae ſunt vires cantharidum, febrem, inflammationem, calorem, putredinem, quas minuere intendimus, augent.* An has vires ab vllo remedio in curatione dyſenteriae et quidem peſſimae, ſecundum enatas indicationes praeſtitas volumus? an cantharides acerrimo ſuo ſale trahent ad exteriora cauſticam acrimoniam dyſentericam, internae ſuperficiei inteſtinorum infixam? an, dum certo ſe inſinuant et humoribus miſcent, erodentes ipſae eroſionem et exulcerationem inteſtinorum ſanabunt? an putridum alcali dyſentericum corrigent, in quod ipſae vergunt? Nonne Viro ſummo in mentem veniebat foemina, quam poſt applicatum ceruici veſicatorium, dorſi totius phlogoſi, angina, acuta febre, ſaeuis doloribus, crudeli anxietate, indeſinente iactatione, horrenda morte ex vita diſcedere ipſe vidit. [f]) Sed nouem puſiones, cum in vno nil proficerent, in altero tranſitoriam operationem ederent, tamen ſanitati reddiderunt veſicatoria! Potuerunt ſanari; aliis remediis ſimul adhibitis gloriam tribuerem, niſi adderetur, quosdam ſanatos fuiſſe, qui nullum aliud remedium aſſumere volebant. Factum hoc forte beneficae matris naturae ope. Sanati ſunt cum veſicantibus, vix a veſicantibus. Quicquid ſit, ego ſtatuere non deſino, certius et ſecurius Veſicantibus Opium boni multum praeſtare dyſentericis poſſe, ſi ſaltem poſſibile fuerit noxas illas auertere, quas cordati Medici inde oriundas, non ſine praegnantibus rationibus, recenſent. Eae autem omnes ſi ſigillatim conſiderentur, pendere obſeruantur ab vna radice, euacuatione nimirum ſordium acrium, quam per aluum ipſe morbus inducit, minus opportune cohibita, artificialique euacuatione neglecta. Quodſi igitur ante omnia acrimoniae euacuationi ſatisfiat, quodſi praeterea ſemper attendantur illi effectus, quos illa forte reſtitans ciet, iisdemque cito obuiam eatur, id eſt, ſi, quantum licet, correctioni et inuolutioni ipſius acrimoniae

e) *Epiſt. med. pract. p. 225. Lauſanae 1770.*

f) *p. 289.*

niae proſpiciatur, ſi denudatae tunicae villoſae ſolamina parentur, ſi inflammatio eiusque ſequelae idoneis praeſidiis auertantur, nunquam nocere poterit ſimul vſurpatum Opium. Omnem potius morbi decurſum reddet tolerabiliorem, ſolum vero ſine aliis remediis ſufficienter in vſum vocatis, adhibitum morbum reddet atrociorem, funusque aegri tanto certius. Quare quando iuuenili aetate, plethora, diaeta vinoſa praegreſſa, febre praeſente poſtulantibus, VS. ad arcendam inflammationem praemiſſa eſt; quando Vomitorium ab ingeſtis multis alimentis diuerſae indolis cruditates ingenerantibus, a nauſea, cardialgia, vomendi conatu, lingua ſordida, anxietate praecordiorum indicatum, fuit exhibitum; vel quando hoc natis iuſtis contraindicantibus omiſſo, purgans rharbarbarinum, aut mannatum, vel vtrumque ſimul, vel ex tamarindis et tartari cremore ea doſi, vt ſufficienter agat, monentibus hoc SYDENHAMO, PRINGLIO, et aliis egregiis Viris, porrectum fuit et pro circumſtantiarum varietate repetitum; tutum erit omnino Opium, inter adhibitionem perpetuam clyſmatum et potulentorum emollientiſſimorum, demulcentiſſimorum, incraſſantium, antiphlogiſticorum, ſimul in vſum vocatum. Haec praecepta practica prorſus obiter habita, ſaltem ferire poſſunt anxiae variorum dehortationes ab Opio, et funera inde excluſa, quae allegantur, non iuſtam adhibendi methodum. Cauendum ſaltem, ad noxas ab eo vſurpato auertendas, ne vnquam eidem ſoli fidatur, ſed cum mollientibus et mulcentibus euacuationes repetendae ſunt, hisque Opium interponendum, et ſubiungendum, praecipue verſus noctem, quod tunc ſaltem ſolum, cum demulcentium apparatu adhiberi debet, quando euacuantibus in morbo iam nimis adulto, et confirmato, nullus amplius locus eſt, vt iam monui, et in ſequentibus plenius expoſiturus ſum. Bene notari velim, pauciſſimos Medentum in curatione dyſenteriae opium damnare in totum, ſed ſaltem ſi ſtatim in principio detur, et euacuationes negligantur. Has vero cautiones practicas, circa eius vſum ſecurum, aegroque acceptum ſimul, et ſalutarem, obſeruandas, plerique praeſtantiſſimorum

Virorum, qui in hoc morbo Opium magni faciunt, bene ſciuerunt, et methodo ſuae adaptarunt.

§. VII.

id quod vlterius commonſtratur.

Priſco nimirum iam tempore HIPPOCRATES,[a]) in dyſenteria, pharmacum in potu exhiberi iuſſit, quod ſurſum pituitam purgat, et aluum lacte eluendam voluit, eaque, quae inſunt ex ea ſubducere praecepit. Atque rectiſſime GALENVS[b]) HERODOTVM et DIOSCORIDEM taxat, quod in hoc morbo omni tempore adſtringentia danda eſſe opinati ſint, eademque ſola ſine aliis remediis. Nunquam certe facere poterunt genii aegritudinis probe gnari cum iis, niſi forte peculiaris Epidemiae indoles ita iubeat, qui cathartica negligenda eſſe exiſtimant, de quorum genuino vſu in hoc morbo pulchram diſſertationem, teſtimoniis optimorum Auctorum plenam, conſcripſit FICKIVS. Neutiquam igitur cum Cl. MOORIO[c]) ad hypotheſes Medicas, quas improbat, ſed ad leges medicas referendum ſtatuo, in profluuiis aluinis, curationis principium ab expurgatione ſordium in inteſtinorum canali ſtabulantium, faciendum eſſe. Neque hic placet mihi alioquin ſaepe placens LENTILIVS,[d]) qui ſibi purgantium vſum in maligna et benigna dyſenteria nunquam probatum dicit, licet initio praxeos a ſe adhibitum, cum per locum affectum nunquam euacuandi ſint humores, omiſſoque omni rhabarbaro, in dyſenteriae principio, bis terue potens ſudoriferum theriacam cum bezoard. min. CC. phil. et ſale volatili CC. exhibendum praecipit. Diſplicet vero mihi hic ille tanto magis, quod poſt ipſas noxas a cita ſuppreſſione, quas ab ea natas agnoſcit, poſthabitis omnibus euacuantibus per aluum, denuo exhibuerit adſtringentia et opiata, vt ex eius Miſcellaneis patet.[e]) Vix vero aliter ſeſe gerit WEDELIVS:[f]) is quidem non negat, poſſe interdum Curae initium ſuſcipi cum rhabarbaro, ſeu ſibi relicto, ſeu toſto. Fauet tamen potius ſudoriferis, tincturamque ſuam bezoardicam cum anodyna, in principio morbi commendat. Vt cum eo facere non poſſum, ita etiam non

a) *libr. de affect. §. 24.*

b) *de ſimpl. Medic. facultatibus lib. I. c. 36.*

c) *Orat. de hypotheſ. medicis.*

d) *iatromn. p. 582. 583.*

e) *Parte I. p. 64. 106.*

f) *Opiol. pag. 122.*

cum

cum PITCARNIO, [g]) poſt VSem in omni fluxu Ventris ſanguinolento inſtituendam, niſi dyſenteria ortum traxerit a materia tenaci, omiſſionem purgantium, eaque ſaltem, quae adſtringunt, et incraſſant ſuadente. Neque imitari vellem WILLISIVM [h]) eiusque, licet purgantia in vſum vocet, *ὕϛερον πρώτερον* practicum quod committit. Curam enim cum theriaca et laudano liquido incipiens, poſt diem vnum aut alterum demum potionem purgantem rhabarbarinam exhibet, laudanum iterum veſperi, et interdiu ſubiungens. His omnibus rectius HILDANVS [i]) laudanum et alia opiata multis equidem laudat, ſed ſolers antea de VSe, purgantibus, et emeticis, praemittendis, conſilia ſuppeditarat. Multo etiam conuenientius laudatiſſimus SYDENHAMVS poſt VSem, ſtatim in principio, et dein diebus alternis, mane ter exhibet purgatiuam potionem, veſperi, et diebus intermediis etiam mane ſuum laudanum, atque ter purgato aegro totam curationem laudano abſoluit. Mitiorem ergo animaduerſionem Vir optimus mereri videtur, quam qua ipſum excepit Cl. PRINGLE, [k]) qui optime emetica et purgantia palmaria in cura remedia eſſe dicit, quando illum fere ſoli laudano confiſum fuiſſe contendit, cum tamen niſi in iis caſibus, vbi euacuantia ob irritationem qualemcunque nullum locum habebant, non ſimpliciter catharſin, eandemque repetitam, ſed diſertis verbis *pleniorem* iniunxerit. [l]) Quemadmodum autem Sydenhamus, cuius veſtigia feliciter preſſit HVXHAM, [m]) ita quoque SENNERTVS [n]) noſter non coeco impetu opiatis vſus eſt, ſed egregie purgantia et clyſteres ſtatim in principio commendat, antequam inteſtina a cauſa morbifica grauius laedantur, atque aliquoties purgandum dicit, et, ſi hoc continuis diebus non tutum videatur, alternis id fieri debere, donec humor vitioſus maxima ex parte ſublatus ſit, interimque clyſteres iniici ſuadet vel vno die repetitis vicibus. Addit his praeceptis ſapienter: *Si enim prius deſiſtatur, antequam materia euacuata ſit, ac fluxus intempeſtiue ſiſtatur, multa mala ſequuntur, materia detenta deteriore reddita, ac maiore cum impetu et periculo fluxus redit. Et quamvis*

g) *Elem. Med. lib. II. c. 19. p. 108.*

h) *Pharmaceut. Rat. Part. I. ſect. III. c. 3.*

i) *Tract. de dyſenteria Cap. IX. et cap. VIII.*

k) *Part. III. c. VI. Sect. 4.*

l) *Operum p. 226. 227.*

m) *Obſ. de Aëre T. II. p. 208.*

n) *Med. Pract. lib. III. Part. II. ſect. II. c. 7. p. 351. 352.*

vis ſatis ante excernere videatur aeger, tamen hoc non ſufficit. Haeret enim ſubinde aliquid de materia in inteſtinis, imo, quicquid vel cibi et potus etiam boni aſſumſit, corrumpitur, et in vitioſam materiam conuertitur. Deinde etiam praeclare ETTMVLLERVS,[o]) praemiſſo laxatiuo vna vel altera vice, ad laudanum accedendum, et in huius vſu perſeuerandum dicit, niſi vbi vrgeat malum, tum enim, mitigatis vtcunque opio ſymptomatibus, laxantia ſubiungenda vult opio iterum dato. Atque claris verbis BERGERVS [p]) mox primo mali inſultu aluum ſemel iterumque, ac ſaepius, ſi res poſtulauerit, interpoſito debito temporis ſpatio, leniter ſubducendam, rheumque vſurpandum eſſe, vel et ipecacuanham conſulit, tumque, quod reliquum eſt, fere opiata expedire monet, quorum rectum vſum ſimul docet. Eadem ratione BRVNNERVS in morbi initio deterſiuum ex rheo, oleumque amygdalarum laudat, atque quanquam dein opiata diuina remedia vocet, dum ſimul eos lupum ſtabulo includere dicit, qui adſtringentibus certant, abunde ſatis profitetur, inhibitione ſola fluxus aluini, ſine aliis reſpectibus malum neutiquam tolli, quare et opium ita dandum eſſe innuit, vt praepoſtere excretionem aluinam haud ſiſtat. Neque oblitus eſt noſter de HELWICH [q]) primo omnium reſpicere, vt materiam in cauitate inteſtinorum contentam abſtergeret, et educeret, licet anodyna poſtea collaudet. BOERHAAVIVS vero tribus diebus continuis, mane, militibus ſumendum ſuaſit vinum emeticum, vel purgans, finitaque operatione poſt 10 horas abſumto opium ad grana ij, tumque cura praecipua peracta, vbi nempe venenum hoc modo expulſum eſt, reliquum demandauit Electuario ex theriaca aromaticis et roborantibus compoſito per dies XI. aſſumendo; quem accurate imitatus fuit Ill. van SWIETEN, aut quicunque Autor fuerit libelli medendi methodum potioribus morbis militum exhibentis. Tandem MEAD [r]) Vino ipecacuanhae vomitum elicere iubet, non ſemel, ſed ter quaterue, interpoſito biduo vel triduo, atque inter has exinanitiones, et etiam poſtea, laudat bolum ex confectione cardiaca, et bolo gallica adiuncto extracto

o) *in Operibus pract. cap. de dyſenteria.*

p) *diſſ. de dyſenteria §. 19. et 20.*

q) *Hiſt. Morb. Vrat. 1699. p. 136.*

r) *Monit. Medica p. 70. 71.*

the-

thebaico, ita vt illorum ſingulorum ſcrupulus vnus, huius granum vnum ter de die aſſumatur. Atque cum MEADIO alii Medici Angli [s]) bolum antidyſentericum opiatum demum dandum et repetendum praecipiunt, quando, praemiſſis VSe, emetico, et bolo rhabarbarino, iuuamen haud ſequitur. Ex his vero methodis omnibus Clariſſimorum Medicorum iam abunde conſtat, eos etiam, qui Opio in dyſenteriae medela fauent, eius vſum iuſtis cautionibus circumſcribere, valdeque memoratu dignum eſt, recentiſſimos Scriptores, DEGNERVM, PRINGLIVM atque YOUNG, qui ab adhibitione huius remedii dehortantur, id tamen idoneo tempore etiam ſuum feciſſe. DEGNERVS certe, vt ex loco in antecedentibus allegato patet, euacuata materia, aegri conditione anodyna ſuadente, pilulas de cynogloſſa, diaſcordium et theriacam vere exhibuit. PRINGLIVS ſepoſito opio, donec aeger vomuerit, vel purgatus fuerit, deinde tamen Pilulas Matthaei porrexit, vel mixturam, quae in Aquae Cinam. vnciis ſeptem Electuarii diaſcordii vnciam dimidiam habebat. De hac illis diebus, in quibus Rhabarbarum omittebatur, aliquoties vnum vel duo cochlearia aeger ſumebat, quando autem purgans hoc aſſumſerat, finita operatione, grana ſeptem pilularum capiebat. Quodſi his nulla quies obtinebatur, certum ſignum inde natum exiſtimabat PRINGLIVS, reſtitare adhuc ſordes in inteſtinis, earumque excluſioni potius, quam deiectionum conſopitioni, operam impendendam eſſe. [t]) Nonne vero ſic fere ita ſeſe geſſit ac SYDENHAMVS, quem taxat: hic quippe purgatiuam ſuam potionem dato opio ſemper repetiit, morbum tamen vltra tertiam purgationem vix duraſſe edixit, quemadmodum et BOERHAAVIVS [u]) qui, ter aſſumto emetico vel cathartico, cui ſemper Opium ſubiungebat, praecipuum curationis punctum hoc remedio abſolutum iri, reputauit. Reſtat YOUNGIVS, qui vltro largitur, Opium eſſe ſaepe vtile intenſiſſimosque cruciatus minuere, poſtquam euacuationi proſpectum fuit, atque in morbi fine ad mitigandum teneſmum et ad vires excitandas, id tanquam praeſtantiſſimum cardiacum commendat. [x]) Parcus eſt, vt in antecedentibus

s) *vide* den Kern der ganzen *Medicin.*

t) von Feld-Krankheiten, *Part. III, c. 6.*

u) *in Conſilio.*

x) *Sect. 7. et 8.*

 den-

dentibus vidimus, laudator Opii Cl. TISSOT, interim methodum ſuppeditat, quae ipſum nunquam feuellerit in quibuscunque ſubiectis, qua aegris omni veſpera, poſt Vomitorium aut purgans antea aſſumtum, laudanum ſeſe exhibuiſſe, eximio cum ſucceſſu, profitetur.[y]) Neminem inter Medicos noui, qui magis abhorreat ab Opio, quam Cel. ZIMMERMANNVS, nihilominus tamen, dum ſuccinctam ſuam methodum ſuppeditat, fatetur,[z]) ſe, licet raro, et non ſine magna circumſpectione, laudanum exhibuiſſe; neque improbat, quod MONRO ad leniendos dolores et teneſmum clyſteribus admiſcuerit laudanum, ad drachmam vnam vel duas[a]) (quae ſatis generoſa doſis eſt), quodque *Duncan*, ſi exhibitis euacuantibus morbus vltra 6 vel 7 dies duraret, 30 vel 40 guttas laudani clyſteribus adiecerit.[b]) Sane ſub iuſto vſu Opium euadere poteſt verum cardiacum, quo elogio illud, dum de dyſenteria tractat, quaſi vnum eſſet, quod in rerum natura hactenus eſt repertum, condecorat SYDENHAMVS[c]) Huic tamen ſcopo ego lubentius ſuperato morbo, deſtinaui cum HOFFMANNO[d]) Vinum rubrum, citius ſi detur, monente DEGNERO[e]) noxium, aut cum SYDENHAMO[f]) Vinum canarinum, qui illud aqua dilutum etiam durante morbo pro potu ordinario concedit, a LENTILIO,[g]) vbi febris, aeſtus, ſitis, et vrina rubra adeſt, recte exulare iuſſum. Facile patet, ſub omni morbi decurſu, his circumſtantiis praeſentibus, longe etiam, et longius ac alia eiusmodi cardiaca abeſſe debere cardiacum Opium. Manifeſte ab eius vſu febrem auctam obſeruauit ZIMMERMANNVS.[h]) Quo magis igitur haec morbo complicatur, eo cautius cum eo mercandum.

y) *Avis au Peuple Tom. II. c. 23. p. 11. 12.*
z) *Cap. V. in fine.*
a) *Cap. X. p. 421.*
b) *p. 446.*
c) *p. 231.*
d) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. p. 572.*
e) *Cap. III. §. 78.*
f) *Operum p. 228.*
g) *eteodr. p. 750. 769.*
h) *p. 97. 116.*

§. VIII.

Auctoris ſententia limitato vſui Opii fauentis.

Iam his omnibus excuſſis, atque euacuantibus remediis, ſi opio (quod non minus excellens remedium eſt) praemittantur et interponantur, omni modo vtilibus et neceſſariis declaratis, mihi incumbere autumo, vt quid ipſe boni ex hac methodo obſeruauerim, ſpeciatim exponam. Non deſunt mihi, SYDENHA-

MVM

MVM praecipue ſecuto, dyſenteriarum feliciter perſanatarum hiſtoriae, quas longa ſerie adſcribere ſuperuacaneum foret, praecipue cum de dyſenteria tractatum peculiarem conſignare non ſuſceperim. Liceat ex peſſimis mentionem iniicere ſpectabilis Mercatoris, cui rhabarbarum ter ſufficiente doſi exhibueram, frequentiusque clyſmata ex lacte, vitello oui, et oleo, iniici curaram, atque pro potu lac cum aqua coctum propinaueram, veſperi ſemper Opii doſin porrigens. Septima morbi die, adhuc creberrimis deiectionibus ita vexabatur aeger, vt vocatus in ſubſidium doctiſſimus Collega illis, et intercurrentibus torminibus, opium crebrius opponendum decerneret. Dedimus, cum euacuationes vlteriores moliri aluo ſponte ſua nimis profuſa valde incongruum futurum fuiſſet, per 4 adhuc dies ſingulis 4, 5, 6 horis granum vnum laudani puri, cum abſorbente. Toties vero repetita haec praebia tulit optime, ſemper valde leuatus, ſine maiori proſtratione virium, ſine phantaſmatibus, ſine ſomno diutius protracto, tandem, deiectionibus remittentibus, granum dimidium iisdem interuallis accepit, atque ab vlcere reſiduo feliciter curatus hodie poſt multos annos ſanus ſupereſt. Largam certe Opii quantitatem durante morbo aſſumſit, cui ne quis oſor forte vlceris geneſin attribuat, quae potius morbi magnitudini et pertinaciae debetur, en me ipſum, vlcere tetro a dyſenteria olim affectum, ſine hoc remedio in vſum vocato. Magnum certe ſolamen perſenſiſſem miſer, ſi iuuenis 19 annorum dyſenteria horribili, quae epidemice tum Vratislauiae graſſabatur, excruciatus, ſatisque arte et morbo expurgatus, ad infandos dolores leniendos, tantillum Opii a Clariſſimo Medico, qui mihi praeerat, obtinere potuiſſem. Bene recordor, ipſum noctu aduocatum mihi precibus enixe lenimen flagitanti porrexiſſe guttulas quasdam de eſſentia caſtorei, quibus eheu! parum reficiebar, qui tetrum caſtorei nidorem natura ad hunc diem auerſor. Melius alio tempore et Aeger, et Medicus, poſtquam ad lectulum dyſenterici, latrinae eius portatili, ſellae ordinariae forma deceptus, inſederam, hauſtoque ſic contagio morbum in me ipſum deriuaram,

ram, mihi conſului. Statim eadem veſpera clyſma applicari faciebam demulcens, dein tribus diebus mane ſumſi rheum in potu Coffée, veſperi, poſt clyſma applicatum, Opium, interdiu emulſionem oleoſam. Quarto et quinto morbi die, a dolore fere liber, corticis peruuiani vſu ad ſeptimum protracto, inter potum lactis cum ſacharo, cum ſanitate felix in gratiam redii. Atque eadem fere methodo et tertia vice, infectione inter tales aegros verſans dyſentericus factus, per clementiam diuinam citam opem mihi praeſtiti. Illis autem omnibus, quae hactenus fuſius diſputaui, ſufficienter Opio ſuum in leuanda et curanda dyſenteria honorem, vt decet, me vindicaſſe autumo, neque audiendos illos puto, qui, eiecto ſtimulo, deiectiones et dolores ſponte conquieturas, et anodynis eapropter tum non opus futurum, praetendere poſſent. Vt enim iam memoratum ſummum leuamen, quod, dum decurrit morbus, prudenter data anodyna aegro praeſtant, hic taceam, raro certe excretiones ſponte ſua, remota licet materia, ceſſant; nam in habitum facile degenerant adeo inualeſcentes motus excretorii. Speciatim autem ſumme moleſtus ille teneſmus, qui non ſaltem, quicquid humorum in cauo inteſtinorum adeſt, ſed omnia liquida, quae irritatione eo alliciuntur, emungit, tandemque indicibilis ſenſibilitas, denudatae cruſtae villoſae, abraſo, quod huius lanugini neruoſae naturaliter incumbit, mucoſo tegmine, ſtimuli impatientiſſima, ſopiens pharmacum omnino flagitat. Deinde etiam is metus ſaepe inanis eſt, ſi primis diebus exhibeatur, actis licet agendis, Opium, nimis praemature excretiones et motus eas iuuantes ſopiri. Adeo furioſo nimirum impetu, ſub ineffabilibus tormentis, ſubinde ruunt ad inteſtina, ſpeciatim ad rectum, ex omni ambitu corporis, ex omni vaſorum ſyſtemate, liquida omnis generis, ſub hoc morbo, quem febrem ſui generis in inteſtina introuerſam, calidos et acres humores ex maſſa ſanguinea in arterias meſaraicas deponente, vocat SYDENHAMVS, [a]) ac ſi ad vltimam guttulam illa exprimenda eſſent; adeo omnia abdominis viſcera e ſua ſede naturali videntur deſcendere, ac ſi pariente nixu

a) *Operum p. 227.*

nixu teneſmode, per inferius guttur illa excludi deberent. Illum vehementiſſimum certe fluidorum affluxum et effluxum, illum in ſolidis ſenſibiliſſimis ſpaſticum et conuulſiuum conatum, non tollet ſtatim generoſa etiam doſi datum opium, ſed refraenabit ſaltem, et coërcebit aliquantiſper, in aegrotantis ſalutem et commoda. Ipſe prima vice dyſenteria correptus nondum Medicinae ſacris initiatus mane poſt horam nonam torminibus et fluxu alui laborare incipiens, veſperi vltra 40 deiectiones iam ſuſtinueram ad lipothymias vſque debilitatus, tum, ſi calluiſſem artem, potu emollientiſſimo et lacteo largiter hauſto, elotisque inteſtinis per oleoſum clyſma ſine timore opii praebium mature adſumſiſſem, altera die de rhabarbaro et manna nihilominus cogitaturus. Sane notatu digniſſima ſunt, quae huc facientia habet WEDELIVS.[b]) *Bone DEVS*, inquit, *vidimus in dyſenteria ſtatim in principio 40, 50, 60 intra nycthymeron (incredibile dictu) aegros fuiſſe maceratos*, deiectosque ſedibus. *Dato conuenienter opio, ſtatim pacatiori riuo mali ſentina effluxit. Nec fluxum tam ſiſtit Opium, quam moderatur, et corrigit, dolores minuendo, morbumque, quod ſaepius repetimus, in centro detinendo, vt affluxus et effluxus fiat moderatior. Sancte teſtor, me omnibus dyſentericis, quorum vltra quadringentos curandos habui, cum feliciſſimo ſucceſſu propinaſſe Opium, et plerosque euaſiſſe notaui, qui non malignitatis vi abrepti ſunt, et in tempore auxilium petierunt.* Omnibus opiatis igitur, monente Cl. BERGERO[c]) ſic vti conuenit, vt ne ſupprimatur temere dyſenteria, nec vires opprimantur, ſed vt modus ponatur fluxioni, et optata corpori quies, rectaque tranſpiratio concilietur. Ponam vero Opio dato deiectiones prorſus conquieſcere, morbumque nondum expugnatum, diaetam ante actam, et tormina adhuc vrgentia, clariſſime nihilominus docere, euacuationi acris ſtimuli ſolerter inuigilandum eſſe, vnum clyſma iniectum, vnum rhei vel manne praebium ſtatim fluxum reſtituet, neque induciae ad aliquot horas impetratae adeo nocebunt aegro, quin eundem collectis aliquantisper viribus, idoneum magis reddent, ad ſuperandum diriſſimum morbum. Praeterea vero tempus

b) *Opiol.* p. 121. 122.

c) §. 20.

pus illud breue, quo rarius quod vacuum ab euacuatione eſt, vel deiicit aeger, niſi dormituriendo abſumatur, non otioſe terendum erit, ſed demulcentibus, incraſſantibus, gelatinoſis, oleoſis aſſumendis, commodo impendi poterit. Haec, quam expoſui, deiectionum numeroſa frequentia, et illis, qui parciſſimi alioquin fuere in dando Opio, neceſſitatem impoſuit, vt ad id tanquam ad ſacram anchoram confugerent. Notatu digniſſima ſunt YOUNGII verba.[d]) *Quando aeger dyſentericus eſt Plethoricus, ſi deiectiones eius ſint parcae ſpiſſae, et valde foeteant, opium malum augebit, et in principio ſtatim exhibitum mortem maturabit. Optime noui, ſi dolores vehementes fuerint, Aegrum et Medicum pro lenimine impetrando ad Opium confugere, ſed dum id praeſentem ſenſum doloris minuit, auget irritationem, quam retentae ſordes in putredinem abeuntes in inteſtinis ciere pergunt. Regulae inſtar eapropter tenui, quod opium omnium minime conducat, quando aeger id vehementer expetit, quia tunc acrimonia rodens fortius irritat, et ſui ablationem tanto fortius vrget.* Sane haec verba Youngiana Opii exhibitioni non bene patrocinantur, ſed potius illam ſerio prohibent. Verum his non obſtantibus tamen poſtea Vir Clariſſimus annectit: *Quando autem Natura perpetuo affligentibus irritationibus, et euacuationibus ferendis impar eſt, neceſſarium omnino eſt, vt recurratur ad Opium, pro impetrando lenimine vrgentium ſymptomatum, et interuallo quietem indulgente.* Pari ratione ZIMMERMANNVS,[e]) *dyſenteria,* inquit, *vehemens nimisque perdurans valde periculoſa eſt, quia aegrum breui ad ſepulchrum ducit. In hoc caſu cogebatur* MONRO *omnino, vt poſt ſingulas euacuationes opiatum exhiberet.*

d) *Sect. VII. p. 58.*

e) *cap. X. p. 479.*

§. IX.

Morbi conditiones adbibitionem Opii valde vrgentes.

Quae hactenus de dyſenteria ſananda in medium protuli, maxime valere poſſunt et debent, quando ſtatim in principio adorientis mali, aut ſaltem primis diebus, in auxilium vocatur Medicus, aut quando non ad ſummam venenoſitatem euecta, rodentiſſima et vrens materia pededentim ſaltem inteſtinorum tunicis vim infert, easdem radit, rodit, exeſt, excoriat, et inflam-

flammat. Quando vero tardius expetitur conſilium, adulto iam morbo, aut quando, eo nondum diu durante, ob ſummam acrimoniae virulentiam ſtatim omnem patientiam ſuperant cruciatus, laeſorum valde et ſubito inteſtinorum teſtes, deiectionibusque numeroſiſſimis iam praegreſſis ſanguis non ſtriis ſaltem, mucum excretum tingentibus, ſed copia maiore, et ſincerus effertur, eroſionesque grauiores, et vulnera inteſtinalia loquitur, tum alia omnino ratione in curatione procedendum erit. Quaeſtio nimirum hic naſcitur pragmatica, an, quae ſine dubio naſcens et nondum adultus morbus flagitaſſet, aut leuior aliquantiſper bene tuliſſet, purgantia, non dicam emetica, locum adhuc habeant an minus? Leniter agunt rhabarbarum et manna, molliter ſuam operationem exequuntur tamarindi et cremor tartari, neque tamen omnia haec remedia ſale carent, licet blandius id ſit, et mucilagine et terra inuolutum, neque aliter quam ſtimulo, vtut comiter irritante, aluum ſollicitant. Hunc neutiquam rudem, ſed amicum, ſibi experiuntur inteſtinorum parietes, ſmegmate naturali, blando, inuncti, ſed non aeque eum ferunt, in caſu quem loquor, quando nudi ſunt, arroſi, exeſi, et vulnerati. Leuiſſimus ſtimulus nunc dolores, qui iam intenſiſſimi ſunt, mirum quantum adauget, criſpaturam et conuulſionem villorum maiorem reddit, affluxumque ſanguinis et humorum, in ſaucia vaſa copioſius allicit, diatheſin phlogiſticam inuitat, praeſentem ingraueſcere facit. Ea itaque ſi ſit facies dyſenteriae, quam SYDENHAMVS [a]) confirmatam vocat, obſeruandum eſt eius monitum, quod ad quamplurimos ab Orci faucibus liberandos vnice facere aſſerit. Nempe ſi inter tormina, mucoſa materia cum ſaguine excernitur, periculoſiſſimum morbum protractiori methodo per euacuantia et contemperantia ex eius conſilio, aggredi non decet, ſed miſſis ambagibus fluxus laudano ſiſtendus, quia, ſi, dyſenteria iam confirmata, purgare ſatagas, perquam metuendum eſt, ne ea ſumtis inde viribus in praeceps labatur, aegrumque prae incredibili fermento, quocunque te poſtea verteris, diutius excruciet, vel etiam vita ſpoliet. Atque

a) p. 669.

 vti-

o vtinam hanc cautionem obſeruauiſſem ipſe, qui iam tum SYDENHAMVM non obiter legeram, cuius neglectus acerbam mihi praematura morte erepti dulciſſimi filioli primogeniti, vnum annum et paucas hebdomades nati, memoriam refricat. Graſſabatur Vratislauiae dyſenteria puſionibus praecipue infeſta, ſanaveram decem eorum, et plures forte, feliciter manna, rheo, abſorbentibus cum pauco nitro, lacte, clyſmatibus et laudani guttulis pro ratione aetatis. Eheu! dum milliari cum Vxore ab vrbe abſum, interim torminibus et deiectionibus afficitur corculum meum, redeo ſub veſperam feſſus, obiterque recenſet Gerula ſtatum morbi, porrigo poſt infuſum clyſma, abſorbens per noctem identidem exhibendum. Summo mane excitor, adfertur ad lectum meum puerulus, per femora et pedes defluente cum mucoſa materie ſincero ſanguine tinctus. Exilio quaſi fulmine territus, Mannae vnciam ſenſim ingeri facio, mox finita operatione laudanum liquidum exhibiturus. Conſulo interim moeſtiſſimus Parens, quos apud alios dyſentericos his medicinam faciens offendebam Celeberrimos Practicos, de HELWICH, HAHNIVM et PAVLI, qui omnes exhibitam mannam probabant, clyſmataque oleoſa, lac, abſorbentia cum ſpeciebus de hyacinth. aliquotque guttulas laudani, vt exhiberem, ſuaſores erant. Sed breui adeo tempore nimis iam fixam ſedem obtinuerat rabioſum malum, irritisque omnibus miſer puerulus vltra 50 cruentis deiectionibus intra 40 horarum ſpatium confectus, dentibus ſimul exitum molientibus, inter eiulatus et conuulſiones innocentem animulam exſpirabat, quam morari forte diutius in tenerrimo, quod ipſi Creatoris benignitas elegantius ſtruxerat, domicilio, cito exhibitum anodynum potuiſſet. Ipſum acre dyſentericum eminentiorem venenoſae ſuae indolis gradum nactum, nulli viſcidae ſaburrae inuolutum, totumque ſui iuris manens, atque in ſenſibiliori corpore, ſolum ſibi ſufficiens, quandoque et nimius interdum ſtimulus eſt, ad proritandum humorum in inteſtina copioſiſſimum affluxum, et mouendas numeroſiſſimas deiectiones, quibus ſimul eiicitur, quemadmodum oculum ingreſ-

ſus

ſus pulluillus, rodere et pungere externam eius membranam aptus, irritando et conuellendo muſculum palpebrae orbicularem, et apprimendo bulbum ad glandulam innominatam, nimbum lacrymarum iniuſſarum allicit, quo eluatur. Tum certe quemadmodum arſenicum, cum quo virus dyſentericum comparat DEGNERVS, nemo emeticis et purgantibus operoſe eliminare moliretur, ſed incraſſantibus emollientibus, diluentibus leniter inuoluere et abſtergere quiuis prudens laborat, ita arſenicalis acrimonia in peſſima dyſenteria multo peior redderetur, pharmaceutico ſtimulo qualicunque accedente, blandiſſimis lenientibus vnice cicuranda, ſenſum quem infert benigniter obtundentibus opiatis. His praecipue ex Cel. BERGERI [b]) conſilio temperandi ſunt vehementiores motus, ſicubi Naturae negotium faceſſant, et metus ſit, vllo vel leuiſſimo euacuantium ſtimulo cruciatus inteſtinorum ingeminari. Nam attendendi ſunt ſollicite motus omnes, exagitatae et confligantis naturae, tam ſalutares, quam infeſti. Ipſe Cel. HOFFMANNVS [c]) adeo raro exhibens Opium in dyſenteria, Iuuenculae teneriori hyſtericae crudeles imi ventris dolores, inter vomitiones et deiectiones, patienti, excretis ſanguine inſtar loturae carnium tinctis, cum motus magis exacerbatos, quam ſordium craſſarum praeſentiam ſuſpicaretur, ſtatim theriacam coeleſtem exhibuit. Atque huc omnino trahi meretur BONTII [d]) regula, commune remedium rhabarbarum ſaepe non prodeſſe, ſed aliquando aegros in certam perniciem coniicere, dum nimirum bilis acerrima turget, ac metus eſt, ne ex leuiſſimo laxatiuo irritetur, ac maiore cum impetu ad partem affectam feratur, cum incredibili aegri cruciatu, et certa ſaepe pernicie. Circumſpectum etiam, et valde limitatum euacuantium vſum eſſe debere, iniungit Illuſtr. van SWIETEN, [e]) *Si ab acri*, inquit, *et ſemiputrida bile ortum duxerit morbus, valent illa, quae ſurſum aut deorſum euacuant, modo viſcera firma ſint, et integra. Si hac per artem, vel et ſponte euacuata cruda et excoriata inteſtina pergant moleſtum teneſmum alui deponendae excitare, molliſſima decocta bolus armena terrae*

b) *diſſ. de dyſent.* §. 20.

c) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. ſect. II. c. VII. Obſ.* 1.

d) *Med. Indorum lib. III. c.* 3.

e) *Comment. Tom. III. aph.* 977. *p.* 194.

ſigillatae et ſimilia, quae demulcendo agunt, optatum praeſtant effectum, et inprimis opiata, quae pulcherrime tunc proſunt dolorem ſopiendo. Liceat mihi Illuſtriſſimo Archiatro ad latus ponere illuſtrem Academiae Vindobonenſis Profeſſorem Antonium de HAEN,[f]) eaque, quae de acutis quibusdam et putridis febribus a principio et in ſuo progreſſu vomitu ſiue dyſenteria vel vtroque affectu ſtipatis habet, omnia huc tranſcribere. *Mala haec,* inquit, *quae aliis in locis purgantia et emetica nedum ſedaſſent, ſed irritaſſent potius, ita vt hae febres occiderent, complures fauente Deo ſic breui percurauimus. Si magnum pulſum valida febris comitabatur tundebatur vena, impetusque naturae ferocior opio compeſcebatur. Tum ſubtile acre inuoluebatur, nudaque villoſa ventriculi et inteſtinorum membrana inueſtiebatur, muniebaturque oleo lini cum tantillo opii hauſto, enematibusque ex mero oleo lini tepide iniectis; decoctis largis totius altheae, Maluae, parietariae, mercurialis, citra ſal, citra mel exhibitis, tum denique emollientibus ſiue fomentis, ſiue cataplaſmatibus ventri vniuerſo epigaſtrioque admotis. Horum nimirum ope compeſcebantur ſymptomata, et vel febris ſponte miteſcebat, vel facilem ſui curationem admittebat.* Pergit dein aliquibus interiectis: *Opium irritabilitatem demit neruis, nudatos neruos oleoſa obliniunt, acria inuiſcant. Qui vero emeticis hic et purgantibus malum ſatagit oppugnare, is auget neruorum irritamenta, ac nudam tunicam villoſam acriter et crudeliter vellicando eo forſan totius corporis liquida aduocat, viresque exhaurit vitales.* Prorſus conſpirant cum his ea, quae alibi Vir eximius denuo eloquitur: *Curatio inuiſcans et demulcens mirum quam noſtris in Noſocomio dyſentericis profuerit, vt hinc vel integre curarentur, vel induciis primo impetratis purgans tuto daretur, et Opiata cum oleoſis reliquam poſtmodum curam abſoluerent.* [g]) Debeo hic loci omnino adhuc mentionem iniicere dyſenteriarum illarum, quas, qui antea euacuantium merita in aliis extulerat, cum cura deſcribit SYDENHAMVS,[h]) quasque indolis magis ſubtilis, ac ſpirituoſas fuiſſe dicit, ita vt non prompte catharticis parerent, ſed remedia ſanguinem et acres humores, ex

eo

f) *Rat. medendi in Noſocomio practico. Part. II. c. 1.*

g) *Ration. Medendi Part. III. c. II. p. 100.*

h) *p. 232. ſeq.*

eo in inteſtina confluentes, diluentia et contemperantia praecipue flagitarent. Neque ſilentio premere poſſum certas conſtitutiones a laudato Autore memoratas [i]) quae euacuantium plenariam omiſſionem et ſolius laudani vſum deſiderant, quarum in antecedendibus iam mentionem feci. Forte huc trahi debent methodi WEDELII et LENTILII plus diaphoreſi quam purgationi in dyſenteria dantium, de quibus antea dixi. Magna adhuc cum cura notare debeo, interdum ea ſaeuitia dyſenteriam epidemicam in vitas hominum graſſari, vt breuiſſimo tempore necet. Sic, dum haec ſcribo, in relationibus publicis lego, Plymouthi magnum numerum incolarum, eorumque plurimos, intra 12 horarum ſpatium perimi. In his caſibus, miſſis omnibus euacuantibus, quae venenum magis exacerbarent, aut ſolis inuoluentibus, diluentibus, obtundentibus, et, ſi cognita fuerint, ſpecificis acrimoniae contrariis, opiatisque ferocienti morbo obuiam eundum, aut permittendum, vt aeger prorſus inultus ad plures migret.

i) p. 235.

§. X.

Vſus Corticis peruuiani in dyſenteria cum Opio.

Antequam ab hoc argumento diſcedam, quaedam adhuc adnectere debeo Corticis et Opii connubium ſpectantia, quod in dyſenteriae medela vtrumque remedium inire interdum iubent Clariſſimi Medici, multum boni ſibi ab hac vnione promittentes. In declinatione dyſenteriae inter alios corticem laudat Cl. RENEAVME, [a]) qui acrimoniam abſorberet, et fibras roboraret. Placet et hoc reſpectu Auctoribus *Commercii litterarii Norimbergenſis.* [b]) In morbi fine, ad inteſtina laxa corroboranda, et recidiuam arcendam, cum extracto ligni campechenſis, et ſucco catechu eum extollit PRINGLE. [c]) Bene ego memini, non ſemel me cum bonis aegrorum rebus in declinatione exhibuiſſe corticem per diem, ſubiuncto anodyno veſpertino, ſuperſtites adhuc dolores mitigaturo, quod et eapropter tanto magis vtile duxi, quia corticem aluum etiam in ſanis et ad fluxionem eius nondum diſpoſitis quandoque mouere noueram. Verum alia prorſus intentione corticem et opium coniunxit olim MORTONVS,

a) *Hiſtoire de l'Academie Royale des Sciences 1713. p. 47.*

b) *Anno 1735. p. 223.*

c) *de Morb. Militum edit. germ. p. 267. 268.*

d) *Operum Tom. II. p. 237. ſeq.*

TONVS,[d]) epidemicam febrem συνεχῆν curandam habens, cuius dyſenteria ſaltem erat vrgentiſſimum ſymptoma. Parum levari videns aegros ſuos a ſuetis remediis antidyſentericis, a rheo, myrobalanis, enematibus, fotibus adſtringentibus, quin opiatis (a quorum multitudine miſeri ad delirium et deliquium adacti, inebriationem potius, quam curationem experiebantur), atque ex alternante torminum et fluxus exacerbatione et remiſſione febrile morbi ingenium coniiciens, remiſſionis tempore ſtatis interuallis laudanum cortici iunctum cum praeſentaneo leuamine exhibuit. Atque omnino ſtratagema hoc practicum notari meretur a medentibus, ſi quando ipſis obueniat eiusmodi protheiformis, et ſub larua dyſenteriae occultata febris, quod in caſtris fieri ſolere, coniicit laudatus MORTONVS. Verum et in his, et in aliis locis, ex conſtitutionis epidemicae prauitate dyſenteriae iungi poteſt febris maligna, a ſtimulo putrido, et villos inteſtinales irritante, et humores in foetidum liquamen diſſoluente pendens. Obtinet tunc eiusmodi rerum ſtatus, quando de ſummis torminibus et moleſtiſſimo teneſmo queritur, quando pulſus debilis vacillat, quando nauſea inſuperabilis et ſitis clamoſa adeſt, quando facies lurido pallore foedatur, atque faeces foetentiſſimae reiiciuntur. Iam cum hodie Medici optimi Corticem ob confirmatam tot fauſtis ſucceſſibus eius vim antiſepticam, febribus malignis, putridis, feliciter deſtinent, poterit omnino is cum opio et in dyſenteriis malignis talibus febribus ſtipatis, locum aptiſſimum inuenire, iuſto tempore, congrua doſi, ſi nil contraindicat, porrectus. Male autem omnino ageret, qui in dyſenteria quam febris acuta inflammatoria comitaretur, magnum hoc remedium intempeſtiue praeberet, quod ad talem febrem ſanandam neutiquam quadrat, cui etiam opium haud conuenit, niſi ſub certis conditionibus, vt ſuo loco, de inteſtinorum inflammatione dum verba faciebam, indicaui.

Iam, abſoluta tractatione de dyſenteria, mihi adhuc agendum eſſet de Cholera, ſed de illa conſcripſi olim peculiarem tra-

ctatum,

ctatum, in quo ſaluberrimas regulas circa adhibitionem Opii, capitis proprii periculo morbum et remediorum vires expertus, ſubminiſtraui. Mihi quidem longius ſpatium, quo periculoſo malo obluctarer, conceſſerat benefica prouidentia. Cum autem alioquin ſaepe intra 24 horas et citius terribile malum hominem perimere ſoleat, compendioſa medendi methodus, quam tradit SYDENHAMVS, [e]) citra dubium omnibus aliis praeferenda eſt. Conſiſtit haec, vt notum, in aſſumtione crebra iuris pullorum, (cui quidem aliud decoctum demulcentiſſimum poteſt ſubſtitui) eiusque iniectione per clyſmata, et exantlato hoc eluuionis penſo (cui tres vel quatuor horas deſtinat, ſi nempe hoc temporis interuallo aliquot capaciores cyathos aeger tepide exhauriat,) in dando paregorico. Quodſi tardius acceſſerit Medicus et aeger iam per multas horas vomitionibus et deiectionibus fuerit exhauſtus, frigentibus extremis membris, ſine mora maiori doſi laudanum in aqua cinamomi eſt exhibendum, et repetendum. Merito taxat HAENIVS [f]) aliquem *Macbridium*, qui choleram per emetica ſanabilem affirmat, cum toties viderit hominem periiſſe, quod emeticum ſumſerit. Prouocat deinde ad SYDENHAMVM atque: *Huius methodum ſecuti*, inquit, *choleram vtplurimum ſanamus. Huius aut obliti, aut ignari, vel qui fraudulenta opinione, quod vomitus vomitu curetur, medicantur, multos profecto occidunt, eoque plures, ſi ipſo emetico, et non blando iure pulli, quemadmodum vomitum priore in caſu, cum Sydenhamo, excitare ſolemus, eundem promouerint.* Ne in dando opio ſimus vel nimis celeres vel nimis lenti, vtrumque enim noxium eſt, ſed beati medium teneamus, ſequamur Regulas Cel. TISSOT, [g]) a praematuro vſu Opii ſerio dehortantis et eluuionem maximopere commendantis. *Opium*, inquit, *non adhibendum, niſi paruus pulſus, virium deiectio ingens, ſpaſmi continui et violenti, conatus vomendi elanguentes* (addi poteſt frigus extremorum) *metum iniiciant, ne aeger ſuccumbat, atque dolorum atrocitas conuulſionum, deliriorum, et lipothymiarum lethiferarum aduentum nunciet.* Operae pretium eſt excerpere, quae YOUNG, [h]) qui ipſe, vt ego, atroci chole-

e) *p. 218. 759.*

f) *Rat. Med. XIII. c. 2. p. 121. ſeq.*

g) *Avis au peuple c. 22.*

h) *Sect. V.*

ra laborauit, de eius medela, propria inſtructus experientia tradit. Erroribus in diaeta commiſſis, vomitiones et deiectiones numeroſiſſimas experiebatur. Sumſit 30 guttas laudani, ſed ita male deinde ſe habebat, vt reditum excretionum valde exoptaret, quas hauſtus aquae calidae quidem reſtituebat, ſed ita vt ob vehementiam morbi morti proximus ſibi videretur. Iterum ſumebat 30 guttas, minuebantur excretiones, ſed ſomnus inquietus ſequebatur. Euigilans vomebat iterum cum leuamine, ſed, redeunte nouo inſultu, ſumebat ipecacuanham, dormiebat, et deinde melius ſe habebat, ex quo coniiciebat, cauſam eiectam fuiſſe. Conuincebatur hinc, acrimoniam primarum viarum ſemper eliminari debere, eamque correctionem non admittere. Addit: *Si doſin laudani eouſque extendiſſem, vt in principio omnes euacuationes ſuspendiſſet, ſenſu omni irritationis abolito, talis facile apoplexiam creare potuiſſet. Interim irritatio poteſt adeo violenta eſſe, excretionesque adeo immenſae, vt viribus naturae prorſus deiectis ſequantur conuulſiones lethales. Opium ſiſtit vomitum tam diu, et ſuſpendit, donec cauſa morbi perdurans inſultum denuo excitet, nulla quippe doſis Opii ſecure porrigenda reditum irritationis impediet, neque facile determinatu eſt, qualis eſſe debeat. Multum Opii in hoc morbo exhibui, ſed ſine effectu, niſi tunc, quando credibile erat, acrimoniam eliminatam fuiſſe. Fateor, experientiam propriam in me ipſo effeciſſe, vt hoc remedium poſtea minus liberaliter exhibuerim, cum curationis cardo potiſſimum in eo vertatur, vt cauſa morbi, acrimonia irritans, tollatur. Perſuaſiſſimus ſum, quod tunc, quando larga doſis Opii morbum auget, euidenter elucescat, illam nondum exhauſtam eſſe. Conuictus credo, Opium raro in hoc morbo dari debere, et tunc demum, quando cum ventriculo inteſtina, multa calida aqua cum creta, eluta ſunt, neque ea doſi, quae euacuationes prorſus coërceat, dum irritantis acrimoniae aliquid adhuc praeſens eſt.* Vtiles ſane has cautelas, quas YOUNGIVS tradit, proprio ſuo damno didicit. Non tamen conſtat, ex hiſtoria, quod multo potu tepido diluente, mulcente, incraſſante, ſtatim ſub initium morbi vſus ſit, huncque ſtrenue aſſumere perrexe-

rit,

rit, quo ipſo iugiter ingeſto, ipecacuanha minus conueniente carere potuiſſet; neque de clyſmatibus talibus iniectis quippiam memorat. Vtrumque abſolute requiritur, praemittique et interponi debet Opio, vt vſus illius felix reddatur.

§. XI.

Prodeant nunc in conſpectum, et dyſenteriam choleramque ſtatim excipiant, fluxus alii aluini, quos diarrhoeae nomine comprehendere ſolent Medici. In horum omnium medela, ab antiquiſſimo tempore, opiatorum fuit frequentiſſima exhibitio. In vetuſtiſſimis nempe compoſitionibus, quae ad alui fluxus valere dicuntur, Opium deprehenditur, vt GALENI [a]) lectoribus notum eſt. Atque ex quo inuenta eſt Theriaca, ex quo pharmacopolium ingreſſum eſt ex aromaticis, adſtringentibus, et opio concinnatum diaſcordium, haec remedia, et alia iis agnata, ad ſiſtendas fluxiones, et aluinas ſpeciatim, per omnia ſecula vſurpata ſunt liberaliter, et ſpecifici elogio condecorata. Quin, inconſulto Medico, Patres et Matres familias, pharmacopoeorumque Seruuli, diarrhoeis mederi, theriacae et diaſcordii ope, a longo retro aeuo ſciuerunt. Plena igitur ſunt laudibus opiatorum, in hos fines adhibendorum, omnium aetatum ſcripta medica; neque mirari poſſumus tantum vbique conſenſum; etenim per perpetuam Experientiam conſtat, Opium, quauis intentione exhibitum, inhibere naturalem excretionem alui. Debent ergo omnino conſentire Medici practici, ad praeternaturales excretiones aluinas coërcendas, Opiata magnam virtutem poſſidere. Superuacaneum foret eis fauentium prolixum catalogum conſcribere, operae tamen pretium erit, ex recentioribus quosdam produxiſſe in medium. Adeo extra limites Europae in India BONTIVS extractum ſuum Croci, Opio praegnans, ad fluxus alui praeſtans deprehendit; atque ad fluxiones tales ſiſtendas PISO [b]) in Braſilia exhibuit electuarium ſuum magiſtrale, Opium habens. Multo autem frequentior ſemper eius vſus fuit in hac Orbis parte, quam nos habitamus. Theriacam ad omnes Ventris fluxus eſſe

Opiata ad medelam diarrhoearum laudata.

a) *lib. IX. de compoſ. Med. ſecundum loca c. 5.*

b) *Medic. Braſil. pag. 29.-30.*

 mira-

mirabilem, dicit FORESTVS.[c]) Si fluxus vehemens ſit plane, et vigiliae ac dolores vrgeant, neque aliis remediis tolli poſſit, ad narcotica veniendum eſſe conſuluit noſter SENNERTVS,[d]) caute ſaltem, nec viribus valde deiectis, ne aeger ſopitis ſpiritibus plane extinguatur. At vbi ex fluxu frequentiori et acriori periculum eſt, ne vires deficiant, laudanum opiatum cum maſtiche et terra ſigillata vtiliter exhiberi, Autor eſt RIVERIVS.[e]) Auſpicato ſupprimi diarrhoeas Opio, vt alias fluxiones, impetu ſpirituum ſopito, teſtatur ETTMVLLERVS,[f]) hincque eſſe dicit, quod eo fine theriacalia iam a Veteribus laudentur. In diarrhoeis ſiue a purgantibus fortioribus, ſiue a prauis et vitioſis humoribus inductis, ſtatim ſaepe ſedare fluxum Opiata, magna cum ipſius aegri et adſtantium admiratione, WEDELIVS[g]) affirmat. Iuueni ab aliquot diebus diarrhoea laboranti, cum virium inſigni debilitate, praeter puluerem ex incraſſantibus et adſtringentibus, qualibet nocte cum fructu dedit gr. xij pilularum de cynogloſſa LENTILIVS,[h]) et aliis ſimilibus in caſibus, ſaepe diaſcordium et theriacam liberaliter exhibuit. Sudorifera generoſa, vt theriacam et alia opiata, in diarrhoeis excellere, dixit PITCARNIVS,[i]) veſperique laudanum liquidum Helmontii aegris dandum praecepit. Talibus remediis etiam RIDLINVS[k]) in hoc morbi genere ſaepe vſus eſt, atque data opera diarrhoeam opiatis inprimis cedentem annotouit. Apud nos etiam diarrhoeae miſturis ex eſſentia carmin. traumatica, et anodyna, recenſente Ill. de HELWICH,[l]) feliciter ſublatae. Denique Cl. RIDLEY[m]) in hac aegritudine ſatis generoſis doſibus hercle opium ſuperiori et inferiori gutturi exhibere non dubitauit; atque Ill. WERLHOFIVS[n]) in diarrhoeis egregia reperit Ipecauanham, rheum toſtum, potum lacteum, aquas emſanas, et anodyna. Vix vero vllibi adeo repetitis vicibus, atque adeo ſignificantibus phraſibus Opii vires ad diarrhoeas ſanandas depraedicatas memini, quam in Cl. FVLLERI Pharmacopoeia extemporanea. Ibi quippe *decoctum adſtringens* Theriacam additam habens multiplicis vſus dicitur in diarrhoea. *Decoctum Fracaſtorii*, quod diaſcordium com-

c) *lib. XXII. obſ. 17.*
d) *lib. III. Part. II. ſect. II. c. VI. p. 302.*
e) *Pr. Med. lib. X. c. 6.*
f) *diſſ. de Vi Opii diaphoretica Cap. I. §. 4. 15. et in Operibus practicis.*
g) *Opiol. lib. II. ſect. II. c. V. p. 121.*
h) *Miſcell. I. p. 158. et in eteodr. p. 417. 515. 1147.*
i) *Elem. Med. c. XIX. §. 13. 20.*
k) *lin. med. Ao. VI. Sept. obſ. 8.*
l) *Hiſt. Morb. Vr. 1699 p. 92.*
m) *obſ. 4. et 7.*
n) *Comm. litt. Norimb. 1735. hebd. 14.*

complectitur, diuinam plane virtutem habere contra diarrhoeam, inteſtinorumque furias ſopire aſſeritur. *Electuarium adſtringens* quod ſimul diaſcordium recipit, ceu remedium omnibus numeris abſolutum, ad diarrhoeam reprimendam depraedicatur. *Hauſtus adſtringens*, cui diaſcordium adiicitur, importunum motum deiectorium reprimere dicitur. *Miſtura* tandem *de Bolo*, vt alia pharmaca taceam, itidem diaſcordio impraegnata, inteſtinorum nixus cohibens, et humorum vaporumque acrium radios ad corporis circumferentiam et foras per diaphoreſin amandans, atque ita ad diarrhoeam praeſtans remedium audit. Miror, me inter alias compoſitiones inuenire et diaſcordium, et rheum, in vno *electuario de rhabarbaro*, de quo refertur, quod materiam morbificam leniter exturbet et diarrhoeam ſimul feliciter ſiſtat. Difficulter vtrumque fit vno eodemque tempore, ſi vero ſaltem vnum fieri poteſt poſt alterum, ſi operatio purgantis vere impedit operationem ſopientis pharmaci, et contra, mallem ego potius diarrhoeam curaturus praemittere ſeorſim rheum, et ſeorſim ſubiungere opiatum remedium; neque me poenituit vnquam ita me geſſiſſe, dum ſaepe ſaepius optimos quosque ſucceſſus ita agere ſolitus vidi. Atque haec eſt curta illa et compendioſa methodus, quae famigeratiſſimis in arte Viris perplacuit, mane rhabarbarum et veſperi opiatum pharmacum exhibentibus. Dum ob ſanandi artificium, quod in pacatione impetus per Opium conſiſtit, RIVERIVM, DRELINCVRTIVM, et BONTIVM laudat BOERHAAVIVS, [o]) recenſet ſimul Herrmannum van der HEYDEN prius purgare ſolitum fuiſſe, deinde adulto dediſſe granum j Opii, reliquosque Medicos hoc non dare auſos reputauiſſe, ipſum poſſidere arcanum, optimum autem Virum paulo ante mortem ſuam methodum promulgaſſe. Verum ita etiam agere ſueuerat SYDENHAM, [p]) qui de dyſenteria verba faciens, ſi alui fluxus tantum ad diarrhoeam vſque aſſurgat, rhabarbarum ſingulis horis matutinis, veſperi laudanum, ſique opus, quotidie clyſma, cum victu tenui, collaudat. Optime recordor, Cl. noſtrum de HELWICH mihi nouitio Medico olim candide edixiſſe, ſe innu-

o) *in Commentario ad aph. praeter eius voluntatem edito ad aph. 722.*

p) *Operum p. 229.*

 meras

meras diarrhoeas per rhabarbarum mane et theriacam veſperi exhibitam curaſſe feliciter, ſimulque addidiſſe paternum monitum, hanc methodum graſſantibus epidemice dyſenteriis optimam elargiri prophylaxin, neque Iulio et Auguſto menſe ſibi diu permittendas eſſe ſimplices diarrhoeas, ſed mature curandas et ſiſtendas eſſe, cum facile in dyſenterias abirent. Obſeruaui deinde peruoluens Eteotromum practicum LENTILII, q) ipſum quoad obuenientes graſſantibus dyſenteriis diarrhoeas, eandem cautelam inculcaſſe. Vidi quoque, RIDLINO r) placuiſſe rheum et ſubiunctum Opium cum Eſſ. catechu, et Cl. HEISTERO s) Rheum vel aquas egranas aut pyrmontanas calide epotas, ac deinceps cum aromaticis theriacam vel diaſcordium. Nondum oblitus ſum, ante annos Summum quendam Principem, diarrhoea in caſtris corruptum, cum adſtantes enixe peterent, Medicum cui fauere deſierat, aduocari iuberet, his reſponſum dediſſe illico, ſemetipſum rhabarbaro mane, Caſcarilla pomeridie, et Theriaca veſperi ſumta, ſe curaturum breui, id quod etiam feliciter perfecit.

q) *p. 751. 755.*

r) *lin. med. Ao. VI. p. 1011.*

s) *Comp. Med. p. 337. 338. edit. germ.*

§. XII.

Diarrhoea quandoque cum damno ſiſtitur.

Quanquam vero, per tot repetitas innumerabiles experientias, Opium pulcherrime ſaepe diarrhoeis, maxime autem praemiſſis praemittendis, medeatur, non tamen etiam negari poteſt, forte id tantum damni, et longe plus perpetrare in praxi communi, quam emolumenti in erudita et rationali, turpiterque ſaepe ſaepius peccari exhibitis aluum cohibentibus, in diarrhoeis. Nunquam de ſiſtenda eiusmodi fluxione cogitare debet Medicus prudens, antequam trutinauerit ſerio, an, quando antea ſanus fuit aeger, eius conſtitutio ſit talis, vt ferre excretionem ſat bene queat, atque an non ſit valde probabile, quin certum fere, ipſum eius beneficio tutum praeſtari poſſe, ab incurſu variorum grauiorum ipſa diarrhoea morborum, qui ſine ea ex praeexiſtente plenitudinis et viſciditatis humorum vitio, aut diaetae peccato, cumulatis in primis viis varii generis ſordibus, neceſſario excludendi fuiſſent. Quodſi vero ſanum antea ſeſe, non ſenſe-

ſenſerit aeger, ſed morbo euidente laborauerit, cui diarrhoea accedit, conſiderandum quam accuratiſſime erit, an ille leuari vel ſanari queat a diarrhoea, an minus; an materies cum faecibus eiecta, ſi reſtitaret, grauiorem morbum iam praeſentem redderet, an minus; an pro materiae excretae qualitate, ſi nil praeternaturalis habeat, aut quidpiam praeternaturalis habere deſinat, excrementis naturalibus ſimilibus apparentibus, pergente diarrhoea, gratis viribus orbaretur aeger. Vix dici poteſt, quam eximium vſum horum momentorum ponderatio habeat in praxi clinica. Optime eapropter edixit PITCARNIVS:[a]) Morbus ille, qui minuitur accedente diarrhoea, ortum habuit ab illa materia, quae euacuatur per diarrhoeam, vnde ſequitur, criticam diarrhoeam non debere ſiſti, eamque, quae ſiſti debet, ſemper eſſe ſymptomaticam, id eſt, quae morbum, cui accedit, non minuit. Neſcio ſaltem, an, vt in ſequentibus ſcribit Vir clariſſimus, ſanis ſuperveniens diarrhoea ſimpliciter haberi debeat pro ſymptomatica, quia ipſis ex eius mente nullum morbum minuit. Quodſi enim ſaniſſimus noſtrum occulte aegrotet, quemadmodum ipſe fatetur, aut ſaltem, per ſenſum ſuum licet ſanus, omni momento aegrotare incipere queat, aeque prodeſſe poterit diarrhoea futurum morbum auertendo, quam ſi praſentem minueret. Eapropter rectiſſime CELSVS:[b]) *Vno die fluere aluum*, inquit, *ſaepe pro valetudine eſt, atque etiam pluribus, dum febris abſit, et intra* 7 *dies id conquieſcat. Purgatur enim corpus, et quod intus laeſurum erat, vtiliter effunditur.* Cuius veſtigiis inſiſtens CHESNEAU[c]) ſimulque HIPPOCRATEM[d]) ſecutus, qui liquidiores egeſtiones et ſine febribus contingentes et quae 7 die aut citius iudicantur, commodas eſſe dicit, *cum diarrhoea*, inquit, *modum non excedens incipit, nullaque ſunt tormina aut leuiſſima, neque vires proſternuntur, multoque magis, ſi aegrotus quaſi ſarcina leuetur*, addere mihi liceat, ſi ſimul appetitus vigeat, *totum negotium naturae committendum, adeo ad ſeptimum diem.* Scilicet in tortuoſo illo tubo canalis inteſtinorum, horumque plicis, et in anfractuoſo Coeco, morari potuerunt diutius quiſquiliae ſordi-

a) *Elem. Medic. lib. II. c. XIX. §§. 15. 16.*

b) *lib. IV. c. 19.*

c) *Obſ. p. 274.*

d) *Prorrhet. lib. II. c. 9.*

ſordidae, ab ingeſtis non digeſtis enatae; ex ductibus biliariis potuerunt affluxiſſe in inteſtinorum cauum recrementa acria, ex glandularum cryptis viſcida et mucoſa, ex aliarum excretionum defectu et ſuppreſſione huc potuerunt deferri liquida vitiata, varii generis, oneri tandem ſanitati futura, ſine notis alicuius aegritudinis, adhucdum ſeſe manifeſtantibus. Ea omnia igitur, ſi beneficio virium vitalium mature eliminentur, variis et grauibus malis naſcendi occaſio feliciſſime praeſcinditur. Atque eapropter toties ſtatis periodis, vernoque et autumnali tempore euenientes, quin annuo ſpatio recurrentes diarrhoeae, magno valetudini hominum praeſidio eſſe obſeruantur,[e]) variique omnino et graves morbi dantur, a quibus vna diarrhoea ſpontanea praeſeruat, quorum commemorationem apud Cl. WEPFERVM [f]) legere licet. Verum et numero plures morbos iam actu praeſentes accedens fluxus alui leuat, et ſanat, quos non minus laudatus modo WEPFERVS recenſet. Nulli autem generi aegritudinum fluor alui maius ſolamen adfert, quam quod caput affligere ſolet, vnde Obſeruatores notant, Cephalalgiam, Hemicraniam, Epilepſiam, ſoporem, delirium, Maniam, Melancholiam, affectus paralyticos, apoplexiam, ophthalmiam, auditus quaedam vitia, et in collo anginam, ſaepe ſolui diarrhoea liberaliore, dum materia peccans deorſum fertur et excernitur. Speciatim Ophthalmia laborantem alui fluxu corripi bonum, et ſurditatem bilioſis egeſtionibus ſuperuenientibus ceſſare, iam annotauit HIPPOCRATES.[g]) Haec omnia bene mente tenens Cl. CHESNEAV,[h]) cum ipſe iam annum agens 63 ingenti alui profluuio ſine cauſa manifeſta corriperetur, quia a longo tempore fluxionibus a capite obnoxius fuerat, quamuis per biduum 66 vicibus deiiceret, maluit tamen totum negotium naturae committere. Atque propterea Auctores Actorum Berolinenſium [i]) directe nunquam ſiſtendam eſſe diarrhoeam praeceperunt. Intempeſtiue quippe ſuppreſſa, remanente materiae peccantis quantitate, maiora incommoda parit, et tormina ingraueſcere facit, vt vel arte iterum reuocandus ſit fluxus, pro illis amouendis. Ita annotauit Cl.

e) Miſc. Nat. Cur. Dec. II. Ao. VIII. obſ. 20. Ridl. Cent. Obſ. med. 17.

f) Obſeruat. p. 421.

g) Sect. VI. aph. 17. et IV. 28.

h) Obſeruat. p. 277.

i) Dec. II. Vol. VII. p. 86.

RIDLINVS,[k]) alui fluorem cum torminibus mithridatio intempeſtiue cohibitum, auctis poſteà ad clamorem torminibus, quae rheo dato, et euacuatis acribus humoribus, fuerunt ſanata. Et alibi [l]) in Ruſtica ex adſtringentibus ſuppreſſa diarrhoea varia mala recenſet, quae, dato ab eo mannato remedio, cum ſenna, ceſſarunt. At vero gratulandum omnino foret aegro, ſi ſemper in manus Medici incideret, qui ſuum proprium, vel alius in cohibitione nimis cita commiſſum errorem, ita corrigeret ſagax, aut ſi, quod bona fortuna aliquando fit, exſpirante actione anodyni ſponte iterum rediret diarrhoea, placide corpori noxiam futuram ſarcinam eliminatura. Sed ſaepe ſalubri excretione praeter neceſſitatem coercita, mala metaſtaſi ſordes aliquando ex inteſtinis nobiliora loca corporis petunt, atque diarrhoea mirum quantum grauiores morbos ingenerant. A fluxu aluino adſtricto articulorum dolores memorant Miſcellanea Nat. Cur. [m]) febrem et alia mala, conuulſiones adeo et mortem RIDLINVS,[n]) lentam febrem, cachexiam et hypochondriacos affectus HOFFMANNVS,[o]) quin, ſuppreſſa ſordium excretione, viſcerum obſtructiones difficulter ſolubiles facile naſcuntur, quibus tandem, BAGLIVO [p]) notante, pertinax hydrops ſuccedit, quod tanto minus mirari conuenit, cum Leucophlegmatia iam detento, vehemens diarrhoea ſuperueniens malum, teſte HIPPOCRATE,[q]) ſoluat. Atque ita et capitis periculo luere poſſunt aegri errores medentum, ad cohibitionem fluxuum aluinorum coeco impetu feſtinantium. Neque multa et operoſa arte ad mortem breui tempore inferendam aliquando opus eſt. Puellae 7 annorum, putrem et olidam materiam ſine dolore per dies aliquot deiicienti, pertaeſa diuturnitatis morbi Auia dedit larga mana cydoniatum remedium, ſubſtitit fluxus, ſed Venter intumuit quaſi hydropicus, atque inter horribilia tormina et lipothymias, miſera, non obſtante Medici aduocati auxilio, diem ſuum obiit. [r])

k) *Cur. med. obſ. 472.*
l) *l. c. obſ. 641.*
m) *Cent. IX. p. 14. vide et Act. Erud. Lipſ. Ao. 1723. Apr. p. 137.*
n) *lin. med. Ao. VI. Mart. obſ. 19. et Oct. obſ. 6. item Anno III. Nov. obſ. 15. et Cur. Med. 661. et 740.*
o) *Med. Syſt. Tom III. ſect. I. c. X. §. 19.*
p) *Opcrum p. 108.*
q) *Sect. VII. aph. 29.*
r) *Fernel. Pathol. lib. VI. c. 19.*

§. XIII.

Quamuis autem non raro morbos, qui orturi erant, praecaveat, praeſenteſque et leniat et tollat diarrhoea ſibi relicta, ac pro-

alio tempore cum damno ſibi permittitur.

proinde ſine ratione coercita grauiſſima mala euenire faciat, mortemque accerſat; tamen etiam plus iuſto inualeſcens et diutius corpus fatigans, non minus diras aegritudines poſt ſe trahere et fato ſuo hominem tradere poteſt. Eapropter HIPPOCRATES [a]) Pater, qui cum Commentatore ſuo DVRETO toties ſalutem a fluxibus alui commemorat, eoſque haud impediendos cupit, tamen etiam alui prufluuia longa penitus mala eſſe edixit, ſiue bilioſa fuerint, ſiue pituitoſa, ſiue cruda, et victus ratione propria ſingula opus habere, itemque medicamentis, alia aliis. Scilicet ſi heterogeneis, nociuisque oeconomiae corporis futuris liquidis excluſis, ſuperſtites boni et laudabiles ſucci efferantur, perpetuo affluxu, laxitas ingens maceratis quaſi colluuie humorum vaſis, villisque inteſtinorum inducitur. Ab hac autem nauſea, proſtratus appetitus, indigeſtio aſſumtorum, lienteria, flatus, murmura exoriuntur, interdum et continuo egerendi conatu laxatum inteſtinum rectum prolabitur. Porro dum inteſtina flaccida maiorem euacuationem patiuntur, motu eorum inordinato, partes quae ex eodem trunco vel plexu ſuos neruos habent, in conſenſum abripiuntur, vnde vomitus, ſingultus, aliaque mala emergunt, omnibusque afflictionibus, quae coniunctae malum hypochondriacum efficiunt, facilis via ſternitur. Quin interdum vaſa arteriarum lateralia laxata ſanguis emunctis tenuiſſimis liquidis, immeabilis redditus ingreditur, diatheſinque phlogiſticam excludit; vt mucum oblinientem cruſtam villoſam, repetitis egeſtionibus deperditum, taceam; vnde papillarum nerueaerum denudatarum irritationes, tormina, teneſmus, eroſiones, et exulcerationes membranarum inteſtinalium, et quae inde pendent, enaſcuntur. Verum praeter inteſtina, omnia reliqua viſcera abdominalia laxa redduntur et debilia, quia profuſis per illa humoribus etiam in haec allicitur maior humorum affluxus, canales diducens, ſicque omnes omnium viſcerum horum functiones languent. Tandem autem neceſſario laxitas haec vniuerſae ſolidorum compagi communicatur, dum fibrae ſingulae ob profuſos humores ſua nutritione deſtituuntur, vaſaque cuncta liqui-

rdis

a) *Prorrhet. lib. II. c. 9.*

dis elaſticis minus impleta concidunt ac flacceſcunt unde cachexia, pedum oedemata, leucophlegmatia, tympanites, et hydrops exoriuntur. Atque haec de ſolidis. Non minus autem fluidorum vitio, et primo ex eorum defectu per diarrhoeam nimis ingraueſcentem grauiſſima mala excluduntur, dum humoribus ex toto ſyſtemate arteriae coeliacae et meſentericarum, et proinde ex arteria magna et ipſo corde ad inteſtinales tubulos nimis ampliatos et hiantes, impetuoſe ruentibus, liquidorum omnium ſerierum penuria ingeneratur. Inde circulus languens, ſecretiones omnes parciores et ab iis animi deliquium, deiectio virium animalium, tremor, macies, atrophia, motus conuulſiui ab inanitione, palpitatio cordis, ſingultus, mors. Reſtat humorum craſis deprauata, quia acceſſus boni chyli laudabiliumque liquidorum ex eo parandorum in humorum oceanum deficit, vnde, tenuiſſimis deperditis et non reſtitutis, viſciditas, blandioreque nouorum humorum commeatu non aduecto, acrimonia alcaleſcens, a qua phthiſis varia et mors. Omnia haec, quae protuli hactenus, ni fallor, abunde monſtrant, non ſemper ſuo arbitrio relinquendas eſſe diarrhoeas, ſed, pro circumſtantiarum omnium varietate et nexu, probe inquirendum eſſe, ſitne magis e rebus aegri, vel vt fluxus pergat viribus adhuc ſaluis, vel vt iis iam fatiſcentibus dextre cohibeatur. Neglectum ſcilicet, non ſaltem varia mala, quae enarraui, quaeque forte ſe ſanari iterum patiuntur, ſed et mortem ipſam poſſe inſequi, cogitandum eſt. Sane Vir ille 23 annorum, cui forte non male Pharmacopoeus infuſionem rhabarbari exhibuerat, quemque tertia die aduolans Cl. CHESNEAV [b]) ex pulſu et deiectionibus peſſime agentem, emorienteque iam in manibus torpidis facultate, ex penuria ſpirituum, vt loquitur, fato ſuo proximum inuenit, anodyno pharmaco mature dato potuiſſet ſeruari.

b) *vide eius Obſerv. p. 279.*

§. XIV.

Diarrhoeae in genere ſpectatae indoles.

Vt vſus et abuſus ſiſtentium remediorum, a quo ſalus et periculum aegrorum pendet, accuratius intelligatur, conſiderandum eſt fluxus aluini, in quo curando Medicus occupatur, ve-

rum ingenium. Aliter enim hic certo noxam, aut ſaltem caſu fortuito auxilium adfert, cum opium nil aliud praeſtet, quam quod ſenſum et motum fibrarum inteſtinalium minuat, quod ipſum vero ad felicem ſanationem omnium diarrhoearum neutiquam ſufficit. Diarrhoea in genere dicitur adeſſe, ſi aluo excerni ſolita ſecundum naturam, magis lubrica frequentius, et quantitate naturali maiore, vel cum iis ſordes aliae, aut liquida cuiuscunque generis peregrina aluo naturaliter non excernenda, eiiciantur. Vt vero facies diarrhoearum omnium pateat, animadvertendum eſt, in tubo inteſtinorum motus periſtaltici beneficio deorſum ſemper volui contenta, quibus ingeſta dant materiem, partemque eorundem nobiliſſimam durante hoc itinere bibi et ſorberi a patulis lacteorum aliarumque venularum oſculis, quisquiliis tandem inutilibus et ſordidis, inferiori gutture eiiciendis; deinde quoque ex variis ductibus adfluere liquida, eademque venoſis oſculis bonam partem iterum ſugi, et in humorum oceanum reduci. Quaecunque ergo cauſa efficit, vt afferantur maiori copia et cumulentur in inteſtinali cauo liquida, et quecunque ſimul reſorptionem, pro huius copiae ratione, minuit aut inhibet, ea prouocat diarrhoeam. Maiorem copiam et affluxum contentorum cient ingluuies, aſſumtorum cruditas, et degeneratio, ac ſtimulus quiuis, villos nerueos inteſtinales vellicans; motum periſtalticum intendens; propulſionem citam verſus rectum ciens; ex arteriis hepaticis, pancreaticis, meſaraicis, tubulisque innumeris liquida ſua in cauum inteſtinale exhalantibus, adeoque ex omni vaſorum aduehentium ſyſtemate, liquida vberius alliciens atque exprimens; vel et tubulorum inteſtinalium laxitas, quae pariter nimium acceſſum liquidorum permittit, eaque iugiter elabi ſinit; tandemque aliae excretiones ſuppreſſae et impeditae, vnde fit, vt liquida copia et impetu maioribus, verſus inteſtina determinentur. Reſorptionem fruſtratur venularum laxitas, viribus contrahentibus et propellentibus verſus humorum oceanum liquida, ob debilitatem fibrarum deficientibus, oſculisque ſic ſugere impotentibus, dum interim affluxus eſt copioſior,

pioſior, quae laxitas quo maior eſt, et quo magis in paralyſin vergit, eo plus liquidi non reſorpti praeteribit oſcula alioquin bibula, et profundetur per aluum. Reſorptionem tamen etiam impedit oſtiolorum venoſorum obſtructio a muco, oppilatio ab aphthis, aut, quae rarius euenit, concretio plenaria. Hae vniuerſales ſunt fluxuum aluinorum omnium cauſae, ad quas omnes ſpeciales, quae ſui generis diarrhoeas excludunt, reduci poſſunt. Singulas earum facies in claſſes certas diſtributas nunc ordine videbimus. Valde nimirum hae inter ſe differunt, ſumſitque inde occaſionem Cl. LAMBSMA, vt *Ventris fluxum multiplicem*, ex antiquis et recentiorum monumentis propoſitum, peculiari libro ſiſteret, in quo multa egregia habentur.

§. XV.

Sit primo diarrhoea ab imperitis artificibus excitata, ſiue Hypercatharſis, a purgante draſtico, vltra hominis vires agente. *Hypercatharſis.*

Hoc mali genus omni poſſibili arte excipi meretur, maxime quando inter tormina ſumme doloroſa, et virium immenſam proſtrationem animi deliquia tandem ingruunt. Namque ſi illa perdurent, eroſio inteſtinorum, eorumque diatheſis phlogiſtica ſubſequi, ac febris accendi poteſt; haec autem ſi iam profuſis vltra modum humoribus euenerint, conuulſionum metum incutiunt, quae, notante HIPPOCRATE,[a]) a purgantis potione enatae lethum accerſere ſolent. Bene faciunt, qui, quaſi rodens venenum hauſtum eſſet, ad acrem ſtimulum inuoluendum, affatim tepidum lac, quod et iacturam liquidorum commode reſarcit, et oleoſa ingeri iubent. Id cum radice Alth. coctum bibendum largiter, et ano iniiciendum, optime commendat noſter SENNERTVS,[b]) dum SCHVLZIVS[c]) poſt aromaticorum abdomini applicandorum vſum, quo humores ad exteriora corporis determinari affirmat, pinguia iuſcula eosdem in fines laudat. Haec et alia talia oleoſa, et mucilaginoſa, licet pro blandiſſima ſua indole, parietes inteſtinales inungant, eroſionemque praepediant, aut iam natam leniant, ſimulque inflammationi reſiſtant,

a) *lib. VII. aph. 25.*

b) *Med. Pr. lib. III. p. 322.*

c) *diſſ. de purgatione copioſa et nimia.*

ſiſtant, tamen ſaepe curationi haud ſufficiunt, niſi ſimul motuum ſpaſticorum et conuulſiuorum impetus, excretionemque frequentia Opio, remediorum ſopientium ſummo, compeſcatur. Vt antiquioribus Medicis, qui eam tanquam inſignem antidotum in eiusmodi caſibus porrigere ſueuerant, ita et recentioribus maxime placuit theriaca, prae aliis opiatis, ab iis laudari ſolita. Si fluxus a lacte et adſtringentibus non ceſſet, (quae tamen, quia hic laxitas non peccat, ſed motus et ſenſus irritatione auctus, proprium ſibi remedium vnice poſcens, plane non congrua exiſtimo,) ad theriacam recentem, aut laudanum opiatum confugiendum eſſe, antea laudatus SENNERTVS praecepit. Diarrhoeam hanc artificialem, diaſcordio Fracaſt. cum aqua Cinam. Eſſentia theriacali, Theriaca intus et foris adhibita, etiam curandam vult ETTMVLLERVS.[d]) Theriacae quantitatem vino diſſolutam, ſat celeriter et feliciter hypercatharſin ſiſtere, Medico Sene praeſcribente, in Xenodochio ſe miratum fuiſſe, recenſet BAGLIVVS.[e]) Neque minus SCHVLZIVS[f]) theriacam, diaſcordium, et Mithridatium depraedicauit; atque in vehementiſſima illa hyperemeſi et hypercatharſi, quam deſcripſit RIDLEY,[g]) curationis initum fecit Theriaca, laudani londinenſis ſat generoſis doſibus deinde exhibitis, cumque hae non amplius tutae viderentur, iterum theriaca fuit praeſcripta, quae colophonem medelae impoſuit; quaſi vero haec tuta magis fuiſſet, quam ſimplicis Opii ea quantitas, quae in quantitate theriacae praeſcripta continebatur. Ego potius ſub certis conditionibus non bene tutam theriacam autumo, ob dolorem quippe, ob excoriationem, et inflammationem metuendam: nemo vnquam conſuluerit farraginem talium acrium et aromaticorum, quae Opium in theriaca inuoluunt, ſed potius cautus ea abeſſe iubebit. Cum vero Opium ſine his omnibus aeque motus ſopiat, ac ipſis iunctum, cur theriaca opus? vbi ſolum Opium exacte ſufficit. Improbatur mihi eapropter et Vinum, vel ſolum, vel cum aromatibus epotum, maxime ſi ardor internus ſentiatur, et pulſus celerius vibret. Solo lacte tepido et ſimplici Opio non ſemel

d) *Operum Tom. II. cap. de diarrhoea.*

e) *Operum p. 108.*

f) *loco cit.*

g) *obſ. 23.*

ſemel profui, illo acrem ſtimulum inuoluente, et vaſa exhauſta implente, hoc dolores mitigante, et excretionibus obicem ponente. Nil amplius requiritur. Saltem his ſcopis obtentis deinceps robori deperdito proſpiciendum.

§. XVI.

Diarrhoea a cruditatibus.

Sequatur Diarrhoea a Cacochylia in primis viis ſtabulante. Oritur haec ab ingeſtis quantitate et qualitate peccantibus, vitio potiſſimum nimis diu retinentis, debilis, et non bene digerentis Ventriculi, corruptioni illi, in quam humido calori expoſita ſponte vergunt, permiſſis. Inde excluſa cruditas varii generis, vel mole, vel acrimonia ſibi propria, villos inteſtinales irritat, motusque excretorios prouocat. Maxime autem huc referri debent omnia, ſub fermentationis actu aſſumta, vel facile fermentationi obnoxia, vt fructus horaei, muſtum, cereviſia recens. Talia et ſoluunt humores noſtros in tenue liquamen, quod tanto promptius per canaliculos in cauum inteſtinorum hiantes elabitur, et acrimonia, quam fermentatione acquirunt, fibrillas nerueas inteſtinorum laceſſunt. A ſolo eſu carnium diarrhoeam recenſent *Acta Nat. Cur.*[a]) et RIDLINVS,[b]) a cereuiſiae non conſueto potu, idem a ficubus recentibus, et ſuperingeſta cereuiſia,[c]) a muſto PLATERVS;[d]) atque fere haud opus eſt, eiusmodi obſeruationes allegare, cum eas quotidiana praxis largo numero ſuggerat. Quia illa cuiuſcunque generis cumulata ſaburra diarrhoea excitata ſimul ſui ipſius eliminationem proritat, per quam morbi, qui ab illa reſtitante, et peiore reddita, oriundi erant, certiſſime praeſcinduntur, non bene intelligentis eſſet Medici, hunc fluxum ſiue opio, ſiue alio remedio coërcere. Potius ars naturae debet amicas ferre ſuppetias, atque omni opera efficere, vt quantocyus noxii humores e corpore proſcribantur. Dum autem anorexia et nauſea, ponderisque ſenſus in regione ſtomachi, talem diarrhoeam fere ordinarie antecedunt, aut comitantur, haec incommoda flagitare quaſi videntur, vt breuiore itinere, per Vomitum, minera morbi eiicia-

a) *Anno IV. obſ. 76.*
b) *lin. med. Ao. VI. Nov. obſ. 21.*
c) *Cur. med. 26. Ao. VI. Nov. obſ. 13.*
d) *lib. III. p. 799. 801.*

eiiciatur, maxime quia hic, ſponte ſubortus, ſtatim dicta incommoda tollit, et ſimul diarrhoeam leuat. Vti hanc viam inter alios iam aptiſſimam iudicauit noſter SENNERTVS,[c]) qua non ſolum vitioſi ſucci euacuentur, ſed et materia fluxura reuellatur, ita et conſummatiſſimo noſtrae aetatis Medico Ill. van SWIETEN [f]) arriſit, ſiue educta materie peccante, ſiue dum tenax adhaerebat, concuſſu viſcerum ſub Vomitu, fortius excuſſa, ſiue inuerſione motus periſtaltici, pertinaces diarrhoeas, aliisque remediis rebelles, ita ſe ſtitiſſe ſcribenti. Id remedium generoſius ſi nolit, vel Aeger, vel Medicus, quemadmodum non abſolute vbique neceſſarium eſt, manna tamen, ſalibus, vel rheo per inferius guttur eiicienda eſt materies, aut clyſmatibus blandioribus aut pauliſper irritantibus pro re nata, quin et purgante ſtimulo armatis, proſcribi debet. Tum vero demum, quando nil ſordium reſtare certi ſumus, nunquam antea, niſi ſponte ſileat fluxus, de eo coërcendo, deque reddendo vel adſtringentibus, vel aromaticis, et ſtomacho gratis pharmacis robore, cogitandum erit. Atque huic quidem a diaetae vitiis obortae diarrhoeae, quammaxime conuenit illa plurium doctiſſimorum Virorum, primo rhabarbarum, dein theriacam aut aliud opiatum, cum vel ſine adſtringentibus, illudque mane, hoc veſperi exhibentium methodus, de quo antea verba feci. Rectiſſime eapropter praecepit Cl. de GORTER,[g]) fluxum ſe ipſum curare ſolentem non ſiſtendum eſſe, niſi euacuato alieno, tumque, illo diutius permanente, motum inordinatum anodynis compeſcendum eſſe. Vix autem dici poteſt, quam larga copia adeſſe poſſit hoc alienum, ita vt, licet praemittenda ſatis praemiſſa eſſe iudicentur, nondum tamen ſiſtentibus excretionem idoneus locus ſit. Saepe etiam eius exigua portio reſtitans, plicaeque ſtomachali vel inteſtinali, agglutinata tenacius, et ſine intermiſſione vellicans, fruſtraneam reddit repetitam annodynorum adhibitionem, recurrente, poſtquam horum operatio exſpirauit, vt antea, fluxu. Virum habet RIDLINVS,[h]) a ficubus recentibus et cereuiſia aceſcente diarrhoea laborantem, cum per diem ſaepius aluum depoſuiſſet, dedit

e) *Lib. III. Part. II. Sect. II. cap. 6. p. 314.*

f) *Comment. Tom. II. p. 389. ſeq.*

g) *Syſt. Med. Tom. II. p. 111. §. 5. et p. 114. §. 7.*

h) *Lin. med. Anno VI. Nov. obſ. 13.*

dit ille Veſperi mithridatium idonea doſi, ſed hoc nil profuit, nam per totam noctem vix potuit numerare deiectiones, acceſſere tormina, huic altera die veſperi theriaca coeleſtis fuit data. Sequebatur nox quietior et ſedes fiebant rariores. Superueniebat vero cephalalgia. Iudicabatur eum eſſe a reſtitantibus, exhibebatur ergo rheum, et tum omne malum ſanabatur. Talia exempla in Praxi mea bene multa obſeruaui, adducam vnicum! Vir erat nobilis muneri publico praefectus, qui, bene prandere et coenare ſolitus, vitae tamen ſedentariae addictus, diarrhoea corripiebatur, vt ipſe fateri non erubeſcebat, gulae peccatis accerſita. Tolerauerat morbum per nycthymeron, ſumſerat ſalia lenia, rheum, clyſmata applicari fecerat, multisque ſordibus excluſis ipſe tandem ſiſtens remedium poſcebat. Annuebam lubens, dabam opium cum abſorbente, veſperi mediocri doſi, ſed aliquot horis elapſis redibat copioſior fluxus. Vocabatur in conſilium alius Medicus, qui, mecum de mole ingente iam eiectae ſaburrae cogitans, ac ſolum motuum vitium in animo habens, continuandum vſum anodynorum ſuadebat. Dantur illa repetitis vicibus, turbari incipiebat cerebrum, recurrebat interim, diaeta licet exacte obſeruata, cum nil niſi tenuia carnium et auenae iuſcula adſumeret aeger, ſemper pertinax diarrhoea, incommodis magis a flatibus pendentibus, quam veris torminibus ſtipata. Nos Medici de poſſibilitate reſtitantium cogitare a malo diu adeo perſeuerante iuſſi, tribus vicibus mane rheum, a meridie clyſma, et veſperi diaſcordium exhibebamus, qua methodo vltra omnem expectationem copioſa cacochylia, omnique adeo fomite irritationis latibulis ſuis excuſſa, ſimul exeunte, morbus feliciter ſanabatur. Commodum hic locum inuenit commemoratio illius diarrhoeae quotidianae, habitualis, quam Helluones in comedendo et bibendo ſibi adſciſcunt, de qua ſeorſim tractat Cl. YOUNG. [i]) Hos firmo corporis habitu inſtructos leuari multum ſcribit, et ſanos perſiſtere, ſi ſingulis diebus mane ſordes in inteſtinis cumulatas deiiciant. Pergit, non facile prudentem aliquem Medicum tali ſagina ventris perpetuo onuſtis opiatum

i) *Sect. V.*

remedium praeſcripturum fore, ſed conſideraturum potius, nimiam ingluuiem et ingeſta multa egeſtionem non interruptam requirere, qua impedita Medicus male conſulturus foret ipſorum valetudini.

Quanquam vero, modo nil amplius euacuandum Arti naturaeque ſuperſit, tutam eſſe theriacam, diaſcordium et alia opiata, nemo Practicorum dubitauerit, quaeſtio tamen inter medendum mihi ſaepe nata eſt, an omnis diarrhoea ab ingeſtis male digeſtis oriunda, omnibusque circumſtantiis penſitatis vere compeſci deſiderans, compeſci tandem debeat et ſine noxa vlla poſſit, opiato remedio. Opium, niſi aromatica et adſtringentia ſimul in compoſito officinali, vt theriaca, diaſcordio etc. cum eo exhibita vitium hoc aliquantiſper minuant, ſemper appetitum deſtruit, et coctionem ventriculi laedit; ſed diarrhoea orta erat a laeſa coctione, appetitumque proſtratum habebat comitem, et ſequacem, igitur adhibitioni Opii naſcitur contraindicans. Opium fibrarum inteſtinalium actionem debilitat, ſuſpenditque motum periſtalticum, atque opiata crebrius adhibita, ob ipſam hanc deſtructionem motus periſtaltici, diſpoſitionem ingenerant, ad inordinatam alui excretionem et diarrhoeas. An ergo Opium conueniret diarrhoeae, maxime quando eius conſopitio neceſſaria aliis remediis tutioribus functionibusque ventriculi et inteſtinorum magis amicis, impetrari poteſt. Sane motus auctus, et ſenſus auctus, et intenſior periſtalſis, ſi in culpa ſit, quod perduret diarrhoea, ſique haec nonniſi his minutis cohiberi queat, Opium ob ipſam illam vim, qua ſenſum et actionem fibrarum nimiam minuit, erit princeps remedium, quo nullum inuenietur conuenientius. At ſaepe ſaepius, excluſo ſtimulo, ſaltem ſupereſt debilis laxitas, et deficiens actio villorum, ab affluxu humorum nimio enata, ſine ſenſu nimio, et praeternaturali, id quod abſentia torminum clare demonſtrat. Atque hoc quidem in caſu, peccari multum credo anodynis, vitium hoc non corrigentibus, ſed confirmantibus, vt in ſequentibus fuſius docebo, ſolaque

laque aromatica, tonica, et adſtringentia morbum flagitare affirmo, eique curando pulcherrime ſufficere. Omnia ingredientia theriacae et diaſcordii hic conuenirent, ſi Opium abeſſet, ſine quo alioquin nil poſſunt, hoc vero in ſe ſpectatum vix conuenit, ſi omnia agi debent a Practico quam accuratiſſime, morbique curatione nulla noua diſpoſitio ad eundem ipſum, vel ad alios debet induci. Valde mihi placet, SENNERTVM noſtrum, Theriacae certe in Praxi haud inimicum, nec de hac, nec de alio anodyno verbulum proferre, dum diarrhoeae a Ventriculo et cibis corruptis medelam tradit. MEAD [k]) quoque ad citam alvum curandam, ſatis eſſe dicit, ſi ſemel aut bis ipecacuanha, aut aliquoties rhabarbarum exhibeatur, dein aromaticis, adiuncta creta, aut bolo gallica, inteſtina roborentur. HEISTERVM [l]) porro diarrhoeas vulgares rhabarbaro, more anglicano, mane et veſperi per 3 vel 4 dies exhibito, et, ſi fluxus non ceſſaret, abſynthio et caſcarilla, ſineque Opio ſanaſſe, video. Mihi quidem ſalia, manna, rheum, magneſia, aut aliud abſorbens pro cruditatum differente indole, ſubiuncto ad robur reddendum vino generoſo, aut rubro gallico, cum corticibus aurantiorum, et pauco ſacharo, ſaepe ſaepius cum fructu fuere vſurpata.

k) *Monit. med. p. 70.*

l) *Obſerv. 84.*

Supereſt, vt de diarrhoea a fermentantibus, vel fermentationem, vbi ingeſta ſunt, facile ſubeuntibus, quae, quam ab vllo alio diaetae errore, peior eſt, ſigillatim quaedam ediſſeram. Hanc abſorbentibus et opiatis ſanari dicit ETTMVLLERVS. [m]) Priora ob ſaturationem acidi, merito BOERHAAVIO [n]) antizymotica dicta, motum fermentationis, ſi idonea copia ſumantur, egregie componunt, natae inde acrimoniae directe aduerſantur, diarrhoeaeque eius effectui, optime conueniunt. Poſteriora vehementes illas ſtricturas et conuulſiones fibrarum, quas Gas illud ſylueſtre vaporoſum, etiam ex maturiſſimis fructibus horaeis, in calore ſani hominis genitum, inducit, efficaciter placant. Sed et aqua calida epota tum valde prodeſt, quia fermentationem componit, et ſi nimia copia aſſumta fuerint, quae fermentatiuae ſunt indolis, rhabarbaro vel magneſia hic purgantem indolem acquirente, illa debent eiici.

m) *in Operibus pract. cap. de diarrhoea.*

n) *Chem. Tom. II. p. 162. edit. Lipſ.*

 §. XVII.

§. XVII.

a laxitate inteſtinorum. Tranſeo ad Diarrhoeam a laxitate Inteſtinorum. Laxitas haec poteſt eſſe effectus diarrhoeae a contentis cruditatibus, et, acri ſtimulo iam expulſo, nouam dare diarrhoeae perſeueranti faciem, vt modo dixi. Poteſt tamen etiam ſola vaſorum villorumque laxitas, ex alia cauſa enata, nullo notabili vitio diaetetico praegreſſo, nihilo praeternaturalis et laceſſentis in ventriculo et arundine inteſtinorum ſtabulante, et permittere nimium affluxum humorum, et coctioni alimentorum officere, ſicque anſam dare aluino fluxui. Vbi ergo nulla cruditatum colluuies educenda adeſt, vbi nullum acre peccat, vbi nullum vitium viſcerum praeſto eſt, vbi in faecibus nil praeternaturalis conſpicitur, quod eiici praeſtabat, quam retineri, paucis, vbi ſola laxitas peccat, et inteſtina parum agentia fere ſaltem patiuntur, inſtar canalium ſemiparalyticorum, illa liquidis affluentibus, omnibusque contentis, tranſitum facilem, fere ſine ſenſatione moleſta, permittunt. Hae conditiones quando obtinent, ſemper egregia ſunt adſtringentia, extra eas vero ſemper nociua, vbi nempe irritatio, ſenſus exquiſitus, et quae tum neceſſario inuoluuntur fibrarum ſtricturae, et conuulſiones ſubſunt. Sed et ſimul vbi adſtringentia indicantur, per rationes antea iam explicatas, nocentiſſima ſunt opiata, facileque ſerio attendentibus clarum eſt, non adeo prudenter bina haec coniungi, in diarrhoearum medela, licet hoc ipſum in Praxi quotidiana ita ſaepe fieri ſoleat. Scilicet fibrae inteſtinali laxae medetur adſtringens, irritatae, ſtrictae, et conuulſae opem fert opium, ſed vna fibrae conditio alteri contrariatur, eamque excludit, quare et remedium, quod vni conuenit, alteri contrarietur neceſſum eſt. Non igitur mirum, quando fluxus aluinus, qui ſibi adſtringens depoſcebat, opiato dato aut non auſcultat, aut auſcultare parumper viſus, breui pertinacior redit. Ad hoc momentum non, vt decebat, ſatis attenti ſunt omnes Medicinam facientes, pulchre vero id inculcat Celeb. de GORTER.[a]) *Laudanum liquidum*, inquit, *cum aliis opiatis minuendo motum et ſenſum villorum inteſtinalium, compeſcit aluum,*

a) *Compend. Med. Tr. XC. ſ. 161.*

hinc

hinc decipiuntur, qui in alui fluxu ex laxitate dant narcotica. Atque, aliquibus interiectis, quaeſtionem proponit, quomodo opiata laxant et conſtipant aluum? ad quam facile reſpondetur ex antea diſputatis. Optime certe eam ſoluit Cl. TISSOT, [b]) dum Opium ad eas euacuationes alui ſiſtendas conferre ſcribit, quae a nimia irritabilitate inteſtinorum pendent, nocere autem, quando haec irritabilitas languet. Theriaca, diaſcordium, mithridatium et ſimilia opiata quando diarrhoeis a laxitate mederi videntur, id praeſtant, non ob admiſtum iis Opium, ſed ob aromatica calefacientia et adſtringentia, quae has compoſitiones ingrediuntur, qualia et ſine opio, laxitate aluum compeſcendo, ſola auxilium adferrent. Impegi aliquando, fatear ingenuus, faciendorum et cogitandorum mole in Praxi mea obrutus, contra hanc regulam, quam, ab eo tempore, tanto firmius animo impreſſam geſtaui. Vocabar ad Illuſtrem Foeminam, ducis legionarii vxorem, quae ſine alio morbo per 3 hebdomadas alui fluxu largiſſimo laborauerat, iamque exhauſtis omnibus viribus, pene ad incitas redacta lecto affigebatur. Erat tenerrimi corporis, laxa, pallida, pulſumque exhibebat debiliſſimum, atque ſimulac aliquid ingerebat, ſtatim inter murmura ventris aluum deponere cogebatur. Clarum erat, quaecunque ſubeſſet cauſa, niſi componeretur profluuium, tantillum virtutis vitalis, quod ſupererat, breui exhauriendum fore, quare de ſiſtendo illo praecipue cogitabam. Scripſi Potionem ex aquis rutae, meliſſae, menthae, Cinamom. cum diaſcordio, foris ſpiritum meliſſae cum aqua Reg. Hung. abdomini applicari curabam, ſimulque victum nutrientem facile digerendum, et iuſcula potiſſimum imperabam. Videbatur primo mitigari malum, ſed, non obſtante continuatione remedii, identidem reuertebatur, quin priſtina peruicacia adfligebat. Vt formam pharmaci mutarem, exhibebam laudanum liquidum per vices, ac pro potu ordinario aquam, quae feruida cinamomo infuſa ſteterat, vel corticibus aurantiorum recentibus, ſed eadem perſtabat ſcena. Fiducia aegrae in remedia tepeſcente, accedebam ad pilulas ex theriaca coeleſti, namque

b) *Diſcours préliminaire ſur la diſſertation ſur les parties irritables et ſenſibles de Mr. Haller p. 24.*

omnes

omnes pulueres auerſabatur. Harum 3 vel 4 cum aliquoties per interualla ſumſiſſet, fluxusque ventris interim ſilens aliquamdiu, dein tanto maiori violentia increbuiſſet, vocor ſubito, aegramque offendo, ſopitam, et ſemianimem, excitantiumque naribus admotorum ope reuiuiſcentem, at de anguſtia praecordiorum, de ſuſurro aurium, de grauitate capitis, de impedito viſu conquerentem. Culpam horum malorum non ſine ratione reiiciebam et in iacturam liquidorum, et in repetitum anodynorum vſum, in quo forte, tenellulae ſtructurae corporis reſpectu, nimis liberalis fueram. Seponenda igitur erant huius commatis pharmaca, at nihilominus vrgebat diſcuſſis his prauis ſymptomatibus, iterum diarrhoea, quae attentius a me conſiderata, dum nullo prorſus dolore ſtipabatur, magis ſoli laxitati inteſtinorum quam alicui irritationi tribuenda videbatur. Igitur roborantibus adſtringentibus opportunum locum fore coniiciens, atque ea ſola citius adhiberi debuiſſe intelligens, vtpote laxitati inteſtinorum totique corpori laxo reſpondentia, praeſcribebam Tinct. martis cum ſucco pomorum praeparatam, ſingulis tribus horis ad gt. 80 capiendam. Pauci dies elapſi erant, cum inſignes fructus aegra inde caperet, igitur anni tempore annuente, aquas ſpadanas per menſem potandas ſuadebam, atque nihilominus breui ante prandium et coenam Martis tincturam propinabam. Multum hac methodo efficiebatur, venter ſenſim non niſi naturaliter reſpondebat, redibat appetitus, vultus pallidus colorem laetum adipiſcebatur, haemorrhoidum ſymptomaticus fluxus, ſubinde antea effuſior, minuebatur, corpusque omne pleniorem habitum nanciſcebatur. Paucis, aegra, quam nemo emerſuram crediderat, ad eam iterum ſanitatem perueniebat, quae apud foemellas teneriores, corporeque et animo delicatulas, morbisque, puerperiis, abortibus labefactatas, eſt poſſibilis. Laetus hic erat exitus, qui tamen facile triſtis euadere potuiſſet, ſi ſine ratione anodynorum exhibitioni inſtitiſſem, qualem alio tempore multo cum dolore conſpexi. Foemina flaccido corporis habitu induta diu cachectica afficiebatur per multos dies diar-

rhoea,

rhoea, qua interdum ingeſta non mutata eiiciebantur. Aderat illi mecum alius Medicus, in quem Maritus maiorem fiduciam, ac quidem in me, collocabat. Contra aſſenſum meum largiter exhibebatur Opium, ore et per clyſmata. Perdurabat praefracte ſuſpenſa equidem ad tempus, ſed iterum increbeſcens diarrhoea, donec, continuato vſu Opii, in ſoporoſum affectum incideret Aegra, qui conuenientiſſimis remediis ſuperior in apoplecticam, ipſamque mortem abibat.

Huius ſane indolis diarrhoeis minime Opio tractandis tanto magis dextre proſpiciendum eſt, quo magis in habitum facile degenerant, laxa debilitate non ſolum inteſtinorum, ſed tandem omnium viſcerum abdominalium, pertinacem morbum excludente, quod a neglectis ex malo victu fluxibus in pauperibus potiſſimum eueniſſe, obſeruauit VAN SWIETEN. c) Vnice interim valent, ſi iuuamen poſſibile fuerit, adſtringentia, eoque certius iuuant, ſi nullum aliud vitium laxitati complicetur atque in diaeta cibus ſiccus, panis toſtus, caro aſſa, vinumque auſterum, adhibeatur. Iam poſt HIPPOCRATEM d) GALENVS e) Meſpila, adſtringente virtute donata, ventrem occludere annotavit. Ex FORESTO f) aegrum habet RIVERIVS, g) diuturno alui fluxu laborantem, Meſpilis etiam immaturis curatum, aliumque a Medico louanienſi euporiſto hoc remedio quoque perſanatum, pro quo conſilio ſoſtrum 300 aureorum hic accepit. Quernos cortices in cereuiſia decoctos commendant *Miſcellanea Nat. Cur.* h) CHESNEAV i) virum memorat frequenti alui profluuio ab imbecillitate partium, primae coctioni inſeruientium, affectum, quod ipſe puluere gallarum orientalium, in vino rubro ſumto, pro lubitu inhibuit. Praeferri his ſine dubio merentur Cortex Caſcarillae et peruuianus. Diarrhoeam diuturnam et indolentem LENTILIVS k) demulcentibus, et adſtringentibus, Croco martis, ſucco catechu, carne cydoniorum ſanauit. ETTMVLLERVS l) in eiusmod habitualibus caſibus martialia laudauit, RIDLINVS m) marte crudo talem fluxum ſuſtulit, atque tandem BOERHAAVIVS, n) in diarrhoea perpetua

c) *Comment. Tom. II. p. 383.*

d) *de Victu Acut. T. 2.*

e) *de Alimentorum facultatibus lib. II. c. 25.*

f) *lib. XXII. obſ. 1.*

g) *P. Med. lib. X. c. 5. p. 300.*

h) *Dec. III. Ao. I. p. 88.*

i) *obſeruat. Med. p. 276. 277.*

k) *Iatromn. p. 335.*

l) *Operum Pr. cap. de diarrhoea.*

m) *lin. med. Ao. I. Aug. obſ. 27.*

n) *Conſult. Vol. II. caſ. 4.*

petua nocturna, cum diuturno indolente haemorrhoidum fluxu, pilulas ex gummi ferulaceis, et vinum medicatum martiale cum corticibus ſubadſtringentibus conſuluit. Non ſilentio praeterire hic debeo *Lyſimachiam vulgarem, flore purpureo*, quam in diarrhoeis a laxitate oriundis excellens remedium vocat Celeb. Antonius de HAEN. [o]) Sane morbum magis a laxis inteſtinis, quam a ſordibus oriundum, neque viſceris alicuius corruptioni purulentae, vlceroſae debitum, praemiſſo, ſi opus, purgante, etiam diuturnum, pulchre pulvere huius plantae ſanari expertus eſt. Nemo autem horum Virorum Clariſſimorum in hiſce caſibus opiatis vſus eſt, quae laxis iam inteſtinis atoniam plenariam neceſſario debent inducere.

o) *Rat. med. in Noſocomio practico Part. III. p. 214. 215.*

Non obliuiſcar hic moniti Cl. BAGLIVI, [p]) diarrhoeas frequenter oriri ex moerore, eſſeque incurabiles, praeſertim ſi cauſa moeroris perſtiterit, hisque aegris ſuperuenire ſolere febrem, donec tandem atrophia conſumti intereant. Tales poſt moralia pharmaca moerorem mitigantia, qui furtim appetitum omnem peſſundat, coctionem deſtruit, et non ſaltem tonum canalis inteſtinorum, ſed omnium ſolidorum mirum quantum relaxat, medicamentis alimentoſis et corroborantibus, gratisque neruoſo ſyſtemati pharmacis ſanantur. Perduntur autem certo, et celerius fato ſuo traduntur Opiatis, id fere hic praeſtantibus, quod moeror praeſtat, nempe atoniam inducentibus.

p) *Operum p. 107.*

§. XVIII.

Diarrhoea a mobilitate neruorum.

Mentionem iam faciam Diarrhoeae, a mobilitate ſolidorum et conſenſu neruoſo originem habentis. Eiusmodi fluxus, ſine omni materiae vitio, aut ſaltem ex leuiſſimis diaeteticis peccatis familiaris eſt delicatulae ſtructurae hominibus, hyſtericis potiſſimum, et hypochondriacis, et animi perturbationibus obnoxiis. Quia in hoc caſu nil morboſi euacuatur, anodynis neruinis compeſcendam eſſe excretionem monet Cl. de GORTER. [a]). Verum eſt, nimia irritabilitas et ſenſibilitas inteſtinorum requirere videtur Opium, at cogitari ſimul debet, a laxa fibrarum teneritudine

a) *Syſt. Med. Tom. II. p. 111. §. 6.*

vtram-

vtramque induci. Magis ergo amica debilibus haberi debent aromatica neruina, et corroborantia, quam anodyna, neque ad haec confugiendum eſſe conſtat, ſine vrgente neceſſitate. In vſu eorum omnia illa tenenda, quae de malo hypochondriaco et hyſterico agens obſeruanda eſſe commemoraui. Mihi in praxi Remedia ex Meliſſa, Ruta, Mentha, Salvia, Cortice peruuiano, tum et balſamica, ſales volatiles oleoſi, martialia denique maiori cum fructu exhibita fuere talibus aegris, quam Opium, ad quod, maxime ſi fluxus nullo notabili dolore ſtiparetur, raro vel nunquam acceſſi.

§. XIX.

Sequatur Diarrhoea indigeſtorum ſeu Lienteria. Hanc adeſſe dico, quando ingeſta alimenta, indigeſta et non mutata, cito per aluum aegris ſaepe vix animaduertentibus excluduntur, proprio ſaltem pondere, a reſpirationis viribus deorſum pulſa, canali alimentorum immutatis tranſitum ſaltem concedente. Laevitatem inteſtinorum vocauit CELSVS,[a]) quando nil aſſumtum continere poſſunt, ſed penitus inconfectum reddunt. Cauſa eſt inertia omnium humorum digeſtioni famulantium, et laxitas ſumma ac quaſi paralytica fibrarum Ventriculi, et inteſtinorum. Curam amara, aromatica et adſtringentia abſoluunt, niſi icterum, hydropem, febrem lentam Lienteria comitetur, principemque morbum praecipue ſanari velit. Opiata qui praeberet, ignoraret naturam morbi et effectus Opii, quos exerit in ventriculum et inteſtina. Caute cum iis, ſi in vſum trahantur, procedendum vult COSCHWITZIVS,[b]) cum in nimis magna copia propinata tonum debilitent. Verum et in mediocri tono iam ſatis debili non quadrant. Non ſufficit cohibere velle aluum, remedio qualicunque, ſed ita coërcendus eſt fluxus, vt languens functio totius canalis alimentorum ſimul iuuetur, non vt haec cum omni ſpe reſtituendae virtutis contractilis prorſus extinguatur.

Lienteria.

a) *lib. IV. c. 16.*

b) *diſſ. de Lienteria §. 20.*

§. XX.

Lienteriam excipiat fluxus coeliacus, ſiue diarrhoea chymoſa, et chyloſa. Haec adeſt, quando ingeſta iam in chymum mutata,

Fluxus coeliacus.

tata, aut ipſe chylus cum faecibus eiicitur. Multi antiquiorum et recentiorum Autorum Lienteriam et fluxum coeliacum pro vno eodemque morbo habent, aut inuicem confundunt, quod euoluentibus eorum ſcripta patebit, atque adeo huic fluxui coeliaco, Lienteriae nomen perperam imponunt, quod ſtatim debet abeſſe, quando ex aluo egeſtis, mutata fuiſſe vi digeſtionis ingeſta, apparet. Recte eapropter Vratislauienſes noſtri,[a]) quando cibi non diu poſt prandium in pulticulam reſoluti egeruntur, morbum fluxum coeliacum dixere. Multo minus vero, vbi diarrhoea vere chyloſa eſt, qualem rariorem omnino in Praxi *Miſcellanea Nat. Cur.*[b]) deſcribunt, haec Lienteria vocari poterit, licet id fiat paſſim. Vt cauſa fluxus chymoſi ſola eſt inteſtinorum laxitas, ita cauſa chyloſi erit ſemper impedimentum, ingreſſui chyli in vaſa lactea, et progreſſui per eadem, enatum. In illa aegritudine ſcilicet ſtomachus vtcunque ſuo officio fungitur, bilis iners autem non rite famulatur digeſtioni, atque inteſtina laxiora ex chymo chylum non conficiunt. In hac inteſtina debilia confectum vtcunque chylum vaſis lacteis non inſinuant; aut haec obſtructa eum recipere non poſſunt, oſculis lenta et viſcida pituita oppilatis, vel concretis prorſus; aut glandulae meſentericae infarctu laborant, appellentem chylum non transmittunt, eiusque iter ad vaſa lactea ſecundi generis, atque ad receptaculum Pequeti morantur. In Curatione, quamuis iam DIOSCORIDES[c]) Opium coeliacorum valetudini mederi profeſſus ſit, fluxus ipſe non reſpiciendus, ſed cauſa, ad quam Opium nil facit. Laxitati quippe ſola medentur grata ſtomacho et inteſtinis aromatica, ſtimuloque amico fibrarum vim contractilem incitantia, et eas corroborantia. Mucum diſſoluunt ſalia, et ſapones, quibus tonica ſubiungenda ſunt. Concretio oſculorum lacteorum, ſi forte poſt dyſenteriam grauiorem, et vlcus inteſtinorum veris cicatricibus natis, orta ſit, GALENO[d]) poſſibilis habita, GORTERO allegata,[e]) ſed alibi exploſa,[f]) atque vere per omnem tractum inteſtinorum tenuium, quin et craſſorum difficulter concipienda (nam aliqua pars oſculorum ſaltem concreta

a) *Hiſt. Morb. Vratisl. Ao. 1700. p. 94.*

b) *Dec. I. Anno II. obſ. 152.*

c) *lib. IV. c. 55.*

d) *Si ad eum pertinent* Introductio *ſeu* Medicus *c. 13.*

e) *Comp. Med. II. p. 171.*

f) *Med. Hippocrat. lib. VII. aph. 76.*

creta non omnem abſorptionem chyli inhiberet) malum foret prorſus inſuperabile, immedicabilemque atrophiam poſt ſe traheret. Glandularum obſtructioni, niſi ſcirrhoſa iam fuerit, auxilium promittit abdominis tumentis diligens frictio, tumque ſaponis, gummatum, ſalium, amaricantium remediorum, reſolvens virtus, vna cum balneis.

§. XXI.

Prodeat nunc in conſpectum diarrhoea mucoſa et pituitoſa. Excernitur quandoque per aluum larga ſatis copia mucoſa et pituitoſa materies, vt commode inde ipſa diarrhoea nomen ſuum adipiſci queat. Illa vero cumulatur interdum in ventriculo et inteſtinis, ab ingeſtis tenacibus glutinoſis et farinoſis per debilitatem canalis alimentarii, et ſaponis naturalis, bilis puta inertiam, haud ſuperatis. Cognoſcitur haec diarrhoea, ex diaeta praegreſſa, et ſignis glutinoſi ſpontanei in primis viis, diluentibusque, reſoluentibus, ſtimulantibus, amaris, ſaponaceis, tandemque ſtomachicis, corroborantibus, neutiquam vero Opio, curatur.

Diarrhoea pituitoſa.

Alio tempore mucus in membrana Schneideri, in faucium, oeſophagi, ventriculi, inteſtinorum, glandulis ſecerni ſolitus, qui naturaliter obducit cruſtam villoſam, quique a glandulis horum locorum relaxatis ſecerni poteſt copioſius, vel a vellicatis ab acri qualicunque conuulſione fibrarum excuti, aluo exit. Tum vero nudatis villis, exuta naturali veſte, dolor inducitur, moleſtaque aegro tormina naſcuntur. In hac inteſtinorum coryza, acre irritans ſi ſubſit, corrigi, denudata neruoſa lanugo obliniri, atque mucus blandus deperditus reſtitui debet. [a]) Iuuant oleoſa intus data, quae tormina leuant, molliaque gelatinoſa et demulcentia, atque clyſmata ex talibus, hisque remediis ad ſenſum inteſtinorum, et teneſmum, ſi concurrit, minuendum, commode anodyna iungi poſſunt. Omnia omitti debent ſollicite, quae qualicunque ſtimulo agunt.

a) *Kaau de perſpirat. p. 129.*

Pituita etiam culpa laxorum viſcerum generata inferri poteſt humoribus, et culpa minus vegeti circuli colligi in ſinu eorum, quin et ibidem generari, in corporibus cachecticis, leucophlegmaticis, atque tum deponi in cauum inteſtinorum, largiusque excerni. Tanta vero eſt quandoque pituitae excretae tenacitas, vt gelatinam et gluten referat, vnde pituitae vitreae appellatio ab Autoribus vſurpata. Quandoque tenax pituita, ad ſuperficiem inteſtinorum concreta, et emiſſa veram membranam mentitur, portionemque inteſtini, quin viſi ſunt coagmentati pituitoſi polypi, per aluum prodiiſſe, de quibus Dresda epiſtolam typis impreſſam, ad beatum HAHNIVM noſtrum perſcripſit Cl. BAVER. Eiusmodi diarrhoea non ſiſtenda eſt, vel anodynis vel adſtringentibus, ſed reſoluentibus, ſaponaceis, ſtimulantibus, calefacientibus, roborantibus, tractanda, vt pituitae generatio ſic praepediatur. Leuat illa ſaepe corpus vindicatque ab imminente morbo, vel a praeſente liberat. Doctiſſimus LIPSIVS a lenta pituita, quam intemperantia ſtudiorum et vita ſedentaria contraxerat, diu valetudinarius, ſumſerat remedium purgans. Maſſam cohaerentem excerni ſentiens, terrore perculſus, illam habebat pro portione inteſtini, atque eapropter HEVRNIVM vocari faciebat. Hic, inſpectis aluo excluſis, tenacem pituitam in formam aliquam, quae inteſtina referebat, compactam, eiectam obſeruans, de ſuperato morbo LIPSIO gratulabatur, plenamque ſanitatem promittebat, qua dein etiam Vir egregius gauiſus eſt.[b]) Atque ſi a Leucophlegmatia detento, teſte HIPPOCRATE,[c]) vehemens diarrhoea ſuperueniens morbum ſoluit, tenaci nempe humore in membrana adipoſa haerente, vtcunque attenuato, moto, et ad inteſtina depoſito, quis auderet coërcere ſalubrem hunc fluxum. In omnibus potius eiusmodi caſibus conducit, materiam tenacem diuellere, ſalibus, ſaponibus, gummi reſinis, extractis amaris, mercurialibus, ſtimuloque purgante eiicere, aut per emeſin, concuſſu viſcerum excitato, tenacius adhaerentem validius auellere, tonumque viſcerum omnium deinde roborantibus reſtituere.

b) *Vid. Vita Heurnii.*

c) *lib. VII. aph. 29.*

§. XXII.

§. XXII.

Pituitoſam Diarrhoeam excipiat ſeroſa et lymphatica. Haec aluinorum fluxuum ſpecies ſeſe diſtinguit ab aliis aquoſa tenuitate minus coloratorum excretorum, cum vel ſine dolore aliquo reiectorum, humidisque et ſero turgentibus corporibus frequens eſt, maxime ſi laxitate ſimul peccent inteſtina. Materiem ipſi dat latex ſaliualis, tenue ſerum halituoſum, quod ex tubulis arterioſis exhalantibus oeſophagum ventriculum inteſtina ingreditur; tum et ſuccus pancreaticus, et bilis tenuis hepatica, ex ſuis officinis liberaliter affluentes. Haec ſeroſa colluuies vndiquaque adueniens, quae ſatis magna eſſe poteſt, ſi non reſorbeatur, facile diarrhoeam procreat. Aliquando ſuetae excretiones ſeroſae impeditae, vt renalis, maximeque cutanea efficiunt, vt liquidum retentum ruat maiori impetu ad inteſtina. Eiusmodi diarrhoea ſi ſerum abundet in corpore, ſibi permittenda eſt, quamdiu appetitus viget, et vires vtcunque ſibi conſtant, cum morbos ab eius copia et immeabilitate oriundos praecaueat feliciter. Praeſentibus vero talibus ſaepe ſalubrem criſin largitur, hinc tanto minus turbanda, cum vt iam annotauit HIPPOCRATES, [a]) adeo in aqua inter cutem incipiente, alui profluuium aquoſum oboriens, citra cruditatem morbum ſoluat. Quin et quando alius ſeroſae excretionis ſolemnis ſuppreſſae vicaria eſt diarrhoea, toleranda prudenter erit, donec illa iterum reſtituatur. Stimulo igitur arte addito per ſalia, rheum, ſaponem, amaricantia, atque clyſmata ſaepe potius promotione, quam conſopitione indiget, ſub finem autem curationis corroborantia poſcit. Interim ſi diutius durauerit, maxime ſi non ſerum excrementitium, ſed laudabile et lympha bonae notae profundatur, mirum quantum corpus quandoque ad animi deliquia vſque debilitat, peſſimas obſtructiones viſcerum relinquit ob liquida tenuiſſima exhauſta, et reliqua inſpiſſata, febresque lentas poſt ſe trahit. Sub his ergo conditionibus fluxus omnino compeſcendus adſtringentibus et aromaticis, ſi nulla adſint tormina, anodynis, ſi haec complicentur. Interim attenta omnium circumſtantiarum conſideratione

Diarrhoea ſeroſa.

a) *Praenot. Coac.* §. *No.* 457.

ponderandum ſemper eſt, an e re ſit aegri, diarrhoeam cohibere, cum interdum ſat diu durare poſſit, fomite omni nondum exantlato, quo in caſu anodyna retardant et includunt colluuiem, ſegetem futuram variarum aliarum aegritudinum, aut magna etiam doſi data inducias ſaltem faciunt, diarrhoea iterum, iterumque recurrente. Vocabatur ad annoſam Virginem Cl. RIDLEY,[b]) per 4 ſeptimanas diarrhoea ſeroſa leborantem, pulſu iam ſumme debili, viribusque proſtratis, febreque lenta praeſente cum perpetuis vigiliis, aliisque grauibus ſymptomatibus. Quis hic non cogitaſſat de ſiſtendo fluxu? Dedit RIDLEY gr. j. opii, altero mane omnia peiora. Iulapiis perlatis refectae aegrae dedit opii gr. ij. Bene dormiuit et omnia in melius abire viſa; ſed vi remedii euaneſcente denuo recrudeſcebant ſypmptomata; datum igitur bis rhabarbarum, a quo aliquot ſedes motae cum fructu, aegra dein ſub vſu amarorum et martialium prorſus conualeſcente. Alio tempore[c]) talem diarrhoeam ad extremum corporis marcorem iam affligentem, aegra ipſa theriaca per aliquot noctes compeſcere allaborauerat, ſed varia peſſima ſymptomata accerſerat, loco ſperatae medelae. RIDLEY vocatus dedit rhabarbarum, deiecit quater, nocte dormiuit ſine Opio, et tum longe melius ſe habuit. Binis vicibus deinde repetita potio purgatiua ex rheo, euanuit diarrhoea, cum omnibus ſymptomatibus, repetitisque adhuc purgantibus ad ſeri redundantiam minuendam, et ſubiunctis chalybeatis, febreque tandem tertiana cum profuſis ſudoribus poſt tertium paroxyſmum ſponte ſilente, prorſum conualuit.

Sed meretur adhuc ſeorſim et cum ſpeciali cura expendi illa diarrhoea ſeroſa, quae ſaniſſimis hominibus toties accidit a perſpiratione inſenſibili, eo potiſſimum tempore ſubito ſuppreſſa, quando laxata cutis eſt, et humorum determinatio eo vergit, calidumque et ſudans corpus aurae frigidiori exponitur. Id aeſtate maxime et autumno ſolemne eſt, vt ex inſtituto morbos a colluuie ſeroſa exponens bene notauit PISO.[d]) Scripſit HIPPOCRATES:[e]) *Cutis raritas, ventris denſitas.* Valebit vero et con-

b) *Obſ. IV.*

c) *vid. Obſ. 15.*

d) *Sect. IV. c. 1. p. 260.*

e) *Popularium VI. ſect. III. init.*

contrarium, cutis denſitas, ventris raritas, quoque magis ſenſibile corpus eſt, et quo citius delicatulae et tenerioris ſtricturae cutis ſtringitur, eo citior diarrhoea, dum duriore et denſata pelle induti non aeque a quauis externa aëris iniuria laeduntur. Hanc diarrhoeam in cuius locum, niſi ipſa oborta eſſet, catarrhus a ſero perſpirabili ad glandulas capitis et faucium repreſſo oriundus, ſeſe forte manifeſtaſſet, quaeque adeo ad valetudinem ſartam tectamque ſeruandam facit, ſi aliquis perſpirationem et ſudationem inuerſam, vel catarrhum aut coryzam inteſtinorum, ſero illo ad horum glandulas depluente, nominare voluerit, a veritatis tramite non abludet. Si vero de vlla diarrhoea valet illud BAGLIVI,[f]) quod ſudor diarrhoeis ſuperueniens morbum ſiſtat, id certe de hac ſpecie valet maximopere, quae artificiali determinatione humorum ad corticem corporis, cito, et pulchre ſanatur. Memini, illuſtrem HOFFMANNVM olim mihi auditoribusque reliquis, tanquam arcanum, commendaſſe ad diarrhoeas ſeroſas ſanandas hanc methodum. Iubebat, vt aeger in lecto cubaret, bene tectus, aſſumeretque repetitis ſed paruis doſibus liqu. CC. ſuccin. cum liquore anodyno, deſuper ſorbillando infuſum menthae calidum, et, vt certius ſudor moueretur, abdomini imponeret cataplaſma ex fermento panis cum puluere aromatum et vino bene calidum, prorumpentemque ſudorem regimine aliquamdiu ſuſtentaret. Anne vero potentiſſimum diaphoreticum Opium huic fini aeque inſeruiret? Anne forte adhuc pulchrius? cum diarrhoeam etiam ſine peculiari regimine diaphoretico ſimul obſeruato compeſcere aptum ſit, doloresque, ſi concurrant, ſimul leniat, vtrumque hoc neutiquam praeſtante liquore CC. ſuccin., et liquore anodyno, aut multo ſegnius ſaltem. Ita certe ſtatuere iubet ratio, et rerum ſucceſſus. Sane in hoc caſu ſudorifera primo blanda, deinde generoſa exhibenda vult PITCARNIVS,[g]) inter quae theriacalia et opiata excellere dicit. Atque Ill. BOERHAAVIVS [h]) determinatione humorum aliorſum, morbum talem curaturus dat primo granum vnum Opii, vel theriacam venetam, vel ſal aliquod volatile, ſpiritumque vini cum charta bibula apponit

f) *Operum p. 108.*

g) *El. Med. lib. II. c. 19. §. 13.*

h) *in Comment. in aph. 722.*

ponit vmbilico, vel aliud epithema calidum. Iubet ſimul aegrum ſe continere in lecto, vt ſudor erumpat, affirmatque, quando ille apparet, aegrum eſſe ſanatum. Quanquam vero diarrhoea, quam loquor, ſi a ſola ſuppreſſa perſpiratione pendeat, feliciter Opio curetur, et ſudore inde moto, vacuum tamen a ſordibus canalem alimentorum proſper huius medelae ſucceſſus ſupponit, adeoque, ſi forte ingluuies et refrigeratio corporis ſimul, vt fieri non raro ſolet, originem malo dederint, eadem haec methodus haud bene confert. Niſi enim antea ars aut natura quisquilias in inteſtinorum arundine ſtabulantes eiecerit, calido pharmaco et regimine facile hae vrgentur in humorum maſſam, ſanguineque, cui intimius miſcentur, validius commoto, ſic febrilis ignis accenditur, aut alii grauiores morbi excluduntur, id quod dato prius rheo pulchre praecauetur.

De diarrhoea mercurii vſum ſubſequente, quae certo reſpectu ad ſeroſas referri poteſt, dicam alibi.

§. XXIII.

Diarrhoea biliosa.

Venio ad diarrhoeam client bilioſam. Huic cauſam ſuppeditat 1. abuſus facile alcaleſcentium, pinguium, rancidorum, quae in nidoroſam cruditatem vergunt, bili corruptae analogam, 2. bilis per habitum ſolidorum et fluidorum mutuum copioſius generata, in hominibus cholericis: geneſi ipſi, ſicca et calida tempeſtas multum fauet, vna cum perſpiratione ſuppreſſa, per quam aliter tenuiores ſordes alcaleſcentes in humoribus coaceruatae difflandae erant, quae tum introrſum ad cauum inteſtinorum vrgentur, 3. copioſior bilis effuſio per ductus eius itineri deſtinatos, maxime quando veſicula tumet; eam proritant mobilitas et irritabilitas facilis neruoſae compagis, et ira vehementior praecipue. Saepe, quod HOFFMANNVS [a]) notat, ipſa Natura per bilioſas deiectiones, ſponte repurgat corpus, a redundantibus ſalinoſulphureis ſcoriis, quae aeſtate nimis feruida progenitae cohibita perſpiratione, partim ad hepar, partim ad glanduloſas inteſtinorum tunicas relabuntur, ac in ipſo canali moleſta tormina et ſpaſmos excre-

a) *Med. Syſt. Tom. III. Sect. I. c. 13. §. 43.*

excretorios producunt. Id ſi non fiat, facile nauſea, anorexia, anxietas, cardialgia, vomituritio, colica cum vrina intenſe flava, ex remanente ſtabulanteque in duodeno maxime, ibidemque per moram acri rancida putrida reddita bile, ingruunt; ingens vero periculum ſubeſt, ſi bilioſa ſaburra cerebrum petat. Omnia vero haec mala praecauet vel praeſentia tollit ſuperueniens diarrhoea bilioſa, quae ex eorundem praegreſſu aut comitatu, deiectionibusque intenſe flauis, et virideſcentibus, praecipue dignoſcitur. Soluit quoque non raro febres maxime intermittentes, interdum delirium,[b]) atque, annotante HIPPOCRATE [c]) et Celſo, ſurditatem; neque minus, BAGLIVO [d]) teſte, bonum eſt, ſi diarrhoea talis irae ſuperueniat, nam ſi non ſuperueniat, febris ſuperueniet. Quamuis vero tot bona ſaepe praeſtet diarrhoea bilioſa, non tamen etiam negandum eſt, id quod pulchre monet laudatus HOFFMANNVS,[e]) ſi acres hi ſucci diutius per inteſtina ferantur, tonum eorum deſtrui, tunicas exedi, tormina ingentia, ardores, affectum hypochondriacum, atrophiam, hecticam, tumores oedematoſos ipſumque hydropem inſequi. Attente igitur penſitandum eſt, an fluxum permittere an inhibere deceat, ſciendumque eſt, tutius ſemper illum ſiſti, ſi ſtimulus eneruetur et eiiciatur. Binis his finibus demulcentia omnia, acidula, ſaponacea, ſyrupi horaeorum, lac ebutyratum, nitrum ipecacuanha, rheum, manna, pulchre inſeruiunt. His ſufficienter et diu vſurpatis, ſi malum non cedat, quod tamen ſaepe fit, RIVERIVS [f]) quippe diarrhoeam Virum robuſtum media aetate affligentem, et valde vrgentem, ſolo ſale prunellae ſanauit; aut adſtringentibus, aut, ſi tormina perdurent, anodynis coërcendum eſt. Mallem vero ea, ſi opus, praemiſſis corrigentibus et euacuantibus ſubiungere, quam purgantibus ex conſilio Cel. de GORTER [g]) ſociare.

b) *Hoffm. Med. Syſt. Tom. IV. Part. III. ſect. II. c. 8. p. 585. §. 15.*

c) *ſect. IV. aph. 28.*

d) *Operum p. 108.*

e) *loc. cit.*

f) *Cent. I. Obſ. 33.*

g) *Syſt. Med. II. p. 113. §. 4.*

§. XXIV.

Fluxus hepaticus.

Meminiſſe nunc mihi liceat Diarrhoeae ſeroſo-ſanguineae, inſtar loturae carnium, ſeu Fluxus hepatici. Veteres et recen-

tiores Autores profluuium aluinum, quo ſerum ſanguineum, rubellum inſtar loturae carnium excernitur, Fluxum hepaticum vocant. Quodſi Iecur non retinet, inquit LOMMIVS, [a]) varii difficilesque incidere caſus a profuſione alui poſſunt. Eoque vitio raptos, fluxusque factos, Graeci proprie hepaticos, nos iecinoroſos appellamus. Deiectio primum ſimilis eſt aquae, qua nuper mactati animantis carnes ablutae ſunt, ſanioſa ſcilicet, atque ſubcruenta. Ita quoque BOERHAAVIVS: [b]) Si in hepate ſit dilatatio, ait, vt nimis ſtillet humor rubellus, fit fluxus hepaticus, inſtar loturae carnis. Non minus de GORTER [c]) hunc morbum, poſt colliquationem humorum et cohaerentiam eorum ablatam, produci dicit, ab actione hepatis debiliore, materiem bilioſam imperfecte praeparatam copioſius per choledochum in duodenum deponente. Ex his patet hos Clariſſimos Viros, id quod iam GALENVS [d]) fecerat, manifeſte vitium hepatis accuſare, ita vt malum a ſede ſua dicatur fluxus hepaticus. Ab omni vero culpa hepar abſoluit MEIBOMIVS, [e]) ita ſcribens: Purus ſanguis ſed ſeroſior in fluxu hepatico excernitur, qui tamen non ab hepate eſt, ne quidem, vt nonnulli volunt, hepatis vitio primario, quanquam forte illud aliquando cum aliis viſceribus in culpa eſſe poſſit, vt ſanguis ſeroſior generetur. Per arteriae autem coeliacae ramos aquoſus ille ſanguis ad inteſtina fluit. Atque fluxum ſic dictum hepaticum ſanguinolentum, inſonte hepate vere deſcribit KLAVNIGIVS, [f]) ac anatomen demortui ſimul tradens, exſangue iecur fuiſſe totumque ſanguinem in vaſa meſaraica delatum fuiſſe notat, quae omnia eius copia turgida inuenta fuerunt, quare potius dyſcraſiam humorum et inteſtina accuſat, magnamque analogiam huic fluxui fuiſſe cum hoemorrhoidali affirmat. Quamuis vero laudatus modo Cl. de GORTER [g]) hepati omnino culpam detulerit, tamen et ſanguinem venae portarum liquatum, per vaſa cruenta meſenterii relaxata, in cauum inteſtinorum aliquando ſtillare, fluxu hepatico praeſente, contendit. Prorſus vero aliter BONTIVS [h]) ſub hoc nomine morbum deſcribit, in quo non ſerum ſanguineum, ſed purum ſangui-

gui-

a) *Obſerv. med. lib. II. pag. 180. 181.*

b) *in Commentario ſuo ad aph. 719. et vocem* inteſtinorum.

c) *Syſt. Med. II. p. 116. §. 2.*

d) *lib. V. de locis affectis c. VIII. text.* 7.

e) *diſſ. de motu ſanguinis naturali et praeternaturali §. 68.*

f) *Noſoc. Charit. hiſt.* 23.

g) *loc. cit.*

h) *Med. Ind. lib. III. c. 4.*

guinem deiici dicit, vel propter debilitatam vim iecinoris retentricem, vel propter acrimoniam ſanguinis, oſcula venarum reſerantis per anaſtomoſin, vel propter copiam regurgitantem in venas meſaraicas, et inde in inteſtina, in quo caſu omnium fluxuum hepaticorum minus periculoſus, plus terroris, quam damni inferat. Studio adduxi diuerſas has ſententias, vt eluceſceret, praeſtantiſſimos quosdam Viros circa fluxum hepaticum non omnino conuenire, et ſubinde etiam eum confundere cum diarrhoea cruenta, de qua in ſequentibus acturus ſum, quo titulo vere ſaltem inſigniri debet fluxus, non ſerum cruentum, ſed cruorem ſincerum conſpiciendum praebens. Negari vero nulla ratione poteſt, poſita laxitate hepatis ſanguinem affluentem per venam portae, maxime ſi ſero abundauerit, vel rubram eius portionem, ſero dilutam, intrare poſſe in tubulos biliarios, apicibus Venae Portarum continuos, atque ex iisdem cum liquamine bilioſo pergere in ductum hepaticum, et choledochum, adeoque ſic ruere ad inteſtina. Saltem ita Cl. BIANCHI [i]) fluxum hepaticum deſcribit, quem catarrhum hepatis nominat; adeoque is hepar ſedem morbi abſolutam agnoſcit, quod affluxu perdurante exedi, corrumpi et totum in tabum reſolui, dicit. Atque in demortuis hoc morbo hanc faciem hepatis fuiſſe conſtat ex BONETI *Sepulchreto*, vbi tali ſero ſanguinolento refertum fuiſſe corruptum hepar, legitur, quale durante vita aegri per aluum excreuerant, quo ipſo ſedes vera fluxus hepatici in hepate clariſſime conſpicitur. Nollem interim negare per laxatos apices arteriarum meſentericarum in cauum inteſtinorum hiantes etiam ſerum rubicundum elabi poſſe, fluxumque hepatico analogum ſic poſſe emergere, qui tamen, ſi magis adhuc laxa oſtiola conſiſtentem ſanguinem fundunt, potius diarrhoea cruenta appellari meretur. Atque hoc ipſum hic loci facilius euenire poſſe credo, quam in hepate, quia impetus ſanguinis arteriarum meſentericarum maior eſt, quam impetus venae portarum, rarius forte tantus, vt verum ſanguinem poris biliariis intrudat. Licet vero, ſi ex laxis inteſtinorum tubulis exhalantibus ſerum ſanguino-

i) *Hiſtor. hepat. p. 172. et 455.*

lentum

lentum exudet, haec diarrhoea fluxus hepatici nomen ob excretorum ſimilitudinem obtinere queat, nollem tamen illam deiectionem loturae carnium, quae puellae cuidam ſesquiannorum accidit, et lethifera exſtitit, poſtquam cholerica paſſione antea laboraſſet, et rob ſambuci aſſumſiſſet, vt SALMVTHO [k]) placuit, fluxus hepatici nomine inſignire, cum ex eroſis inteſtinalibus vaſculis hoc rubellum ſerum originem ſuam ſine dubio traxerit, atque ad ipſos cholerae effectus referri debeat. Quicquid ſit, ſi Medico cuidam verus fluxus hepaticus curandus obveniat, quem HOFFMANNVS, [l]) tantus Practicus, nunquam ſe obſeruaſſe dicit, abeſſe debebit omne Opium, ſolaque affluxum ab hepate diuertentia, hepatisque laxitatem aut concurrentem ſimul obſtructionem tollentia, atque ſimul bilioſae acrimoniae contraria, vt nempe eroſio et corruptio hepatis praepediatur, prodeſſe poterunt. Polychreſtus ſemper erit rhabarbari vſus et acidularum martialium. In nobili muliere, remediis multis fruſtra tentatis, vſu aquarum meinenſium prope Bellicadrum fluxum hepaticum fuiſſe ſanatum, et, cum poſt multos annos reverteretur, iterum abactum fuiſſe, narrat BORELLVS, [m]) cumque et aliis aegris profuerit hoc remedii genus, vt aegri hoc morbo affecti eo vtantur, ſimul monet.

Quanquam vero laudatus modo HOFFMANNVS non viderit, aluo excerni ſerum ſanguinolentum ex hepatis vitio, neque viderim ipſe, deſcribit tamen ille aliam diarrhoeam hepaticam, ſed ſimpliciter ſine tingente ſanguine, ſeroſam. Haec ex illius ſententia pro fundamento habet obſtructionem hepatis notabilem, eaquepropter dum ſanguis ex aorta per coeliacam arteriam apertum iter ad hepar non inuenit, is ruit copioſius ad vicinam meſentericam, ſerumque copioſius ita inteſtinis ſuppeditat. Deinceps etiam ſanguis ob hepatis infarctum tardius per venas meſaraicas verſus hoc viſcus motus, propter moram, maiorem lymphae quantitatem ſecedere facit. Ita HOFFMANNVS [n]) faciem huius diarrhoeae pingit, videor autem mihi adhuc clariorem aetiologiam inuenire apud Ill. van SWIETEN. [o])

k) *Cent. II. obſ. XI.*

l) *diſſ. de Morbis ex hepatis vitio §. 24.*

m) *Cent. I. obſ. 99.*

n) *diſſ. de Morbis ex hepatis vitio §. 6.*

o) *Comment. Tom. II. aph. 719. p. 575.*

Nem-

Nempe fiſtulae venoſae hiantes in caua inteſtinorum reſorbent ſecundum naturam contentos ibi humores, omnes vero ſeſe tandem exonerant in truncum Venae portarum: ſi igitur obſtaculum in hepate adſit, non ſaltem iisdem iam repletis, ſeſeque euacuare prohibitis reſorptio ceſſat, ſed et poſt ſummas anxietates vomitus et aucta reſpirationis molimina poterunt humores retrogrado motu ex venis in cauum inteſtinorum venire. Geneſi Morbi igitur ita ſeſe habente, omnino per aſſertum HOFFMANNI, ille Medicus graui damno aegrum afficiet, ſi eadem ratione ac in aliis diarrhoeis fieri conſueuit, fluxum adſtringentibus et ſedatiuis ſiſtere moliatur, cum, ſi obtineri queat, vna ſalus pendeat ab iis, quae oſtructos meatus reſerant, quem in finem extracta amara, rhabarbarum, corticem chinae et caſcarillae laudat, cui apparatui ſapo, et aquae minerales merito addi debent.

§. XXV.

Deferor ad diarrhoeam cruentam, quam iam tetigi, cum de fluxu hepatico agerem anteced. §o. Non confundi haec debet cum dyſenteria, quia ſine dolore eſſe ſolet, et ſine teneſmo, neque plures ſimul adoritur, vt epidemice plerumque graſſans dyſenteria, multum quoque diſtat ab haemorrhoidibus. Fontes ſanguinem ſincerum, qui per aluum excernitur, ſuppeditantes, ſunt arteriae meſaraicae, et venae meſaraicae, namque et ex his, licet hoc circulo humorum repugnare videatur, poſito obſtaculo in hepate, deponi poteſt cruor in inteſtina. Non potens quippe ferri libere per truncum venae portarum, ob obſtructos canales hepaticos, retrogreditur facile, quia venae meſaraicae valvulis deſtituuntur, et perrumpit oſtiola in cauum inteſtinorum hiantia. Vtriusque autem generis vaſa meſaraica quando eiusmodi haemorrhagiam inteſtinalem cauſantur, aut dilatata ſunt, aut diſrupta; vtraque ſanguine, qui in toto cadauere deficiebat, turgida vidit KLAVNIGIVS [a]) noſter, qui adeo hoc profluuium cruentum per aluum, rectius diarrhoeam cruentam quam fluxum hepaticum debuiſſet dicere, tumque hepatis innocentiam in hoc morbo adeo diſerte tueri non opus habuiſſet. Certe cruo-

Diarrhoea cruenta.

a) *loc. cit.*

rem excerni poſſe per aluum, ſine hepatis vitio, hic caſus abunde probat, atque ſine dubio illa diarrhoea cruenta, quam habet Simon PAVLI,[b]) quaeque eo afferente neque dyſenteria neque fluxus hepaticus fuit, ac poſt 3 vel 4 menſium durationem fabis cum lacte coctis curata eſt, ex vaſorum meſaraicorum oſtiolis laxatis ortum ſuum habuit. Interim tamen non ſemper ſanguis diarrhoeae cruentae ex vaſis meſaraicis fertur, poteſt nempe is et per ductum choledochum et wirſungianum infundi inteſtinis, ſi vaſa hepatis vel pancreatis ſint nimis dilatata, aut exeſa. Talem diarrhoeam BONTIVS §o. anteced. citatus a vi retentrici iecinoris debilitata deductam ſub fluxus hepatici nomine deſcribit, melius vero LOMMIVS [c]) deiectionem cruentam vocat, quae iecinoris vitio fiat, quando ſine calore infirmum iecur eſt, tumque ſine multo foetore deiectionem eſſe, diutiusque trahi, ſineque febre incipere quanquam interdum languida ea oriatur, putrefacto in viſcere ſanguine, talemque diarrhoeam nullis torminibus, nullo dolore ſtipari dicit.

b) *Quadrip. Botan. p. 30.*

c) *Obſ. med. p. mihi 181. et 182.*

Non vero idem fatum expectandum eſt hominibus ſanguinem per aluum excernentibus. Notat GALENVS,[d]) per profluuium alui cruentum, aeque ac per venas, quae in ano, vel in muliebribus ſunt, totum corpus a puro ſanguine ob copiam depleri, maxime in illis, qui athletice valent qui vitam laborioſam cum ſedenteria commutant, vel quibus membrum quoddam exciſum eſt; interdum etiam foeminas, quibus catamenia haud fluunt, ſanguinem per alum fundere hoſtiae occiſae ſimilem. Ita quoque LOMMIVS:[e]) *Si mutilato*, inquit, *membro grandiori, aut propter neceſſariae ſolitaeque vacuationis compreſſionem, ex aluo ſanguis diffluat, is multa copia purus ſubito prorumpit, ſubitoque deſinit, longiſſimis ſpatiis temporum recurrens.* Atque haec diarrhoea cruenta eſt ille fluxus hepaticus, perperam ita BONTIO dictus, qui plus terroris quam damni habet, (imo vero qui inſons et ſalubris eſt) quando peccans copia ſanguinis in vaſa meſaraica defertur, et per haec in inteſtina effunditur. Neque ſaltem Foeminis non rite menſtruatis interdum accidit tale profluuium, vidit

d) *lib. II. de loc. affect. c. 5. t. 7. et lib. V. c. 8. et Comm. IV. in lib. Hipp. de artic. t. 12. et de ſympt. cauſis lib. III. c. 7. ex eo Lambsma Ventr. flux. multiplex c. 9.*

e) *l. c. p. 182.*

dit nempe et Viros multos laute et otioſe viuentes Ill. van SWIETEN; [f]) quibus familiare fuit ter vel quater in anno purum ſanguinem aluo excernere cum fructu. Vt autem ſub his conditionibus ſalutaris eſt diarrhoea ſanguinea, ita et febres interdum eiusmodi euacuationibus iudicantur, de quibus HIPPOCRATES [g]) variis locis egit, qui et ſymptomaticas non reticuit. Praeterea is, quibus dolores praecordiorum, oris ventriculi, hepatis, partium circa vmbilicum accidunt, eos ſanguine per aluum egeſto ſeruari, non autem egeſto mori edixit. [h]) Interim poſt cardialgias diuturnas ingentem copiam ſanguinis absque vllo dolore per aluum excretam vidit laudatus van SWIETEN, [i]) breui autem ſecutam ſummam debilitatem, ſyncopen, et mortem. Facile clarum eſt, diſcrimen hoc a leni dilatatione apicum arterioſorum, et a ruptura maiorum vaſorum viſcerumque conditione pendere. Aliquando Quartanariis, viſcerumque obſtructione et labe laborantibus diarrhoea cruenta euenit, hos vero nil iuuat, ſed ſonticam ſui cauſam indicat.

f) *Comment. Tom. II. aph. 719. p. 574.*

g) *allegat ea de Gorter in Comp. Med. II. p. 173. criticam diarrhoeam cruentam habet Rhodius Cent. II. obſ. 25.*

h) *Coac. Praenot. No. II. circa finem.*

i) *loc. cit.*

Vt tandem ad Praxin perueniam, ante omnia ſponte patere reor, illam diarrhoeam cruentam non curandam eſſe, quae a plenitudine pendet, aliusque ſolemnis ſuppreſſae eſt vicaria, ſed illam ſaltem, quae accuratius diiudicata nihil emolumenti homini promittit, ſed potius damnoſa futura cenſetur. Pro tali igitur ſiſtenda anodyna et abdominis ſuſtentationem laudat de GORTER, [k]) adſtringentia reiiciens, quippe quae vas apertum non attingant. Si maior impetus peccauerit, VSem, ſi tenuitas ſanguinis aut colliquatio antiſeptica, leniter adſtringentia commendat. Quod opium concernit, eadem omnia in hac haemorrhagia inteſtinorum conſideranda erunt, quae in ſuperioribus Sect. II. c. I. de eius vſu in haemorrhagiis in genere monui. Quia haec nullis ſpaſmis dolorificis ſtipatur, quia nullus in parte affecta, inteſtinorum interna ſuperficie adeſt ſtimulus morboſus, qui ſanguinis humorumque affluxum huc alliceret, vt in dyſenteria, per ibi demonſtrata locum nullum habere poteſt Opium. Forte hoc fuit in illo apparatu remediorum, quae ſine fructu exhibita fuerunt

k) *Syſt. Med. Tom. II. p. 112.*

Aegro,

Aegro, quem habet Simon PAVLI, [l]) antequam a ciue Haffnienſi pulmento ex fabis et lacte curaretur. Si hoc incraſſans pharmacum iuuit, quia iuuare non aliter potuit, quam minutula oſtiola in interna inteſtinorum ſuperficie nimis patula glutinando, iuuabunt etiam, vbi coarctatione eorum vere opus eſt, quaevis adſtringentia. Matronam, quae ſanguinem multum per aluum perdiderat, longeque puriorem et floridiorem illo, quem interdum dolentibus prius vaſis haemorrhoidalibus per has ipſas vias excernere ſolebat, ſanauit RIDLINVS [m]) inteſtina tenuia affecta iudicans croco martis adſtringente, qui non ſolum fluxum ſanguinis inhibuit, ſed et cachexiam imminentem auertit. Ego bis in ſimilibus caſibus magna fiducia et cum fructu exhibui decoctum corticis, et aquas ſpadanas cum lacte, quae remedia chronicas aliorum, remotiorum a primo contactu remedii, viſcerum haemorrhagias ſedare, haud raro obſeruaui. Atque haec corroborantia vnice iuuabunt, ſi dilatatio vaſorum hepaticorum ac pancreaticorum, laxitasque vtriusque viſceris, ad quod pertinent, in culpa fuerit. Obſtructio alterutrius, quae circulum turbando haemorrhagiam per aluum ciet, aperientibus aquisque potiſſimum mineralibus bene ſelectis indigebit. Labem autem ipſius parenchymatis, maioris momenti, cum febricula lenta, vix quicquam tollet, ſed antiſepticis blandis, et lactea diaeta mitigato malo, quantum fieri poteſt, ad tempus vita aegri prorogabitur. Rupta vaſa maiora nulla ars facile conſolidabit, confertimque et cum grumis erumpenti cruori obicem incaſſum ponere laborabit Medicorum ſagaciſſimus.

Obiter noto adhuc, diarrhoeam cruentam Variolarum, quam poſt AVICENNAM [n]) SYDENHAMVS [o]) cum aliis pro ſymptomate habet, quo peius vix datur, rarius medelam admittere, ſanguine a morbi vi quaſi liquefacto. Teſtantur tamen Medici Edinburgenſes, [p]) largius datum ſpiritum vitrioli profuiſſe, ipſumque oleum eius; corticemque peruuianum et alumen, cum ſanguinem cogant, interdum vitae periculum auertiſſe refert MEAD. [q]) In Peſte deiectionem ſanguinis inſtantem mortem

nullo

l) *Quadrip. Botan. p. 30.*
m) *Cur. med. No. 401.*
n) *Tom. II. lib. 4. p. 73.*
o) *Operum p. 173.*
p) *Medic. Eſſay Tom. III. art. 2.*
q) *de Variolis c. 3. vide et Philoſophical Transactions Vol. XLIV. Part. II. No. 484.*

nullo remedio abigendam portendere, monuit DIEMERBROECK.[r])

r) *de Peſte c. XV. No. 20.*

Diarrhoea atrabilaria.

§. XXVI.

Ordo nunc dictat, vt Diarrhoeam atrabilariam conſiderationi ſubiiciam. De hac, qua ſanguis niger ſaepe inſtar picis liquefactae excernitur, variis locis egit HIPPOCRATES. Deiectionem nigram ſponte prodeuntem cum et ſine febre peſſimam dicit Sect. IV. aph. 21. bilem atram ſurſum vel deorſum prodeuntem morbis quibusuis incipientibus lethale, aph. 22. atque maxime in extenuatis eſſe declarat aph. 23. dyſenteriam tandem, ſi ab atra bile inceperit, lethale pronunciauit aph. 24. Interim tamen etiam ſanguinem nigrum deorſum deiectum bonum aſſerit, aph. 25. vt alia loca taceam. Haec omnia vt accuratius intelligantur, penſitandum eſt, in Syſtemate Venae Portarum, ob motum per varias mechanicas cauſas, etiam in ſanis, lentum et impeditum, congeri non raro ſanguinem, ibidem ſtagnare, tenuiſſimam eius partem diſſipari, ſicque illum tanto pertinacius incarcerari, atque diu interdum ibidem moras nectere, malumque hypochondriacum, et melancholiam ingenerare. Maxime autem hoc fit apud homines, quibus euacuationes ſanguineae ſolemnes haemorrhoides et menſes ſuppreſſae ſunt. His ergo ſi accidat nigra deiectio, vel per haemorrhoidalia vaſa vel et per menſenterica, ſaepe ſalubris eſt, hos morbos praecauet; talisque materies atrabilaria non nimia copia et ſine torminibus eiecta ipſis hypochondriacis et melancholicis magno ſolamini eſt, iisdemque plenariam ſanationem aliquando reddit. Longe aliter vero cum aegris agitur, quando longo aut acuto morbo ſunt extenuati, quando materies nimia copia excernitur, et quando ſimul moleſtiſſimae intus roſiones et tormina complicantur, tum enim infauſtum valde omen praebet. Etenim in priore caſu materies atrabilaria, viſcida licet, blanda tamen eſt, vaſaque licet diducta, ſalua ſunt et integra, viſcerumque compages illaeſa. In poſteriore autem mora rodentem acrimoniam acquiſiuit haec materies, qua nerueos villos irritat, vaſa exedit, in

ſua continuitate ſoluit, et viſcerum parenchyma deſtruit. Peſſimum ergo eius characterem, et ſimul miſerum ſtatum aegri indicat eius nigredo intenſa, ſplendor, tenacitas ſumma, hisque infauſtis qualitatibus ſocia acrimonia rodentiſſima, vel acidae, (GALENO[a]) iam notante, guſtu et odore talis, ita vt cum terra miſta ebulliat, et metalla rodat,) vel putridae, vel auſterae indolis. Atque talis ſanguis niger, ſplendens, corruptus ſi ſtabuletur in hepate, ex hypochondrii dextri dolore et tumore, ac colore aegri icterico, ibidem haerere colligendus, arrodit et exedit eius vaſa, tandemque per choledochum ductum deſcendit in inteſtina, ſurſumque vel deorſum, vel vtraque via ſimul, cum foetore aliquando euacuatur. Nil igitur iuuat aegrum excretio, namque Viſceris nobilis textus eſt deſtructus, a peſſimae indolis materie, atque dum haec tranſiens inteſtina arrodit, et exulcerat, omnemque alimentorum digeſtionem peſſundat, et cum chylo aegre confecto et impuro, omnibus humoribus denuo remiſcetur, vitae multiplici ratione aduerſatur, ſemperque mortem ante fores eſſe docet. Ex his, quae hactenus diſputaui, iam conſtat, diarrhoeam atrabilariam, niſi arte in hypochondriacis aegris, antea ſoluta ſaponaceis vel acidis vel alcalicis materie, melanagogis congruis ſtudio exhibitis, excitata fuerit a Medente, ſemper eſſe criticam, vel ſymptomaticam. Critica, quae malo certe conſilio inhiberetur, adſtringentium et opiatorum omnium vſum ſeuere interdicit, potiusque datis aluum ducentibus talibus, quae indoli materiae aduerſantur, promouenda eſt. In vno ſaltem illo caſu, ſi nimia copia, nimioque impetu rueret ad inteſtina materies, interponi anodynum debet, vt egregie notauit de GORTER.[b]) Interdum etiam, vbi ea aliquam iam acrimoniam acquiſiuit, dolorem inteſtinis infert, dum per eorum volumen mouetur, qui ſi nimius fuerit, et blandiſſimis potionibus atque eiusmodi clyſmatibus non minuatur, Opium indicat, quemadmodum etiam, quando adeo arte mota eſt eiusmodi diarrhoea, in hypochondriacis, ſub his conditionibus, aegris pauxillum opii non denegandum eſſe, dicit Cl. RICHTERVS.[c]) Parum vero aut

a) *de locis affectis lib. III. c. 7. vide et Praelect. Boerhaauianas Halleri Tom. VI. p. 174. et van Swieten Comm. Tom. I. p. 84.*

b) *Syſt. Med. Tom. II. p. 114. §. 6.*

c) *diſſ. de Morbo hypoch. §. XI.*

aut nil prorſus ſolaminis, in ſymptomatica diarrhoea torminibus intenſiſſimis ſtipata, ab Opio expectandum. Ad magnum quippe corruptionis gradum quando deuenit materies, vidit Aegros de GORTER,[d]) in quibus nec per narcotica compeſcere dolorem, nec per adſtringentia euacuationem cohibere potuit. Certiſſime nempe illos ſuperuenientibus ſudoribus frigidis, deliriis, conuulſionibus, atque proſtratione virium et anxietate ſummis, atrae bilis miniſterio atra dies aufert, quod et mihi videre triſti ſpectaculo plus ſimplici vice contigit.

d) *Med. Hipp. lib. IV. aph. 22. p. 406.*

§. XXVII.

Diarrhoea purulenta et vlceroſa.

Miſſa diarrhoea atrabilaria, conuerto me ad purulentam, vlceroſam et ſanioſam. Pus et ſanies quando per aluum cum excrementis excernuntur, aut geneſin ſuam habent in inteſtinis ipſis, aut ex aliis locis corporis in inteſtinorum caueam defluxerunt. In inteſtinis per quamcunque cauſam nata inflammatio, niſi ſoluatur intra triduum, poterit tranſire in abſceſſum, qui ſi rumpatur, pusque ſuum fundat in eorum cauum, facit diarrhoeam purulentam. Mala haec dicitur ab HIPPOCRATE,[a]) nec praeter rem, namque in gyris et cauernis inteſtinorum ſaepe latet difficulter et plane haud ſanabile vlcus. Nititur interim huius diarrhoeae ſanatio medela ipſius abſceſſus et vlceris, quae tenuiſſimo victu, aquis medicatis, lacte, ſero lactis, decoctis vulnerariis, mellitis, lenioribusque balſamicis admiſtis, interdum obtinetur, ſi vlceris ambitus haud nimis magnus fuerit, nec viam ſibi in cauum abdominis parauerit, aut abſorptae ſordes omnes humores inquinauerint, et febrem hecticam ſic excluſerint. Nil boni autem hic facit Opium, etiamſi a doloribus intercurrentibus indicari videatur, quod aluum occludendo puris exitum remoratur, eiusque abſorptioni fauet. Decocta mollia, lenientia, potus ordinarii loco aſſumta et clyſmatum forma iniecta, ſenſibilitati inteſtinorum demulcendae melius et felicius deſtinantur. Non raro autem generatur abſceſſus inteſtinorum a praegreſſa dyſenteria, quam, ſi longa fuerit et pertinax, dirisque doloribus

a) *in Praenot. Coac. No. 608.*

 bus

bus ſtipata, inflammatio ſemper comitatur. Pus ergo quando ea praegreſſa per aluum cum excrementis deponitur, vlcus abſtergendum eſt, et conſolidandum, totaque humorum maſſa contra infectionem alimentis et remediis antipyeticis munienda. Nullo reſpectu ad implendas has indicationes facit Opium, quod ſoli dolores ab irritatione neruulorum et exeſa ſubſtantia inteſtinorum nati palliatiuo fine poterant flagitare; horumque intuitu veſpertinum praebium interdum exhiberi ſolet a Medentibus.[b]) Memini tamen, me ipſum Iuuenem dyſentericum ab vlcere ſuperſtite, quod tabem minabatur, fuiſſe ſanatum a Celeb. noſtro de HELWICH lacte et conſerua Roſarum cum pauculo balſ. de Mecha remixta, ſine Opio. Medicus poſtea ipſe cum doctiſſimo quodam Collega ſanaui ſpectabilem e noſtratibus Mercatorem, qui poſt grauiſſimam dyſenteriam, quae vſum Opii largiorem extorſerat, quotidie cum excrementis per bene longum tempus notabilem puris copiam excernebat absque vllo anodyno. Suaſimus infuſum vulnerarium cum lacte et ſyr. balſ. peruv., clyſmata ſimilia admiſto Vitell. Ouorum, melle et terebinthina, et tandem decoctum Corticis peruv. cum melle roſarum, et oleo myrrhae per deliquium, victumque vegetabilem tenuem iniunximus. Verum eheu vix vnquam medelam ſperare licet, ſi latitans cancroſum vlcus ſaniem ſuam rodentiſſimam effundat aluoque exire faciat; miſeraque in triſtiſſimo hoc ſtatu prognoſis formari debet.

b) vide Miſc. N. C. Dec. II. Ao. VII. obſ. 111.

Ad diarrhoeam purulentam etiam referri debet profluxus puris, et ſaniei, cum teneſmo ex vlcere vel fiſtula inteſtini recti, a ſtaſi ſanguinis haemorrhoidalis enata. Tale malum deſcribunt RIVERIVS,[c]) RIDLINVS[d]) et KLAVNIGIVS[e]) noſter, quantasque aerumnas inde pati per menſes bene multos debuerit ſpectabilis mihique amiciſſimus Mercator Hirſchbergenſis, fruſtra, vt ſanaretur, ad me et dexterrimum aliquem Chirurgum Vratislauiam veniens, moerens et dolens expertus ſum, donec tandem, inteſtino recto omni calloſo, vitioque ſurſum ſerpente, macie partium ſuperiorum confectus, inferioribus oedemate adfectis, Hirſchbergam iterum delatus fatis cederet.

c) Cent. II. obſ. 49.
d) lin. med. Ao. II. Mai. obſ. 22.
e) Noſoc. Charit. p. 68.

Hacte-

Hactenus de ſcaturigine puris et ſaniei latitante in inteſtinis ipſis, verum et aliunde adueniens in inteſtina deponi poteſt. Referunt Miſcellanea Nat. Cur. [f]) tumorem in coxa, quem Chirurgus aperire meditabatur, nocte autem operationem decretam praeeunte, purulenta materies aliquot deiectionibus per aluum excernebatur, et tumor omnis diſparebat. Ita quoque poſt laeſionem ab exploſione globuli plumbei, nato in cubitu abſceſſu, cum diffractione oſſis, vidit diarrhoeam largam purulentam BELLOST, [g]) eiusque beneficio difficile malum potuit ſanari. Similia et mihi obſeruare contigit. Conſpexi in Duce legionario Auſtriaco 70 annorum, cui in proelio ante moenia noſtra habito globus tormentarius os humeri ſub capite diffregerat, magnam quotidie quantitatem puris, quae reſorpta aliquoties diarrhoea excernebatur, oſſe tandem multis feſtucis ſecedentibus feliciter curato. Vt vero a partibus externis corporis, ita tanto magis, tantoque facilius ab internis viſceribus, reſorptum pus quandoque aluino fluori materiem praebet. Ita pulmones abſceſſu, vomicis, vlceribus laborantes in phthiſicis, pleuriticis, peripneumonicis, neque minus collectiones puris empyemate thoracis afflictorum, diarrhoeae purulentae anſam praebere ſolent. Fere ſemper autem hae mali ſunt ominis. Aluus turbata in pleuritico, aut peripneumonico aut ſuppurato, ſecundum HIPPOCRATEM [h]) malum. Phthiſicis ſi aluus turbetur, actum eſſe dicit ARETAEVS. [i]) Vidit equidem MEIBOMIVS, [k]) purulentis deiectionibus ex Vomica deſperatos conualuiſſe. Rara interim ſunt exempla, GORTERO [l]) monitore, pleuriticos, phthiſicos, empyematicos, per aluum cum leuamine euacuaſſe pus. In his caſibus Opium fontem non attingit, aliquid interdum facit ad mortem procraſtinandam, vt alibi dicam.

Sed omnium frequentiſſime ſcaturigo diarrhoearum purulentarum latitat in viſceribus infra ſeptum transuerſum, in vicinia inteſtinorum conſitis, et in hepate potiſſimum, ac Meſenterio. Hepar quod attinet, ſi ſtagnatione humorum non in ambitu et ſuperficie eius, ſed profundius in parenchymate prae-

f) *Dec. II. Ao. II. p. 82.*

g) *Chirurgien d'Hopital Part. III. ç. 15.*

h) *lib. I. de Morb. No. VI.*

i) *de Cauſis affect. diuturn. c. 8.*

k) *de Abſceſſibus p. 104.*

l) *Comp. Med. Part. II. Tr. XC. §. 35.*

greſſa, pus generetur, quod, docente HOFFMANNO,[m]) non ſemper inflammationem veram praegreſſam ſupponit, id nunquam laudabile erit, quia multa bilis per ſuam naturam facile in putredinem vergens, ſanguinem quieſcentem, potius in ſaniem putridam, aut amurcam HIPPOCRATI[n]) vocatam conuertit. Eapropter vomicae, abſceſſus, et vlcera hepatis, etiamſi pus ablegent per ductum choledochum, alui fluore eliminandum, raro valde, et vix vnquam boni quid ſperare ſinunt, ſed colliquatione humorum tabem, et hydropem poſt ſe trahunt; extrorſum vergentibus a ſuperficie iecinoris abſceſſibus, per teſtimonia HIPPOCRATIS,[o]) ARETAEI,[p]) BONTII,[q]) HOFFMANNI,[r]) SAVIARDI,[s]) interdum, ſi pus aluum et purum effluat, ſanabilibus. Sed hic pus haeſit in tunica ſaltem, vt HIPPOCRATES, vel inter membranam cingentem hoc viſcus, et ipſius carnem, vt BONTIVS loquitur, qui ſi parenchyma ſe ſubſtantia ipſa hepatis occupetur, incurabile malum eſſe dicit. Valde notanter ſcripſit LOMMIVS:[t]) Vlcus ſi in iecinore relinquitur, nunquam ſaneſcit, hominemque extenuatum conſumit, tum aluus putrida eſt et ſanioſa, et nonnunquam ſubcruenta, ac ſi ex cadauere eſſet facta colliquatio. De tali rerum conditione quoque pronunciat BOERHAAVIVS,[u]) quod eo vſque prouecta, nullam medelam, vix palliationem capiat, ſed foetentiſſima diarrhoea, quam miſerabilia ſymptomata, anxietas ſumma, ſitis inexplebilis, ac virium indicibilis proſtratio comitantur, ad mortem perduret. In cadauere hominis hepatis abſceſſu cum diarrhoea putrida demortui, hepate corpore delicti inciſo, quod totum quaſi in vtrem putredinoſa ſanie repletum abierat, hanc illi, quae defluens per bilioſa vaſa cum excrementis excluſa fuerat, tanquam ouum ouo ſimilem inuenit noſter KLAVNIGIVS.[x]) Atque haec certe nec acidis antiſepticis, nec diluentibus demulcentibusque mitigatur, nec Opio auſcultat, quod, ſuppreſſo ad tempus fluxu, ſi ſupprimi ſeſe patiatur, omnia reliqua mala deteriora efficit, quare niſi dolores ſummi, vt aliquando euenit, vrgerent, ego quidem in malis ſimilibus vix ad illud confugere ſolitus

m) *diſſ. de Morb. Hepatis ex Anatamia deducendis* §. 18.

n) *Sect. VII. aph.* 45.

o) *lib. VII. aph.* 45.

p) *lib. I. c.* 13. *de cauſis morb. diuturn.*

q) *de Med. Ind. c.* 8.

r) *diſſ. de Morb. hep. ex anat.* §. 18.

s) *Obſeruat. chirurg.* 39. 40. 41.

t) *Obſ. medic. p.* 189.

u) *aph.* 93.

x) *Noſocom. Charit. obſ.* 21.

tus fui. Interdum tamen, licet verum pus et ſanies eiiciatur, deiectionum frequentia pauxillum opii circa veſperam extorquet, vt in Mercatore quodam, cui, dum hoc ſcribo, gratis medicinam facio, morte ſemper propius adrepente.

Vt vero ex ſtaſi vel inflammatoria, vel ſimplici, abſceſſus, vomica, et vlcus, in hepar cadunt, ita ſi id ſcirrhoſum antea fuerit, inflammatione ſuperueniente, cancroſam indolem induit, tumque humor acerrimus, ichoroſus, et ſanioſus, cancroſae corruptioni proprius, inteſtina rodens et excorians, cum ſummo dolore per inteſtina profunditur, haecque fluxio miſerabile ſolamen ab Opio adipiſcitur, malo exiſtente immedicabili.

De pancreatis et lienis abſceſſibus,[y] ab antiquis et recentioribus Autoribus notatis, ſuumque pus in inteſtina effundentibus, multa dicere non intereſt, neque de pancreatis cancro et inde pendente diarrhoea ſanioſa, cum mala haec raro vel nunquam ſolidam medelam admittant, Opioque tantum non pallientur. Sed mitiora fata interdum manent illos, in quorum meſenterio ex quacunque cauſa generatus abſceſſus eſt, ſi is ſat cito rumpatur, atque pus ſuum benignius et album, nondum mora attenuatum et acre factum, inteſtinis infundat, atque hoc per ea naturali via effluat, namque ſanie diutius ſtillante ſordidum fit vlcus, quod difficulter ſanatur. De his abſceſſibus FERNELIVS[z]) praecipue, SENNERTVS[a]) et MEIBOMIVS[b]) legi merentur. Valde autem diſpoſitum eſſe Meſenterium ad ſuppurationes concipiendas, egregie probat HOFFMANNVS,[c]) atque inter ſigna ibidem formatorum abſceſſuum, ſanioſae materiae per alvum cum ardore et dolore inteſtinorum fientem excretionem refert. Incipiente morbo ſaniem rubram, orto vero abſceſſu pus album permiſtum excrementis, interdum etiam ſincerum defluens, habet LOMMIVS.[d]) Id excerni omnino bonum eſt, ſique non latius ſerpat malum, atque abſorptum e loco affecto pus humorum maſſam non inquinet, ſanationem ſperare licet. At illam is minime iuuaret, qui opiatis vel aliis remediis fluxum ſupprimere moliretur, ſed lupum ſtabulo includeret, cuius potius exitus

y) *Meibom. de abſceſſ. p. 67. Aretaeus lib. I. de morb. diut. c. 14.*

z) *lib. VI. Pathol. c. 7. et 10.*

a) *Med. Pract. lib. III. Part. III. c. 5.*

b) *de Abſceſſ. p. 61-65.*

c) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. I. ſect. II. c. 13. p. 556. ſeq.*

d) *Obſerv. med. p. 178. 179.*

exitus maturandus eſt. Optime et huc trahi debent, quae de curatione vlceris iecinoris, et puris effuſionis ab eo ſcripſit ARETAEVS,[e]) ſi per inteſtina pus educere malis, tibi lac eductorium eſto, praecipue quidem aſinae, vel caprae, aut ouis. Solo ſero lactis et infuſo herbarum vulnerariarum, eiusmodi diarrhoeam, quae iam per tres menſes durauerat, felix curauit HOFFMANNVS,[f]) Ego in eiusmodi caſu aquas ſelteranas cum lacte, et pauxillum balſ. peruu., cum melle quotidie ſumtum, victumque vegetabilem, et equitationem profuiſſe noui. Ex his omibus patet, pulchre ſcripſiſſe Cl. de GORTER,[g]) diarrhoeam, quae fit a pure, putredine, corruptione, neque ſiſtendam, neque augendam eſſe, ſed, curato aut leuato morbo praecipuo, minuendam.

e) *de Curat. diut. lib. I. c. 13.*

f) *loc. cit. p. 580.*

g) *Syſt. Pr. Med. Tom. II. p. 112. §. 8.*

§. XXVIII.

Diarrhoea colliquatiua.

Prona via deducor ad diarrhoeam colliquatiuam. Non autem hic intelligo diarrhoeam, diuturnitate aut largioribus excretionibus breui temporis ſpatio euenientibus, omnem humorum penum emungentem, vires proſternentem, nutritionem peſſundantem, maciemque homini inferentem, licet talem quandoque Medici colliquatiuam vocent, et curauiſſe glorientur. Vera diarrhoea colliquatiua fundamentum ſuum habet in praecedente purulenta, vlceroſa, ſanioſa, putrida. Simulac enim eiusmodi materies, vbicunque in corpore haerens, abſorbetur venulis bibulis et liquidis omnibus immiſcetur, haec ab ea ſoluuntur in tenue acre ichoroſum, ſanioſum, foetidum liquamen. Sic nempe et naturalis glutinoſitas albuminis ouorum perit, hocque ipſum totum in tenue foetensque liquidum abit, quando tantillum putridi ſub teſta haeret. Ruunt ergo ita diſſoluti humores omnes, vt aliquando in tubulos cutaneos laxos debiles, ita et in extremos apices ramorum arteriae coeliacae et arteriarum meſentericarum, minus reſiſtentes, atque per oſcula ipſorum depluunt in cauum inteſtinorum, ſicque generata diarrhoea recte colliquatiua audit. In huius curatione omnino reſpicienda eſt cauſa colliquationis humorum, quae quia in phthiſicis hecticis hydropicis

cis conſummatis, quibus tandem a ſtagnatione putrida diatheſis humorum oritur, ſphaceloque laborantibus, ordinarie omnem artis potentiam excedit, ipſa etiam his aegris ſuperueniens diarrhoea colliquatiua curari nequit. Atque hi aegri ſunt illi, de quibus dicit BAGLIVVS,[a]) quod nonnulli in morbis chronicis vt phthiſi, paulo ante mortem corripiantur ſtimulo faeces eiiciendi, et quod multi in ipſo actu eiiciendarum faecum moriantur. Licet vero eiusmodi alui deiectiones abſolute ſint immedicabiles, dum interim Medico incumbit, vt aegri ſui vitam etiam miſerabilem, quantum poteſt, extendat, certamque mortem procraſtinet, etiam in his caſibus eo allaborare debet; quod ipſum an et quouſque fieri queat Opii beneficio, diſquiram tractatione inſecutura de Phthiſi, cui diarrhoea colliquatiua praecipue eſt familiaris.

a) *Operum p. 108.*

Ad diarrhoeam colliquatiuam non ſine ratione etiam referri poteſt illa, quae poſt vſum remediorum mercurialium euenire ſolet. Scilicet Mercurius et ex eo parata pharmaca, oceanum humorum ſi ingrediantur, vt inter alios egregie demonſtrarunt THOMSON[b]) et ASTRVC,[c]) ea dote pollent, vt globulos rubros et ſeroſos diſſoluant, et liquent, omniaque corporis fluida in laticem tenuem foetidumque conuertant. Hic ordinarie per glandulas ſaliuales male olente anima exitum molitur, verum alio tempore, etiam mota pancreatis et glandularum inteſtinalium ſaliuatione, diarrhoeam ciet. Diarrhoea talis naſcitur ſaepe, quando in curatione foedae ſiphylidis ptyaliſmum mercurialium vſu mouere laborans Medicus nimis cito repetitis, nimisque auctis quandoque doſibus peccat, regimenque iuſtum Aegro haud iniungit. Tum autem verae felicique medelae maximopere contrariatur eiusmodi alui fluxus. Etenim, nondum orta aut incipiente ſaliuatione, humores aliorſum determinando eius exoptatum ſucceſſum interturbat, luemque non ſanat, niſi leuioris notae fuerit, ſi vero liquatis iam ſatis humoribus profuſior fiat, ſerum acre, quod linguam, gingiuas, et fauces arrodit, ad inteſtina ruens ſenſibilibus valde membranis grauiſſima tormina infert,

b) *diſſ. de Mercurio.*
c) *de morbis venereis. vide et Cel. Hundertmark librum de Mercurio paſſim.*

fert, vaſcula exedit, ſicque grauiſſima ſaepe mala inducit. In eiusmodi rerum ſtatu, cum potulentis clyſmatibusque emollientiſſimis et demulcentiſſimis, in vſum vocatum Opium princeps certe et vnicum eſt remedium. Id vel ex eo patet, quod non defuerint Practici, qui, vt alui fluxum, qui a datis mercurialibus euenire ipſis inuitis poterat, praecauerent, veſperi aliquid theriacae, diaſcordii, aut cuiusuis opiati exhibere ſoliti ſunt, cum talia ſucceſſui proſpero ipſius ptyaliſmi nil detrahant. Ipſe olim PARACELSVS [d]) Turpetho ſuo minerali theriacam adiiciebat, nullumque aliud mercuriale pharmacum ſine huius comitatu propinari debere aſſerebat. Eiusmodi ergo cautelis omiſſis aut inſuper habitis, tanto magis, ſi loco deſideratae ſaliuationis diarrhoea oboriatur, ad anodyna confugiendum erit. Si vis Mercurii ruat ad aluum, opus eſſe opiato et diaphoretico edixit BOERHAAVIVS, [e]) cui adſtipulatus Cl. ASTRVC [f]) vnam curationis rationem eſſe contendit, remedia anodyna et paregorica qualicunque via adhibere, quae humorum defluentium acrimoniam demulcere valeant, et partium ſolidarum erethiſmum compeſcere, quare, praemiſſa VSe, lac, oleum amygdalarum, et diaſcordium, commendat vna cum clyſmatibus demulcentibus, quibus philonium romanum addit. Non minus Fr. HOFFMANNVS, [g]) ſi mercurialia pro ſaliuatione cienda propinata, dolores inteſtinorum admodum feroces excitent, protinus danda eſſe theriacalia, vt theriacae coel. aliquot grana, cum emulſione amygdalarum dulcium et ſyr. diacodii, monet. Scripſerat etiam inſignis BOHNIVS, [h]) degenerante ſaliuatione in alui fluxum, virulentiae venereae non adeo congruum, aegro veſperi theriacam, diaſcordium, vel aliud opiatum exhibendum eſſe, et inteſtina contra eroſionem defendenda clyſteribus, ex lacte, ſeuo ceruino, oleo lini etc. Inter recentiores YOUNG teneſmum, quem mercurius cauſatur, et diarrhoeam, vel et dyſenteriam ſub ſaliuatione, egregie leuare Opium profitetur. Atque tanto maiori in pretio talibus in caſibus habendum eſt hoc pharmacum, quo in maiori periculo vitae tum aeger verſatur, quod tamen illud

d) *Vid. eius Paruum Noſocomium.*

e) *aph. 1474.*

f) *de Morb. Vener. lib. IV. c. VIII. p. 410. 411.*

g) *Med. Syſt. Tom. IV. Part. V. c. 4. p. 166.*

h) *de Offic. Medici dupl. Part. I. c. 15. p. 300.*

lud ſaepe feliciter auertit. Sub ipſa nempe diarrhoea inter moleſtiſſimum teneſmum, inter atrocia tormina, et animi deliquia, aliquando, maxime ſi ſimul ſanguis prodeat, aegros mori teſtatur BOERHAAVIVS, [i]) atque experientia loquitur. Si enim tum non cito ſatis impetus ab inteſtinis reuocetur, inteſtina debilia vim eius ſuſtinere non poſſe dicit. Neque tamen aliud remedium aptius ſuppeditare nouit, quam Opium, cum potu lacteo, et ex emollientibus ſpeciebus parato, ac clyſmata talia, theriaca impraegnata. Ceſſant nimirum in hiſce rerum anguſtiis mercurialia agere vt remedia, agere incipiunt, et pergunt vt vera venena. Nullum autem mercuriali veneno opponi poteſt conuenientius antidotum, quam cum emollientibus Opium, vt alibi adhuc fuſius ediſſeram.

i) *in Comment. ad aph. 1474.*

§. XXIX.

Diarrhoea a retropulſa materie acri.

Reſtat Diarrhoea a retropulſa vel retrocedente arthritide, podraga, rheumatiſmo, ſcabie, materia exanthematica, vlceroſa. Materies arthritica aliquando in corporibus robuſtioribus a Natura per aluum excernitur, talisque diarrhoea paroxyſmos arthriticos anteuertens ſalutaris eſſe reperitur, quare praecipue ſi modum non excedat, neutiquam ſiſtenda eſt. Quodſi vero homini qui arthritidi ſubiectus eſt, ex peruerſa diaeta, collectae fuerint in inteſtinis ſordes, indeque oborta fuerit diarrhoea, haec, ſi per blandam catharſin remotis ſordibus non ſileat, et effuſior reddatur, theriaca et diaſcordio componi poteſt, et debet, ne materies arthritica oberrans in oceano humorum, ſuoque tempore ad exteriora ableganda, perperam ad interiora trahatur. Vbi ſub ipſo paroxyſmo diarrhoea euenit, dolore externarum partium ceſſante, rubore diſparente, tumore ſubſidente, praeter alia, quae ad habitum corporis humores determinant, opiata conueniunt, et proſunt, cum haec ad exteriora liquida propellant, materiemque retrocedentem ad loca debita promoueant. Sed de his omnibus legi meretur MVSGRAVE [a]) de *arthritide anomala.* Merentur, quae excerpta hic legantur, verba SYDENHAMI. *Quodſi materia prodagram committens,*

a) *c. IV.*

tens, quia non iam in artus fuerit eliminata, diarrhoeam induxerit, modo ea paroxyſmi ſingularis criſis non fuerit, et laudano et exercitio omniusmodi (hoc enim inprimis ad diarrhoeae curationem obeundum eſt) non obſtante, aluus nihilominus diutius fluat, aegritudine, torminibus ventris etc. accedentibus, vnicum, quod ſcio, remedium eſt, vt ſudor prouocetur, methodo et medicamentis huic vſui deſtinatis, quod ſi fiat ad biduum triduumque mane et veſperi per duas tresque horas continuas, ſiſtetur vtplurimum diarrhoea, et morbi fomes magna vi in artus detonabit. Hac ergo methodo, aliquot retro annis, vitae meae conſului, poſtquam me in hoc malum a potatione aquae frigidae pro ordinario potu imprudens conieceram, idque, poſtquam cardiacorum et adſtringentium varii generis opem fruſtra imploraueram.

§. XXX.

Diarrhoea febrium multiplex.

Superſunt adhuc Diarrhoeae febrium acutarum, quae harum decurſui a principio ad finem ſeſe adiungentes, communi diſtinctione Practicorum, in ſymptomaticas et criticas diſpeſci ſolent. Sed addendas iis eſſe putat ſpontaneas, neque immerito certe, Clariſſimus apud Lipſienſes Profeſſor LVDWIGIVS diſſertatione docta *de diarrhoea in febribus acutis*. Hae ex mente eius oriuntur a collectis iam ante incurſum febris in laxo inteſtinorum volumine varii generis ſordibus, impetu febrili vrgente commotis, quarum tamen excluſio tandem obortura erat, licet nulla adfuiſſet febris. Tales diarrhoeas ſpontaneas obſeruari ait in initio et progreſſu morbi, eaque propter cum ſymptomaticae iisdem temporibus eueniant, illas ab his ſaltem diſpeſcendas eſſe monet, quod priores facilis morbi progreſſus ſine malorum augmento comitetur, cum ſymptomaticae morbum certo exaſperent. Valde vtiles eſſe rebus aegri has diarrhoeas ſpontaneas; vel ex eo clarum eſt, quod, vbi ſordes in primis viis ſtabulentas certis notis praeſentiam ſuam manifeſtant, in ipſo principio febris purgatione artificiali opus ſit, natura eandem haud moliente. Id ipſum eleganter variis locis ex HIPPOCRATE adductis monſtrat

Cl.

Cl. LAMBSMA,[a]) aluum duci, vbi febres ſunt, oportere monens, ſi nauſea eſt, atque cibi faſtidium, ſi lingua ſordibus obſeſſa, ſi oris ventriculi morſus, ſi anxietates, ſi in ſtomachum bilioſa quaedam concurrunt, vel etiam pituita eo ſe confert, ſi praecordia tument, ſi in imo ventre dolores ſunt, ſi caput graue eſt, ſi oculi caligant, atque dum haec mala accidentia febribus vires addunt, ſi deiectiones cieantur, et materia turgens eiiciatur, febres facilius decurrere et absque vehemente perturbatione iudicari aſſerit.

a) *Ventris fluxus multiplex c. 14. p. 166. 167.*

ſymptomatica. Symptomaticas autem febrium diarrhoeas Medici vocant illas, quando febrilis materies vel adhuc cruda, vel ſemicocta, vel iam corrupta, et in indolem peſſimam vitae infeſtam motu et calore mutata ad inteſtina ruit, in quibus ſua mole et acri ſtimulo diarrhoeam mouet; aut quando ex corruptis viſceribus materia bilioſa, purulenta, ichoroſa, in canalem alimentarium depluens aluo eliminatur. Eiusmodi diarrhoea initio, et ſub augmento morbi, ſubito ſolet inuadere, et ſymptomata alia moleſtiſſima in inteſtinis, et in toto corpore concitare, atque non cocta, ſed cruda eiicere, quae quomodo comparata ſint, optime docet HIPPOCRATES.[b]) *Valde aquoſum*, inquit, *aut album, aut ex viridi flaueſcens, aut vehementer rubrum, aut ſpumoſum deiicere, mala haec omnia. Malum quoque eſt, et exiguum et glutinoſum, et album et ſubpallidum et laeue. His autem magis lethalia fuerint nigra aut pinguia, aut liuida, aut aeruginoſa, aut mali odoris.* Omnia haec fuſius explicat PROSPER ALPINUS[c]) *de praeſagienda vita et morte aegrorum.*

b) *in Prognoſt. Charter. Tom. VIII. p. 629. 630.*

c) *Lib. VII. c. XI.*

critica. Criticae tandem Diarrhoeae (quas adfuturas certo indicio docere pulſum intermittentem, aſſerit Cl. NIHELL,[d])) euenire ſolent, abſoluta coctione materiae aſſimilari ſanis, et fluere aptis humoribus, nequeuntis, ita tamen praeparatae, vt per varia colatoria corporis, ſine inſigni moleſtia, atque multo magis ſine noxa ipſis illata, transire queat. Fiunt autem criticae euacuationes eapropter maxime per aluum, quia poſt corticem corporis inteſtinorum volumen ampliorem habet ſuperficiem, quam alia

d) *Obſerv. circa criſium praedictionem ex pulſu p. 5. 6. 25.*

alia colatoria, atque quoniam etiam ſecundum naturam ſordes variae, quae oeconomiae animali oneri futurae erant, aluo excernuntur. Dignoſcitur eiusmodi criticus alui fluxus a ſymptomatico, excretione humorum coctorum iuſto tempore eueniente, id eſt diebus criticis, poſt ſtatum febris, et abſolutam coctionem, facili tolerantia, et bono effectu, dum pulſum remiſſiorem facit, certumque leuamen ſymptomatum adfert, ac omnem morbum mitiorem reddit. Critica igitur diarrhoea, dum ea coctum per ſyſtema vaſorum meſentericum deponit ad inteſtina, tollitur in febribus illud, quod vel cauſam praebuerat febri, vel motu febris degenerarat a naturali dote, atque a ſanitatis legibus ſic receſſerat, vt humoribus absque functionum laeſione immiſtum permanere non poſſet. Atque tali diarrhoea critica, multae certe febres acutae continuae et ſolui poſſunt, et ſolui ſolent, Practicis obſeruationibus innumeris teſtibus. Paſſim HIPPOCRATES ſolutarum per aluum febrium meminit, atque inter recentiores FERNELIVS [e]) omnibus criticis euacuationibus in febribus alui ſolutionem praefert. *Ea ſola*, inquit, *putridam febris materiam perfecta iam coctione praeparatam prorſus excludere poteſt, atque viſcera et maiores venas ſordida illuuie obſeſſas citra virium et naturae iacturum ac offenſionem expedire.* Bene noui, vt alios, ita et Cl. MEAD [f]) ſudoribus pro optima criſi habitis alui et vrinae fluxum ſubiungere. Certiſſimum interim eſt, ſynochas multas et bilioſas, ac ardentes febres, criticis diebus ſolui fluxu alui; in phrenitide et angina ſaepe alui fluor bonus; peripneumonia, pleuritis hepatitis alui fluxu bilioſo ante quartum diem non raro leuatur. Inteſtinorum inflammatio dyſenteria blanda ſubcruenta iudicari ſolet. In febre catarrhali benigna, in febribus meſentericis, in malignis, in purpurata febre, in morbillis, in variolis diarrhoea ſaepe eſt critica, neque opus eſt, vt Autorum veterum recentiorumque teſtimoniis adſcribendis tempus abſumam. *Sollicite itaque in his morbis omnibus cauendum eſt, ne minus opportuna et damnoſa cohibitione turbetur eiusmodi euacuatio critica, felicem finem morbo impoſitura, niſi forte

e) *Method. med. 70. Method. cur. febr. p. 298.*

f) *Monit. med. p. 11. 12.*

forte exceſſiua ſit, quod tamen rarius accidit. Interim ſi fluxus vere fuerit nimius, et vires deſtruat, permittunt Auctores, et inter eos SENNERTVS,[g]) ad Hippocratis aphoriſmum 2. Sect. I. prouocans, vt abſtergentibus praemiſſis (quae et locum habent, ſi Natura criſin mouens motui haud ſufficiat) fluxus ſiſtatur, cui fini tamen tonica et adſtringentia ſaltem dicat, de opiatis tacens. Deiectiones has in febribus, etiam, licet nimiae videantur, per adſtringentia opiata et narcotica vi non comprimendas eſſe, ſed cortice caſcarillae, abſorbentibus, ſuccino coercendas, vult HOFFMANNVS,[h]) quibus optimus Senex dimidium granum theriacae coeleſtis adiici ſuadet. Eadem ratione Cl. LVDWIGIVS,[i]) ſuppreſſionem vetans, ad debilitatem inteſtinorum ſuperſtitem ſaltem terrea, nitrum, martialia blanda, caſcarillam, corticem peruuianum, rheum laudat, et, ſi ſpaſmi concurrant, moderatam doſin Opii concedit. Speciatim vero in meſentericis febribus HEISTERVS,[k]) quas non ab affecto meſenterio, ſed a ſaburra in Ventriculo et inteſtinis ſtabulante deducit, et ſtomachicas eapropter ac inteſtinales vocat, quas diarrhoea fere comitari ſolet et ſoluere, quasque natura monſtrante viam cum BAGLIVO,[l]) et aliis Autoribus eapropter euacuantibus blandis curari vult, ſi iisdem diarrhoea ſalutaris ſuperueniat, ſaltem terrea, et rhei animam inque ſolo illo caſu diaſcordium exhiberi praecipit, quando fluxus nimis vrget, et vires valde proſternuntur, ad propriam BAGLIVIque, tum et SYDENHAMI[m]) et BVRCHARTI[n]) experientiam prouocans. Ipſe ego diu a BAGLIVO indolem harum febrium edoctus, magis decoctis auenaceis et hordeaceis id reddere aegro, quod diarrhoea abſumſerat, et ſimul eluere inteſtina, quam deiectionem ipſam directe ſiſtere, allaboraui, niſi vbi inter profuſam excretionem, et ingerendi opportunitatem, nulla obtineri poſſet proportio, et pulſus vacillare inciperet, quo in caſu vtique ad Opium, certiſſimum fraenum, confugiendum duxi.

g) *lib. III. p. 307.*

h) *Med. Syſt. Tom. III. Sect. I. c. 13. p. 325.*

i) *diſſ. cit. §. 15.*

k) *Comp. Med. c. V. §. 25. 26.*

l) *de febribus meſentericis.*

m) *de nouae febr. ingreſſu.*

n) *de febribus meſentericis.*

De diarrhoea in febribus malignis ſalubri egi iam Sect. II. p. 186. dixique ibidem, me in vltima epidemia Vratislauienſi, cui

tamen

tamen et praegreſſas addere poſſum, ſaepius obſeruaſſe laxam aluum per totum morbum, et paulo effuſiorem circa dies criticos. Eam igitur directe ſimulque et ſemel ſtiti nunquam, vires depreſſas potius iuſculis auenaceis cum ſucco citri et hauſtu vini rhenani, niſi delirium hoc vetaret, erigere molitus ſum, rarius diaſcordio vel aliis opiatis vſus, quibus tamen, quando nimiae erant deiectiones, carere nequiui. Ab intempeſtiua terrarum bolarium, adſtringentiumque aliorum et theriacalium adhibitione, non paucos eo tempore inter deliria, ſopores et conuulſiones diem ſuum obiiſſe comperi. Citaui Sect. II. loco allegato PRINGLIVM, qui alui fluxum verſus morbi finem viribus prorſus exhauſtis accedentem, licet criticus videri poſſet, Opio compeſci iubet, quo exhibito ſaepe ſudorem blandum ſalubrem inſecutum aſſerit. At hoc conſilium vnice intelligendum eſt de diarrhoea effuſiore, non ſaltem bona criſi ſeparatas ab humoribus noxias quisquilias excernente, ſed et reſidua pauca liquida vitam debilem ſuſtinentia emungente. Namque nunquam criſin turbare, idque quod tot moliminibus Naturae et artis ſegregatum eſt, et congrua porta eliminatur, coërcere, retroagere in humorum oceanum, et ad colatorium cutaneum adigere licet, neque hoc fieri poteſt ſine metu nouorum ſymptomatum. Diarrhoea vero, quae vere cohiberi vult, optime modo ſudore blando cohibetur, vt in antecedentibus monſtraui, et ad hunc finem optime conducit Opium ſolum vel aromaticis miſtum. Interim ſi adeo laudatum a PRINGLIO Vinum, pro remedio cardiaco, efficiat, vt diarrhoea commode feratur, praeſtabit abſtinuiſſe ab Opio, niſi illa vltra tempus conveniens excurrat, et vires vitae nimis deprimat, quas ex pulſu exacte metiri ſagax Medicus non intermittet.

§. XXXI.

Medela ſymptomaticae. Haec de diarrhoea critica febrium! pergo ad Symptomaticam, in qua quidem ſedanda ſi recte omnia expendantur, licet primo intuitu ita videatur, Opium eos fructus non ſemper edit, quales aliquis non ſatis expertus ſperauerit. Conſiderandum hic ante omnia eſt, priusquam de medela rite cogitari poteſt,

eſt, tali diarrhoea ſi pergat, turbari criſin, quia vires vitae enervat, quarum conſeruatio ad coctionem ſumme neceſſaria eſt. Deinde perpendendum eſt, tenuiſſima liquida, quae profunduntur, ad attenuationem et coctionem ſtagnantis omni modo requiri. Tandem ſciri debet, id, quod excernitur, ſi depoſitum haeſerit in canali alimentorum, crudum eſſe, et acrimonia ſui generis peccans, vel prouenire ex humoribus motu et aeſtu corruptis, adeoque ſi reprimatur excretio, id remeare in ſanguinem, viſceribusque, quibus infertur, certam noxam inducere. Haec omnia ſi, vt decet, coniunctim adſpiciamus, facile clarum erit, certis reſpectibus diarrhoeam ſymptomaticam ſibi ad tempus permittendam, certis vero reſpectibus etiam compeſcendam eſſe. Non ergo licebit coeco impetu ſtatim confugere ad Opium. Qui nullam cautelam iuniori Medico, in curatione febrium acutarum inflammatoriarum, obſeruatu magis neceſſariam iudicat, quam vt per omnem morbi decurſum ab Opio abſtineat, Cel. PRINGLIVS, [a]) tamen vnam exceptionem facit, ſi febrem diarrhoea non critica comitetur, tum enim eam ſenſim per diaſcordium compeſcendam eſſe affirmat. Addit vero conditionem, ſi praemiſſum fuit rhabarbarum, humorumque determinatio remediorum diaphoreticorum omiſſo nitro, et decocti albi ope, impetrata fuit. Verum prolixius conditiones plures circa Opii ſalubrem adhibitionem determinare conatus eſt Cel. LVDWIGIVS. [b]) Scilicet acrimoniae motae pro ſua indole ſpecifica antidota opponenda, iisque rhabarbari et opii pauxillum addendum vult, omnibus intentionibus ita ſimul ſatisfacturus; ab adſtringentibus autem dehortatur, pro ſpaſmis ſopiendis Opium denuo laudat, ea ſaltem doſi, vt, viribus vitae non infractis motibus excretoriis haud nimis minutis, materia morbi non nimis coerceatur. Sane hac in re ſummum momentum practicum, ſummum medentis artificium verſatur. Non autem ſemper ita facile eſt Medicis clinicis iuſtam mediocritatem ſeruare, atque ita ſe gerere, vt diarrhoea ſymptomatica nec cito nimis, nec tarde nimis cohibeatur, Opioque exhibito verum iuuamen, damnum nullum emergat.

a) *de Morb. Milit. Part. III. c. I. p. 153. edit. germ.*

b) *diſſ. cit. §. 14.*

Fatear vero ingenue, me mea forte culpa non ſatis intelligere additum conſilium Cl. Viri, quem coaetaneum ab annis academicis valde amo et colo. Si aeſtus febrilis non adeo vrgeat, decem vel plures guttulas laud. liquidi egregie conuenire aſſerit, ſi vero vrgeat, melius diaſcordium Fracaſt. vel MP. de cynogl. ad gr. iij. vel iv. exhiberi dicit, monens ſimul repetendas quidem, ſed non nimis augendas eſſe doſes opiatorum, quo motibus cohibitis iterum ad cardiaca, quae vires ſuſtinent, regredi queat Medicus. Sane, niſi vehementer fallor, haec cogitata nituntur hypotheſi de neceſſaria correctione Opii, et de virtute eius circulum vitalem refraenante et debilitante. Laudanum certe ex ſua natura aeſtum auget, vt diaſcordium et maſſa pil. de cynogloſſa, haecque duo poſteriora remedia id adhuc fortius praeſtant priori, quia Opio addita habent acria et aromatica, quare vrgenti aeſtui tanto minus conuenient quam Opium ſolum, ſi eandem eius doſin complectantur. Atque poſt Opii vſum, neceſſitate iubente exhibiti, cardiaco vix opus erit, cum ipſum ſit cardiacum, ſique datum fuerit pro ſiſtenda diarrhoea, ſiue in laudano ſiue diaſcordio, aeſtumque et celeritatem humorum neceſſario eodem tempore auxerit, ceſſante vſus neceſſitate confugiendum potius erit ad illa, quae circulum, qui iam antea celeritate peccabat, adhuc celeriorem redditum debilitant, iterumque ad moderamen reducunt, aeſtumque intenſiorem minuunt, quam ad vera et proprie ſic dicta cardiaca. Liceat mihi enarrare candide, qua via ipſe inceſſerim, quando in arduo hoc negotio occupatus fui, non ſemper bene ſciens, quo me verterem, ſecurior tamen de rerum actarum rectitudine, vbi cauſam veram diarrhoeae ſymptomaticae exactius cognoſcere, et e diametro oppugnare potui.

Animaduerti ſaepe, Diarrhoeam febri acutae ſeſe ſub ipſum principium adiungentem, niſi ſpontanea fuerit, ad ſtylum Cl. LVDWIGII, id eſt, niſi a cumulatis antea cruditatibus pendeat, deberi, vt SYDENHAMVS [c]) tribus diſtinctis locis monet, radiis inflammatoriis, e maſſa ſanguinis per arte-

c) p. 202. 207. 209.

rias

rias meſentericas ad inteſtina delatis, atque eadem ad excretionem ſollicitantibus. Quomodocunque theoria haec, quae aliquid metaphorici habere videri poterat, rectius explicetur, certum tamen eſt, praeſente diatheſi ſanguinis inflammatoria, perque eam ardere incipiente febre, alui fluxum ſubinde proritari. Nihil autem huic profluuio ſiſtendo aeque conducere, quam VSem, et ſanguinis contemperationem, aqua hordei, ſero lactis, aliisque refrigerantibus, docet Vir integerrimus, [d]) cui quidem methodo, ipſo animaduertente, ſemper cedat, cum cathartica, lenitiua, ipſumque rheum, ad putatitios mordaces ſuccos eliminandos exhibita, aut adſtringentia praeſcripta, ex leui morbo exitialem feciſſe viſa ſint. Nunquam me poenituit, veſtigia Sydenhamiana, vt alibi in medendo, ita et hic accuratiſſime ſecutum fuiſſe. Corripiebatur Vir generoſus, ex ſenatorio Ordine, febre acutiſſima, ſimulac vero poſt horrores calor ſenſim auctus enaſcebatur, accedebat etiam ſenſim ingraueſcens diarrhoea. Eam autem a primarum viarum cruditatibus eapropter deducere nequibam, quia ſordes in lingua, ructus, atque incommoda circa praecordia aberant, atque aeger paucis antea diebus ſale purgante vſus aliquoties deieciſſet, nullius autem deinceps commiſſi delicti diaetetici ſibi conſcius eſſet. Metuebam tunc valde, ne datae, quas tamen calor omnino requirebat, potiones antiphlogiſticae cum nitro et ſyrupis ſubacidis diarrhoeam augerent, anceps quoque haerebam, an ſub profuſa ſatis diarrhoea, quae tenuiſſima liquida exturbabat, VSi vere locus eſſet. Febris interim manifeſtum augmentum, et leue delirium, quod accedebat, primam conſiderationem ſibi depoſcere videbatur, quare ſecabatur vena, et refrigerantia pharmaca ſat largiter exhibebantur, ſub quorum aliter omnibus hominibus aluum laxam reddentium vſu, ipſa diarrhoea ita minuebatur, vt nullam amplius ſpecialem attentionem mereretur, aegerque, licet diutius cum morbo ſuo luctatus, ſanitati prorſus reddebatur. Ego vero tum clariſſime videns veritatem monitorum Sydenhamianorum, poſtea ſaepius aegris meis ſub ſimilibus circumſtantiis felix opem tuli. Quodſi

d) *p. 207. 208.*

autem in tali diarrhoeae ſymptomaticae conſtitutione adeo bene ſe gerunt antiphlogiſtica, quis non videt, illis e diametro contrarium, circulum accelerans, ſanguinem calefaciens, et ad caput determinans Opium, valde noxium futurum, maxime ſi ipſum ſolum ſine antiphlogiſticis diarrhoeae opponatur. Accedit, quod Opium toti febri acutae, in ſe conſideratae, nequaquam conueniat, ſed eam augeat, et ſymptomata omnia grauiora reddat, atque adeo quaedam creet, quae ſine eius vſu haud obortura fuiſſent, vt Sect. II. fuſius docui.

Verum enim vero non rarior quoque cauſa diarrhoeae ſymtomaticae in febribus eſt bilioſa acrimonia in inteſtina confluens. De bile acri praeexiſtente in duodeni cauea, febremque cum vel ſine diarrhoea vt cauſa, proritante, hic mihi ſermo non eſt, ſed de bilioſa acrimonia, febris effectu, et diarrhoeae ſymptomaticae cauſa verba facio. Scilicet vt motu corporis fortiore, quo circuitus ſanguinis acceleratur, et calore aeſtiuo bilis copioſius generatur, et genita acrior redditur in corporibus humanis, ita etiam eadem ratione, et tanto magis, motu et aeſtu febrili idem euenire ſolet, atque ſi diutius durauerit et eminentior fuerit citatior circulus, et ab eo pendens aeſtus, bilis ſane acerrima rancida et putrida reddi poteſt. Iam quando bilis ſecundum naturam blandior villos inteſtinales ſtimulat, clyſteremque aliquem praebet, et alui excretionem iuuat, in ſanis, mirum non eſt, ſi, febre commota, acrisque, et mordax reddita, ac talis canali inteſtinorum infuſa bilis vt clyſter praeternaturalis agat, ſtimuloque valido facile diarrhoeam cieat. Neque vero et in hoc caſu prodeſſe poterit Opium, ſed multum potius nocebit, dum excluſionem ſordium bilioſarum non correctarum cohibet, iisdemque vt omnes ſuos prauos effectus edant, plenam poteſtatem concedit. Magis conuenient demulcentia, hordeacea, auenacea, ſubacida, ſaponacea, aut emulſiones non nimis oleoſae, vtpote facile ranceſcentes, quin etiam aliter aluum laxans antiſepticum nitrum, quod et in hac bilis conſtitutione et in phlogi-

ſtica

ſtica ſanguinis diatheſi, mire confert, et recte a quibusdam Claris Viris, ipſoque STAHLIO, et aſſeclis diarrhoeas febrium toties ſiſtere dicitur. E re quoque erit, clyſmata ex talibus iniicere, quae inter ego ex hydrogala et ſemine lini contuſo paratum, maxime vbi eroſio recti, et teneſmus aliquis concurrebat, plus ſimplici vice profuiſſe vidi.

Nolo obliuiſci illius diarrhoeae febrilis, quam SYDENHAMVS [e]) oriri dicit, etiam declinare iam debente morbo, quando e) p. 63. ſeq. 69. et 87.
ſub febris initium aeger Vomitu, vel inani in Vomitum propenſione vexatus fuit, atque eapropter vomitorium vt facere ſolitus eſt, exhibendum fuiſſet, niſi febris fuerit inflammatoria, quo in caſu vomitorium hoc ſymptoma non leuare, ſed creare poſſe, dicit. Periculoſam autem talem diarrhoeam eſſe aſſerit, cum aegri iam morbo debilitati vires adhuc magis debilitet, et eo tempore, quo ſanguis deſpumationem exerere debebat, hoc negotium excretione intempeſtiua cohibeat. Cum, adſtringentibus nil proficientibus, nullum huic malo remedium aptius inuenerit, quam emeticum, etiamſi procliuitas illa ad vomendum iam diu praeterierit, quo VSe praemiſſa in morbi principio dato, hoc ſymptoma praecaueri poterat, ſi ex neglectu huius remedii illud obortum fuerit, quouis morbi tempore, etiam adhuc die 12., emeticum propinari ſuadet, modo vires non ſint nimis attritae. Si vero vomitorio dato nihilominus diarrhoea ſuperuenerit, clyſma ex decocto cort. Granat. et roſar. cum diaſcordio commendat. Facile patet, SYDENHAMVM in febribus acutis, nauſea, vomituritione, et vomitu in principio ſtipatis, ſine ſignis inflammationis et praecipue Ventriculi, in emetico dato ponere dirrhoeae ſymptomaticae ſuperuenientis prophylaxin, et medelam. Neque defuerunt ante et poſt optimum Virum clari Medici, qui ſub iisdem conditionibus, quin et ſine illis, Vomitoria inter remedia febribus acutis deſtinanda retulerunt, crebriusque illis vſi ſunt. Liceat autem mihi ſine iactantia profiteri, me per tot annos praxeos, in ſana-

tione febrium talium haud infelicem, ne ſemel quidem exhibuiſſe aegris a me ſemper ſuſpectum habitum, durante rapido ſanguinis motu, capiti facile nociuo futuro, porrigendum violento ſtimulo agens, humoresque ad caput vrgens, Vomitorium. Vbi ſordium in Ventriculo ſtabulantium notae aderant, rheo, manna, cremore tartari, oxymelle potius earum remotionem cum fructu molitus ſum, hisque remediis cito exhibitis, diarrhoeam, quae inde oriri poterat, vel oriebatur, praecauiſſe et ſanauiſſe bene memini. Igitur nonniſi ſumma animi voluptate legere potui monita Ill. de HAEN,[f]) qui, quicquid alii, autoritate et experientia fulti, circa vſum emeticorum in febribus earumque principio, vbi cibi faſtidia, vertigines, os amarum, ſordidumque, et Vomitus adſunt, vrgere ſolent, ſe Boerhaauium ſecutum, innumeris vicibus Hagae, et dein Viennae, ſine emeticis febres acutas ſuſtulit. Imo vero quod huc praecipue facit, aegros acute febricitantes, faſtidioſos, nauſeoſos, vomiturientes, vomentes, copioſo potu ſaponaceo aquae hordei cum melle addito interdum eidem nitro, aut crem. tart. id acre quod Ventriculum turbabat diluente, et ſoluente ita adiutos expertus eſt, hic Eximius Medicus, vt nauſea et vomitus prima die miteſceret, altera iam ſileret penitus.[g]) Quin et cum Vomitu fluorem alui moleſtum, acri quod eum generaret ſi correcto, abluto, expulſo, egregie praecaueri monet, ſique hic obſeruetur criticus, vtiliſſimum eſſe, ſi crudo morbo accedat cum bonis ſignis ſibi permittendum eſſe docet.[h]) His vero omnibus probe perpenſis, ſiue methodo Sydenhamiana et aliorum Vomitorium exhibeatur, ſiue minus, Opium in hac diarrhoea, quam loquor, minus proficuum, ac potius valde nociuum eſſe, dum exitum molientes ſordes non corrigit, ſed ſibi relictas retinet, ſponte opinor apparet.

f) *Rat. medendi Part. I. c. 2. confer. et Part. III. c. 1.*

g) *Rat. Med. Part. I. c. I. p. 18. et c. II. p. 27.*

h) *Part. I. c. I. p. 21. 22.*

Quamuis vero, vt modo conſtitit, datum largiter cum melle et nitro hordei decoctum, diarrhoeam ſymptomaticam in febribus ſaepe praecaueat, multum negotii tamen etiam faceſſere ſolet diarrhoea, quae impetu et calore febrili crebrum vſum nitratorum,

torum, acidorum, et ſyruporum ſaponaceorum aut emulſionum vrgentibus, a laxitate canalis alimentarii et ſolutione humoribus per haec remedia inducta, vere natales ſuos habet. Dantur ſcilicet homines, natura ad alui lubricitatem proni, quique adeo a ſacharatis, mellitis, fructibus horaeis, facile in diarrhoeam incidunt, quidni igitur haec talia magna copia ſub febris decurſu adſumere iuſſi fluorem alui copioſiorem experirentur. Odioſa tunc res eſt, indicatiſſima ab aeſtu, et citato liquidorum motu, pharmaca refrigerantia, vel ſeponendi ad tempus, vel parcius praebendi neceſſitatem ſibi impoſitam videre, quando diarrhoeae conſultum volumus, quae tum praecipue, quando febris pulſu teſte adhuc increſcit, atque ſymptomata peioris notae, inquies, agrypnia, calor ſiccus, delirium etc. perdurant, pro critica ſibi permittenda neutiquam haberi poteſt. Non ſine fructu in eiusmodi caſibus me ſuaſiſſe recordor, vt inter vſum iuſculorum ex cerealibus, quo vires vtcunque conſeruentur, nitratis puluillis ſtatim ſuperbiberentur liquida tepida, ne ſtimulo ſuo inteſtina laceſſerent. Deinde etiam abſorbentia, quae acidum ſtimulum inverterent et fermentationi in inteſtinis obicem ponerent, quod ipſum quoque potulenta calida praeſtant, cum bonis aegrorum rebus in vſum vocaui. Hac medela cum clyſmatibus demulcentibus et ſubadſtringentibus haud ſufficiente, foris theriacam cum Vino rubro applicari feci, ad opiata interna nunquam accedens, maxime quando pulſus celer et fortis, calor magnus, reſpiratio cita, et caput turbatum ea ſerio vetabant. His conditionibus praeſentibus, Opium ſemper nocet, Vidi hoc aſſertum confirmantem flebilem caſum. Laborabat optimae ſpei Iuuenis febre acuta, cum diarrhoea et capitis grauitate in ſoporem procliui. Dabatur pro ſiſtenda diarrhoea Opium, ſiſtebatur ad tempus, ſed caput peius habebat, et inſtar apoplectici aeger iacebat. Secabatur, pulſu celeri et pleno perdurante, vena, reddebatur ille ſibi, redibat autem diarrhoea. Iterum recurrebatur ad opium. Sed, denuo capite turbato, delirus et ſemiſopitus aeger moriebatur. Nil frequentius in praxi eſt, quam ſymptomaticis diarrhoeis

rhoeis in febribus acutis, quae omnino ſiſtenda ſunt, cum tenuiores liquores, quae viſcidum inflammatorium et ſtaſes in apicibus arterioſis haerentes diluere et diſſoluere debebant, in aegrorum damna ſic perdantur, opponere diaſcordiata. Sed ſemper ego ab hac arte abſtinui. Namque licet diarrhoea conſopiatur, Opium, et cum eo tot aromatica acria, non poſſunt febrem ipſam augere, ſanguinemque vrgere ad caput. Igitur methodo modo laudatae vnice inhaeſi clyſmatibusque ex lacte cum Cort. Granatorum cocto, aut ex ſimplici aqua, in qua amylum diſſolutum erat, deiectionibus obicem poſui. Magna voluptate vidi, eandem mentem mecum fouiſſe Cel. HASENÖHRL, [i]) Noſocomii Hiſpanici Viennenſis Medicum Ordinarium. Merentur certe verba eius huc ſpectantia omnia, vt hic legantur. *Saepe mecum anxie reputabam, num remedium exiſteret, in ampla materia medica, quod diarrhoeam a principio morbi acuti praeſentem ſine motu et calore auctis ſenſim et tuto debitos intra limites reduceret. Succo enim papaueris, aliisque ex Opio compoſitionibus, vti Theriaca Andromachi, Electuario diaſcordii, hanc protinus reprimere, res non minus ardua, quam periculoſa mihi videbatur, praeſertim dum aliquoties obſeruaueram, retenta ſubito aluo, per dicta opiata, ventres inflari, hypochondria attolli, febrem augeri, aegrum reddi magis anxium: diu rem voluenti venit in mentem bolus armena, quam Commentator Boerhaauii Ill. van Swieten Tom. I. de morbis ab alcalino ſpontaneo depraedicat his verbis: Bolus armena latente acido putredini reſiſtit, innocua lenitate demulcet omnia, vnde in dyſenteriis putridis tantum nomen habet, modo ſatis magna copia adhibeatur. Vncia emulgendo quaſi in aquae libra diluta, chochleatim ſumta, pulcherrimos effectus praeſtat. His motus, in diarrhoeis ſymptomaticis febrium adhibui Mixturam ex Bolo armena vncia dimidia, aquae florum rhoeados vnciis ſex, Syrupi diacodii vncia vna cum dimidia. Interque vſum huius remedii enema iniici curaui ex lacte vaccino cum ſyr. papaueris albi, vt acrem materiam inteſtina ad excretiones ſtimulantem obtundenderem et delinirem. Atque hac agendi ratione funeſti huius ſymptomatis fere ſemper*

i) *Hiſtor. medicae trium morborum pag. 45. 46.*

Victor

Victor exſtiti. Optarem ſaltem, immediate ſequentia non ſcripſiſſet Vir optimus. *Neque vnquam, niſi rariſſime, eidem mixturae laudani liquidi gt. XV. aut XX. addere debui.* Ego quippe huius loco mucilaginem ſeminum cydoniorum adiicerem, ſemper opiata in his caſibus minus conuenientia habens, etiam parcis doſibus.

* * *

Eſt et alia diarrhoea febrium, quam iectigatio, inquies, impatientia, denudatio corporis, tranſpirationisque ſuppreſſio accerſit, maxime ſi minus adſueti et ſenſibiles valde neruos ventriculi habentes, potum neceſſarium nimis frigidum ſimul copioſe ingurgitent. Hic fluxus alui ex ſua indole bene ferret Opium, vel theriacam, et diaſcordium, niſi febris acuta contraindicaret. Cohibitione interim indiget, dum liquida tenuia exhaurit et febris bonum decurſum turbat, quare ſub epithematum calidorum applicatione ad abdomen, potulenta calida, vt infuſum thée, crebrius tecto probe corpore aſſumenda iniunxi, atque clyſma ex lacte cum corticibus granatorum cocto infundi feci. Si haec non ſufficerent, et tormina concurrerent, ad opiata, quae ſub febrium acutarum decurſu aegerrime praeſcribo, ſemi-coactus acceſſi.

Non reticenda hic eſt diarrhoea febrilis ab aphthis. Accidit interdum, vt aphtharum geneſis pendeat a diarrhoea et dyſenteria, ob fomitem in inteſtinis haerentem non excluſum, ſed adſtringentibus et opiatis repreſſum. Verum et aphthae ob quamcunque cauſam in febre natae diarrhoeam ciere ſolent, quando in dilatata vaſa decidentibus cruſtis quae ea oppilarant, liquida copioſius ruunt, et in cauum inteſtinorum depluunt. Tunc vero diarrhoea vires depreſſas a praegreſſo morbo magis debilitans, et quandoque lethalis emergit, maxime ſi ſanguis ſincerus per oſtiola laxa exeat, aut ſi aphthae renaſcantur. In his anguſtiis poſt potulenta nutrientia iuſcula tenuia auenacea, hordeacea et lac, rheum toſtum, corticis peruuiani dilutius primo, dein ſaturatius decoctum, aquas ſpadanas lacte remixtas, ali-

quando profuiſſe vidi. Attamen et Opium, ſi ſyrupus papaueris doloroſis ſenſationibus ob partes nerueas excoriatas, et denudatas, moleſtiſſimis ex voto compeſcendis non ſufficeret, paruis et repetitis doſibus interponere non dubitaui.

* * *

Claudat tandem agmen diarrhoea a putredinoſa corruptione viſcerum poſt inflammationem eorum, maximeque hepatis, in febribus enata. Non raro, dum anxietas, reſpiratione vtcunque libera et pulſu celeri quidem, ſed non paruo, aut intermittente in febribus eueniens, hepar infarctum, et inflammatum loquitur, ſanguis incarceratus, et bilis non circulans, in teterrimam putrilaginem ſtagnando abit. Tum autem a viſcere deſtructo ſerum ichoroſum, putridum, foetentiſſimum, per ductus eius in cauum inteſtinorum fertur, aluoque excernitur. Moriendum hic ſemper eſt, quicquid agat Medicus, malo omni remedio maiore exiſtente, atque arte humana noua viſcera creare neſcia.